

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ვ. პაპასკირი

ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი
(სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)
ტომი I (ა-ჰ)

რეკომენდებულია სტუ-ის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს
მიერ. 04.03.2011, ოქმი №1

თბილისი
2011

“ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი (სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)” გათვალისწინებულია მოსწავლე-ახალგაზრდობისთვის, უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტებისთვის, პროფესორ-მასწავლებლებისთვის, საზოგადოების ფართო წრისთვის. ნაშრომში განმარტებულია სიტყვათა მყარი შეთანხმებების იდიომატური მნიშვნელობები, “გაცოცხლებულია” უამრავი საინტერესო გამოთქმა. ბუნებრივია, წიგნს ვერ ექნება ყოვლისმომცველობის პრეტენზია, მაგრამ შერჩეული მასალა ფრაგმენტული ნამდვილად არ არის ფიგურალური სიტყვა-თქმები მათი დღევანდელი აქტუალურობის თვალსაზრისითაა წარმოდგენილი.

“ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი (სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)” საზრდოობს თითქმის ყველა გამოცემით, რომლებიც ქართული ლექსიკოგრაფიის ამ მიმართულებისთვისაა ცნობილი და იდიომური გამოთქმების მასშტაბურად წარმოდგენის ერთ-ერთი მცდელობაა.

რეცენზენტები: პროფესორი ვ. მალრაძე,
ასოც. პროფ. ქ. გიორგობიანი

© საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2011

ISBN 978-9941-20-016-8 (ყველა ტომი)

ISBN 978-9941-20-017-5 (I ტომი)

<http://www.gtu.ge/publishinghouse/>

Arba volant,
scripta manet

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არც ერთი ნაწილი (იქნება ეს ტექსტი, ფოტო, ილუსტრაცია თუ სხვა) არანაირი ფორმით და საშუალებით (იქნება ეს ელექტრონული თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას გამომცემლის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

საავტორო უფლებების დარღვევა იხდება კანონით.

წინათქმა

“ფრაზეოლოგიური (სიტყვათა მყარი შეთანხმების) ლექსიკონი” (I, II ტომი) ქართული ხატოვანი გამოთქმების თავმოყრის პირველი მცდელობა არ არის. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ასეთი ლექსიკონის შექმნის აუცილებლობა ნამდვილად არსებობდა. ბევრი გამოთქმა, რომლებიც ძველ ლექსიკონებში გვხვდება, უკვე დაშორებულია თანამედროვე მუტუველებას და აღარ გამოიყენება. სამაგიეროდ, ენაში უხვადაა ისეთი ფრაზეოლოგიური გამოთქმები, რომლებიც ახალი დამკვიდრებულია სალიტერატურო თუ სასაუბრო ქართულში. მათი თავმოყრა, დალაგება და განმარტება ნამდვილად დროული და საჭირო იყო.

წინა ფრაზეოლოგიური გამოთქმების მრავლისმომცველი ლექსიკონია. ფრაზეოლოგიის როლი ამა თუ იმ ენაში განუზომლად დიდია. ენათმეცნიერების ეს დარგი, როგორც ცნობილია, მყარ შესიტყვებებს, მათ წარმოშობა-განვითარებასა და ენის სისტემაში ფუნქციონირებას შეისწავლის. ფრაზეოლოგია მოიცავს ენაში მტკიცედ ჩამოყალიბებულ გამონათქვამებს, სიტყვათა თავისებურ დაკავშირებებს ანუ იდიომებსა და ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებებს.

“ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” განმარტებულია სიტყვების განსაკუთრებული, იდომატური მნიშვნელობა, კონტექსტის შესაბამისად. ყველასთვის ცნობილია, რომ იდიომი არ შეიძლება იყოს ცალკე აღებული სიტყვა. ის უნდა შეიცავდეს ორ კომპონენტს ჩაინც. იდიომი არის ამა თუ იმ ენის თავისებური დაუშლელი გამოთქმა, რომლის მნიშ-

ნელობა არ უდრის შემადგენელი სიტყვების მნიშვნელობათა ჯამს. მოცემულ წიგნში შესული გამოთქმები ორი ან მეტი სიტყვისგან შედგება.

წიგნში შესული მასალა აღებულია, ძირითადად, ქართული ფოლკლორიდან და კლასიკური ლიტერატურიდან. არის ფორმები, რომლებიც ქართულში სხვა ენებიდანაა შემოსული და დამკვიდრებული, თუმცა ისინი უკვე ისეა შესისხლ-ხორცებული ქართულ ენასთან, რომ უცხოური წარმომავლობის კვალი მივიწყებულია.

წიგნში გამოყენებულია მასალა შემდეგი წყაროებიდან: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. I-VIII (1950-1964 წ.), ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი (ახალი რედაქცია), ტ. I ა-ბ, 2008 წ., ქართული განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, 1986 წ., სულხან-საბა ორბელიანის “სიტყვის კონა”, აღ. ღლონტის “ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა”, 1984 წ., თედო სახოკიას წიგნი “ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი” (I ტომი-1950 წ., II ტომი-1954 წ., III ტომი-1955 წ.), ნ. გამრეკელისა და ე. მგალობლიშვილის ქართულ-რუსული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი, 1966 წ., ალექსანდრე ონიანის “ქართული იდიომები”, ჟურნალისტის ორთოგრაფიულ-სტილისტური ლექსიკონი (მთავარი რედაქტორი თამარ ვაშაკიძე) და სხვ.

“ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი” იმითაცაა მნიშვნელოვანი, რომ უამრავ საინტერესო გამოთქმას აცოცხლებს. წიგნში მოყვანილი ბევრი სიტყვათშეთანხმება უკვე დავიწყების გზაზე დგას. თუმცა, თუ დავაკვირდებით, საკმაოდ თანამედროვედ ჟღერს. ასეთი გამოთქმების წინ წამოწევა, ახსნა. მათთვის “სიცოცხლის” დაბრუნება ამდიდრებს თანამედროვე ქართულ

საღლიტერატურო თუ სასაუბრო ენას. გარდა ამისა, ამა თუ იმ გამოთქმამ წლების განმავლობაში გარკვეული ცვლილება განიცადა. რიგ შემთხვევაში, შეიცვალა თვითონ გამოთქმის ფორმა (ეს ცვლილება ხშირად დიალექტანაა დაკავშირებული. ზოგი ფრაზა, რომელიც ქართული ენის ამა თუ იმ დიალექტიდან მომდინარეობს, შეიცვალა და საღლიტერატურო ენის შესაბამისი სახე მიიღო), ზოგ შემთხვევაში კი შეიცვალა არა გამოთქმის ფორმა, არამედ შინაარსი. ეს ცვლილებები, ძირითადად, ნიუანსურია, მაგრამ მათი მიზნება და დაფიქსირება აუცილებელი იყო. “ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი” სწორედ იმითაცაა ახალი და საინტერესო, რომ ასეთი გამოთქმები თანამედროვე მნიშვნელობითაა ახსნილი, თუქცა თითოეული იდიომი ისეა მოცემული და განმარტებული, რომ ეროვნული კოლორიტი არ დაიკარგოს.

“ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” ძირითად შემთხვევებში, სიტყვა-თქმების მხოლოდ ფიგურალური მნიშვნელობაა განმარტებული, თუმცა შიგადაშიგ პირდაპირი გაგებაცაა მოცემული. ამასთან, თითოეული გამოთქმა თითქმის ყველა შემთხვევაში რამდენიმე სინონიმური მნიშვნელობის ფორმითაა განმარტებული. ზოგიერთ გამონათქვამს, ბუნებრივია, რამდენიმე გაგება შეიძლება ჰქონდეს, შესაბამისად, “ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” ასეთი ფრაზეოლოგიზმების სხვადასხვა ახსნაა მოცემული. უცხოური ენებიდან მომდინარე სიტყვების ახსნის დროს ამ ლექსიკური ერთეულების მნიშვნელობაა დასახელებული.

“ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” მოცემული გამოთქმებიდან ბევრი ისეთია, რომლებიც ძალიან ხშირად იხმარება სასაუბრო თუ საღლიტერატურო ქართულში და მათი ფრაზეო-

ლოგიზმებისადმი მიკუთვნება ზოგს შეიძლება საოუილაც მოეჩვენოს, თუმცა ასეთი გამონათქვამები მაინც არაა პირდაპირი გაგების მქონე და, შესაბამისად, ფრაზეოლოგიურ მასალას მიეკუთვნება.

როგორც ვიცით, ქართული ენა მდიდარია ფრაზეოლოგიური შესიტყვებებით, იდიომებით და ამ ლექსიკონის მთავარი ღირსებაც ისაა, რომ ეს სიმდიდრე შეძლებისდაგვარადაა მასში ასახული. “ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” მოყვანილია უამრავი ფორმა, რომელთა შორის დიდი ნაწილი დიალექტებიდან მომდინარეობს. ქართული ენა მდიდარია დიალექტებით და, შესაბამისად, ფრაზეოლოგიური შესიტყვებებიც დიდი მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. შესაბამისად, “ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” შესული მასალა მდიდარია და მრავალფეროვანია.

ზოგი გამოთქმა ბიბლიიდან მომდინარეობს, ზოგი კი ამა თუ იმ ისტორიულ მოვლენას ეფუძნება, ძალიან ბევრი ანტიკური მითებიდან თუ სხვადასხვა ლეგენდიდან იღებს სათავეს, ზოგიერთი კონკრეტული მწერლის ცნობილი ნაწარმოებიდან ვიცით (ისეთები, როგორცაა, მაგალითად, “ქარის წისქვილთან ბრძოლა” სერვანტესის “დონ-კიხოტეიდან”). ხატოვანი სიტყვა-თქმანი ითარგმნება, თუმცა დღეს შეუძლებელია იმის დადგენა, საიდან მოდის, ვინ დაამკვიდრა, ან როგორ გავრცელდა. იდიომების დიდი ნაწილის წარმოშობა კი ცნობილია, მათი ისტორიაც საინტერესოა, თუმცა ამ შემთხვევაში, წიგნის ფორმატი ყველა მათგანის კრცლად დახასიათების საშუალებას არ იძლეოდა.

ლექსიკონი შეიცავს სომატურ იდიომებს, რომლებიც ენის ფრაზეოლოგიური მარაგის დიდ ნაწილს მოიცავს და

უძველესი წარმოშობისაა. წიგნში წარმოდგენილ ბევრ გამოთქმასში ფიგურირებს გეოგრაფიული სახელები, რაც პირდაპირ მიგვიანიშნებს ამა თუ იმ იდიომის წარმომავლობაზე.

წიგნში არის ამა თუ იმ გამონათქვამის კოგნიტიური ლინგვისტიკის ასპექტში ახსნის შემთხვევები, ადიომების კოგნიტიურ-პრაგმატული ანალიზის მცდელობა.

ქართულ ლექსიკოგრაფიაში უკვე არსებობდა ფრაზეოლოგიზმის ფუნდამენტური ბაზა, თუმცა მისი ახლებურად გადაძუწავება, გათანამედროვება, დღევანდელ ყოფასთან, ძეტყველებასთან, სალიტერატურო ენის ნორმებთან მისადაგება საჭირო საქმე იყო. ხშირ შემთხვევაში (ეს განსაკუთრებით რთულ სიტყვებს, კომპოზიტებს ეხება), ყურადღება უნდა გამახვილდეს ამა თუ იმ ფორმის მართლწერაზე. მსგავსი ტიპის ლექსიკონების ძველ გამოცემებში ესა თუ ის სიტყვა დეფინითაა დაწერილი, მაშინ, როდესაც თანამედროვე სალიტერატურო ენის ნორმების მიხედვით, იგი დეფინის კარგე იწერება. არის შემთხვევები, როცა ერთი სიტყვის ნაწილები ცალ-ცალკე წერია, არადა დღეს ისინი მთლიან ლექსიკურ ერთეულად მოიაზრება. ზოგიერთ შემთხვევაში კი, ბუნებრივია, პირიქითაა. “ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონში” ასეთ სიტყვებსა და გამოთქმებზე დიდი ყურადღებაა გამახვილებული და ისინი თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების მიხედვითაა მოცემული.

წიგნი საინტერესო იქნება არა მარტო სხვადასხვა სპეციალობის სტუდენტებისთვის, არამედ საზოგადოების ფართო წრისთვის, ნებისმიერი წიგნიერი ადამიანისთვის. ეს წიგნი განსაკუთრებით ფასეული იქნება იმ მეცნიერთათვის, რომლებიც უცხოური ენების ფრაზეოლოგიურ ლექსიკონებზე

მუშაობენ. როგორც ცნობილია, უკვე არსებობს ფრანგულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი, გერმანულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი, დიდი ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი, რომელიც იდიომებსაც მოიცავს, თუმცა ამ მიმართულებით მუშაობა ბოლო დროს ინტენსიურად მიმდინარეობს. “ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი” დიდად დაეხმარება მათ, ვინც ამ სასარგებლო საქმეს მოჰკიდებს ხელს. ეს ლექსიკონი საჭიროა მათთვისაც, ვინც იდიომების კულტურათშორის დისკურსში განხილვაზე მუშაობს. ლექსიკონი დაეხმარება ჟურნალისტებს, პოლიტიკოსებს, მეცნიერებს, ხელოვნების სხვადასხვა დარგის წარმომადგენლებს.

მარიკა ზვიადაძე

5

აბრაამის ბატკანი – ცხვრის შვილი, აბრაამის კუთვნილი; გადატ. უდანაშაულო, უბრალო.

✓ თანახმად “დაბადებისა”, მამამთავარი აბრაამი ღიდად ერთგული იყო ღვთისა. ერთხელ ღმერთმა მოინდომა მისი გამოცდა და უთხრა: შემომწირე მსხვერპლად ერთადერთი ძე შენი ისააკიო. აბრაამმა დააწვინა თავისი შვილი, ყელი გადაუწია და, ის იყო, დანა უნდა გამოესვა, რომ ანგელოზმა დაუშალა და უჩვენა ჯაგვიანში დაბმული ვერძი, რომელიც მამას, ისააკის ნაცვლად, უნდა შეეწირა ღვთისათვის. აქედან მივიღეთ თქმა: აბრაამის ბატკანი.

აბრაამის ტაბლა – უხვი, ყოველგვარი სანოვაგით პირამდე სავსე სუფრა; გადატ. სტუმართმოყვარეობა, გულუხვობა.

✓ ასევე უწოდებენ გარდაცვლილის წლისთავზე სულის მოსახსენებლად გამართულ ტაბლას რომელიც სავსეა ყველა სახის საჭმელ-სასმელით.

აბრუს არ ბაიტმხს – არ იმჩნევს გაჭირვებას, გულს არ გაიტეხს, არ ეპუება; იხტიბარს არ გაიტეხს.

✓ აბრუ (აბრუსი) – სახელი, პატივი, ავტორიტეტი.

აბრუს არ იტმხს – სინდისს, პატიოსნებას არ უღალატებს; გადატ. თავს არ ირცხვენს, სახელს არ იტეხს, არ ეპუება, იხტიბარს არ იტეხს.

✓ აბრუ სპარსული სიტყვაა და ნიშნავს: აბ – სახე, პირი და რუ – წყალი ანუ ერთად: პირწყალი, რაც ქართულად, ხატოვნად შეესაბამება პატიოსნებას, სინდისს, სახელოვნებას.

პატივისცემას, კეთილშობილებას, მშვენიერებას. აბრუსაგან წარმოებულია: ბიბრუ (ბი უ, აბ - პირი, რუ წყალი) - უპირისწყლო, ე.ი. უსირცხვილო; გაბიბრუება შერცხვენა, თავლაფის დასხმა, თავის მოჭრა, გალანძღვა. ქუდის მოხდა.

აბრუს ბატმხა - აბრუგატეხილობა; გადატ. სახელის გატეხა, შერცხვენა; ნდობის დაკარგვა, ავტორიტეტის დაცემა.

აბრუს მოხვეჭა - სახელის, პატივის, ავტორიტეტის ქონა.

აბურაბანის ამოკპრა გადატ. გაძევება.

აბურად აიბღმბს - გადატ. არაფრად ჩააგდებს, დასცინებს, ანგარიშს არ გაუწევს და მით დაამცირებს.

✓*აბური არად ჩასაგდები, უპატიო.*

აბურად აბღმბა - გადატ. არარად მიჩნევა, არაფრად ჩაგდება, ანგარიშის გაუწევლობა, დამცირება.

აბურად ამბღმბი - ვინც სხვას არაფრად აგდებს, სხვისი დამამცირებელი.

აბურად იბღმბს - გადატ. არაფრად აგდებს, ანგარიშს არ უწევს და მით ამცირებს.

აბურად იღმბს - იგივეა, რაც აბურად იგდებს.

აბჯარში ჩამჯდარი შეიარაღებული. აბჯარ-ასხმული. თავით ფეხამდე, თავით ბოლომდე იარაღში ჩამჯდარი.

აბმრ როდის - დაგვიანებით, დაყოვნებით, დიდი ხნის შემდეგ.

აღამიანი წაქცევაზმა - ძლიერ დასუსტებულია, ღონეძილეულია, ილაჯგაწყვეტილია.

- ალამიანის (ალამიანური) შერი ღაქღება** – კარგი ფერისა, ჯანმრთელი გახღება, კარგ ფერზე მოვა. გამოჯანმრთელღება, მოფერიანღება, მომჯობინღება.
- ალამის (კაცის) ტომი** – გადატ. აღამიანი, ძეხორციელი, სულიერი არსება, აღამის შვილი.
- ალამის შამიღან** – გადატ. უსსოკარი, უძველესი ღროიღან.
- ალამის შამის** – გადატ. ძველისძველი, უძველესი.
- ალამის შვილი** – გადატ. აღამიანი, სულიერი არსება, ძეხორციელი.
- ალამის კი, აღამიანის კი** – იგივეა, რაც აღამის შვილი, აღამიანი, ძეხორციელი.
- ალამის წლისა** – იგივეა, რაც აღამის ხნისა, ღიღი ხნისა, ღრმად მოხუცებული.
- ალამის ხნის** – გადატ. ღიღი ხნის, ძალზე მოხუცი; ძველებური.
- აღგიღი უჭირავს** – გადატ. აღგიღი უკავია, აღგიღი მიკუთხვნებული, მიჩენიღი აქვს.
- აღგიღიღან მოწყვეტა** გადატ. სწრაფად ღაძკრა, გაქანება, გაჭენება (აღგიღიღან).
- აღგიღის ღეღა** – აღგიღის მფარველად წარმოდგენიღი, ზღაპრული, მითოლოგიური არსება.
- აღგიღს ვერ კოშღობს** – გადატ. ერთ აღგიღზე ვერ ჩერღება, მოუსვენრად არის, შფოთავს.
- აღენს ბღღვირს, ბოღს, მტვერს** – კორიანტელს აუყენებს. გადატ. სცემს, მიბეგვავს.
- აღვიღად იტყვის ენა** – საოტქმელად აღვიღია; გადატ. მეტად მძიმე შესასრულლებელია (რამე საქმე).

ადვილი სამსახური – ძნელი სასამსახურო არ არის; გადატ. მზადა ვარ გემსახუროთ, სურვილი აგისრულოთ, პატივი გცეთ.

ადრე და მალე – მოკლე ხანში, ძალიან მალე.

ადრე თუ გვიან – როდისმე, ახლო ან შორეულ მომავალში.

ადუღებულ (მდუღარე) წყალს დაასხამს – გადატ. უფრო, ძალიან გაამწარებს, ჭრილობაზე მარილს დააყრის.

აირივს სული და გული – გადატ. შეწუხდება, აღშფოთდება, წონასწორობას დაკარგავს, შეშფოთდება.

ავ დღეს დააწმის – იგივეა, რაც შავ დღეს დააყენებს, დაბადების დღეს აწყევლინებს.

ავ თვალს (მტრის თვალს, მტერს...) არ დაენახვება – გადატ. სასიამოვნო შესახედავია, ძალიან კარგია, - მშვენიერია, ულამაზესია, ტურფაა.

ავ თვალს არ ენახვება – გადატ. ძალიან კარგია, ლამაზია, მშვენიერია, თვალწარმტაცია.

ავ ცხვირს არ დასცემს – ავის მომასწავებელი არ იქნება; გადატ. 1. ხეირს ნახავს, კარგ ცხოვრებაში ჩავარდება. 2. საქმე კარგად წაუვა. 3. ბედნიერებას და სიკეთეს მოიპოვებს. 4. ყელზე არ დაადგება.

ავად თუ კარბად – ასე თუ ისე, არც თუ ავად, არც თუ კარგად.

ავად (უქმად, ამაოდ) დაურჩება – ამაოდ, უშედეგოდ ჩაუვლის, მიზანს ვერ მიაღწევს, წყალში ჩაეყრება.

ავად ხსენება – გინება, ლანძღვა, აუგად მოხსენიება.

აკადესსენებული – ნაგინები, გაღანძლული, შეურაცხყოფილი.

აკადმყოფობამ დამცადამაგლო; გადატ. აკადმყოფობა მოძერია, დამჩაგრა; დიდხანს ვერ მოვრჩი; დავსნეულდი.

აკადმყოფობას შმს ზე იხდის – (აკადმყოფი) ლოგინად არა წეება, (აკადმყოფობას) ზეზეურად, ლოგინში ჩაუწოლელად გამოივლის, გადაიტანს.

აკარდება და დაკარდება – გადატ. მეტისმეტად გაჯავრდება, გაბრაზდება, გაცხარდება, ბრაზისაგან ერთ ადგილზე ვერ ჩერდება, მეტად გაცეცხლდება.

აკენთი და დაკენთი – ცეცხლი მომეკიდა; გადატ. ძალზე გავბრაზდი, საშინელი ჯავრი მომივიდა, უკიდურესად გავეჯავრდი.

აკი დღის წაღება (ვინმესი) – ვინმეს უბედურების თან წაღება; გადატ. სიკვდილი, სიცოცხლის შეწყვეტა, უბედურება, ტანჯული ცხოვრება.

აკი თვალი – თვალი, რომელიც ადამიანს (თუ საქონელს, ცოცხალ არსებას) ვნებას, ზიანს აყენებს.

აკი თვალით არ ინახვება, ავ თვალს არ დამნახვება – გადატ. იტყვიან ძალიან კარგ, ლამაზ, მშვენიერ რამეზე ან ვინმეზე.

აკი თვალით ყურება – უკეთური, ბოროტი თვალით მზერა; გადატ. მტრულად, ბოროტად ყურება, ვინმესთვის სიავის მონღომება.

აკი ძარი აქვს ნაცემი – გადატ. სატკივარი რამ აშლია; ცუდად გამხდარა, ფსიქიურად აშლილა.

აპი ძარი ღამცემა – გაგიჟება, ჭკუიდან გადავა, გადაირევა.

აპი ძარი ხომ არ ღამცეშია? – აჲ სულს, მაცნეს ხომ არ შეუპყრიხარ?

აპი ძარის ღამცემა – გადატ. გაგიჟება, ჭკუიდან გადასვლა, გადარევა.

აპი (შაპი, ცხელი...) დღე დაადგება მძიმე მდგომარეობაში, გასაჭირში ჩავარდება.

აპის და კარგის ცოდნა -- ავისა და კარგის გარჩევა, ცოდნა იმისა თუ – რა არის ავი და რა არის კარგი; გადატ. შეგნება, ცოდნა ყველაფრისა, მიხვედრილობა. ჭკუისა და სიბრძნის ქონა.

აზარტში შეღის – თავდავიწყებით, გატაცებით ეძლევა (რამე გრძნობას, საქმეს...), აზარტული ხდება.

აზნაურობის მაძიებელი – ის, კინც ცდილობდა აზნაურობა დაემტკიცებინა (საქართველოს რუსეთთან შეერთების შემდეგ მთავრობა გარკვეული საბუთების მიხედვით უმტკიცებდა ქართველ თავადებსა და აზნაურებს სათანადო წოდებას; ზოგ აზნაურს იუ აზნაურობის მოსურნეს, საკმარისი საბუთი არ (ვერ) აღმოაჩნდა წოდებაში დამტკიცებისათვის; სწორედ მათ დაერქვათ “აზნაურობის მაძიებელნი”).

აზრები სხვაგან უძრის – სხვა რამეზე ფიქრობს, სხვით არის გატაცებული.

აზრზე არ არის – გადატ. არ იცის (რამე), წარმოდგენა არა აქვს (რამის შესახებ); არაფერი იცის, საქმეში სრულიად ჩაუხედავია.

აზრს აიღებს – მიხედება, მიაკვლევს, იფიქრებს.

აზრს გაატარებს – აზრს ჩადებს, ჩააქსოვს, აზრიანს გახდის, გააძინაარსიანებს.

აზრს (ჭკუას...) ღაატანს – დაუფიქრდება, ჩაუფიქრდება, დაუკვირდება.

ათაღან-ბაბაღან – მამა-პაპიდან; გადატ. უხსოვარი, ძალიან ძველი დროიდან.

ათასად იჭრებოდა – ათასად დანაწილება; გადატ. ერთი კაცის (ადამიანის) მიერ მრავალგვარი საქმიანობისათვის ხელის მოკიდება; ბევრი გაჭირვებისათვის პასუხის გაცემა.

ათასი თოქიდან გამომკვრალი – მრავალგზის “დაზრჩობას” გადარჩენილი; გადატ. მეტად გამოცდილი, ბევრი გაჭირვების მნახველი და გადარჩენილი.

ათასი ქისა მარჩილი – ფულით სავსე ათასი ქისა; გადატ. ბევრი, აურაცხელი ფული, უთვალავი სიმდიდრე, ქონება.

მარჩილი – ძველი ქართული ვერცხლის ფული, უდრიდა ს.მ აბაჯს.

ათასში ერთი – რიცხვით ძალიან ცოტა, იშვიათი.

ათასში ერთხელ, ერთს – ათასიდან ერთ შემთხვევაში თუ შევძლებ ისე, როგორც საჭიროა; გადატ. მეტად იშვიათად.

ათენ-ალამებს ბრძოლის ველზე (ანუ სხვაგან)

დღესა და ღამეს ატარებს ბრძოლის ველზე; გადატ. განუწყვეტლივ მუდამ, შეუსვენებლივ იბრძვის.

აინუნშიაც არ გაიტარებს – გადატ. არაფრად ჩააგდებს, არაფრად მიიჩნევს.

აინუნშიც არ (ჩა)იბღებს – გადატ. არაფრად აგდებას, ყურადღებასაც არ აქცევს, არცკი ამჩნევს.

აინუნშიც არ მოსდის – გადატ. ფიქრადაც არ მოსდის, არ ამჩნევს, ყურადღებას არ აქცევს, არაფრად აგდებას.

აირია მონასტერი – მონასტერში უწესრიგობა დამკვიდრდა, წესი და რიგი მოირღვა; გადატ. დიდი არევ-დარევაა, არეულობაა, უწესრიგობაა.

✓ ძველად მონასტრებში მოღვაწეობის მკაცრი წესები იყო დამყარებული. ეს წესები უმთავრესად გულისხმობდნენ სიტყვაშეუბრუნებელ მორჩილებას უმცროსისას უფროსისადმი. თუ ხსენებული წესები დაირღვეოდა, მონასტერი და მისი წეს-ჩვეულებაც აირეოდა. ასე რომ, “აირია მონასტერი” გულისხმობს დარღვევას და უგულებელყოფას, კანონდაუმორჩილებლობას.

აიღ-დაიღებს (აიღ-დაიღო, აუღ-დაუღია) – გადატ. აწონ-დაწონის, გაითვალისწინებს.

აიღებს და დაიღებს – გადატ. აწონ-დაწონის, ყოველმხრივ განჩხრეკს, განიხილავს, შეაფასებს, განჭვრეტს.

აკვნის დამღბმელი – გადატ. წამომწყები, საქმისთვის დასაბამის მიმცემი, საქმის დამწყები, მოთავე.

აკვნის დარწმვა (რამის) – გადატ. 1. წარმოშობა, ჩასახვა, აღმოცენება. 2. გარკვეული იდეისათვის მხარდაჭერა.

აკრძალული ხილი – აკრძალული რამ, დაუშვებელი, მიუღებელი.

ალაიაში ბატარება – ორ წყებად განლაგებულ ალაიანთა შორის გადაჯვარედინებულ თოფებქვეშ გატარება

დამარცხებულისა; გადატ. შერცხვენა, საჯაროდ გალანძღვა, გაბიარება, სახელის გატეხა, გამასხარავება.

ალალი არის! ალალი იყოს! – ეკუთვნის, ერგება; შეერგოს.

ალალმა დაუქროლა ალალმა წამოუქროლა; გადატ. 1. უცებ რაღაც მოუვიდა, რაღაც დაემართა, რაღაც შეემთხვა. 2. გადაწყვეტილების წამიერად შეცვლა.

ალაკმა (ღმერთმა, უფალმა) უფყის! – ღმერთმა იცის! ვინ იცის! არაუინ იცის!

ალიაქოთი აუტყდება – აურზაური, არევ-ღარევა, ხმაურობა, შფოთი, ალიაქოთი შეუდგება, მოუსვენრობა შეიპყრობს.

ალი-კვალად ჩაიყლაპა! – უგზო-უკვლოდ დაიკარგა.

ალიკუდა – გადატ. კუდიანი; ეშმაკი, გაიძვერა, ცბიერი ქალი.

ალილო და ხვალაო – გადატ. ამასაც მალე ვნახავთ, ესეც მალე გამოჩნდება.

✓ სიტყვა ალილო სახეცვლილი ფორმით მიღებულია ბერძნული სიტყვისაგან ალილოუია, რაც ნიშნავს: აქებდეთ უფალს! ეკლესიაში, წირვა-ლოცვის დროს, ხშირად გაისმის ალილოუია. ალილო კი სახელია სიმღერისა, რომელსაც მღერისან საქართველოში შობაღამეს.

ერთი ალილოუია მღვდელსაც შეცდებო - შეცდომა ყველას მოუვო.

ალილოზე სიარული – ქრისტესშობის მილოცვა გალობითა და კარდაკარ სიარულით; გადატ. კარდაკარ სიარული, შინგაუჩერებლობა.

ალიონზე აღბა – ძალიან ადრე, სისხამ დილით აღბა.

ალიყურის ჭმევა – გადატ. სილის გაწნა.

ალიყურს აჭმევს – გადატ. სილას გაარტყამს, გააწნავს.

ალმაცერად ყურება – არაპირდაპირ, განზე ყურება; გადატ. უნდობლად, ეჭვით მოკიდება.

ალმაცერად ცქერა – იგივეა, რაც ალმაცერად ყურება.

ალმურის აკვრა (სახეზე) – იგივეა, რაც ალმურის ასვლა (სახეზე); გადატ. სახეზე სიწითლის გადაარბენა, ალექვა.

ალმურის ასვლა (სახეზე) – გადატ. გაწითლება, ალექვა.

ალმურის მოკიდება გადატ. 1. დამორცხვება. 2. გაბრაზება, გაცხარება, გაფიცხება, გულმოსულობა.

ალფა და ომება – გადატ. თავი და ბოლო, მთლიანად, ყველაფერი.

ალღოს აართმევს – აღღოს, გეშს აიღებს.

ალღოს ართმევა – იგივეა, რაც ალღოს, გეშის აღება.

ალღოს აუღებს – მიუხვდება, გაუგებს, სწორად შეაფასებს, განჭვრეტს.

ალღოს აღება გადატ. წინასწარ მიხვედრა, გაგება, შეტყობა; შეგუება, თავის გართმევა, განჭვრეტა.

ალჩუ დაუჯდება, კოჭი ალჩუს (ალჩუზე)

დაუჯდება – გადატ. საქმე კარგად წაუვა, ბელი ეწევა.

ალჩუს (ალჩუზე) უჯდება კოჭი – გადატ. კარგად აქვს საქმე; ბელი სწყალობს.

ალჩუს დაჯდომა – გადატ. საქმის კარგად წასვლა, გამარჯვება, წარმატების მიღწევა, ბელის წყალობა.

ამ სოფელს აღარ არის – გადატ. უგრძობლადაა. მალე აღესრულება, მოკვდება.

ამ სოფლის გაშვება – ამა სოფლის, საწუთროს სიამოვნებათა უარყოფა, განშორება; გადატ. ხორციელ სიამოვნებაზე ხელის აღება, სულის ცნონებისათვის ზრუნვა.

ამ სოფლის (ქვეყნის) მარანჩალა ქვეყნის ურგები, ქვეყნად გამოუსადეგარი ადამიანი.

ამ ქვეყანას დაბრუნება – გადატ. რამე მძიმე სენისაგან გადარჩენა.

ამ ქვეყნისა აღარ არის – გადატ. მოძაკვლავია, საცაა აღესრულება.

ამ ჩემს ვშხს -- გადატ. დარდი არა მაქვს, რა მენალვლება, რა ჩემი საქმეა! არ მაინტერესებს.

ამ წამში -- ახლავე; ძალიან მალე.

ამ წუთში – ახლავე, დაუყოვნებლივ.

ამაგს გასწმის – მზრუნველობას გამოიჩენს (ვინმეზე), ამაგს დასდებს, ყურადღებას გამოიჩენს, მიაქცევს, არ მოაკლებს.

ამაზე მეტი აღარ ჩავიდა ყელში – მეტი ვერ (არ) გადაძღის ყელში; გადატ. 1. გამოხატავს განწყობას. 2. მეტიც მოთმენა აღარ შეიძლება! მოთმინების ფიალა აივსო.

ამაოდ ჩაუტარებს უშედეგოდ, ფუჭად, ტყუილ-უბრალოდ გაირჯება.

ამას რა ტარაჩრელი კოვზი უნდა – გადატ. რა დიდი საქმეა, ადვილია, დიდი დავიდარაბა არ უნდა, ამის მიხედვით და გაკეთება არავის გაუჭირდება. ამ საქმის გაკეთება რა დიდი ბედენაა?!

ამას ჩიჩინი აღარ უნდა (ამას რაღა ჩიჩინი უნდა) – უდავოა, თავისთავად ცხადია, აშკარაა, ჭეშმარიტებაა.

ამბავი (ცნობა) მისდის – 1. ამბავი (ცნობა) მიაქვთ, ამბავს (ცნობას) ატყობინებენ. 2. მუდმივად ინფორმირებულა.

ამბავს მიიტანს – მივა და რაზე ამბავს იტყვის. გადატ. დაასმენს, უღალატებს.

ამბის ჩამტანი – ვინც ჩაეა და რაზე ამბავს შეატყობინებს (ვინმეს).

ამბორის ყოფა – იგივეა, რაც ნაზი კოცნა.

ამერიკის აღმოჩენა – გადატ. (ირონიულად) რაზე ისეთის, იმგვარის თქმა ან მტკიცება, რაც საყოველთაოდ ცნობილია.

ამილახვრიანში გადასწვდება – გადატ. წინდაუხედავად, დაუფიქრებლად იქცევი, წააგებ, იზარალებ, სიფრთხილე გმართებს.

ამინ და კირიე-ელეისონ! – უფალო, შეგვიწყალებ! გადატ. თანხმობის გამოცხადება: მორჩა და გათავდა!

✓ამინ 1. ჭეშმარიტია, ჭეშმარიტად (დასკვნითი სიტყვა საეკლესიო ქადაგებათა და ლოცვებისა). 2. ითქმის დასტურის ნიშნად.

ამინ – ებრაული სიტყვაა, ნიშნავს: ჭეშმარიტად. იგი ებრაელთაგან ქრისტიანებმა შეითვისეს და ეკლესიაში იყენებენ მღვდელმსახურების დასრულებისას. კირიეელეისონ ბერძნულია: კირიე – უფალო, და ელეისონ – შეგვიწყალებ. ამინსა და კირიეელეისონს იტყვიან ჩვეულებრივი საუბრისას.

რასი აიხის დასასრულს, რითაც ამბობენ: მორჩა და გათავდა, ასე იყო.

ამინდი დაუღებება – მოქმედებისათვის ხელსაყრელ, სასურველ ამინდს დაიჭერს. გადატ. სასურველი მდგომარეობა შეექმნება. მიზნის მიღწევა ადვილად შესაძლებელი გახდება.

ამომავალი მზეა, ჩამავალი მთვარეა

სიტურუთა და სილამაზით ამომავალი მზისა და ჩამავალი მთვარის მსგავსი; გადატ. მეტად ლამაზი, მშვენიერი.

ამოღებული ხმალია – მუდამ მზადაა მისაშველებლად. სხვისთვის დასახმარებლად და საიძედოდ; გადატ. 1. დაუზარალია, გაჭირვებისას ყოველთვის გვერდზე მდგომია. 2. სიძარტლის მთქმელია.

ამღვრება ბულისა – არევა, სიწმინდის დაკარგვა; გადატ. შეშფოთება, დანაღვლიანება, მოუსვენრობა.

ამღვრულ წყალში თევზის ჭერა – გადატ. არეგ-ღარევის გამოყენება პირადი ინტერესებისათვის.

ანგარიში ეშლება – ანგარიშში ტყუევდება.

ანგარიშის გასწორება – გადატ. სამაგიეროს გადახდა, მიზღვა, შურისძიება.

ანგარიშის გაწევა – გადატ. გათვალისწინება, მხედველობაში მიღება, ყურადღების მიქცევა.

ანგარიშის მიცემა – იგივეა, რაც ანგარიშის გაწევა.

ანგარიშს გაუსწორებს – გადატ. სამაგიეროს გადაუხდის. 2. დანახარჯს გაისტუმრებს.

ანგარიშს (დავთრებს) დაკარგავს – ანგარიში აყრევს, დაიბნევა, თავს დაკარგავს.

ანგელოზები ჩამოვატაროთ გადატ. გაკჩუძღეთ, ხმა არ ამოვიღოთ. ირგვლივ სიწყნარეში და სიძმვიდღემ დაისადგუროს.

ანგელოზების დაფრთხობა - გადატ. შექმნიება, დაფრთხობა.

ანგელოზებმა ჩამოიარეს (ჩამოიარა) გადატ. სიჩუმეა, ხმას არავინ იღებს.

ანგელოზებს დაუფრთხობს - გადატ. ძალიან შეაშინებს, დააფეთებს (ვინმეს).

ანგელოზებს უფრთხობს - გადატ. ძალიან აშინებს, აფეთებს, შიშის ზარს სცემს.

ანგელოზმა ჩამოიარა - გადატ. სიჩუმე ჩამოვარდა.

ანდერკად (ანდერკს) დატოვებს ანდერკად დააგდებს, ანდერკად დატოვებს თავის ნებას სიკვდილის შემდეგ აღსასრულებლად.

ანდერკად დააბღებს - ანდერკად დატოვებს, დაიბარებს.

ანდერკად დაღებული -- ანდერკად დატოვებული, ნაანდერძევი, დანაბარები.

ანდერკის აბება - იგივეა, რაც წესის აგება.

ანდერკს, ფისს აუბებს - მიცვალებულის გასაპატიოსნებლად აუცილებელ, საჭირო მღვდელმსახურებას შეუსრულებს.

ანიავებს ძონებას, სახლ-კარს... - ფლანგავს, აჩანავებს, ღუპავს ქონებას, ღოვლათს; გადატ. უპასუხისმგებლოდ იქცევა.

ანკმსზე მბება - გადატ. ვინმეს ხრიკების მსხვერპლი ხდება, - ტყუვდება, მსხვერპლი ხდება.

ანკენსზე წამოგება – გადატ. ვინმეს ხრიკების მსხვერ-
პლად გახდომა, მახეში გაბმა, მოტყუება.

ანკენის ბაღაბღება – გადატ. ცდა ვინმეს ან რამეს
ხელში ჩასაგდებად (მოტყუებით, ცბიერობით).

ანძაზე აცმული – გადატ. გატანჯული, გაწამებული,
ჯვარცმული, გაჭირვებაში მყოფი.

ანწუსზე აბება – გადატ. გატანჯვა, გაწამება.

წანწუხი – “წვეტიანი სარი”.

აპრიალეზულ ჩალასავით ჩაქრობა – უცბად,
მყისვე ჩაქრობა; დიდი ხნით თავის ვერ დაჭერა.

არ დაბასველოს, არ დაბასველებს – გადატ.
ზედმეტი არ მოგივა, არ გაწყენს.

არ მპითხება – მისი საქმე არ არის, არ ეხება; რა
მისი საქმეა. გადატ. ამ საქმესთან ხელი არა აქვს?!

არ მქმბს – არ დაგიდევს, არ ჩივის, არ ენაღვლება.

არ (ვერ) მქარება – ახლოს არ (ვერ) მიდის, არ
(ვერ) უახლოვდება, ურთიერთობას, კავშირს არ (ვერ)
იჭერს; ხელს (პირს) არ (ვერ) ახლებს; არ (ვერ) ხვდება.

არ (ვერ; არაფრად, ვერაფრად) მჭაშნიკება
– არ მოსწონს. არ მოეწონება, არ ესიამოვნება, ჭკუაში არ
[და]უჯდება, არაფრად (ვერაფრად) მოეწონება.

არ ითენა და აღარ იღამა – მისთვის არც გათენება
იყო და არც დაღამება. შეუსვენებლივ, განუწყვეტლივ, გამა-
ლებით საქმიანობდა.

არ მოგმცა ჭირი! – იტყვიან უკმაყოფილების გამოსა-
ხატავად. როდესაც სასურველი რამ არ ან ვერ ხდება
(აღსრულდება).

არ სცილდება (თავიდან, თვალნიდან...) გაძეღმებით ფიქრობს რამეზე (ვინმეზე), თვალწინ უდგას (ვისმე, რამე).

არ სძინავს – ყოველთვის მზადაა რამის მოსამოქმედებლად, მუდმივი მზადყოფნა.

[არ] უწერია (ბედი...) – (ბედი...) [არ] ეღიროსება, [არ] ხვდება წილად.

არ შეგცივდეს! – არ გაცივდე; გადატ. ირონ. არა დაგიშავდეს რა, ცუდი არ შეგემთხვეს.

√დაცინებით თქმაა – ვითომ არაფერი დაგიშავდესო! ნამძვილად კი მუქარაა – შეგცივა კიდევ და მეტიც მოვიყაო!

არ შეშავდება, არავის (არაფერს) შეშავდება – არავის ანგარიშს არ გაუწევს, არაფრად ჩაავლებს; არ მოერიდება; არ დაემორჩილება, ნებისმიერ წინააღმდეგობას დასძლევს.

არ ჩამყლაპო – გადატ. არ მომსპო, არ გამანადგურო! ნუ ხარ უზრდელი! (იტყვიან დამთქნარების დროს ზრდილობის შესახსენებლად).

არა, აღარა ღირს – 1. საჭირო არაა. 2. ინტერესის დაკარგვა.

არა მართი და ორი – ერთზე მეტი, - ბევრი, ძრავალი.

არა მცხო რა, არაფერი მცხო (ვინმესი ან რამმესი) – გადატ. სულ არა ჰგავდა (ვინმეს ან რამეს), არაფერი ჰქონდა.

არა სცხია-რა (ვინმესი ან რამმესი) სულ არ ჰგავს, არაფერი აქვს საერთო (ვინმესთან ან რამესთან).

არა უშავს რა, არაფერი უშავს – არაფერია, ნუ გეფიქრება! ცუდი არ არის, კარგია.

არა უჭირს რა, არაშერი უჭირს – არა უშავს რა, არაფერი უშავს.

არავითარ (ვერავითარ) შემთხვევაში – არასოდეს; არასდროს.

არამკითხე მოამბე გადატ. მეტიჩარა, ის ვინც სხვის საქმეში ზედმეტად და მოურიდებლად ერევა.

არას (არაშერს) უზამს – გადატ. 1. არ ეყოფა, ვერ დააკმაყოფილებს. 2. არაფერს დაუშავებს, ვერ (არ) დააზიანებს.

არას არიბებს – არაფერს აკეთებს.

არაშერ შუაშია – გადატ. მას არ ეხება, მისი საქმე არ არის, არ ეკითხვის, უბრალოა.

არაშერი აცხია (ვინმესი ან რამესი) – გადატ. სულ არა ჰგავს, საერთო არაფერი აქვს (ვინმესთან ან რამესთან).

არაშერი ბედენაა – არაფერი განსხვავებაა, არაფერს წარმოადგენს, არაფერს ნიშნავს, დიდი ვერაფერია.

არაშერი შვილია – დიდი ვერაფერი შვილია.

არაშრად აბღებს, არაშრად მიაჩნია – ანგარიშს არ უწევს, არავითარ მნიშვნელობას არ ანიჭებს.

არაშრად (არად...) ჩააბღებს – ანგარიშს არ გაუწევს.

არაშრად ჩაბღება – ანგარიშის გაუწევლობა, არაშრად მიჩნევა.

არაქათი უფყდება არაქათი, ძალა ელევა, ძალა აღარ შესწევს.

არაქათის გამოცლა – დაუძღურება, ძალისა და მოძრაობის უნარის დაკარგვა (დალლილობისაგან).

არაქათს (სინსილას) გამონაცლის - ქეტისმეტად მოქანცავს, ძალ-ღონეს, მოძრაობის უნარს დაუკარგავს, დააუძლურებს.

არაშვილის ყოლა - გადატ. ცუდი, უვარგისი, არაფრის მაქნისი შვილის ყოლა.

არახუნებს მოშლილი წისქვილივით - აუწყობელი წისქვილის მსგავსად ხმაურობს; გადატ. უაზროდ, რამეს ლაპარაკობს.

არემ-დარევა შეაქვს - არევ-დარევას იწვევს, აურზაურს ტენს.

არემარეს ეკვრის - არემარეს ესაზღვრება, ექეზობლება.

არეული გუნება (გონება, ტვინი) - გადატ. დაუწყნარებელი, დაუმშვიდებელი, დაძაბული, აშლილი (გუნება, ტვინი...).

არეული თვალები (სახე, პირისახე) - გადატ. აბნეული, დაუმშვიდებელი, აღელვებული, აგზნებული თვალები (სახე, პირისახე).

არეული ლაპარაკი - აბნეული, უთავბოლო ლაპარაკი.

არეული ნაბიჯით - ბარბაცით, ტორტმანით, არამტკიცედ სიარული.

არნადით მოსახვეჭია - მხოლოდ არნადს შეუძლია ამათი თავმოყრა; გადატ. ბლომდაა, ბევრია.

✓ არნადი - სამეურნეო იარაღი.

არსენას ადლი - ქსოვილის (ფართლის) გადასაზომად არსენას მიერ დაწესებული ადლი; გადატ. მეტად გრძელი საზომი სიგრძისა, შეიდმტკაცელიანი ადლი.

არც ავიღე და არც დავიღე გადატ. 1. მსჯელობისა და დაფიქრების გარეშე. 2. ბევრი არ მიფიქრია, პირდაპირ ასე ვუთხარი, ან შევეუდექი საქმეს.

არც ამ მთისა, არც იმ მთისა – გადატ. ნებისმიერ მდგომარეობასთან, სიტუაციასთან შეუწონელი, შეუფერებელი, ჭკუისაგან შორსმდგომი: არც ავი, არც კარგი.

არც ამაშენებს, არც დამამძვვს – არც გამდიდრება შეუძლია ჩემი და არც გაღარიბება; გადატ. 1. ბევრი არ არის (თანხა), ანგარიშში ჩასაგდება არც კია! გინდ ყოფილა, გინდ არა. 2. ყოველგვარი მოფიქრებისა და მიზანდასახულობის გარეშე, ექსპრომტად.

არც აცვივა, არც აცხელა – სწრაფად, ანაზღად, დაუყოვნებლივ ჩადენა რამისა.

არც აცვივებს, არც აცხელებს – გადატ. ექსპრომტად, დაუფიქრებლად, სწრაფად, ერთბაშად იტყვის, იზამს (რამეს).

არც დღე, არც ღამე – არც დღის და არც ღამის განმავლობაში კეთდება რაღე; გადატ. თავის დღეში, არასდროს, სულ არა.

არც იწვირილა, არც იკითხა – გადატ. დაწვრილებითი ინფორმაციის უქონლად, ჰაიჰარად, ნაჩქარევად ქმნა რამისა, მოქმედება ყოველგვარი განსჯისა და გაანალიზების გარეშე.

არც კუჭსა ხვდეს, არც სულსა – გადატ. უმნიშვნელო, თითქმის არაფრის მომცემი, ერთი ბეწვა; მეტად მცირე საჭმელი, რომელიც შიმშილს სრულებით ვერ დააყუჩებს.

არც მკვლრებშია, არც ცოცხლებში მძიმე მდგომარეობაშია, გამოუსადეგარია, არაფრად მისაჩნევია, არად ჩასაგდება.

არც მწვადი ღაწვა, არც შამფური – გადატ. ისე მოხერხებულად (ეშმაკურად) გააკეთა საქმე, რომ არც ერთ მხარეს ავნო, არც მეორეს, არავის აწყენინა.

არც მწვადს ღაწვავს, არც შამფურს (არც მწვადი ღაიწვება, არც შამფური) – გადატ. არც ერთ საქმეს არ წაახდენს (არც ერთი საქმე არ წახდება), არავის აწყენინებს (არავის ეწყინება).

არც როდის – არასდროს, არასოდეს.

არც უიმისოა – ისიც (ესეც) დასაშვებია, ისიც (ესეც) ხდება ხოლმე.

არც უიმისობაა – ისიც შესაძლებელია, მოსალოდნელია; ისიც (ესეც) ხდება ხოლმე.

არც ფლავი, არც ჩლავი; რის ფლავი, რის ჩლავი – გადატ. არც ისა და არც ესა; არაფერი. არავითარი ამისი მსგავსი, არაფერიც არა.

არც ღვინო, არც წყალი – გადატ. 1. უხეირო, უგერგილო. 2. არც ცუდი, არც კარგი.

არც ცა და არც ქვეყანა – არავინ, არაფერი.

არც ცისა იცის, არც ქვეყნისა არც ცისა გაეგება და არც ქვეყნისა; გადატ. არაფერი იცის, სრულებით უვიცია, უგუნურია.

არც ჩვენ გვიძოვია ბალახი გადატ. არც ჩვენ ვართ უმეცრები, დასაბრძოლებლები, თქვენი დასაცინი არ გახლავართ, არაფრით ვართ თქვენზე ნაკლები.

ას მთას იქით – გადატ. ღმერთმა გადაგვარჩინოს უბედურებას, დაე, საშინელება ჩვენგან ძალიან შორს, ასი მთის იქით მოხდეს, აგვცდეს მწუხარება, დარდი და ნალველი.

ასავალ-დასავალი – გადატ. 1. სადაურობა, სადმყოფობა, საითომიძავლობა. 2. ვინმეს ან რამეს გზა-კვალი. 3. ამბავი ვინმეს ან რამეს შესახებ. 4. ყველაფერი ყველაფრის შესახებ.

ასე გასინჯეთ! – გადატ. თქვენ წარმოიდგინეთ!

ასე, ჩემო მანასეო, ხან ასე და ხან ისეო -- გადატ. დაუდგრომლობა, ორგულობა; მოწმობა უკვე უარყოფილისა, რაც ჭეშმარიტებას უარყოფს, ქმნა იმისა რაც მას ხელს აძლევს. ხასიათის ცვალებადობა, რწმენისა და დაძოკიდებულების მერყეობა.

(ასეთი ან ისეთი) სახელი (ხმა) აქვს დაპარღნილი – (ასეთი ან ისეთი) სახელი (ხმა) აქვს გავრცელებული.

ასეული ზღვები – რამდენიმე საუკუნე, მრავალი, უთვალავი წლები.

ასი-ასი – ასობით; გადატ. მრავალი, სულ ბევრი.

ასი ენა დაილაპარაკებს, ასი პირი დაიჩივლებს გადატ. ყველა დაემოწმება, ყველა იტყვის, რომ ეს ასეა.

ასი თვალი უყურებს – ბევრი, მრავალი შესცქერის; გადატ. რამის დამალვის ან მითვისების შეუძლებლობა.

ასი მზე მიღბა ცაშია – ზეციური ძალები მწყალობენ, კეთილად მიყურებენ; გადატ. უსაზღვროდ ბედნიერი ვარ, უზომოდ გახარებული მაქვს გული, ჩემზე ბედნიერი ქვეყანაზე არაყინაა.

ასკილის ყვავილობა გადატ. უკიდურესი ხელ-
მოკლეობის, უქონლობის, ჭირნახულის შემოღვევის დრო,
გაჭირვება.

ასლი და კვალნი მამაა – მამაშვილის ზედმწვექნითი
მსგავსება; გადატ. სულ მამასა ჰგავს (შვილი), პირწავარდნი-
ლი მამამისია.

ასქვიშა – ვისაც ასნაირი, ცვალებადი ხასიათი აქვს;
გადატ. ხუმტურიანი, ახირებული, უხიაგი, ჟინიანი.

ატონის გლახასმპრ სიარული სამათხოვროდ
სიარული; გადატ. თავგანწირვით, დაჟინებით მთხოვნელი.

ატუჩვით ყურება – გადატ. დაცინვით, ზიზღით, აგღე-
ბულად, უკადრისად ყურება.

აუგობაში ჩამორთმევა – აუგიანი ქმედება; გადატ.
ცუდკაცობა, სასირცხვილო საქმის ჩადენა, საძრახისობა.

აუტკივარ თავს იტკივებს – გადატ. განგებ იჭირ-
ვებს, ირთულებს საქმეს.

აუტკივარი თავის ატკივება – გადატ. აწყობილი
საქმის სახათაბალოდ გადაქცევა, (თავისი) თავის ცუდ
მდგომარეობაში ჩაყენება.

აულგებლი სუფრა – სუფრა, რომელიც განუწყვეტლივ
ახლდება და ერთთავად მიმდინარეობს; გადატ. განუწყვე-
ტელი, გაბმული ქეიფი, სმა-ჭამა, სუფრასთან ერთთავად
ჯდომა, გაბმით მოლხენა.

აზანცქალგული გული – მოუთმენლობით თუ
სიხარულით აძგერებული, ატოკებული გული.

აზრაკად ყოვნა – გადატ. თავში უქრის, თავში აკლია.

✓ *აფრაკი - თავქარიანი, მოსულელი, ჭკუანაკლევი.*

აზრას (აზრებს) აუშვებს – გადატ. იმოქმედებს თავის ჭკუაზე, როგორც მოეხასიათება, როგორც მოესურვება, განუხჯელად და გაუაზრებლად. მოქმედების (უფრო მეტად უპასუხისმგებლო ქმედების) თავისუფლებას მოიპოვებს.

აზრობა (ზრთაშმესმა) სიხარულისაგან – სიხარულისაგან მინიჭებული ნეტარება; გადატ. მეტისმეტად გახარება და უზომო სიხარულის განცდა.

აზრის აშვება – გადატ. შეუწონელი, მოუზომავი ქმედება; პირში თქმა ზედმეტად მკვახე სიტყვისა, ჩხუბი, ანჩნლობა; დაურიდებლად მოქცევა, აწყვეტა. მოქმედების ზედმეტი თავისუფლება.

ამ ბატყდა ტაბიკი – გადატ. 1. ამ დროს გაჭირდა საქმე, მის ასრულებას დიდი დაბრკოლება (თითქმის დაუძლეველი) შეექმნა, შეუძლებელი გახდა. 2. ყველაზე ძნელი ნაწილი რამე საქმისა.

ამ (ანი, სად) არის კაღლის თავი ჩამარხული – იგივეა, რაც აქ მარხია ძაღლის თავი; გადატ. აქაა მთელი საიდუმლოება.

ამ მარხია კაღლის თავი (კუღი) – გადატ. აქ რაღაც იმალება; სწორედ ამაში არის საქმე, ესაა ნამდვილი მიზეზი და საიდუმლოება.

აქაშვებული ცხენი – გადატ. დაღლილი, დაქანცული; გაფიცხებული (ჭენებისაგან) ცხენი.

აქეთ ვეცი – იქით ვეცი – იქითაც მივაწყდი და აქეთაც; გადატ. ყოველმხრივ ვეცადე, ყოველი ღონე ვიღონე, ყველასა ვთხოვე დახმარება.

აქმთაცაა და იქმთაცაა საკუთარი პრინციპისა და პოზიციის უქონლობა; გადატ. ყველას მოძნრეა ერთგული კი არავისი; ორგული, ორპირი.

აქილემისის ქუსლი – გადატ. ვინმეს (ან რაიმეს) სუსტი მხარე, სუსტი ადგილი.

აქლემი და ბალია?! – აქლემისათვის გალიის გაკეციება ვის გაუგონია!? გადატ. შეუფერებელი, შეუსაბამო.

აქლემის ბაკმთება – გადატ. მოტყუება, გაცრუება, ვინმეს ქონების შეჭმა - მითვისება გაიძვერობით, მოტყუებით, პირის გატეხით.

აღამაამადსანობა, მამათსანობა აღა – იგულისხმება აღა მაჰმად-ხანის შემოსევა და ბატონობა საქართველოში; გადატ. საქვეყნო უბედურების, ხალხთა შეუპირაღებლად, უღმობლად ჟლეტის დრო.

აღარ იცის, რა ქნას (რა მოახერხოს...)

იტყვიან, როდესაც დიდ საგონებელში არიან ჩავარდნილნი, ან მეტისმეტი მწუხარებისა თუ სიხარულისგან კვლარახერხებენ ვერაფერს.

[აღ]არც უფროსი იცის [აღ]არც უმცროსი (უფროს-უმცროსობა არ იცის...) – არ იცის

ასაკით უფროსთან როგორ მოიქცეს, – უზრდელია, თავხელია.

აღარც ცისა ვიყავ, აღარც მიწისა – არც ცის მკვიდრი ვიყავი და აღარც მიწისა; გადატ. არც ცოცხალი ვიყავი, აღარც მკვდარი.

აღას უნო მობცმეს! – (დალოცვის ერთერთი ძველი ფორმა). პირდაპირი მნიშვნელობით: ღმერთმა ბატონის გამჭრიახობა და უნარი მოგანიჭოს; გადატ. მოგეცეს მიხედ-

რილობა, სიმარჯვე, ხელგამომავლობა, წარმატება, გამარჯვება, მოხერხება.

ალგვა პირისაგან მიწისა – იგივეა, რაც მიწის პირიდან გაქრობა. მოსპობა, განადგურება.

აღდგომა გაუთენდა – აღდგომის დღე დაუდგა; გადატ. დიდი, სასიხარულო დღე გაუთენდა, ბედნიერება ეწვია, კეთილდღეობასა და საოცნებო მდგომარეობაში ჩავარდა.

აღდგომის გათენება – იგივეა, რაც აღდგომის დღის მოსვლა, დადგომა.

აღდგომის დღის მოსვლა – გადატ. ძლიერ გახარება, აღფრთოვანება, შვების და ნეტარების შეგრძნობა (რაიმე შემთხვევის გამო).

აღდგომის კვირცხი – კვირცხი, რომელსაც აღდგომისათვის წითლად ღებავენ; გადატ. გულის გამხარებელი, სალოლიავებელი, სასიამოვნო, გამორჩეული.

აღებული ეჭვი (გუჰანი) – მიტანილი ეჭვი (გუჰანი).

აღებული სისხლი – შურისძიების ნიადაგზე ჩადენილი მკვლელობა.

აღვირის ამოდება – გადატ. შეზღუდვა, დამორჩილება, დამონება.

აღვირის ამოდება პირში – აღვირის თავის ნებაზე სატარებლად მორგება; გადატ. თავის ნება-სურვილზე გაუმკვებლობა, დამორჩილება, შეზღუდვა.

აღვირის აშვება – გადატ. თვითნებურად, თავისუფლად მოქმედების დაწყება, გათავხედება, თავის აშვება, შეუზღუდველობა.

ალვირის მიშვება – ალვირის გამოცლა; გადატ. თავისუფლად, შეუზღუდველად მოქმედების უფლების მიცემა.

ალვირს მიუშვებს – ალვირს მოაფომფლებს, მოადუნებს, ხელში ღუნედ დაიჭერს, ნებაზე წასვლის საშუალებას მისცემს (ცხენს); გადატ. თავისუფალი მოქმედების უფლებას მიანიჭებს.

ალვირს წაიხსნის -- თავს აიშვებს, თავის ნება-სურვილზე ივლის.

ალვირის წამოყრა – იგივეა, რაც თავის აშვება.

ალვირის წახსნა – იგივეა, რაც თავის აშვება.

ალვირს წაჰყრის – ალვირს წახსნის, ალვირისაგან გააიავისუფლებს; გადატ. თავისუფლებას მიანიჭებს, დამოუკიდებელს გახდის.

ალთჰმის ქვეყანა გადატ. საოცნებო, სანიეტარო ქვეყანა.

ალმა-ღაღმა და ბაღმა-გამოღმა იქაც და აქაც, წყალზეც და ხმელეთზეც; გადატ. ყველგან, ყველასთან.

ალმა მხვნელი და ღაღმა მზარცხველი

ყოველგვარ საერთო მიზანსა და სურვილს ძოკლებული, შეუთანხმებელი ქმედება, არასწორად ორიენტირებული; გადატ. საქმის უკუღმართად მკეთებელი, უნაყოფო შრომის გამწვევი, არაფრის გამკეთებელი, ცუდის, ავის მოქმედი, გასაკიცხავი საქციელის კაცი.

ალმა ხვნა და ღაღმა მზარცხვა გადატ.

ურთიერთსაწინააღმდეგო ქმედება, ურთიერთგამომრიცხველობა.

ალტაცეზაში მოღის – უალრესი სიამოვნებისა და მოწონების გრძნობით ივსება.

ალტაცეზაში მოჰყავს – უალრეს მოწონებას იწვევს, სიამოვნების გრძნობით ავსებს.

ალტაცეზაში, მხიარულებაში, გაკვირვებაში... შედის უალრესი ალტაცების, მხიარულების, გაკვირვების... გრძნობით ივსება.

ალუუ, ნეკზე არ მიკბინო – იტყვიან ზრდასრული ადამიანის შეუფერებელ, ბავშვურ, ყმაწვილურ ქმედებაზე, რითაც აშკარად მიახვედრებენ რომ იგი უკვე პასუხისმგებელია საკუთარ ქმედებაზე; გადატ. ბავშვობა, ყმაწვილობა დიდი ხანია უკან დარჩა.

აშას კვრა – გადატ. ცივი უარის თქმა, ხელალებით უარყოფა.

აშასა კვრავს – ხელალებით უარს იტყვის (ეტყვის), უარყოფს.

აწონ-დაწონა საქმისა – განსჯა-გაანალიზება; გადატ. დაკვირვებით შესწავლა, განჩხრეკა ვინმესი ან რამესი, დინჯი, მოზომილი შეფასება ღირსება-ნაკლოვანებისა.

ახალ მთვარესავით გამოჩნდება – გადატ. იშვიათად გამოჩნდება, იშვიათად დაენახვება.

ახალი (სხვა) სიო ღაჭმარავს (ღაჭმარავს) – გადატ. საზოგადოებრივ აზროვნებაში, ცხოვრებაში, ქვეყანაში ახალი, განსხვავებული ვითარება შეიქმნება, სხვა დრო დადგება.

ახალი ცოცხია იტყვიან იმაზე, ვინც ახალ საქმეს ხალისით და ენერგიულად შეუდგა.

ახალი ხილი – გადატ. შეუჩვეველი რამ. რისი აკარგიანობაც ჯერ არ გაუსინჯავთ.

ახალმა ნიავმა დაჰპრა – ახალმა სიომ დაჰქროლა; გადატ. ცვლილება მოხდა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ქვეყანაში... – უკეთესობა დაეტყო, ამოძრავდა.

ახლა კი - დავაბი ვირი ბაბაზე გადატ. მოვრჩი საქმეს, ავისრულე გულის წადილი, რაც მინდოდა, გავაკეთე, საზრუნავი არა მაქვს რა, არაფერი მადარდებს, შემძლია მოვისვენო.

ახლად დაბადება – იგივეა, რაც მეორედ დაბადება.

ახლოს არ მპარება – გადატ. სულაც არ მივა (მასთან), - გაურბის, ეკრძაღვის.

ახლოს ღვას (ვინმესთან), ახლოს არის (ვინმესთან) – დაახლოვებულია, დაკავშირებულია.

ახლოს მივა (მოვა) – დაუახლოვდება, მჭიდრო კავშირს დაამყარებს.

ახსენა ღმერთი, ვახსენოთ ღმერთი – ამბობენ რამე ძნელი საქმის შედგომისას, რათა უფლისაგან ხელი მოემართოს.

აჯაფსანღალი გახდაო – გადატ. ძალიან აირია საქმე, თავსა და ბოლოს ვერ გაუგებო.

[ა]ჰა ბურთი და ჰა მოედანი – გადატ. ვნახოთ, რასაც იზამ, რაც გამოვა, რით გამოიჩენ თავს!

ბ

ბაბილონის გოდოლის აშენება – ბაბილონის (ქალდეაში) კოშკის აგება; გადატ. ღრიანცელი, უაზრო ხისაური, არევ-დარევა, უთავბოლობა.

✓ ბაბილონი ძდინარე ევფრატზე მდებარე ძველი ქალდეას დედაქალაქი იყო. იგი აღმოსავლეთში უდიდეს და უძლიერეს ქალაქად ითვლებოდა. აღმოსავლეთით წამოსული ებრაელები აქ ღამკვიდრებულან და, თანახმად “ღაბალებისა”, განუზრახვით ქალაქისა და გოდოლის აშენება. ამ გოდოლის წვერი ცას უნდა მბჟგენოდა, რათა დაეძლიათ შიში დედამიწის ზურგზე გაფანტვისა. უფალი განრისხებულა მათ ამპარტავნობაზე და ასეთი განზრახვაზე ხელი იმით აუღებინებია, რომ მათთვის ენა აურევია (ერთმანეთში სხვადასხვა ენაზე დაუწყიათ ლაპარაკი), ერთიმეორისა არაფერი გაეგებოდათ და იძულებული გამხდარან ხელი აეღოთ თავიანთ განზრახვაზე. დღეს სურათხატოვნად ვამბობთ – ბაბილონის გოდოლიო, ისეო საქმეზე, ან აღამიანთა კრებულზე, სადაც უთავბოლოდ არეულია ყველაფერი, ერთიმეორისა არაფერი გაეგებათ, ერთი ალთას მიიწევს, მეორე ბალთას, ძაღლი პატრონს ვერ სცნობს...

ბაბითაბან თაფლი ფშითაჰს – იგივეა, რაც თაფლი გაღმოსდის პირიდან.

ბაბის ბახლქია – გადატ. გაცინება, გაღიმება.

ბადეს ესპრის – გადატ. ხრიკებს მოუწყობს, მახეს დაუკებს.

ბადეში გაბმა – ბადეში გახვევა; გადატ. ვაძოუკალ მდგომარეობაში ჩავარდნა, ვინმეს სრიკების მსხვერპლად გახდომა, მახეში გაბმა.

ბადეში გახვევა – იგივეა, რაც ბადეში გაბმა.

ბადის გაბმა – იგივეა, რაც მახის დაგება.

ბადის დაგება – ბადის გაწყობა დასაჭერად; გადატ. განზრახვა მოტყუებით, ეშმაკობით რამეს ხელში ჩაგდება, დაპატრონებისა.

ბაიბუად არ იბღებს – იგივეა, რაც ბაიბურად არ აგდება.

ბაიბუად არ ივლის – იგივეა, რაც ბაიბურად არ აგდება.

ბაიბურად არ აბღებს – გადატ. არაფრად აგდება, ყურსაც არ იბერტყავს, ყურადღებას არ აქცევს.

ბაიბური არ ისმის – გადატ. ჩამიჩუმი არ ისმის, არავითარი ხმაური არ არის, სრული სიჩუქა.

ბაიბურში (ბაიბურად) არ აბღებს, ბაიბური არა აქვს – არაფრად მიიჩნევს, ყურს არ იბერტყავს.

ბალანი აეშლება – შიშის (ან გაბრაზების) გამო ბალანი აეშლება, ყალყზე დაუდგება; აგრესიულად განეწყობა.

ბალანს აუშვებს – იგივეა, რაც ბალანი აეშლება.

ბალანს აუშლის გადატ. შავ ღღეს დააყენებს, შიშის ზარს დასცემს.

ბალბა არ მომიხარშო – გადატ. ვერაფერს მიხამ, ვერაფერს დამაკლებ, ვერ დამაზარალებ.

ბალი დაუკრა – დაეთანხმა; გადატ. სხვის წინაშე ქელი მოიხარა, სხვას მორჩილება გამოუცხადა.

ბალის ღაკვრა – გადატ. დადასტურება, კვერის დაკვრა.
ბალნის აშვება – გადატ. გაბრაზება, გულის მოსვლა, აგრესიულად განწყობა.

ბალნის აშლა – გადატ. შეშინება, გულის გახეთქვა, აღელვება, გაბოროტება, გულის მოსვლა.

ბანაკს (პარავს, ბინას) დასცემს – 1. ბრძოლისას ას ღაშქრობისას დაბანაკდება, დაბინავდება. 2. ფეხს მოიკიდებს, ახალ გარემოში ადაპტირდება. გაჩვევა.

ბანჯე აბდება სიტყვისა – თავის არიდება მთავარი საკითხისადმი; გადატ. პირდაპირი პასუხის მიუცემლობა რამე ნათქვამზე ან რეპლიკაზე, მსჯელობის საგნის მიფუჩეჩება, თავიდან აცილება პირდაპირი პასუხის მიცემისა, საკითხის გარშემო ბუნდოვანი საუბარი, განგებ დაბნელება, გაბუნდოვნება აზრისა თუ ნათქვამისა.

ბანის თქმა – გადატ. მნიშვნელოვანი დახმარება, შეწვევა, შეგულიანება; შველა, თანხმობა, მიხმარება, საქმის გაკეთებინება, მიკვლევა, მოწონება, წაქეზება.

ბანის მიცემა – გადატ. 1. საქმეში, ქმედებაში აყოლა, გამიხმაურება; დადასტურება, დათანხმება. 2. რაიმე იდეის განსორციელებაში თანამონაწილეობა.

ბანს აძლევს – გადატ. 1. დასტურს აძლევს, კვერს უკრავს. 2. რაიმე საქმეში, ქმედებაში აყოლა.

ბანს ეუბნება – იდეას, წამოწყებას ეხმიანება, მხარს უჭერს. იწონებს.

ბანს უკან და კარს უკან – გადატ. გამოსაჩენი არა ვარო, დამალულები უნდა ვიყოთ, სახლიდან არ უნდა გამოვიდეთ.

- ბანსა და მრლოს თავზე დავაქცევ** სახლს ისე დავუნგრევ, რომ მისი ბანი და ერლო თავზე დაექცეს; გადატ. მოვსპობ, გავანადგურებ.
- ბარაქალა დედაპაცი** – ღვთისწყალობიანი დედაკაცი; გადატ. ყოჩალი, ხელგამომავალი, ხელფურჩი, გამრჯე.
- ბარაქას მოიკიდებს** – ბარაქიანი, სკავიანი გახდება.
- ბარბი აიპრა** – გადატ. წავიდა, აქაურობას გაეცალა, მოგვეშორდა; როგორც იქნა მოგვეცილდა.
- ბარბის აპრა** – გადატ. წასვლა, აყრა, საცხოვრებელი ადგილის დატოვება.
- ბარს დაჰპრავს** – გადატ. ახალ მშენებლობას, ახალ საქმეს დაიწყებს, მოეკიდება.
- ბარაქა ეკიდება** – ბარაქა ემატება, სკავიანი ხდება.
- ბარი დაჰპრა (აღბილს საღმე)** – გადატ. პირველი ნაბიჯი ქმედების დასაწყებად, სოფლის ან ქალაქის დასაარსებლად, რამე საქმის დასაწყებად, მიზნის განსახორციელებლად.
- ბატონი ბრძანდებით! ბატონი ხარ!** თქვენი ნებაა! როგორც გსურთ, ისე იყოს! კარგი! თანახმა კარ!
- ბაქმბის ბაშლა** – დაშინება; გადატ. მუქარა, ტრაბახი, სხვისი მოტყუება.
- ბაჭბაყდვი სძალა** – მეტად ძლიერი დევის ფიზიკური ძალა; გადატ. უშნო ტანადობის, უზარმაზარი, დიდი ძალის, უძლეველი ფიზიკური ღონის პატრონის, ამოუწურავი, ჯადოსნური შესაძლებლობა.
- ბახ უსთან მუსაიში** – გადატ. ღვინის სმა; სიმთვრალე; ლოთობა, სასმელთან (ღვინოსთან) შეტკობა.

ბახუსის სტუმარი – გადატ. ღვინის მსმელი, დროს ტარების მოყვარული.

ბაჯალლო ოქრო, ბაჯალლო – წმინდა ოქრო; გადატ. სრული ჭეშმარიტება, სიმართლე, ძვირფასი, უებრო, ფასდაუდებელი, ხალასი.

ბღღვირის აღენა – გადატ. მორევა, დაჩაგვრა, ყველაფრის წართმევა, განადგურება, გაცამტვერება; ცემა, ზურგზე ბოლის აღენა.

ბებიას ხელი დაშკრავს – ბებიაქალს ხელი წამოურტყამს ახლადდაბადებულისათვის; გადატ. ბედნიერია, საკვსე ყოველგვარი სიუხვით, ქუდბედიანია.

ბედად უფერია – გადატ. მისი წილზედერია, აუცილებლად შექმთხვევა, მხოლოდ ასეა (ამგვარადაა) შესაძლებელი, სხვანაირად არ იქნება.

ბეღემ ფხის დაჭერა – გადატ. ბედის მოწყდომა, სიკეთის არიდება, სიკეთეზე უარის თქმა, თავის ცუდ ყოფაში ჩაგდება.

ბედთან შეყრა – გადატ. გაბედნიერება, სიკეთესთან თანაზიარობა, გამარჯვება, წარმატება.

ბედი (ბედის ჩარხი) წალმა (უკუღმა) დაუტრიალდება – ბედი წალმა (უკუღმა) შეეცვლება, საქმე კარგად (უბედურად) წაუვა.

ბედი (ბედნიერება...) ეფევა – ბედი გაუმართლებს, ბედნიერება ეწვევა, ბედი კარზე მოადგება, საქმე კარგად წაუვა.

ბედი გაეხსნება ბედს, ყისმათს ეწვევა.

ბედი დაეპარებება – იგივეა, რაც ბედს დაკარგავს, უყისმათოდ დარჩენა.

- ბელი ეწვევა** – იგივეა, რაც ბელი კარზე მიაღგება.
- ბელი კარზე მიაღგება** – ბელნიერი შემთხვევა ძიეცემა, ბელნიერება ეწვევა, ყისმათიანი გახდა.
- ბელი მუშაობს** – ბელი სჭრის; ბელისგანაა.
- ბელი სწყალობს** – საქმე სასიკეთოდ (კარგად) ძიულის.
- ბელი უღიმის** ბელი სწყალობს, - ბელნიერდება.
- ბელი (ყისმათი) უჭრის** – ბელი აქვს, ბელი სწყალობს.
- ბელით დამწვარი, დამწვარი ბელისა** – იგივეა, რაც ბელდამწვარი, - უბედო. უყისმათო.
- ბელის ამარად (ღვთის ამარად) დატოვებს**
უპატრონოდ დააგდებს, სულ არ მიხედავს, ღვთის ანაბარა.
- ბელის ანაბარა (ამარა)** – მხოლოდ ბელის მოიმედდ დარჩენილი, ყოველგვარ დახმარებას მოკლებული.
- ბელის (ბელის ჩარხის) ტრიალი** აღამიანის წილხვედრის ცვლა, კარგის (კუდით შეცვლა და - პირუკუ.
- ბელის (ბელის ჩარხის) წაღმა (უკუღმა) დატრიალება** – ბელის, ხვედრის წაღმა (უკუღმა) შეცვლა.
- ბელის ბორბალი (ბელი) დატრიალდება (ვინმესკენ)** – ბელი ეწვევა, ბელი გაუღიმებს, ყისმათი მოუვა (ვინმეს).
- ბელის ბაბრუნება** – გადატ. ბელნიერების მოძორება, არიდება, უბედოდ დარჩენა, გაუბედურება, უყისმათობა.
- ბელის ბაღიმება** – გადატ. მოულოდნელად კარგი რამის შემთხვევა, ბელის წყალობა.
- ბელის ბაშაშება** – გადატ. ცუდად წასვლა საქმისა, დაღუპვა, დამარცხება, გაუბედურება.
- ბელის ბაჭრა** – გადატ. ბელიანობა, მოგება, გამარჯვება.

ბედის ბახსნა – გადატ. ბედნიერება, გამარჯვება, წარმატება, საქმის კარგად წასვლა, ხელის მოძარტვა.

ბედის პარსკვლავი – გადატ. 1. საყვარელი არსება: საქმრო, საცოლე. 2. ბედ-იღბლის, ყისმათის ძებნა.

ბედის კარზე მოღბომა – გადატ. ბედნიერი შემთხვევის მოსვლა, გამოჩენა, ყისმათის კარზე მოღვომა.

ბედის კარს ბაშუმბს (ან ღაშუმბას) – გადატ. ბედნიერებას მიანიჭებს, კარგ ბედს უწყალობებს (ან წაართმევს).

ბედის მაღლიერი – გადატ. კმაყოფილი, ბედნიერი, წადიღასრულებული, ყისმათიანი.

ბედის მიბღება სხვაზე – გადატ. სხვის იმედად ყოფნა, თვითმოქმედების უნარის მოკლება.

ბედის ტრიალი – გადატ. უიღბლობა, უყისმათობა.

ბედის ცდა – რამეს გაკეთების, მოგვარების ძედელობა.

ბედის შიკვრა – გადატ. საქმის ცუდად წასვლა, უბედურება, ღამარცხება, ზარალი, უმოქმედობა.

ბედის წევა – გადატ. გაბედნიერება, ხელის მოძარტვა, ავსება ყოველი სიკეთით; ყისმათიანობა.

ბედის წყალობა – ბედი წყალობას არ აკლებს; გადატ. ყველაფერში ხელის მოძარტვა, ყველაფერში წარმატება.

ბედისკვერმა იტაზა (უტაზა) – ბედისკვერის თონეში ჩაყარღნა, - ვის ბედზეღაც კვერი ცხეებოღა, მისი საქმე ცუდად წავიღა.

ბედისკვერმა უტაზა – ბედმა უღაღაღა, უმტყუნა.

ბედისწერამ აიტანა – თავის ღაღუპვას თავაღვე შეუწყობს ხელს, საბედისწერო ნაბიჯს ღგამს.

ბედისწერის ღავთარი – ბედის წიგნი. სადაც აღამიანთა ბედია ჩაწერილი.

ბედმა გაუღიმა – მოულოდნელად კარგი რამ მოუვიდა, კარგი რამ ხვდა წილად.

ბედნიერ ვარსკვლავზე დაბადებული – გადატ. კარგი ბედის მქონე, იღბლიანი, ბედიანი, ქუდბედიანი, ყსმათიანი.

ბედნიერ ვარსკვლავზე (ღღეზე) დაბადებული – გადატ. ვისაც ცხოვრებაში ბედი აქვს, - ბედნიერი (აღამიანი).

ბედნიერ შიხზე ამდგარა – გადატ. იტყვიან ვინმეს შესახებ იმ შემთხვევაში, როდესაც აღამიანს ყოველი საქმე კარგად მისდის, ყველგან გაუმარჯვდება.

ბედნიერ ხელზე – იტყვიან იმ ბედნიერ დასაწყისზე, რა დროიდანაც საქმე კარგად წავა. კარგ ხელზე.

ბედნიერების აღმური ასლის – გადატ. ბედნიერებით უბრწყინავს სახე.

ბედნიერი ღღე – კარგი, კეთილმოსაგონარი ღღე, სასიხარულო ღღე; გადატ. საუფლო ღღე, საეკლესიო ღღე, ღღესასწაული.

ბედნიერი შიხი – გადატ. მომტანი ბედნიერებისა, წარმატებისა, გამარჯვებისა.

ბედს არ (როდი) უტყდება – ბედს არ ეძორჩილება, არ ეჩაგვრინება, არ ეპუება.

ბედს დაკარბავს – 1. ბედნიერ შემთხვევას ხელიდან გაუშვებს. 2. თავის საბედოს, საცოლეს ვერ შეეყრება.

ბედს ემღურის – თავისი ბედის უკმაყოფილოა.

ბილს ეწევა – 1. საბელოს იპოვის, გაბედნიერდება. 2. სიკეთეს ეწევა.

ბილს შმაკპრეპინებს – შეალოცვინებს, რათა ვინმეს ცუდად წაუვიდეს საქმე.

ბილს შეუპრავს, ბილი შეეპრება – რამე საქმეს ცუდად წარუმართავს; საქმე ცუდად წაუვა.

ბილსა და თავს იწყეპლის – გადატ. მეტად ცუდ დღეშია, ძალზე უბედურია.

ბილსა სცდის – რამის გაკეთებას შეეცდება, რამეს მოსინჯავს.

√ ანდაზა ცდა ბელის მონახვერეაო.

ბილში ჩააბღმებს – იგივეა, რაც ბელს სწევს.

ბეპრი არაშერი, დიდი არაშერი, იმდენი (მაბდენი) არაშერი – დიდი რამ არ არის, არც ისე მნიშვნელოვანია, უმნიშვნელოა, ლაპარაკად არ ღირს.

ბეპრი (კოკა) წყალი ჩაივლის – გადატ. დიდი ხანი გაივლის, ბევრი დრო გავა; ბევრი რამ გამოიცვლება.

ბეპრი საცრის კური მიჭამია – გადატ. ბევრი რამ გაქომიცდია, დიდხანს მიცოცხლია, ბევრი ავი და კარგი მინახავს, ავიც გამომივლია და კარგიც. მწარეც გამისინჯავს და ტკბილიც.

ბეპრმა კოკაპირმა წყალმა ჩაიარა – გადატ. ბეპრმა წყალმა ჩაიარა; ბევრი რამ მოხდა. დიდი დრო გავიდა, ბევრი რამ შეიცვალა.

ბეპრმა წყალმა ჩაიარა (მას შემდეგ) – დიდი დრო გავიდა; მას შემდეგ მრავალი რამ შეიცვალა.

ბეთლემის ვარსკვლავი – ბეთლემში გამოჩენილი ვარსკვლავი (მაცხოვრის დაბადებასთან დაკავშირებით);

გადატ. ლამაზი, იმედის მომცემი, ნატურის საგანი, სასახარული.

ბერად შეაყენებს – აიძულებს ბერად აღიკვეციოს; ბერად აღკვეცს, ბერულ ცხოვრებას აზიარებს.

ბერად შედგება – ბერად აღიკვეცება, ბერი გახდება.

ბერაში ბატარება – გადატ. დამარცხება, დაშინება; შერცხვენა.

ბეწვზე ბადარჩენა – გადატ. ძლივს გადარჩენა, ცოტალა უკლდა დალუპვას, დამარცხებას, დაცემას.

ბეწვზე მკიდა – გადატ. საფრთხეში, დიდ გასაცდელში იყო.

ბეწვზე მკიდა – გადატ. საფრთხეშია, განსაცდელშია. დანის პირზე გადის.

ბეწვზე მკიდა მისი სიცოცხლე გადატ. საიყოა, საეჭვოა მისი გადარჩენა, მის სიცოცხლეს დიდი საფრთხე მოეღის.

ბეწვი გაწყდა – გადატ. ცოტალა დააკლდა... ის-ის იყო..., თითქმის, კინალამ.

ბეწვის აშლა – გადატ. აღრენა, ბრაზის მოსვლა, გაცოცხლება.

ბეწვის ოღენა – სულ მცირე რამ, იოტი სოდენა.

ბეწვის ხიდზე გავლა – გადატ. საფრთხის. განსაცდელის გამოვლა, დანის პირზე გავლა.

ბეწვის ხიდი – გადატ. საიქიოში უფსკრულ'ზე გადებული ხიდი, რომელიც მხოლოდ უცოდველს გააჭარებდა, ცოდვილს კი აუცილებლად ჩაუწყდებოდა.

ბექლის ღაკპრა – გადატ. დამოწმება უტყუარობისა, სინამდვილისა, სისწორისა, უეჭველობისა; მოწმედ დადგომა, დასტურის მიცემა, კვერის დაკერა.

ბექლის დასმა – გადატ. კვალის დაჩნევა, დაღის დასმა.

ბექმდი დამსმის – გადატ. გათავდება, მორჩება.

ბექმდი შეეცვლება (ვინმესთან) – გადატ. დაჭორ-წინდება.

ბზიკის ნაკბენივითაა – გადატ. ძალიან გაწიწმატებულია, გაცხარებულ-გაცეცხლებულია.

ბზის ფასად – გადატ. ჩალის ფასად, ძალიან იაფად.

ბზობის ყვაპივით ბაქრება – გადატ. ერთბაშად გაქრება, გადაიკარგება.

ბიაბრულ ბახდა – გადატ. შერცხვენა, შეურაცხყოფა, გაბიაბრუება.

ბინას გაუჩინს – საცხოვრებელ ადგილს მოუნახავს, - დააბინავებს, დაასახლებს.

ბინის დაღება – კერიის გაჩენა; გადატ. დასახლკარება, ფეხისძოკიდება.

ბიჭმა იცის – მოხერხებულობის, მიხვედრილობის, შორს-მჭკრეტელობის უნარი შესწევს (მას); გადატ. კვებნა: ჩე შეძიძლია, სხკას კი არ შეუძლია, ჩემოდენა სხკას ვის ეცოდინება!

ბლომალა ჰყავს (მფყრები) – გადატ. ზოგჯერ (ჩშირად) არაადეკვატურია; სულელია; ბრიყვია, გონებასუსტია, ჭკუა აკლია.

ბნელეთის მოციქული – გადატ. უარყოფითი, შავ-ბნელი პიროვნება.

ბნელეთის ქურუმი, ბნელეთის მსახური

გადატ. ბოროტების მოსარჩლე, სიავისა და უკულმართობის მქადაგებელი და დამცველი, უკულმართი.

ბნელი პიროვნება – გადატ. საეჭვო წარსულისა და საქმიანობის ადამიანი.

ბნელი ძალა – გადატ. ბოროტების მიმდევარი, სიაკის მქადაგებელი, ავკაცობის მთესველი, ბოროტი ძალა.

ბნელს (წყვდიადს, უკუნს...) ზანტავს გადატ. ნათელს ჰყენს, ანათებს, წყვდიადს ჰკვეთს, ნათელს ასხივებს.

ბობანო ბლესი – ღარიბი, უქონელი გლეხი.

ბოდის მოხდა – პატიების თხოვნა, მობოდისება.

ბოლთას ჰპრავს – გადატ. დაფიქრებული ან გაბრაზებული წინ და უკან დადის.

ბოლთის კპრა – იგივეა, რაც ბოლთის ცემა.

ბოლთის ცემა – გადატ. წინ და უკან, მცირე მონაკვეთზე, დაფიქრებული და გაბრაზებული სიარული.

ბოლი შეწყდება გადატ. კერა ჩაქრება, ოჯახი ამოვარდება.

ბოლო აქვს მოღებული – 1. მოსპობილია, მოსრილია, განადგურებულია. 2. საამქვეყნო აღარაა (ავადმყოფი).

ბოლო მღება – თავდება, ისპობა, სულს დაფავს, საცაა დამთავრდება, დიდხანს ვერ გაატანს.

ბოლო კარგია (კეთილია) – საქმე კეთილად დასრულდება; გადატ. ცუდად დაწყებული საქმე კეთილად დამთავრდება, სასო არ უნდა წარვიკვეთოთ, მომაკალი სახუგეშოა.

ბოლო მოიქნია ზამთარმა გადატ. ხელახლა დაიწყო სუსხი, კვლავ აცივდა, ზამთარი ჯერ კიდევ ძალაშია.

ბოლოზე მოჭიდება ხელისა – გადატ. მანანჩალობა, ჩამორჩენილობა, პირველობის დაკარგვა.

ბოლოს მოღება – გადატ. მოსპობა, განადგურება; მოკვლა; დამთავრება, დასრულება; შეწყვეტა.

ბოლოში (ბოლომდე) ბავა – დაამთავრებს, დაასრულებს, მოილევს.

ბორბალი წუთისოფლისა – გადატ. მბრუნავი, დაუცხრომელი, ცვალებადი წუთისოფელი.

ბორბოშელა სიტყვები – 1. უშინაარსო, არაფრის მთქმელი, ცარიელი სიტყვები. 2. სიტყვების რახარუხი.

ბოროტი (ავი) ენები ამბობენ – ზურგს უკან ლაპარაკობენ (ავს, ცუდს), - ჭორაობენ, ცილსა სწამებენ.

ბოღმა მოაწვება (ბულზე, ყელში) – ბოღმა შეიპყრობს, ძალიან გაბრაზდება, ბრაზით აინთება.

ბოღმა მოეწვება ბულზე – გულზე მოეფონება, დაძაბულობა მოეშვება, სიმშვიდე ნელ-ნელა ისადგურებს (მასში).

ბოღმა, სევდა... ბულს შემოაწვება – გადატ. სევდა, ბოღმა შეიპყრობს, აიტანს, შემოეხვევა.

ბოღმა ყელში ებჯინება, ბოღმა ბულზე აწვება, ბოღმა ახრჩობს ჯავრისაგან სული ეხუთება, იხრჩობა.

ბოღმა ყელში [მო]აწვება – იგივეა, რაც ბოღმა ყელში [მო]ებჯინება.

ბოღმას ბულში იკლავს – დარდს, ჯავრს ძალავს, არ ამჟღავნებს.

ბოღმით (ყელამდე) სავსეა – მეტად დაჯავრიანებულია.

ბრაზი, გული მოსდის ბრაზდება, ბეწვი ეშლება.
ბრაზი მრეშა - ბრაზი მოსდის, - ბრაზდება, ბრაზმორეულია.

ბრაზი მოაწვება (გულზე, ყელში) ბრაზი შეიპყრობს, ძალიან გაბრაზდება.

ბრაზით (ჯავრით, სიცილით, ტირილით...)
სკდება - გადატ. ძალიან ბრაზობს, ჯავრობს.

ბრაზს იჭრის იგივეა, რაც ჯავრს იყრის.

ბრალდებულის (საბრალდებო) სკამზე დასმამს - გადატ. დამნაშავედ გახდის, დანაშაულის აღიარებას აიძულებს.

ბრალი უღევს - ბრალი მიუძღვის, დამნაშავეა.

ბრმა ბმდი - გადატ. ხან იღბლიანობა, ხან უიღბლობა; ხან მარცხია, ხან გამარჯვებაა.

ბრმა და ყრუ - გადატ. ვისაც არაფერი გაეგება, ბნელი, გაუნათლებელი, ტლუ. ვერც სიკეთისა და ვერც სიავის დამნახავი.

ბრმა იარაღი - გადატ. სხვისი ნება-სურვილის (მეტწილად არასასიკეთოს) შეუგნებლად ან მოტყუებით აღმასრულებელი.

ბროლა კაკალია - გადატ. სუფთა, უმწიკლო, უდანაშაულო, უზადო, ხალასი, ისეთი, ვისაც ხელიდან ხელში ატარებენ, ყველა ეფერება, ვისი ნახვაც ყველას ესიამოვნება.

ბროლის გულ-გპირდი, ბროლის ყელი, ბროლის თითები... - გადატ. თვალწარმტაცად თეთრი და ნაზი გულმკერდი, ყელი, თითები...

ბრტყელ-ბრტყელ სიტყვებს ისვრის - გადატ. მაღალფარდოვანი უშინაარსო სიტყვებით ლაპარაკობს.

ბრტყელ-ბრტყელად მოუბარი – გადატ. მოურიდებლად, ტრაბახით, თაჯის ქებით ძოლაპარაკე.

ბრჭყალების მალვა გადატ. უღმობლობის, წინააღმდეგობის, გააფთრების, ბოღმის, შურისძიების წყურვილის შეგნებულად დამალვა გარკვეულ (ხელსაყრელ) დრომდე.

ბუღიდან ბუღის ამოვარდნა (ბადმოვარდნა) – გადატ. გულისცემის ძლიერი აჩქარება (სირბილისაგან, მღელვარებისაგან). ძლიერ აღვზნებული მდგომარეობა.

ბუღის მოშლა – გადატ. მკვიდრი ადგილსამყოფლისთვის თაჯის ძინებება, ბინადრობის ადგილის მიტოვება, კერიის მოშლა, მამაპაპური საცხოვრებლის დატოვება.

ბუზადაც აღარ ჩაბვაბღმს – გადატ. ზედ არც შეგზვყდეს, ვერც შეგვამჩნიეს; არაფრად ჩაგვაგდეს, ყოველივე ფასი დაგვიკარგეს.

ბუზანკლის შმპრომა -- გადატ. ასირებულად მოქცევა, აცუნცრუკება, ახუნტრუცება, მოულოდნელად წყენა, გულის მოსვლა; აწრიალება, უშნოდ ამსუბუქება.

ბუზები აქლმეზად გვეჩვენებიან და აქლმები ბუზებად – გადატ. თვალეზზე ბინდგადაკრულები ნათლად და მკაფიოდ ვერაფერს ვხედავთ. რეალობის შეგრძნების დაკარგვა.

ბუზები დამასვიმს თავში გადატ. დამჩაგრეს, დამასუესტეს, დამაუძღურეს, ლემს დამამსგავსეს.

ბუზების თვლა (ჭირში) – გადატ. უსაქმურობა, უქნარობა, გულხელდაკრევილი ყოფნა, ლუარსაბობა.

ბუზი არ აფრენოდეს თითქოს – გადატ. თითქოს უბიწო და უმწიკვლოა, ვითომ ხელდაუკარებელი და სპეტაკია.

ბუზივით ირევა—გადატ. 1. ძალიან ბევრია. 2. აუარებელი და უთვალავი, უამრავი.

ბუზის ყლაპვა, ბუზიყლაპია – გადატ. არაფრის გაკეთება, უსაქმურობა, სიზარმაცე, მცონარობა, უზრუნველობა, უდარდელობა.

ბუზიც არ ავრენია – გადატ. ცუდი არაფერი მოსვლია, დამშვიდებულად არის.

ბუზსაც არ აივრენს (თავზე) – გადატ. 1. უძრავად, მშვიდად არის, უდარდელია, არაფერს აკეთებს, არაფერს ცდილობს. 2. ვერაფერს დააზარალებს.

ბუზსაც ვერ ამივრენ – გადატ. ერთი ბეწოთაც ვერაფერს დამაკლებ. ვერ დამაზარალებ.

ბუზსაც ვერ (არ) აავრენს – გადატ. ვერაფერს გააკეთებს, ვერაფერს გაბედავს.

ბუზსაც ვერ აუვრენს - გადატ. თითს ვერ დააკარებს, ვერაფერს ვერ გაუბედავს, ვერაფერს დააკლებს, ვერაფერს დაუშავებს.

ბუკისა და ნაღარის დაკვრა – გადატ. მნიშვნელოვანი რამის შეტყობინება ქვეყნისათვის, საიდუმლოს დაუმალაობა, მხიარულება.

ბუნების კალთა – გადატ. საუცხოო სამყოფელი, მოსასვენებელი, სულისა და გულის დამატკობელი.

ბუნების მბოსნები – მგალობელი ფრინველები; გადატ. მგოსანები, გამოჩენილი ღიღი პოეტები.

ბუნების მეფე – ადამიანი.

ბუნების წიაღში – ღია ცის ქვეშ (ტყეში, მინდორში...).

ბურანში გასვული – გაურკვეველ მდგომარეობაში, ძილ.-ღვიძილში მყოფი.

ბურანში ყოფნა – გადატ. 1. გაუნათლებლობა, ბნელში ყოფნა. 2. ძილ-ღვიძილში ყოფნა.

ბურთი და მოედანი – გადატ. სამოქმედო ასპარეზი.

ბურთი და მოედანი რჩება (ვინმეს ან რამეს), ბურთსა და მოედანს დაინარჩუნებს – გადატ. ბრძოლიდან, შეჯიბრებიდან გამარჯვებული გამოვა, გამარჯვება მას დარჩება.

ბურთი ხელთა გვაქვს გადატ. საქმის მოგების იძლევი გვაქვს, გავიმარჯვებთ, არ წავაგებთ, მტერს მოვერევით. იძლევი გვაქვს წინსვლისა და წარმატებისა.

ბურთივით ათამაშებს – გადატ. თავის ნება-სურვილზე ამოქმედებს, როგორც უნდა ისე ატრიალებს (ვინმეს).

ბურთივით გადასვლა ხელიდან ხელში

გადატ. დაუდგრომლობა, პრინციპის დარღვევა, ვინმესთვის თაოსნობის წართმევა, თავის ჭკუასა და ნებაზე გატარება.

ბურთის გატანა – იგივეა, რაც ლელოს გატანა.

ბურთის (ლელოს) გატანა – გადატ. მიზნის მიღწევა, გამარჯვება, წადილის აღსრულება.

ბურთისა და მოედნის დარჩენა – გადატ. გამარჯვება, მდგომარეობის სრულ ბატონ-პატრონად გახდომა, სამოქმედო ასპარეზის დარჩენა.

ბურთს პირში აჩრის – გადატ. ხმის ამოღების, სიტყვის თქმის საშუალებას უსპობს.

ბურნუთად ქცევა – ბურნუთის მსგავსად მტერად ქცევა; გადატ. მოსპობა, განადგურება.

ბურჯი ოჯახისა (ქვეყნისა) – გადატ. პატრონი, გამძღოლი, მარჩენალი, მთავარი საყრდენი ძალა, დედაბოძი.

ბჭმ სიბნელისა – ჭიშკარი უსინათლობისა, წყეკლიადისა;
გადატ. მუუფება ბოროტებისა და სიავისა.

8

ბაბერვა თაპისა – გადატ. ბრაზით გასივება, თავის მიწონება, ცუდმდილობა, სიამაყე, გოროზობა, გაამპარტავენება, დიდკაცობის დაჩემება.

ბაბზარული ხმით (იტყვის...) – შიშით, უიმედოდ, რწქენადაკარგული (იტყვის...).

ბაბმა ლაპარაკისა – სხვადასხვა ამბის ერთმანეთზე მობძა. შეუსვენებლივ, განუწყვეტლივ საუბარი.

ბაბრტყელეა სიტყვისა – მძიმე-მძიმედ, ტკეპნით, ღეჭვიით, ხანდაზმით ლაპარაკი; გადატ. ნათქვამისათვის დიდი მნიშვნელობის (დაუმსახურებლად) მიცემა, მედიდურობა, თავის გამოღება.

ბაბისარღეს წუთისოფელი – გადატ. უდარდელად იცხოვრო. უზრუნველად იყო.

ბაღაბრუნება ფეხისა – გადატ. მარცხი; ხელის შექმლა, საქმის გაფუჭება, წარუმატებლობა.

ბაღაბრუნებული ურემია – გადატ. უბედურია, საქმე გაფუჭებული აქვს, ხელი შეეშალა, არ გაუმარჯვდა.

ბაღაბდებული სიტყვა – ფრთხილად, გადაკვრივ ნათქვამი, გადაკრული სიტყვა, სასინჯი ქვა.

ბაღადებული ავადმყოფი – გადატ. მეტად მძიმე, უიმედო, ავადმყოფი, რომლის მორჩენას არავენ ფიქრობს.

ბაღანაფურთხის ალოკვა – გადატ. ერთხელ დაგმობილის კვლავ აღიარება, სიტყვის გატეხა, ნათქვამის გადათქმა, პრინციპებიდან გადახვევა, უკან დახვევა.

გადაღამება თვალისა და გულისა გადატ. მეტისმეტი ლოდინისაგან დაღლა, მოქანცკვა, თვალთ დაბნელება, სინათლის წართმევა.

გავსებული (სავსე) მთვარი - მთვარე, როდესაც მთელი მისი დისკო ჩანს; გადატ. ლიტერატურაში ხშირად გამოიყენება პერსონაჟის გარეგნული სიმშვენიერის აღსანიშნავად.

გაზაფხულის მერცხალი - გადატ. სასიამოვნო რამის მომასწავებელი, მახარობელი.

გაზაფხულის კირზე, გაზაფხულის კირად - ადრე გაზაფხულზე, გაზაფხულის დასაწყისში.

გაზაფხულის პირი - გაზაფხულის დასაწყისი, დამდეგი.

გაივლის ვინმეს ნებაზე, სიტყვაზე, ჭკუაზე?! - ვინმეს ნება-სურვილს დაემორჩილება?!; მოიქცევა ვინმეს აზრის, რჩევის მიხედვით?! თავნება და თავის-ნათქვამაა.

გაივლის (ვინმეს) ხელში - ერთხანს ვინმეს განკარგულებაში მოექცევა; გარკვეული დროის განმავლობაში ვინმეს ხელში მოხვდება.

გაკაფვა გზისა - გადატ. დაბრკოლებათა ძიშორება, რამე საქმიანობაში ხელისშემშლელ პირობათა მოსპობა. პროცესი, რომელიც მიზნად ისახავს გარკვეული ადგილის, მდგომარეობის დაკავებას პოლიტიკურ თუ სოციალურ სფეროში.

გაკრული ხელი - ჩქარი, წაქცეული ასოებით, გაბძით და გაურკვეველად ნაწერი.

გალა ღვინო - სუსტი, უძალი ღვინო.

ბამარჯვება ღვთის რისხვად მსმის – გადატ. ავია, ბოროტია, სულ მუდამ აღრენილია, ბრაზიანია, ერთთავად ცუდ გუნებაზეა.

ბამასვილმებული თვალი (მხედველობა) – დაძაბული თვალი (მხედველობა), განსაკუთრებული ყურადღებით მაცქერალი (თვალი).

ბამასვილმებული სმენა, ყურადღება – გაძლიერებული. დაძაბული, განსაკუთრებულად დაჭიმული, რამეზე მიპყრობილი ყურადღება, სმენა.

ბამვლელი და ბამოვლელი – ყველა, ყოველი შემხვედრი.

ბამოსავლის მონახვა – მდგომარეობაში გარკვევა, მძიმე მდგომარეობიდან თავის დაღწევა; გამოსავალის პოვნა.

ბამოსაშვები ბამოცდა (შემოწმება) – უკანასკნელი (დამამთავრებელი) გამოცდა.

ბამოსაშვები კლასი (კურსი) – სასწავლებლის უკანასკნელი კლასი (კურსი).

ბამოსაშვები საღამო – კურსდამთავრებულთა საზეიმო საღამო.

ბამოსაშვები სისხლი უნდა გამოვუშვათ – გადატ. აუცილებელი, გასაკეთებელი (საქმე) უნდა გაკეთდეს. გასაკეთებელი უნდა გაკეთდეს.

ბამოშვალი მდგომარეობა – აუტანელი, მეტად მძიმე მდგომარეობა, რომელსაც არა ეშველება-რა.

ბამოშენელი მოზვერი, ხარი – მოზვერი, რომელიც არ ემორჩილება უღელსა და პატრონის სურვილს. მორჩილებას შეუჩვეველი მოზვერი; გადატ. ფიცხი, თავაღებული, მოურიდებელი, თავნება.

გამოშვებული ხარივითა – გადატ. არხინადაა, არაფერი აღარდებს, თავს არ იწუხებს.

გამოცანა გერბება – გადატ. მიხვედრა, გაგება, შეტყობა, გამოცნობა.

გამოცდას დააჭერინებს – გამოცდას ჩააბარებინებს.

გამოცდის დაჭერა – გამოცდის ჩაბარება.

გამოხრული კვლის გადაგდება (ვინმესთვის) – გადატ. უმნიშვნელო სამადლო საქმის ქმნა, სულ მცირე ფასის სამსახურის, თუ სიკეთის გაწვევა ვინმესთვის.

გამტეხელი ფიცისა, გატეხა ფიცისა – ვინც ფიცს, არღვევს; გადატ. დაძლეული პირობისა, დაპირებულიზე უარის მთქმელი; პირისშლა, პირისტეხა.

გამხიარულდა ბუხარი – ბუხარში ცეცხლი გაჩაღდა, შეშას კარგად მოეკიდა; გადატ. ოჯახში ყველა გამხიარულდა, ირგვლივ სასიამოვნო გარემო შეიქმნა.

განა ბალახსა ვძრვთ – გადატ. მოუხერხებელი და შეუგნებელი ნუ გგონივართ!

განათლება... შედგამს ფეხს – ცოდნა, კულტურა, განათლება დამკვიდრდება, გაკრცვლდება, ფეხს მოიკიდებს.

გან-განზე ყურება – არაპირდაპირ, აღმაკრად ცქერა; გადატ. თავისიანების მიტოვება, სხვათა უკან დევნა.

განგაშის ატეხა – ახმაურება, აჩოჩქოლება; გადატ.

1. მოსალოდნელი უბედურების ან სხვა მნიშვნელოვანი ამბის შეტყობინება. 2. საიდუმლოს შეუნახველობა, გამჟღავნება, ყველასათვის შეტყობინება დაფარულისა, დასაფარავის უკრძალველობა.

ბანბაუს ატიხს – მოსალოდნელს, მოსახდენს აუწყებს, მღელვარებას, შფოთს დაიწყებს; აურზაურს, ჩოჩქოლს გამ-
ოიწვევს.

ბანბლება (გულიდან) სატანისა – სატანისგან
განდგომა, მოშორება; გადატ. ყოველივე ბოროტი აზრისა,
ცუდი განზრახვის გულიდან ამოღება და მის სანაცვლოდ
სიყვარულის, სიკეთისა და კაიკაცობის დასადგურება.

ბანზე (იძით, გვერდზე) გადაღებს – თავს დაანე-
ბებს, დაივიწყებს; ყურადღებას არ მიაქცევს.

ბანზე გადაგება – რამისაგან (ვინმესაგან) შორს დაი-
ჭერს თავს; არ ჩაერევა (რამეში), ჩამოშორდება (ვინმეს).

ბანზე გადაგომა – გადატ. 1. მორიდება, ყურადღების
მოკლება, მზრუნველობაზე ხელის აღება, ღალატი, გან-
ცალკევება. 2. მონაწილეობაზე უარის თქმა, შეთანხმები-
დან (რამე მოსაზრების გამო) გამოსვლა.

ბანზე გაფეხვა – გაგანივრება, გაფართოება.

ბანზე ღბას – არ მონაწილეობს საერთო საქმეში,
განცალკეელებულია, განაპირებულია.

ბანზე ღგომა – საერთო საქმისაგან განდგომა. - თავის
არიდება, მონაწილეობის მიუღებლობა, ცალკერძყოფნა.

ბანზე, კედლებო! – გადატ. ჩემთვის დაბრკოლება არ
არსებობს, რაც გადამეღობება წინ, დაუნგრევებს არ დაე-
ტოვებ. ასე იტყვიან ხოლმე ლიტერატურული პერსონა-
ჟის ან ზოგადად ზვიადი ხასიათის გადმოცემისას, რომელშიც
ზოგჯერ ირონიის ელემენტებიც შეინიშნება.

ბანზე მიღის – გადატ. სუქდება, წონაში მატულობს.

ბანზე უღბას – გადატ. არ ერევა, მონაწილეობას არ
იღებს.

ბანჯე ყურეპა – ცერად ცქერა; გადატ. ნაძალადეკად, ორგულად ყურება, ვინმესთვის ეჭვით შეხედვა.

ბანჯე ჯღომა გადატ. თავის გარიღება რაზე საქმიანობისათვის, მონაწილეობის ძიულებლობა; ღალატი.

ბანკითხვის ღღე – გადატ. მეორედ მოსვლის, გასამართლების, როდესაც თავისი საქმიანობისათვის ყველას პასუხი მოეთხოვება; გადატ. ყველა თავისას მიიღებს, ყველას დამსახურებით მიეზღვევა.

ბანკითხვის ღღე დაღებება გადატ. მეორედ მოსვლის, გასამართლების ღღე დაღება, როდესაც ყველას პასუხი მოეთხოვება, თავისი ქმედებისათვის მსჯავრი დაედება; გადატ. უფლის სასჯელს ვერავინ გაექცევა.

ბანკითხვის ღღე დაუღებება – გადატ. სიკვდილის, გარდაცვალების დრო მოუვა.

ბანკითხვის ღღის დაღგომა – გადატ. შავი ღღის, დანაშაულზე პასუხისგების ჟამის, დაღგომა.

ბანკითხვის ღღის მოსვლა – იგივეა, რაც განკითხვის ღღის დაღგომა.

ბანკითხვის ჟამი – იგივეა, რაც განკითხვის ღღე.

ბანკითხვის ჟამის მოსვლა – იგივეა, რაც განკითხვის ღღის დაღგომა.

ბანს უყოფს, ბანს დაუბღებს – მიატოვებს, გაექცევა, უღალატებს.

ბარეთ თავი ვერ გამოუყვია – რაღაც ძიზეზის გამო სახლიდან გაუსვლელობა (ვინმესი): მუდმივად იძულებით შინჯდომა; გადატ. შერცხვენილია, ხალხს ვერ ეწვევება, ყველას უნდა ემალებოდეს.

ბარეთ თავს ვერ გაყოფს – გარკვეულ მიზეზთა გამო გარეთ, საზოგადოებაში არ გაესვლება, ვერ გამოჩნდება (სირცხვილით).

ბარეთ (პარში) თავს არ აყოფინებს – გარეთ არ უშვებს, გარეთ გამოსვლის ნებას, საშუალებას არ აძლევს.

ბარყვნილების მორევში ცურავს – ზნედაცემულია, უზნეოა, ზნეობრივად გახრწნილია, აღვირახსნილია.

ბასავსავება ხელებისა – გადატ. უარი, უარის თქმა, რამე თხოვნის კატეგორიული უარყოფა.

ბასაჭირი (ბაჭირება) დაადება – გაჭირვებაში ჩაყარდება, გაუჭირდება.

ბასაჭირში (უბედურებაში...)-ცვივიან – გასაჭირი აღგებათ.

ბასკლი ცაო, და ჩაიტანე ხმელეთი თან გადატ. სჯობია ყველანი დაიხოცოს, არავინ გადარჩეს, მოისპოს ყველაფერი.

ბასწორება ღლისა და ღამისა (მუშაობით) – გადატ. განუწყვეტლივ მუშაობა. ჯაფა, თავის დაუზოგველობა, ჯარასავით ტრიალი.

ბატენა ენით – გადატ. ბევრი ტყუილისა და ჭორის თქმა (კინძესთვის).

ბატენილი კოვზივით ჩარევა – გადატ. მეტიჩრობა, მეტიჩრული თავგამოდება.

ბატენილი თქვა – გადატ. სათქმელის პირდაპირ, დაუფარავად და გარკვევით თქმა; მკაფიოდ, გასაგებად აღიარება.

გაუბორდა და გამოუბორდა ხელის გულზე

– გადატ. ყასიდად მოეფერა, მორჩილება გამოუცხადა, ძიუი-
ლერსა, თავი დაიმდაბლა.

გაუვალი, მოჯადოებული წრე – გამოუკალი
მდგომარეობა, საიდანაც თავის დაღწევა ჭირს.

გაუჭრელი ნესპია – გადატ. (ვინმეს) გარეგნულად,
შორიდან – გამოცნობა შეუძლებელია, ადამიანს უნდა დაუახ-
ლოვდე, რათა გამოიცნო.

გაფშეკა ფხეხისა – გადატ. სიკვდილი, გარდაცვალება,
სულის ამოხდომა.

გაულილი უბალი – დიდი, ფართო და ნათელი შუბ-
ლი; გადატ. ადამიანის კეთილი ბუნებისა და ზნეობის
გამომხატველი გარეგნული იერის ერთ-ერთი ნიშანი.

გაჩენის დღის წყევლა – დაბადების დღის აკად
ხსენება; გადატ. ტანჯვა, წვალება, გლოვა.

გაჩვენებ თამაშას – დაცინვით: დაგანახებ, როგორ
უნდა გაერთო, როგორ უნდა იმხიარულო! გადატ. გატირებ,
სადარდებელ საქმეს არ გამოგილევე, დაგალონებ, გაიჭქეცინებ
– ეს რა დამემართაო!

გაცივებას არ დაატლის (საფლავში) გამო-
გლოვებამდე არ (ვერ) მოიცდის, არ (ვერ) მოიხმენს.

გაცივებული კერა – გადატ. მოშლილი, დასგრეული
კერა (ოჯახი).

გაცოცხლებული თვალები გადატ. სიცოცხ-
ლით აღსავსე, გახარებული, მხიარული თვალები.

გაფხალებული თვალები – გადატ. მეტიისძეგლად
დაღლილი, დაქანცული, არაფრისმთქმელი თვალები.

გაფყდა თქვენი (მათი) სინსილა! – წყევლაა ერთგუარი.

გაჭირვების ტალკვესი – გადატ. ყოველგვარ საქმესა თუ გასაჭირში გამოსადეგი და დამხმარე ადამიანი.

გახდება რამეს – შეძლებს, მოახერხებს რამეს.

გახვრეტილი აბაზი – გადატ. ძალზე უფასური რაღ. უკირალი. ფასის თითქმის არ მქონე.

გახვრეტილი კაკიკი (ბროში და მისთ.)

გადატ. არც ერთი თეთრი (კაკიკი).

გახვრეტილი ფარა – გადატ. მეტისმეტად ცოტა, უქნიშენლო ოდენობის ფული.

გახვრეტილი ფული არა აქვს – გახვრეტილი ფული რა არის, ისიც არა აქვს: გადატ. არაფერი აბადია, ღარიბია, ხელმოკლეა, უქონელია.

გახვრეტილი ჯიბე – ცარიელი, უფულო (ჯიბე).

გახლავართ ბიჭი – გადატ. ჩემისთანა სხვა არავინაა. მე ვარ, რაცა ვარ! მე ვარ და ჩემი ნაბადი.

გახსნილი სახე, შუბლი -- გადატ. მხიარული, კმაყოფილი სახე.

გახურებულ ბულჯი – ვიდრე აღელვებულა, აღგზხებულა; მაშინვე, ერთბაშად, დაუყოვნებლივ.

გახურებული თონე – გადატ. გაჭირვება, სატანჯველი.

გახურებულ თონეში ჩაყენება – დიდ გაჭირვებაში ჩაგდება, უკიდურეს დღეში თავის ამოყოფინება.

გაჰქონდათ და გამოჰქონდათ – ხან იქითკენ მიჰქონდათ, ხან აქეთკენ; გადატ. თავის ნებაზე ატარებდ-

ნენ, ათამაშებდნენ თავის ქეიფზე ; ამცირებდნენ, ლანქლავდნენ, ათას რამეს უგონებდნენ.

გმეზელ ქორი (მტაცებელი ქორი) გადატ.

წამგლეჯი, ამაყი, ამპარტავანი, გულადი, ქელძალადი.

გემოს გაულებს – იგივეა, რაც გემოს გაუგებს.

გემოს ჩაატანს – გემორიელად შეჭამს; გადატ. რამეთო ისიამოვნებს.

გესლიანი ენა – გესლნარევი, შხამიანი ენა, გადატ. დამცინავი, ბოროტი, გულის მომკვლელი.

გვარტომობის ღავთარი – გენეალოგიური ნუსხა.

გველი შემიწვა – გადატ. დამიშავა, საქმე მეტად წამიხდინა, დამღუპა, დამანელა, კერაზე ცეცხლი ჩამიქრო.

გველივით აჭრელება ტანისა – გადატ. მეტი-მეტად ცემა, ცემისაგან ტანის დაღურჯება; გაკრიტიკება, დამცირება.

გველის თვალი – გადატ. ჯადოს შემცველი ქვა, ძვირფასი რამ.

გველის კბენა – გადატ. უზომოდ გამწარება, დადარღიანება, დასევღიანება.

გველის ფსაში გაძრომა – გადატ. ყოველი ღოსის ცდა, საწადელის მისაღწევად უკიდურესი გაჭირვებისათვის გაძლება.

გველის ქერქში [გა]ძვრება... – გადატ. ძნელ საქმეს ეცდება. ძალიან ცდილობს, ყველა სიძნელეს [გადა]ლახავს...

გველის ქერქში გაძრომა – იგივეა, რაც გველის ხერხელში გაძრომა.

გველის წიწილა – გადატ. ავი, მოღალატე, დაუნდობელი ადამიანი.

ბველის ხვრელში გაძრომა – გადატ. მიზნის მისაღწევად ყოველი ღონის ცდა.

ბველის ხვრელში, ნემსის ყუნწში გაძვრება

გადატ. ყველაფერს მოახერხებს, ყველაფრის გაკეთებას შეძლებს (იტყვიან ძალიან ეშმაკ, გაქნილ ადამიანზე).

ბვერღები დაეთვლება (აღამიანს თუ პირუტყვს) გადატ. მეტისმეტი (მეტისმეტად) გამსდარია, ძვლებს ტყავილა აფარია.

ბვერღები ექაჰება – იმგვარად ირჯება, ისე იქცევა, რომ შეიძლება სცემონ.

ბვერღების დაწელება – გადატ. დარტყმა, ცემა, გალახვა, დაჟეჟვა.

ბვერღებს, ზურბს აუჭრელებს – ზურგზე, გვერდებზე ისე სცემს, რომ ნაცემი დააჩნდეს.

ბვერღებში ბაჯდომა – გადატ. რამე (აზრის, გრძნობის...) შეჩვევა, შეგუება, მოწონება, გატკობა.

ბვერღელა ლაპარაკი – არაპირდაპირი, ბუნდოვანი; გადატ. ცუდად, უნდობლად, გაუგებრად ლაპარაკი.

ბვერღზე აუარა, ბვერღი აუარა – გადატ. ყურადღება არ მიაქცია, უყურადღებოდ დატოვა, განზრახ არ (ვერ) შეამჩნია.

ბვერღზე ბაღაიღება – გადატ. უყურადღებოდ დარჩება, უგულვებელყოფილი აქნება.

ბვერღზე ბავლა – გადატ. 1. თავის შეკავება, ყურადღების მიუქცევლობა, არაფრად ჩაგდება. 2. მეუღლის (ქმრის) ღალატი.

ბვერღზე წამოწოლა – გადატ. უსაქმურობა, სიზარმაცე, გაურჯელობა.

- გვერდი არ ამტკვევს მის სიტყვას** გადატ. უყურადღებოდ ვერ დარჩება მისი ნათქვამი, ჭკვიანური საუბარი იცის; გზიანი სიტყვა აქვს.
- გვერდიდან არ (ვერ) იშორებს** გადატ. არ იცილებს, უიმიოდ ვერ ძლებს.
- გვერდის ავლა** – გადატ. უყურადღებოდ დატოვება, ანგარიშის გაუწველობა.
- გვერდის ატკვევა** – იგივეა, რაც გვერდის ავლა.
- გვერდის ახვევა** – იგივეა, რაც გვერდის ავლა.
- გვერდის დამშვენება** იგივეა, რაც მხარის დამშვენება.
- გვერდს აუვლის (აუტკვევს, აუხვევს)** – მოერიდება, არ შეხვდება; სხვა გზით წავა, გზას აუქცევს.
- გვერდს აუტკვევს (ვინმეს ან რამეს)** მოერიდება, არ შეხვდება; სხვა გზით წავა; გადატ. მოერიდება (საქმეს). არ გააკეთებს (თავის გასაკეთებელს).
- გვერდს დაუშვენებს** – გადატ. მასთან ერთად იქნება, მასთან ერთად დაჯდება. მასთან ერთად საზოგადოებაში გამოჩნდება.
- გვერდს იცვლის** – გადაბრუნდება, გადატრიალდება, მეორე გვერდზე დაწვება.
- გვერდს, მხარს დაუშვენებს** – გვერდით დაუჯდება, გვერდში ამოუდგება დასამშვენებლად.
- გვერდს (მხარს) იბრუნებს** – გადაბრუნდება, იქით მიბრუნდება ან აქეთ მობრუნდება (მწოლიარე), - გვერდს (მხარს) იქცევს, ინაცვლებს.
- გვერდს, მხარს უშვენებს** – მის ახლოს არის, გვერდით, მხარში უდგას (შესაფერი ვინმე).

გვერდს უვლის – ერიდება, არ ხვდება, სხვა გზით მიდის.

გვერდულად გალიმება – ცალყბად, განზე, გულგრილად გალიმება; გადატ. 1. გაუბედავად, მორიდებულად, უნდობლივად, გალიმება. 2. დაცინვა, აგდება.

გვერდში ამოუღებება – მის გვერდით დადგება, დაეხმარება.

გვერდში (გვერდით) ამოდგომა – იგივეა, რაც მხარში ამოდგომა.

გვერდში (გვერდით) ამოყენება – გადატ. დამხმარედ, თანამებრძოლად ყოფნა.

გვერდში (მხარში...) ჩამოუღებება – იგივეა, რაც მხარში (მხრებში) ამოუდგება.

გვირგვინი დიდებისა – გადატ. დიდებულება, დამსახურება, ღირსება, თავის გამოჩენა.

გვირგვინის დაღბმა – გადატ. შეუღლება, ჯვრისწერა, ქორწინება.

გვირგვინის კაბა – საქორწინო (ჯვრისწერის) კაბა.

გვირგვინს დაადგამს – გაამეფებს, გაახელმწიფებს.

გზა და კვალი – გადატ. სადმყოფობა, ასაკალ-დასაკავალი.

გზა და კვალი მრევა გზა და კვალი ეკარგება, გზას ვერ პოულობს, გზას ვერ აგნებს; გადატ. სწორად ვერ მოქმედებს, საღად ვერ აზროვნებს, გამჭრიზობა აკლია.

გზა მსხნება – გადატ. მოქმედების და წინსვლის საშუალება ეძლევა, გასაქანს პოულობს.

გზა-კვალს გაიბნებს – გადატ. ცხოვრებას მოაწყობს, ცხოვრებაში გზას გაიკაფავს.

გზა-კვალს (თავ-გზას) აუბნევს – სწორი გზიდან გადააცდენს, შეცდომას დააშვებინებს.

გზა-კვალს აურევს – გზა-კვალს აუბნევს, სწორი გზიდან გადააცდენს.

გზა შეიკვრება – გზა გადაეჭრება, ჩაეკეტება; გასაქანი არ (ვერ) მიეცემა, მოქმედების არეალი შეუზღუდება.

გზა ხსნილი აქვს (გზა ხსნილია) რაიმე მიზნის მისაღწევად გასაქანი, შესაძლებლობა აქვს (არის), საშველი დაადგა.

გზაბასაყარზე ღბომა – ყოყმანი, ორჭოფობა.

გზად, გზაზე ღბას – წასვლას, გამგზავრებას აპირებს.

გზად და ხილად ბაღება – გადატ. წინამძღვრობა, მეთაურობა; დახმარების გაწევა, რჩევა-დარიგების მიცემა, გვერდით ამოდგომა.

გზაზე ბაჩირება – გადატ. დაწყებული საქმის, მოქმედების არ (ვერ) დამთავრება, შუაზე შეწყვეტა.

გზაზე დაღბომა – გადატ. გარკვეული გეზის აღება ამა თუ იმ საქმის შესასრულებლად. კარგი, სწორი დასაწყისი მიზნის მისაღწევად.

გზაზე დაყენება (ვინმესი) – გადატ. ცხოვრების გზის გაკაფვა, გეზის მიცემა, დახმარების გაწევა, გვერდით ამოდგომა.

გზათა უკან წანწალი გადატ. უთავბოლოდ. უგზო-უკვლოდ ხეტიალი.

გზა-კვალის აბნევა – გადატ. სწორი გზიდან აცდენა, თავგზის აბნევა.

გზა-კვალის არევა – გადატ. სწორი გზიდან აცდენა, დაბნევა, შეცდომით მოქმედება..

გზას ააცდენს – სწორ გეზს შეაცვლევინებს, ცუდ გზაზე დააყენებს.

გზას აუშცევს – გზას დაუთმობს; გადატ. ჩამოეცლება, ჩამოეხსნება, მოერიდება.

გზას გადააცდენს, გზიდან გადააცდენს შეაცდენს, მოატყუებს.

გზას გაიკაფავს – გადატ. გზას გაიხსნის, გზას გაიკვლევს. სწორ მიმართულებას დაადგება; წინააღმდეგობათა დაძლევათ წინ წაიწევს, წინ წავა; საწადელს მიაღწევს.

გზას გაიწაღდავს – გადატ. გზას გაიკაფავს, გზას გაიკვლევს.

გზას გაიხსნის – იგივეა, რაც გზას გაიკაფავს.

გზას გაკაფავს – გადატ. გზას გაკვალავს, (სწორ) მიმართულებას დაადგება.

გზას გაუყენებს – კარგი (ცუდი) გზით გაუშვებს, გაისტუმრებს.

გზას გაუხსნის – გადატ. საშუალებას, შესაძლებლობას შეუქმნის; გასაქანს მისცემს.

გზას (გვირღს) უშცევს – პირისპირ არ ხვდება, გზას [ა]უხვევს, გზას უთმობს; გაერიდება.

გზას, გზა-კვალს ურევს – გზა-კვალს უბნევს, სწორი გზიდან აცდენს.

გზას (გზებს) შეაკვრეპინებს – ვინმესთვის მოქმედების მკაცრად შეზღუდვას დაავალებს.

გზას დააბღებინებს – გზას დაათმობინებს, ყველა გასასვლელ გზას ჩაკეტავს.

გზას დააკარბვინებს – გზას ააცდენს, დააბნევს.

- გზას დაუხლართავს** – გადატ. გზა-კვალს აუბნევს, აურევს, მოქმედებას გაუძნელებს.
- გზას (მანძილს, მთა-ბარს...) დაკმცავს** – გადატ. გაივლის (დიდ მანძილს, გზას...).
- გზას მიიკაფავს** გადატ. წინააღმდეგობის დაძლეუ- ვით წინ მიიწევს, წინ ძიდის, კითარდება.
- გზას მოუჭრის** – გადატ. მოკლედ მიუგებს; მოკვეთილი პასუხით შეაწყვეტინებს ლაპარაკს (სიტყვას).
- გზას უკრავს** – გზაზე ელობება; გასაქანს არ აძლევს.
- გზას უნათებს** – გადატ. წინ მიუძღვის, მიძართულება, გეზს აძლევს.
- გზას უკოვის** – გადატ. შესაფერის, სათანადო დროს, ადგილს შეურჩევს.
- გზას უჩვენებს** – გადატ. მოქმედების გეზს, მიძართულებას აძლევს.
- გზას უჭრის** – გადატ. წინ ელობება, გზას ულობავს, გზას უკრავს, წინსვლას უზღუდავს.
- გზას უხლართავს** – გადატ. გზა-კვალს უბნევს, ურევს, მოქმედებას უძნელებს.
- გზას წარუშართავს** – სწორ გზაზე დააყენებს, მიზნის მისაღწევად ყველაზე სწორ მიძართულებას შეუძრჩევს.
- გზაში გაბმული** ნიადაგ გზაში მყოფი.
- გზიდან გადაცდენა** – გადატ. სწორი გზიდან აცდენა; მოტყუება, შეცდომა, დაღუპვა, დაზარალება, ცუდად წასვლა საკმისა.
- გზების ზომვა** – გადატ. გზაზე უსაქმოდ, უძიზნოდ სიარული.

გზ(მბ)ის მოჭრა - გადატ. შებოჭვა, თავისუფლად მოქმედების საშუალების შეზღუდვა.

გზმბს მიეცნენ - გადატ. გზებს დაადგნენ, გასწიეს, წავიდ-წამოვიდნენ, იქით-აქეთ გაიფანტნენ.

გზიდან გადაასვინებს, სხვა გზით წაიყვანს, გზიდან გადააცდენს - გადატ. მიმართულებას შეაკვლიეინებს.

გზიდან ჩამოიცილს - გადატ. თავიდან მოიცილებს.

გზიდან ჩამოცილება (ვინმესი) - გადატ. თავიდან მოცილება, ჩამოშორება (ვინმესი).

გზიდან ჩამოცლა - გზიდან გადადგომა, სხვისთვის ხელის შეუშლელობა, კონკურენციის გაუწველობა, აცილება მოწინააღმდეგისა, ხელისშემშლელის მოშორება; დაბრკოლების დაძლევა; გადატ. თავიდან მოშორება.

გზის აბალახება - გადატ. მოძრაობის შეწყვეტა, სიკოცხლის ნიშანწყალის გაქრობა. ერთთავად შინ ჯდობა, აღარსად წასვლა; გადატ. უსაქმურობა.

გზის ავლა - გზიდან გადახვევა, სხვა გზით წასვლა, განსე გადასვლა; გადატ. შეუხვედრელობა, თავის მორიდება.

გზის გაგნება - სწორ გზაზე დადგომა; გადატ. თავის მობმის, სწორი ორიენტაცია, გამარჯვება, საქმის მოგვარება.

გზის გადავლა - გადატ. დაბრკოლება, ხელის შეშლა.

გზის გადაღობვა - გადატ. დაბრკოლება, ხელის შეშლა. წინააღმდეგობა.

გზის გავლა - გადატ. თავგადასავალი, საქმის გაკეთება.

ბზის ბაკაფვა – გადატ. დაბრკოლებათა გადალაჩვა, წინსვლის პირობების შექმნა, გზის გაკვლევა.

ბზის ბაკვლევა – იგივეა, რაც გზის გაკაფვა.

ბზის ბალევა – გადატ. მოგზაურობის დასრულება, მგზავრობის ბოლო.

ბზის ბამრულება გადატ. სწორი გზიდან აცდენა. ცუდ გზაზე დაყენება.

ბზის ბანათება – გადატ. გეზის, მიმართულების მიცემა, გზის გაკვლევა.

ბზის ბატანა – გადატ. სურვილის ასრულება, მიზნის მიღწევა, საქმის მოგვარება.

ბზის ბაწაღვა – იგივეა, რაც გზის გაკაფვა.

ბზის ბახლართვა – გზა-კვალის არევა, დაბნევა.

ბზის ბახსნა – გადატ. გასაქანის მიცემა, მოქმედებისა და წინსვლა-განვითარებისათვის პირობების შექმნა.

ბზის დაბღებინება – გადატ. ხელის შეშლა, აკრძალვა, რამეზე ხელის აღებინება.

ბზის დახლართვა – გზა-კვალის არევა, დაბნევა.

ბზის დახშობა – გადატ. დაბრკოლებათა შექმნა, მოქმედების (განვითარების...) საშუალების მოსპობა.

ბზის იძით ბაღაბღება – გადატ. ხელის შეშლა საქმეში, უკუღმართად წაყვანა; ღვთის ანაბარა, უმწეოდ, უპატრონოდ დაგდება, დაღუპვა.

ბზის მამალი – გადატ. დროს მაჩვენებელი.

ბზის მანათობელი მარსკვლაჳი – გადატ. დაძმ-მარე, გზის მაჩვენებელი, გეზის მიმცემი, კეთილისმყოფელი.

ბზის მაჩვენებელი – გადატ. ჭკუის მასწავლებელი, დამრიგებელი, მეგზური.

გზის მიცემა გზაზე თავისუფლად გატარება, გზაზე გადაუღობებლობა; გადატ. შევლა, დაუბრკოლებლობა, დახმარება, გაჭირვებისაგან ხსნა.

გზის კონკა – სწორი გზის აღმოჩენა, მიგნება, ნახვა; გადატ. სხვადასხვა საშუალების აღმოჩენა-მოძიება მიზნის მისაღწევად.

გზის ქონა – გადატ. ხსნა, ფონს გასვლა, გამარჯვება, შესაძლებლობა მიზნის მიღწევისა.

გზის შეკვრა – გადატ. ხელის შეშლა, გზის გადაღობვა, გზაზე დაბრკოლების შექმნა, - გზის გადაჭრა.

გზის შეშლა – სწორი გზიდან აცდენა, სხვა გზით წასვლა; გადატ. გამრუდება საქმისა, აზრისა, სისწორის დარღვევა.

გზის ჩვენება -- გადატ. მოქმედების, გეზის, მიმართულების მიცემა, მოქმედების წარმართვა.

გზის ხსნა – გადატ. თავისუფლება, დაბრკოლების აცილება.

გზისაკენ თვალები დამაწყდა – ლოღინით ან ყურადღებით თვალები დამეალა; გადატ. დიდხანს ველოდი.

გიბანტური ნაბიჯებით – მიზანთან მიახლოება ძალიან სწრაფად, წარმოუდგენლად ჩქარა.

გინდ შეწვი, გინდ შეხრაკვი – გადატ. რაც გინდა ის უყავი, როგორც გსურს, ისე მოექცე (მოიქცე).

გიჟი მჭირს?! – სიგიჟის სენი მაქვს შეყრილი? გადატ. გიჟი ხომ არა ვარ?

გირაო ქვაბივით დაატრევენ – გადატ. რამე საგნის ან ნივთის ყველგან და ყოველთვის თან ტარება.

ბირაო წალღივით მიგდებულ გადატ. უპატ-
რონოდ, აგდებულად მიტოვებული.

ბიჩვენებ თამაშს – გიჩვენებ. როგორ უნდა გართობა; გადატ. მუქარა: გასწავლი ჭკუას, გასწავლი, როგორც უნდა მოიქცე!..

ბიცნობთ, რა კოჭებიცა ხართ! – გადატ. ცუდ-
ები ხართ, ბევრი არაფერი შეილება ხართ!

ბლახა ჭრიაშვილი – გადატ. (ვინმესგან) დაუს-
რუ-ლებელი ლაპარაკით მსმენლის გულის გაწვრილება.

ბლოვის კარავი ეღბა – გადატ. მწუხარეა, დიდი
სადარდებელი რამ აქვს. დიდ გლოვას მისციქია. მეტად
გოდებს.

ბოგი და მამოგი გადატ. ძლიერი და საშინელი
(ვინმე ან რამე).

ბოღბოთას უედბომა -- გადატ. ტანჯვა-წამების,
აუტანლად მძიმე ცხოვრების გზის დაწყება.

ბონება გაეხსნება – გონება გაუნათლდება, ნათელი
გონება დაეუფლება.

ბონება ებნება – გონება ერევა, სწორად აზროვნების
უნარი ეკარგება.

ბონება ირევა არეულად ლაპარაკობს, ერთის ნაცვ-
ლად მეორეს ამბობს; გადატ. გაუწონასწორებელი და
შეუწონელი ქმედება.

ბონება (ტვინი, ჭკუა...) ირევა ნორძალური
აზროვნების უნარი ეკარგება.

ბონება უჭრის – გამჭრიახი გონება აქვს, ჭკუამახ-
ვილია, კარგი მოაზროვნეა, გონიერია, ჭკვიანია.

- გონება (ცნობა...)** ეპარბება – გონებას (ცნობას...) კარგავს, გონება (ცნობა...) ერთმევა, ველარ აზროვნებს.
- გონებას გაიხსნის** – ისწავლის, განვითარდება, გონებრივად გაიზრდება.
- გონებას გაუსხსნის** – განავითარებს, ცოდნას შესძენს.
- გონებას კარბავს** – უაზროდ იქცევა, იბნევა.
- გონებას მოიკრემუს** გონს მოვა. საღ აზროვნებას დაადგება.
- გონებას (ჭკუას) უბნელმებს** – რეტს ასხამს, ცნობიერებას [წა]ართმევს.
- გონებაში ჩააბღმებს** – გონზე მოიყვანს. მოაჭკვიანებს.
- გონებაში ჩაბღმება** გონზე მოყვანა, ცნობიერების დაბრუნება.
- გონებაში (ჭკუაში) ჩაპარღნა** – გონს მოსვლა, დაჭკვიანება.
- გონებაში (ჭკუაში) ჩაპარღნილი** დაჭკვიანებული, დაბრძენებული.
- გონების ამრევი** – გადატ. ამაღელვებელი, აღმაშფოთებელი.
- გონების ამღვრევა** გადატ. აღელვება, აღშფოთება, შავ ფიქრებში გახვევა.
- გონების ბახსნა** – გადატ. გონების განვითარება, გაწვრთნა.
- გონების დაკარბვა** გადატ. დაბნევა, არევა, თავგზის აბნევა.

გონების თვალთახედვა – სადამდეც, (რასაც) გონება მისწვდება, - გონების მოქმედების არე. გონებრივი ჰორიზონტი.

გონების თვალი – გადატ. იგივეა, რაც გონება.

გონების მრუშობა – გადატ. სიმართლის, სისწორის ღალატი, ტყუილის სიმართლედ გასალება; ზოგადად სიყალბე.

გონების ძროლა – გონების აქტიური მოქმედება; გადატ. გონების განსაკუთრებული გამოღვიძება - მოძრაობა, მუშაობა, ფიქრი.

გონების წამლები – ცნობიერების წამრთქევი. - გამაბრუებელი.

გონზე მოგება – გადატ. გონიერების დაბრუნება, დაჭკვიანება, ცნობიერების აღდგენა.

გონს მოგება – იგივეა, რაც გონს მოსვლა.

გონს მოსვლა – გადატ. ჭკუაზე მოსვლა, მიხვედრა, გამორკვევა; გრძნობაზე მოსვლა, ცნობიერების დაბრუნება.

გორგასლის ხმალი მეფე ვახტანგ გორგასლის ნაქონი ხმალი; გადატ. ძლიერი, ღონიერი, შეუპოვარი. მტრის დამთურგენელი, მომრევი.

✓ ვახტანგ გორგასალს დიდი ფიზიკური სიძლიერის კაცად აღგვიწერს მემატეიანე, ხმალიც, რა თქმა უნდა. თავის ტანოს საფერი ჰქონია, უზარმაზარი. დღეს გორგასლის ხმალი სინონიმია სიძლიერისა და მტრისაგან მოურყენელობისა.

გროზად არ ღირს – გადატ. არაფრად ღირს, არაფრად ვარგა.

ბროზად (ჩირად, კიტრად, ჩალად) არ ღირს

მეტად ცუდია, ჩალის ფასი აქვს.

ბროზადაც არ ეღირება, ჩირადაც არ ეღირება -- არაფერი ეღირება.

ბროში კაკიკი არა აქვს (არ გააჩნია) -- არც ერთი კაკიკი არა აქვს (არ გააჩნია); უკაპეიკოდაა, უსახსროდაა.

ბროშის ფასად -- გადატ. ძალიან იაფად, თითქმის მუქთად.

ბრძელი დღე არა აქვს -- გადატ. დიდხანს ვერ იცოცხლებს, მალე მოკვდება, გარდაიცვლება.

ბრძელი ენა -- გადატ. ბევრი, ზედმეტი ლაპარაკის, ლაქლაქის მოყვარული ენა.

ბრძელი ენა აქვს -- გადატ. ზედმეტი ლაპარაკი იცის, მეტიჩარაა.

ბუღა-ნაბადის აპვრა -- გადატ. აბარგება, ფუძე ადგილის დატოვება, სხვაგან წასვლა.

ბუღა-ნაბადის დაბერტყვა -- გადატ. მთელი ცოდნის და თავისი უპირატესობის გამოჩენა ვინმეს წინაშე, თავისი განსწავლულობის წარმოჩენა.

ბუღა-ნაბადის წამოკიდება -- გადატ. თავისი ქონების წამოკიდება სადმე წასაღებად.

ბუღა-ნაბადს აიპრავს -- გადატ. აიბარგება, სადაც იყო, იმ ადგილს დატოვებს, სხვაგან წავა.

ბუღას მოუშვებს -- გადატ. გაუთავებელ ლაპარაკს, ლაქლაქს დაიწყებს, გუღას პირს მოხსნის.

ბუღას პირი მოხსნა -- გადატ. გაუთავებელი ლაპარაკი, ყბელობა დაიწყო.

ბუღას პირს მოხსნის – გადატ. იგივეა. რაკ გუ-
დას პირს მოხსნის, ბევრს ისაუბრებს, ილაპარაკებს. ილაქ-
ლაქებს.

ბუღას პირს მოხსნის – გადატ. გაუთავებელ ლაპარაკს
დაიწყებს.

ბუღაში ხომ არა ვსხედვართ გადატ. უბირნი
არ ვართ! ჩვენც ვიცით რაღაც! სხვაზე ნაკლები როდი
ვართ!

ბუღის მოშვება – გადატ. გაუთავებელი ლაპარაკის,
ყბელობის დაწყება, განუწყვეტელი ლაქლაქი.

ბულვს დაუხმეთს – გადატ. ძალიან შეაშინებს.

ბულვს არ ახატია (ვინმე) – გადატ. არ უყვარს,
არ მოსწონს.

ბულვს გამსკდარი – გადატ. ძალიან გაჯავრებული,
გაბრაზებული; შეშფოთებული, შეშინებული, გულგახეთ-
ქილი.

ბულვს გასკდომა – ძალიან გაჯავრება, გაბრაზება,
გამწარება.

ბულვს გახმეთა (ვინმესი) – გადატ. ძალიან გა-
ჯავრება, გაბრაზება, გამწარება, შეშინება.

ბულვს გახმეთს, ჯავრით გახმეთს გადატ.
ძლიერ გააჯავრებს, გააბრაზებს, ნერვებს ძოუშლის, ხასი-
ათს გაუფუჭებს.

ბულვს ბველმა უკბინა – გადატ. გამწარდა, უცებ
შეშფოთდა.

**ბულვს (ბულიდან) გადაბღება (ვინმესი ან
რამესი)** – გადატ. დავიწყება, დაშორება, კონტაქტის
გაწყვეტა.

გულზე (გულიდან) გადაყრა – გადატ. დავიწყებ. 'რაჰე ცუდი განცდისა), დამშვიდება, გართობა (რამე ცუდი განცდის შემდეგ).

გულზე დაწოლა, გულზე მოწოლა – გადატ. დარდი, ჭმუნვა, ნალველი, ფიქრი, წუხილი, კაემანი.

გულზე დაჭდება – გადატ. კარგად, საფუძვლიანად დახსოვება, გულში ჩაჭედვა, გულში ამოჭრა.

გულზე დაჭდული – გადატ. კარგად დახსომებული. ღრმად გულში ჩაბეჭდილი.

გულზე ვარდის გადაფენა – გადატ. გახარება, აღფრთოვანება, სიამოვნების განცდა.

გულზე ვახატივარ – გადატ. დიდი სიყვარული და რიდი აქვს ჩემი.

გულზე კბენა – გადატ. გულის ტკენა, შეწუხება, წყენა.

გულზე ღოდის დაწოლა – გადატ. დადარდიანება, დაღონება, შეწუხება, სულის შეხუთვა.

გულზე ღურსმნად დგომა – გადატ. ტანჯვა, წვალება, წამება, ხორციელი ვნება.

გულზე მალამოს მოცხება – გადატ. დამშვიდება, სიამოვნების განცდა.

(გულზე) მიწა დაყრება – მოკვდება, გარდაიცვლება.

(გულზე) მიწას დაყრის – დაასაფლავენს, დამარხავს.

გულზე მომშვება – შვებას იგრძნობს (დარდიანი, მწუხარი...), გულს მოეფინება.

გულზე მოვიდა – გადატ. გაბრაზდა, განრისხდა, გაანჩხლდა.

გულზე მოსვლა – გადატ. გაჯავრება, გაბრაზება, გულის მოსვლა.

გულზე მოფონება – გულზე მოშვება; გადატ. დაძვინდობა, დაწყნარება, ღელვის შეჩერება.

გულზე მოშვება – იგივეა, რაც გულს მოშვება.

გულზე მოჭიდება – გადატ. გულის დაწყვეტა, შეცოდება.

გულზე მოხვედრა – გადატ. მკვეთრად განცდა, გულთან ახლოს მიტანა.

გულზე მიიმე ლოდად დაწოლა – იგივეა, რაც გულზე ლოდის დაწოლა.

გულზე მიიმე ლოდის დაწოლა – იგივეა, რაც გულზე ლოდის დაწოლა.

გულზე ნისლის (ზე)მოწოლა – გადატ. დადარდინება, დანალვლიანება, შეწუხება.

გულზე სისხლის მონთხევა – გადატ. აღელვება, აღშფოთება, გაჯავრება.

გულზე უკბანს – გულს ატკენს, ძლიერ აწყენინებს, გააჯავრებს.

გულზე ქონის მოკვრა – გადატ. მღონიერება, ძალღონის მოკრეფა.

გულზე შავი ქვა – გადატ. მძიმე, დიდი ნალველი.

გულზე შემონთება – გადატ. შეწუხება, აღელვება, გაბრაზება.

გულზე შემოყრა – იგივეა, რაც გულს შემოყრა.

გულზე ჩამეჭა – გადატ. შეწუხება, გულზე კბენა.

ბულჯე ცეცხლის მოკიდება – გადატ. გაბრაზება, გამწვარება, დატანჯვა.

ბულჯე ცეცხლის მოსვლა იგივეა, რაც გულზე ცეცხლის მოკიდება.

ბულჯე ჭიის გადავლა – გადატ. გულის მობრუნება, გუნება-განწყობილების შეცვლა (ცუდისა კარგად).

ბულჯე ხატად დასვენება – გადატ. მუდმივი ზრუნვისა და ყურადღების საგნად გახდომა, შეყვარება, დაფასება.

ბულჯე ხეთქავს – ძლიერ აჯაურებს, აბრაზებს.

ბულჯე ხელდაკრეფილი – გადატ. უსაქმური; უმოქმედო.

ბულჯე ხელ(ებ)ის დაკრეფა – გადატ. უსაქმოდ ყოფნა, უმოქმედობა, სიზარმაცე.

ბულჯე ხელებს (მკლავებს) უკრეფს – გადატ. გულზე ხელებს (მკლავებს) გადაჭდობით, ჯვარედინად უწყობს (მიცვალებულს); მიცვალებულს აპატიოსნებს.

ბულჯე ხელი დაიდები – (და ისე თქვი) – გადატ. ასე მიმართავენ პირს, როცა განსაკუთრებით სურთ მისგან სიმართლის მოსმენა.

ბულჯე ხელის დადება – გადატ. სიმართლის თქმა, მართლის აღიარება.

ბულჯე ხელის დადებით – გადატ. სიცრუის გაურევლად, მართლის თქმა.

ბულჯე ხელის კვრა – გადატ. მიტოვება, გაგდება, უარის თქმა; დაწუნება.

გულზე ხელის მოსმა - გადატ. მოალერსება. მოფერება, გამხნეება, ნუგეშის ცეცხ. მფარველობის გამოცხადება.

გულზე ჯავრის [და]წოლა - გადატ. დადარდინება, დანაღვლიანება, მწუხარება, ჯავრისაგან შეკერობა.

გულზე ჰკბენს - აწუხებს, სწყინს. გულსა სტკენს.

გულზედ გადაბღება - გულიდან მოშორება; გადატ. დავიწყება.

გულზედ დადგობა - გადატ. გაჯავრება, დადარდინება, დანაღვლიანება.

გულთან ახლოს მიიტანს - გადატ. თანაგრძნობით ან გრძნობამორევით შეხვდება.

გულთან ახლოს მიიტანა (რამისა) - გადატ. განცდა (რამისა), თანაგრძნობის გაწევა, გულთბილად მოკიდება.

გულთან ახლოს მოშვება (ვინმესი, რამისა) - იგივეა, რაც გულთან ახლოს მიიტანა (რამისა).

გული ამფვრება, სისხლი ამფვრება

გადატ. ბრაზი მოერევა, გული მოუვა, გაბრაზდება.

გული ამოუჯდება - გული აუჩუყდება. ტირილს ვერ შეიკავებს, აქვითინდება.

გული არ დაუღება (სადმე) დარჩენას ვერ შეძლებს. ვერ დადგება (სადმე).

გული არ მერჩის - გადატ. გული უარს მეუბნება.

გული არ მისდის (ვინმეზე, რამეზე) - გადატ. არ უნდა (რამე); არ მოსწონს, არ იზიდავს (ვინმე, რამე).

გული არ მოუსვენებს გული არ მოუთმენს, ვეღარ მოისვენებს.

გული არ ტყდება რწმენა, იმედი არ ეკარგება (ვინმეს), სასოწარკვეთილებას არ ეძლევა (ვინმე).

გული არ უთმენს მოთმინება არ ჰყოფნის, გული ვერ უძლებს ეჩქარება.

გული არ უშვრება გული უშლის, წინათგრძნობა ნებას არ აძლევს.

გული არა აქვს (რამეზე, ვინმეზე) – გადატ. გული აქვს აცრუებული, გატყეხილი (რამეზე, ვინმეზე), ხალისი არა აქვს.

გული არა მაქვს – გადატ. არ მინდა, გუნებაზე არა ვარ, ხალისი არა მაქვს.

გული აუღუღდება გადატ. გული აუჩუყდება, სიბრაღულით აევსება.

გული აუმსუყდება მადა ერთბაშად დაეკარგება, საჭმელი მოყირჭდება.

გული აუფანტვალდება – გული აუფართხალდება, აღელდება.

გული აუღრინდება გადატ. გაბრაზდება, აღშოთდება.

გული აუჩვილდება იგივეა, რაც გული აუჩუყდება; აჩვილდება მისთვის, მის წინაშე.

გული აუჩუყდება – კრძნობები მოერევა, ცრემლები მოადგება, გული აუჩვილდება.

გული აუცრუვდება (ვინმეს ან რამის) მიმართ ინტერესი დაეკარგება, გული აეყრება.

გული აუცუნცრუვდება – გული აუთამაშდება, ასაკთან შეუფერებლად მოიქცევა, ამჩატდება.

გული აუკბერდება – გული ძვერას დაუწყებს, აუტოკდება.

გული აქვს ბატონილი – იმედი აქვს დაკარგული.

გული აქვს გაწყალეპული – გადატ. თავი აქვს მობეზრებული, შეწუხებულია.

გული აქვს ვინმეზე შვპარდნილი – ვინმე მოსწონს, უყვარს.

გული აყრილი აქვს (ვინმეზე ან რამეზე)

გული აცრუებული აქვს რამეზე, გულგატეხილია ვინმეზე.

გული (ბრაცი) მოუვიდა – გაბრაზდა, გაჯავრდა.

გული ბუღეს დაიდვა გადატ. დამშვიდდა: არაფრის ეშინია, არხეინადაა, არაფერი ადარდებს, არაფერი ეფიქრება.

გული გადაქანება – იგივეა, რაც გული გადაუტრიალდება.

გული გადაქმდება – რამე ესიამოვნება, გული გაეხსნება.

გული გადაუბრუნდება – ძლიერ შეშინდება, შემფოთდება.

გული გადაუქანდება გული გადაუტრიალდება, შეშინდება.

გული გადმოუბრუნდება – ძლიერ შეეშინდება, ელდა ეცემა.

გული გამხსნება – გაიხარებს, გამხიარულდება, გალალდება, კარგ ხასიათზე დადგება.

გული გაეჭურება – გადატ. გული შეეკუმშება, უსიამოვნო გრძნობა გაუჩნდება.

გული გამთელდება – მწუხარება გაუქარწყლდება, სევდა გაუქარვდება.

გული ბატყდება – რწმენა, იმედი დაეკარგება; ხალისი აღარ ექნება.

გული გაუკეთდება – გადატ. გული დაუმშვიდდება, იმედი ძიეცემა.

გული გაუმაგრდება – გადატ. გულს მოიცემს, გაგულადდება, გამხნევედება.

გული გაუსკდება – გადატ. ძალიან შეეშინდება, ელდა ეციქა.

გული გაუქანდება – გადატ. გული გაუწევს; შეეშინდება.

გული გაუწვევს – გარკვეული მიმართულებით წასვლა ძოუნდება.

გული გაუწყალდება – გადატ. მობეზრდება, მოყირჭდება.

გული ბაჰყვა – გადატ. ძალიან მომეწონა, უზომოდ შემიყვარდა, მისი სიყვარულით დაბნედილი ვარ.

გული (ბრძნობა, აზრი...) არ ემორჩილება გულს (გრძნობას) ვერ იმორჩილებს. ვერ იოკებს.

გული (გულ-ღვიძლი, გულ-მუცელი) ედაგება გადატ. გული ეწვის, ეთუთქება, გული შესტკივა, მეტიხსმეტად წუხს. დარღობს.

გული, გუნება გაუნათლებლა – გადატ. გული გაეხსნება, გამხიარულდება, გალალდება; კარგ გუნებაზე, კარგ ხასიათზე დადგება.

გული დაეკოდება – გადატ. გულში დაიჭრება, გული დასწყდება, გული ეტკინება, გული მოუკვდება.

- გული დამფრევა** გული ეტკინება, დაეთუთქება.
- გული დასწყდება** - გადატ. გული ეტკინება. ძალიან ეწყინება.
- გული ეთანადრება** - გადატ. გულნაკლულადაა, უკმაყოფილოა, გულს აკლია, საწყენად რჩება, - დაუკმაყოფილებლობას გრძნობს.
- გული ეღვება** - გადატ. გული მისდის, უღონდება, უწუებს (შიშხილისაგან, მწუხარებისაგან, ლოდინისაგან...)
- გული ეგუნათება** - გადატ. სწყინს, უკმაყოფილოა.
- გული ერება** - გულის რევა ეწყება, - პირს აღებინებს, აზიდებს.
- გული ერჩის** - გადატ. გული ყოჩაღად, მაგრად აქვს; გული რამისკენ (შრომისაკენ, ბრძოლისაკენ...) ძიუწევს, სთხოვს; ძლიერია, გულადია, საბრძოლო განწყობაზეა, შემართულია.
- გული ერჯის** - იგივეა, რაც გული ერჩის.
- გული ეუბნება** - გადატ. გრძნობს. წინათგრძნობა უკარნახებს.
- გული ეღრინება** - გული უღრენს, გული მოსდის, ბრაზდება.
- გული ეჩრჩილება** - გული ეღრღნება (დარდითა და მისთ.).
- გული ეფრება** - წასვლის (გამგზავრების) სურვილი აქვს, გული მიუწევს.
- გული ესურება** - გულდახურული, გულჩათხრობილი ხდება.
- გული ვერ უძლებს** - ვერ ითმენს.

გული ვინმესთვის უცემს – ვინმეს სიყვარული აქვს, ვინმეს ეტრფის.

გული თავის აღგილას აღარ მიღებდა – გული აფორიაქებული მაქვს, ერთ აღგილზე არა ჩერდება; გადატ. ვლელაკი, დამშვიდებული არა ვარ.

გული (თვალი) შეშვარდება – იგივეა, რაც გული შეუყვარდება.

გული (თვალი...) შეუშვარდება – გადატ. მოეწონება. შეუყვარდება.

გული კვნესის – გულიდან საბრალო ხმა გამოდის; გადატ. გული იტანჯება, დარდობს, ეწვალება, მჭმენვარეა, მწუხარეა.

გული მშკარბვის – გადატ. გული მისუსტდება, გული მიღონდება.

გული მიმცემა – გამბედაობა მოემატება, გამხნეველება, გაყოჩაღდება.

გული მითქვამს – გული მეუბნება; გადატ. წინასწარი გრძნობა მაქვს, წინასწარ ვგრძნობ.

გული მიმიწევს – გული იქითკენ მეზიდება; გადატ. მოძწონს, მესიამოვნება, მიხარის (ვინმეს) ყურება.

გული მისდის – გადატ. გული უწუხს, უღონდება; გრძნობა ეკარგება.

გული მიუწევს – გადატ. (ვინმესთან) ყოფნა სურს; (სადძე) წასვლა უნდა; სურვილი აქვს (ვინმესი, რამესი), მიისწრაფვის (ვინმესკენ ან რამისკენ).

გული მოეფხანა – გულზე მოეშვა, შვება იგრძნო; ესიაძოვნა, ეამა.

გული მომცემა – გამბედაობა მოემატება, გამხნეველება.

გული მოუკვდება – ძლიერ შეწუხდება, ძლიერ დაენანება (რამე); ძალიან შეეცოდება.

გული მოუბრუნდება – კვლავ კეთილად განეწყობა.

გული საბულეს აძვს – გადატ. არ ეშინია, დამშვიდებულია, დაიმედებულია, თავი ქუდში აქვს.

გული საბულეს აღარ შერჩება – სიმშვიდე დაეკარგება, შეშფოთდება, აღელდება.

გული საბულეში მაძვს – გადატ. არაფრის მქონია, არაფერი მადარდებს, არაფერი მეფიქრება, არსეინად ვარ, გულადად ვარ.

გული სისხლით ევსება გადატ. ბოლძა ერევა, დარდი აწევება.

გული (სული, სისხლი, ბრაზი...) ყელში ებჯინება – გადატ. გული ყელში ადგება, გული ლამის ამოუვარდეს; სუნთქვა ეკვრის, სული ეხუთება (მეტისმეტი აღელვებისაგან, სიბრაზით...); ბრაზი ახრჩობს, ბოლძა აწევება.

გული (სული, სისხლი, ბრაზი...) ყელში მოებჯინება – გადატ. გული მოუვა, სუნთქვა შეეკვრის, სული შეეხუთება (მეტისმეტი აღელვებისგან, სიბრაზისაგან).

გული უბრუნდება – გადატ. შიშს განიცდის, ძლიერ ეშინია.

გული უბებს – გული უგრძნობს, ხვდება.

გული უთქვამს – გადატ. ეტრფის, უყვარს (ვინმე).

გული უთხრობს გადატ. გული უგრძნობს, გული ეუბნება.

გული უკვდება -- გადატ. ძლიერ სწყინს, განიცდის, აწუხებს (რამე).

გული უსკდება -- შიშის, სიბრაზის... ძლიერი განცდა აქვს.

გული უტირის -- გადატ. ძლიერ დამწუხრებულია, შეღონებულია.

გული უტოკავს -- გული უჩქროლავს, უძგერს.

გული უტყდება -- იმედს, რწმენას კარგავს.

გული უფერდება -- გული უწუხდება, გული მისდის.

გული უღელავს -- სიმშვიდე ეკარგება, ღელავს, შფითავს.

გული უღრენს -- გულს აკლია და წუხს, გული უშფოთავს, ცუდად უღელავს.

გული უჩუხდება -- გული უჩვილდება, გრძნობები ერევა.

გული უცემს (ვინემსთვის) -- გადატ. ეტრფის, უყვარს, მოსწონს (ვინმე), გული უთქვამს (ვინმესთვის).

გული უცრუვდება ვინმეს ან რამის მიმართ ინტერესი ეკარგება, გული ეყრება (რამეზე).

გული უფევს ვინემსკენ ან რამისკენ -- ვინმე ან რაიმე უნდა, სურს, სადღაც მიისწრაფვის.

გული უფყალდება -- გადატ. რაღაც ბეზრდება, სწყინდება, გული ელევს.

გული უჯდება -- გული უჩუყდება, ცრემლი მოსდის.

გული ყელში ბამჩრება -- გული ამოუჯდება.

გული ყელში სჩრია გადატ. ღიდ გულზეა; მეტად ფიცხაა, აღვილად ბრაზდება..

გული შექმნა (ვინმეზე, რამეზე) – გადატ. ჩოუნდა, მოეწონა (ვინმე, რამე).

გული შეცვლება – იგივეა, რაც გული აეყრება.

გული შემოუპარდება გადატ. მოეწონება.

გული შემოკვანისი გადატ. წუხილს, სევდას გრძნობს, გული სტკივა.

გული შესტკივა – გული სხვისთვის უღელავს; გადატ. ებრალება, თანაუგრძნობს, მზრუნველობას უწევს.

გული შეუგორდა (ვინმეზე) გადატ. მოეწონა, თვალში მოუვიდა, შეუყვარდა.

გული შეუღონდება გული წაუვა, გული შეუწუხდება.

გული შეუკვირდება – იგივეა, რაც გული გაუტყდება.

გული შინ არ უდგება – გადატ. საშინაო საქმის კეთების, შინ გაჩერების სურვილი არა აქვს.

გული ჩასწყდება – მეტისმეტად ეწყინება.

გული ჩამსურება – იგივეა, რაც გული დაეხურება.

გული წაუღო – გადატ. გული შეუღონა, გრძნობა დააკარგვინა.

გული წვას დაუწყებს ძალიან შეწუხდება.

გული ხელთ არა აქვს – გადატ. ღელავს, დამშვიდებული არ არის, რაღაც აწუხებს, გული საგულეს არა აქვს.

გული ხელთ აღარა მაქვს – გადატ. გული დამშვიდებული არა მაქვს, ვღელავ, ვშფოთავ, გული არ მემორჩილება.

გულიდან აბღება (ვინმეზე, რამეზე) – იგივეა, რაც გულის აცრუება (ვინმეზე, რამეზე).

გულიდან ამოგღება – გადატ. დავიწყება, გულიდან ამორეცხვა.

გულიდან ამოგლეჯა – გადატ. დავიწყება, შეძულება, გულიდან ამოგდება.

გულიდან ამოირეცხავს – გულიდან ამოიგდება, დაივიწყებს, მოიძულებს.

გულიდან ამოიღებს – გადატ. შეიძულებს, დაივიწყებს.

გულიდან ამორეცხვა – გადატ. დავიწყება, შეძულება, გულიდან ამოგდება.

გულიდან ამოშხმა – იგივეა, რაც გულიდან ამორეცხვა.

გულიდან ამოღება გადატ. დავიწყება. ყოველგვარი კავშირის გაწყვეტა (ღროებით ან სამუდამოდ).

გულიდან ამოყრა იგივეა, რაც გულიდან ამოგდება.

გულიდან ამოხდომა – გადატ. გრძნობით, ერთი ამოსუნთქვით წარმოთქმა.

გულიდან ამოხოცვა – გადატ. მოძულება, დავიწყება, შეჯავრება, გადამტერება.

გულიდან გაღაბღება იგივეა, რაც გულიდან ამოგდება.

გულიდან გაღაპარღნა – გადატ. დავიწყება, ხსოვნის დაკარგვა, მოუგონებლობა.

გულიდან გაღაიბღებს გადატ. გულიდან ამოიღებს, დაივიწყებს, გადაიყრის.

გულიდან გადაუღებ -- გადატ. დაავიწყებს. გულიდან ამოუღებს.

გულიდან გადაყრა -- გადატ. დავიწყება.

გულიდან, გონებიდან გადაუპარდება -- გულიდან ამოიღებს, გადაავიწყდება.

გულიდან დარღის გადაყრა -- გადატ. გამხიარულება, უდარდელობა, კარგ გუნებაზე დადგომა.

გულიდან იღებს -- [შე]იძულებს, ივიწყებს.

გულიდან ღოდის აცლა -- გადატ. რაიმე სადარდელის მოშორება, გულზე მოშვება.

გულიდან ღოდის აცლა (ან მოშორება) -- გადატ. უდარდელობა, სამწუხარო ამბისაგან გათავისუფლება.

გულიდან ღოდის ახსნა -- იგივეა, რაც გულიდან ღოდის აცლა.

გულიდან ჯავრის გადაღება -- ჯავრის მოშორება, დავიწყება.

გულით ღაყბიერი -- გულით ცრუ, მატყუარა, ფლიდი.

გულის აბება (ვინმეზე, რამეზე) -- იგივეა, რაც გულის აცრუება (ვინმეზე, რამეზე).

გულის აგორება (ვინმეზე) -- გადატ. სიკვარულის შეწყვეტა, ორგულობა, მტრობაზე გადასვლა, შეტულება, გულის აცრუება (ვინმეზე).

გულის აღება -- გადატ. სიბრალულით ავსება, გულის არყება; გაჯავრება, გაბრაზება, გულის მოსვლა.

გულის აპარღნა (რამეზე) -- გადატ. გულის აყრა, გულის აცრუება (რამეზე), შეტულება.

გულის ათამაშება გადატ. მოზიბვლა, მოწონება; სიაძონების შეგრძნება, გულის აფანცქალება.

გულის ამოსკვნა – გადატ. ბევრი ტირილი, ქვითინი, გულის ამოჯდომა.

გულის ამოჭმა – გადატ. გაწამება, გატანჯვა; თავის მობეზრება, შეწუსება.

გულის ამოჯდომა – გადატ. აქვითინება, ატირება, გულის ამოსკვნა.

გულის ამრვი საქციელი – გადატ. საზიზლარი, საძაგელი, თავის მომბეზრებელი, ცული, უვარგისი საქციელი.

გულის ამღერება – გადატ. გახარება, სიაძონების შეგრძნება, გულის ათამაშება.

გულის ამღერება – გადატ. გაბრაზება, გულის მოსვლა: აფორიაქება, ხასიათის გაფუჭება.

გულის ანთება – გადატ. რამე საქმისადმი ენერგიული ძიღგომა; პატრიოტიზმით აღვსება.

გულის არევა – გადატ. პირის ღებინება, გულზიდვის მოგვრა; გადატ. ვინმეს მიმართ ზიზლის გამოხატვა.

გულის ატოკება – გადატ. რამე (უმთავრესად სასიამოვნო) გრძნობის გამოწვევა (მოწონება, შეყვარება), გულის აჩქროლება.

გულის ავანცქალება – გადატ. აღელვება (მოუთმენლობის ან სიხარულისაგან), გულის აჩქროლება.

გულის აღრენა – გადატ. აღელვება, აღშფოთება, გაბრაზება, განრისხება.

გულის აყრა (ვინმეზე, რამეზე) – გადატ. შეტულება, გულის აცრუება (ვინმეზე, რამეზე).

გულის აწვილება – იგივეა, რაც გულის აჩუყება.

გულის აჩუყება – გადატ. გრძნობათა მორეკა, ჭიროლის ხასიათზე მოსვლა, გულის აჩვილება.

გულის აჩქარება – გადატ. რაზე გრძნობის (გახარება, წყენა...) განცდა, გულის ატოკება.

გულის ატრუება – გადატ. 1. კინძეს ან რაძის მიმართ ნდობის, ხალისის დაკარგვა, გულის აყრა (რაძეზე ან ვინძეზე). 2. ინტერესის დაკარგვა, გულის გატყება.

გულის ატუნტრუება – იგივეა, რაც გულის ათამაშება.

გულის აბგერება – გადატ. აღელვება, გულის ატოკება.

გულის ბუდიდან ამოვარდნა – გადატ. აღელვება, შეშფოთება, ელდის დაცემა.

გულის ბუსარს იყრის – იგივეა, რაც ჯავრს იყრის.

გულის ბუსარის ამოყრა – გადატ. ჯავრის ახოყრა; გულის მოჯერება.

გულის ბაბმირვა -- გადატ. 1. მწკავე ტანჯვის, ჭკივილის მიყენება, გულის მოკვლა. 2. სიკვდილი.

გულის ბაბრილება – გულის სითბოს მოკლება; გადატ. უდარდელობა, უზრუნველობა, ხალისის დაკარგვა, გულის აცრუება, მობეზრება; გაგულგრილობა, გულის გაცივება, გულის აყრა; დამშვიდება.

გულის გადაბრუნება – გადატ. შეშინება, შექრწუნება, გულის გახეთქა, ელდის დაცემა.

გულის გადაღვება – გულის დაკნინება, გულის შესუსტება; გადატ. დასუსტება, შეწუხება.

გულის გადატრიალება -- გადატ. შეშინება, შეწუხება, გულის გახეთქა, ელდის დაცემა, გულის გადაბრუნება.

გულის გადაქანება – გულის შეფართხალება, შეტოკება; გადატ. შეშინება, დაფრთხობა, შეწუხება.

გულის გადაყოლება – გადატ. გართობა, თავის შექცევა.

გულის გადაშლა – გადატ. გულის ნაღების გამჟღავნება, საიდუმლოს თქმა, გამხელა.

გულის გადახსნა – იგივეა, რაც გულის გადაშლა.

გულის გადმოშლა – იგივეა, რაც გულის გადაშლა.

გულის გადმობრუნება – იგივეა, რაც გულის გადობრუნება.

გულის გადმოტრიალება – იგივეა, რაც გულის გადატრიალება.

გულის გაერთება -- გადატ. შეყვარება, ვინმესთან კარგი განწყობილების დამყარება, დამეგობრება.

გულის გაკაჭვრა – გადატ. გულის მსუბუქად ტკენა; ოღნავ წყენა.

გულის გაკეთება (ვინმესთვის) – გადატ. გულის გამაგრება, გამხნეება, დაიმედება, წახალისება.

გულის გაღახვრა – გადატ. დარღით გავსება გულისა, უზომო სულიერი ტანჯვა-წამება.

გულის გამაბრება – გადატ. გამხნეება, დაიმედება, ნუგეშისცემა, დამშვიდება, გულის გაკეთება.

გულის გამასივებელი – შემაწუხებელი, თავის მომაბეზრებელი, გულის გამაწყალებელი.

გულის გამთქმლება – გადატ. მწუხარების, სევდის გაქარვება, გულგატეხილობისაგან გათავისუფლება.

გულის გამონასკვა (გულამოსკვნით) – გადატ. გულის ამოჯღომა.

გულის გამოცვლა (ვინმეზე) – გადატ. კინძეს მიმართ განწყობილების, დამოკიდებულების შეცვლა (კარგისა ცუდად, ცულისა კარგად).

გულის განათება იგივეა, რაც გულის გასათლება.

გულის განათლება – გადატ. გახარება, აღფრთოვანება, გამხიარულება, სიამოვნების განცდა.

გულის განელება – გადატ. ჯავრის, სიბრაზის კლება, გულის დაცხრომა, დაოკება.

გულის გაპარვა – გადატ. გრძნობიერების დაკარგვა, გულის შეწუხება, გულზე შემოყრა.

გულის გაპობა – გადატ. მწარედ დანაღვლიანება, გულის მოკვლა.

გულის გასაკეთებლად – გადატ. გულის დასამშვიდებლად, იმედის მისაცემად, სანუგეშებლად, გასამხნეველად.

გულის გასამაგრებლად – გადატ. გასამხნეველად.

გულის გასივება – გადატ. ძლიერ გაბრაზება, იქწუხება, გაბოროტება, გაანჩხლება.

გულის გასკდომა – გადატ. შეშინება, შეძრწუნება.

გულის გასუფთავება – გადატ. ეჭვისაგან ან სხვა არასასურველი, ბოროტი აზრებისაგან გათავისუფლება.

გულის გასწორება – გადატ. შეგუება, შეთვისება.

გულის გატეხა – გადატ. იმედის, რწმენის დაკარგვა, სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნა.

გულის გაქვავება – გადატ. გულქვად, შეუბრალებლად გახდომა.

გულის გაღება, გულის გახსნა გადატ. გულწრფელად თქმა ყოველივე დაფარულისა, საიდუმლოს გაჩი-

რება, არაფრის დაძალვა, გახარება, გამხიარულება, დარდის უკუყრა, გულის დამშვიდება, სიამოვნება, მწუხარების დასრულება, ოპტიმიზმით აღვსება.

გულის ბაჟოღება – იგივეა, რაც გულის გადაყოღება.

გულის ბაშლა – იგივეა, რაც გულის გადაშლა.

გულის ბაქღება – გადატ. მოთმინება, წინააღმდეგობის გაწევა, გაძღება.

გულის ბაჟვრიღება – გადატ. ნერვების აშლა, გაღიზიანება, დაღონება, შეწუხება, გულის გაწყალება.

გულის ბაჟყალღება გადატ. შეწუხება, თავის მობეზრება, უსიამოვნების მიყენება, გულის გაწვრიღება.

გულის ბახმვება – იგივეა, რაც გულის გაქვაკება.

გულის ბახმთქა – გადატ. შეშინება, შეძრწუნება; მეტისმეტად გაჯავრება, გაბრაზება.

გულის ბახსნა – გადატ. გულის ნადების, საიდუმლოს გამხელა, გულის გადაშლა; გამხიარულება, კარგ გუნებაზე დადგომა.

გულის (გულჟე) ბახსმთქი – გადატ. ის, რაც (ვინმეს) მეტისმეტად გააბრაზებს, გააჯავრებს.

გულის გულში – ძალიან ღრმად, კაკალ გულში.

გულის დაბნეღება გადატ. შეწუხება, დაღონება, დანაღვლიანება, დამწუხრება, სასოწარკვეთა, სევდიანობა.

გულის დაღაბვა – გადატ. შეწუხება, მწარედ განცდა, გულის დათუთქვა, გულის დაწვა.

გულის დაღება – გადატ. მონღომება, გულისყურით მოპყრობა, გულმოდგინება, ძუყაითობა.

გულის დაღება საბულეში – გადატ. უშიშრობა, არხინად ყოფნა, დამშვიდება.

გულის დათუთქვა – გადატ. დადარდიანება, დანადვლიანება, შეწუხება, განცდა, გულის ტკენა, გულის დადაგვა.

გულის დაკაწვრა – იგივეა, რაც გულის გაკაწვრა.

გულის დაკლება – გადატ. სურვილის ბოლომდე, ზედმიწევნით შეუსრულებლობა. უკმაყოფილება.

გულის დაკოდვა – გადატ. შეწუხება, გულის დაწყვეტა, გულის ტკენა.

გულის დაღება – გადატ. შეწუხება, ძოთინების დაკარგვა.

გულის დამძიმება – გადატ. შეწუხება, გულის ტკენა.

გულის დარდი გადატ. სატროფო, გულის ვარდი.

გულის დარჩენა (სადმი) – გადატ. გულის დაწყვეტა (ვინძესთან, რამესთან) დაშორების გამო.

გულის დასერვა – გადატ. წყენა, გულის ტკენა, გულის დაკოდვა.

გულის დასეტყვა – გადატ. შეწუხება, გულის დაწყვეტა, გულის დაკოდვა.

გულის დაღრღნა გადატ. შეწუხება, ძოსეენების დაკარგვა, მოუსვენრად ყოფნა.

გულის დაყენება – გადატ. ხასიათის გამოკეთება, კარგ გუნებაზე დადგომა.

გულის დაცხრომა გადატ. დამშვიდება, დაწყნარება.

გულის დაწვა – გადატ. წყენა, გულის ტკენა, გულის დაწყვეტა; გულის დათუთქვა.

გულის დაწყვეტა გადატ. გულის ტკენა, ძლიერ წყენინება.

გულის დაჭერა – გადატ. გულის ცემის შეფერხება, გულის ცემის შეჩერება.

გულის დახურვა – გადატ. განცდათა და გრძნობათა გაუმჟღავნებლობა, გულში ჩახვევა.

გულის დედოფალი გადატ. სატრფო, საყვარელი არსება.

გულის დუღილი – გადატ. გამწარება, წუხილი, დარდი, ბოღძის ძოწოლა.

გულის ვარდი – გადატ. სატრფო, საყვარელი არსება.

გულის თან ამოყოლება – გადატ. დარდი, ვარამი, ნაღველი, ჭმუნვა, ოხვრა.

გულის თუთქვა – გადატ. დიდი დარდი, უზომო წუხილი, საშინელი სულიერი ტანჯვა.

გულის იარა – იგივეა, რაც გულის ჭრილობა.

გულის კარ(ებ)ის გაღება გადატ. 1. საიდუმლოს გაძქდავენება, გულის გაღება, გულის გადაშლა. 2. გამხიარულება.

გულის კარს გააღებს (გაუღებს) – გადატ. გახალისდება, გამხიარულდება, თავის ფიქრს, განცდას... გამოთქვამს. იტყვის (ეტყვის, გაუძხელს ვინმეს).

გულის ღევა – გადატ. გულის წასვლა, გულის ყრა; ძლიერი ძღველვარება.

გულის მესაიდუმლე – იგივეა, რაც შესაიდუმლე.

გულის მიღება – გადატ. დასუსტება, გულის შეწუხება.

გულის მიცემა – იგივეა, რაც გულის მოცემა. შეგუ-
ლიანება.

გულის მობრუნება – გადატ. წყენის დავიწყება, კვ-
ლავ კეთილად განწყობა.

გულის მობჟენა ყელში – გადატ. ძალზე გაჯავ-
რება, გაფიცხება..

გულის მოგება – გადატ. ჩომხრობა, გადაბირება; თავის
სასარგებლოდ განწყობა, გულის მონადირება.

გულის მოკვლა – გადატ. გამწარება, დაღონება, გუ-
ლის დაკოდვა, გულის მწარედ ტკენა.

გულის მოღობა – გადატ. დამშვიდება, დაწყინარება,
დაშოშმინება; გულის მობრუნება; შებრალება.

გულის მოლოკვა – გადატ. მოპირფერება, ტკბილი
სიტყვით ვინმეს გულის მოგება.

გულის მონადირება – გადატ. გადაბირება, ჩომხრო-
ბა, თავისადმი კეთილად განწყობა, გულის მოგება.

გულის მოოხება – გადატ. გულის მოჯერება; დარ-
დის, მწუხარების გაქარვება.

გულის მოპოვება – იგივეა, რაც გულის მოგება.

გულის მორბილება – იგივეა, რაც გულის მოღობა.

გულის მოსაფხანნი (სიტყვა, საქმე...) – ჯავრის
ამოსაყრელი, ჯავრის გასაქარვებელი, გულის მოსაოხბე-
ლი (საქმე, სიტყვა).

გულის მოსვლა – გადატ. გაჯავრება, გაბრაზება, წყე-
ნა.

გულის მოფხანა – გადატ. ვინმეზე ან რამეზე ჯავ-
რის ამოყრით სიამოვნების მიღება; გულის მოოხება.

გულის მოყვანა – იგივეა, რაც გულის მოსვლა.

გულის მოშახლება – გადატ. გამწარება, დადარდიანება, გულის მოკვლა, გულის ტკენა.

გულის მოცემა – გადატ. გათამამება, გამხნეება, გახალისება, გაგულოვნება, გამბედაობის მომატება.

გულის მოწყვეტა – გადატ. დაღონება, დადარდიანება, დაძმარება.

გულის მოხარება – გადატ. გამწარება, გულის მოკვლა, გულის მოშხამვა.

გულის მოჯერება – გადატ. რამე მოთხოვნილების, სურვილის დაკმაყოფილება, გულის მოოხება.

გულის მურაზი – გადატ. სატროფო, საყვარელი არსება, გულის ვარდი..

გულის პოვნა – გადატ. მოსულიერება; მადის გაღვიძება, გუნებაზე მოყვანა (შეუძლებლად მყოფისა).

გულის სარკმლის ბახსნა – იგივეა, რაც გულის კარ(ებ)ის გაღება.

გულის საუნჯე გადატ. ძვირფასი, სანუკვარი.

გულის (საწადელს) მიზანს ეწევა – გულის წადილი, სურვილი [შე]უსრულდება, მიზანს მიაღწევს.

გულის საჯეროდ – გულის მოსაჯერებლად.

გულის სისხლით (ბ)ავსება – გადატ. ბოდმის, დარდის მოწოლა, გაბრაზება.

გულის სიტყვა – გულში ნათქვამი; გადატ. სურვილი, გულისხმადები. გულის პასუხი.

გულის სიღრმეში ჩაწვდომა – იგივეა, რაც სულის სიღრმეში ჩაწვდომა.

გულის (სულის) მოგწყვლელი (მოგწყლავი) – გადატ. გულის მომკვლელი.

გულის (სულის) სიღრმე გამოიყენება ადამიანის შინაგანი, სულიერი სამყაროს აღსანიშნავად.

გულის სწორის, გულის ტოლის - პოვნა; გადატ. სატრფოსთან, მიჯნურთან შეყრა!

გულის ტოლი - იგივეა, რაც გულის სწორი.

გულის ტრიალი -- გადატ. შიში, ღელვა, შფოთვა.

გულის ძილი - მაგარი, ტკბილი ძილი.

გულის ფანტაზიით ღოდინი - გადატ. დაძაბულად, დიდი ინტერესით, მონადინებით, გაფაციცებით ღოდინი.

გულის ფიცარზე დაბეჭდვა იგივეა, რაც გულის ფიცარზე დაჭდევა.

გულის ფიცარზე დაწმირა - გადატ. კარგად დახსოვება, არდავიწყება.

გულის ფიცარზე დაჭდევა - გადატ. კარგად, საფუძვლიანად დახსოვება, გულზე დაჭედვა.

გულის უხანა - გადატ. გულის ოხება, ჯერება, გულის ჯავრის ამოყრა; სასიამოვნოდ, საამოდ მოხვედრა გულში.

გულის ღრენა - გულში დაგუბებული სიბრაზის მოწოლა; რისხვა, წყრომა.

გულის ყელზე მოდგომა - იგივეა, რაც გულის ყელში მობჯენა.

გულის ყელში გაჩრა - გადატ. ტირილის ხასიათზე მოსვლა, გულის ამოჯდომა.

გულის ყელში მობჯენა - გადატ. გაბრაზება, გაჯავრება, სულის შეხუთვა (ბრაზისაგან, ჯავრისაგან), გულზე ცეცხლის მოკიდება.

გულის ყვინცილი - შიმშილით გულის წუხილი.

გულის ყრა – იგივეა, რაც გულყრა.

გულის შემორება (ვინმეზე) – იგივეა, რაც გულის შევარდნა (ვინმეზე).

გულის შემარდნა (ვინმეზე) – გადატ. მოწონება, მოხიბლვა, შეყვარება (ვინმესი).

გულის შეზარვა – გადატ. შეშინება, შეძრწუნება.

გულის შეკვრა – გადატ. დარღითა და ნაღველით აკსება, შეწუხება, დაღონება.

გულის შეკლება – გადატ. დაღონება, სინანული.

გულის შეკუმშვა – გადატ. შეწუხება, დადარდიანება, გულისტკენა.

გულის შემაბრება – იგივეა, რაც გულის გამაგრება.

გულის შემატკივარი – გადატ. გულშემატკივარი, მოკეთე, მზრუნველი.

გულის შეღონება – გადატ. გრძნობის დაკარგვა, გულის შეწუხება, გულს შემოყრა.

გულის შეცვლა – გადატ. განწყობილების, ხასიათის შეცვლა, დამოკიდებულების შეცვლა (ვინმეს მიმართ); გულის აყრა.

გულის შეფერილება – იგივეა, რაც გულის გაწვრილება.

გულის შეფუხება – გადატ. გრძნობის დაკარგვა, გულს შექმოყრა.

გულის ჩათხრობა – გადატ. დადარდიანება და განმარტოება. გულის ჩახვევა.

გულის ჩამთუთქავი – იგივეა, რაც გულის დაძოვებული.

ბულის ჩაშავება – გადატ. უზომოდ დადარდიანება, დამწუხრება, გამწარება.

ბულის ჩაწყდომა – გადატ. დიდი წყენა, ნალველი, დარდი, იმედის გაცრუება, სასოწარკვეთა.

ბულის ჩაწყვითა – გადატ. ძლიერ შეწუხება, გამწარება (რამე მოულოდნელი, საწყენი ამბის გამო).

ბულის ჩახვევა – გადატ. დარდ-ნალველის, გულისსნადების გაუმჟღავნებლობა, გულის ჩათხრობა.

ბულის ჩვენება – გადატ. გულლიად მოპყრობა, გულკეთილობის დანახვევა; მინდობა, დამეგობრება, შეთვისება.

ბულის ძვრა – ადამიანის შინაგანი, სულიერი ჩოძრობა.

ბულის ძილი – გადატ. მაგარი ძილი.

ბულის წადილი – რაც გულით სწადიათ, იმის ახდენა. გულში ამოჭრილი რამე სურვილის, ძლიერი ნდომის ასრულება.

ბულის წადილის ასრულება – რაც გულით სწადიათ იმის ახდენა, გულში ამოჭრილი რამე სურვილის ძლიერი ნდომის ასრულება.

ბულის წარმტაცნი – მომხიბლავი, მომეჯადოებელი.

ბულის წასვლა – გადატ. გულის შეწუხება, შეღონება, გრძნობის დაკარგვა.

ბულის წაღება – გადატ. შეწუხება, თაყვის მობეზრება.

ბულის წყლული – იგივეა, რაც გულის ჭრილობა.

ბულის ჭრილობა – გადატ. დარდ-ნალველი, გულის ტკივილი.

ბულის ჭუჭყის მობანა – გადატ. საწყენის, უკმაყოფილების მიზეზის დაეწევა.

ბულის ხმთქა – მღელვარება (შიშის ან გაბრაზების გამო)

ბულისამრავი საქციელი – გადატ. საზიზლარი, საქაგელი, თავისმომბეზრებელი, ცუდი, უვარგისი საქციელი.

ბულისთქმას აჰყვება – გულისთქმას დაემორჩილება, გრძნობის კარნახით იმოქმედებს.

ბულისთქმას მისდევს – გულისთქმას ემორჩილება, გრძნობის კარნახით მოქმედებს.

ბულისკლების შეტყობა ბულს აკლია – გადატ. უკმაყოფილების, რამის ნდომის, ნაწყენობის შეტყობა.

ბულისნადების გამჟღავნება, ბულში ნადების გამხმლა – გადატ. რაც გულში აქვს - ნაფიქრის საიდუმლოს განდობა.

ბულისკასუსის მოლოდინი – გადატ. შინაგანი თანხმობის მოლოდინი.

ბულისტკენა იბრძნო – გადატ. წყენამ, დანადვლიანებამ, წუხილმა მოიცვა.

ბულისტკენით საუბრობს – სინანულით, წყენით, გულისტკივილით, მწუხარებით ამბობს.

ბულისტკივილით ავსება გადატ. შეცოდების, სიბრალულის, დარდის, მწუხარების ძლიერი შემოწოლა.

ბულისყურით მოკყრობა ყურადღებით მოკყრობა.

ბულისყურის (ა)ღევენება – გადატ. ყურადღების მიქცევა, დაკვირვება.

ბულისყურის მოკრება გადატ. ყურადღების მოკრება.

ბულისხმა მოეპალა, ბულისხმაში ჩავარდნა – გადატ. 1. ჭკუა, გონიერება, ალლო, მიხვედრილობა მოემატა. 2. დაჭკვიანება, დაბრძენება.

ბულისხმის კარნახი – გადატ. აზრის, ფიქრის გულიდან ამოსვლა.

ბულისჯიბით ატარა (ტანსაცმელზე) პატარა ჯიბე გულშეკერდთან; გადატ. 1. სამახსოვრო რამე ნივთი გულისჯიბით ატარა. 2. დიდხანს, სიკვდილამდე ახსოვდა.

ბულმა რეჩხი უყო -- გადატ. 1. შეკრთა. შეცბა. გული შეუტოკდა. 2. იგრძნო, მიხვდა, იგუშანა.

ბულმა უთხრა – გადატ. იფიქრა, მიახვედრა.

ბულმკვდარი ყოვა – გადატ. ძლიერ დაღონებულად, დადარდიანებულად ყოფნა.

ბულს აიგღვრებს – აღშფოთდება. აფორიაქდება.

ბულს აიყრის (ვინმეზე) -- ყურადღებას, თანაგრძობას მოაკლებს (ვინმეს).

ბულს აიცრუებს – გულს ვეღარ დაუდებს, ხალისი დაეკარგება; გულს აიყრის, გულგრილი გახდება ვინმეს ან რამეს მიმართ.

ბულს აკლია – უკმაყოფილოა, სრულ კმაყოფილებას ვერ გრძნობს, რაღაცა აწუხებს, ცოტათი ნაწყენია, გული ეთანაღრება.

ბულს აკოდვინებს – გადატ. გულს აწყვეტიანებს, ასერვიანებს.

ბულს არ დააკლებს (ვინმეს) კმაყოფილს გახდის, არ აწყენინებს; ყურადღებას არ მოაკლებს.

გულს ასკდება – გადატ. ბოლმა, ბრაზი ახრჩობს, გულზე სკდება.

გულს აუვისებს (რამე გრძნობით ან რამე გრძნობა) – გადატ. რამე გრძნობას ძლიერად განაცდევინებს.

გულს აურივს – ზიღვას მოჰგვრის; გადატ. ზიზღს მოჰგვრის.

გულს აუყრის – გადატ. გულს აუცრუებს.

გულს აუჩვილებს – იგივეა, რაც გულს აუჩუყებს.

გულს აუჩუყებს – გულს აუჩვილებს, გულჩვილს გახდის.

გულს აუცრუებს – ინტერესს დაუკარგავს, რამის გაკეთებას აღარ მოანდომებინებს, - გულს აუყრის (რამეზე).

გულს აუძებრებს – გულს აუტოკებს, ააღელვებს.

გულს აყოლებს – დარღს იქარვებს, ერთობა.

გულს აწვირებს – გადატ. გულს აწყალებს, თავს აბეზრებს.

გულს აწყალებს – გადატ. თავს აბეზრებს.

გულს აყყოლოდნენ გულის აყოლა: გულის კარნახით მოქცევა; გადატ. ბრაზობა, გაფიცება, თავშეუკავებლობა, მოუთმენლობა, დაუფიქრებლობა, გულისთქმაზე დამოკიდებლობა.

გულს გაამთვლებს – ძწუხარებას გააქარწლებს, სევდას გააქარვებს.

გულს გაასივებს – გადატ. გულს გააწყალებს, მოაბეზრებს, მეტისმეტად შეაწუხებს.

ბულს ბააღმებს – გამხიარულდება, გალალდება: გულს გახსნის, გულს გადაშლის, გულლია იქნება, გულის საიდუმლოებას გაამჟღავნებს.

ბულს ბააფორილებს გადატ. თავს მობებზრებს, გულს გააწყალებს, დააღონებს, შეაწუხებს.

ბულს ბააფყალმებს – გადატ. თავს მობებზრებს, საქმეს გააჭირვებს.

ბულს ბადააყოლებს გაერთობა, თავს შეიქცევს რამით.

ბულს ბადაუხსნის – გულისნადებს, საიდუმლოს გაუმჟღავნებს.

ბულს ბაიბრილებს – გადატ. 1. გულგრილი გახდება (ვინმეს მიმართ). 2. სიცხისაგან გამოწვეულ წყურვილს მოიკლავს.

ბულს ბაიკმთებს – გულს დაიმშვიდებს. თავს დაიმედებს.

ბულს ბაივთელმებს – მწუხარებას გაიქარვებს, სევდას გაიქარწყლებს.

ბულს ბაიმხიარულმებს – მხიარულ გუნებაზე დადგება, გახალისდება, მოწყენილობას მოიშორებს.

ბულს ბაიტმებს – შედრკება, იმედს დაკარგავს.

ბულს ბაიძვაძმებს – გულქვა გახდება, - უგულო, შეუბრალებელი შეიქმნება.

ბულს ბამოაცლის გადატ. უგრძნობელს, უგულოს, გულქვას გახდის.

ბულს ბამოიცვლის – გულს აიყრის, დამოკიდებულებას შეიცვლის.

გულს გაუბრილებს – გადატ. გულს დაუმშვიდებს, აამებს, წყურვილს მოუკლავს.

გულს გაუმაბრებს – გადატ. გაამხნევებს, იმედს მისცემს.

გულს გაუნათებს – გადატ. გულს გაუმხიარულებს, გულს გაუხსნის.

გულს გაუნელებს – გადატ. სიბრაზეს შეუმცირებს, გულს დაუცხრობს, დაუოკებს.

გულს გაუქვავებს – გადატ. უღმობელს, შეუბრალებელს გახდის.

გულს გაულებს – გადატ. დაფარულს გაუმჟღავნებს, - გულს გადაუშლის.

გულს გაუშლის – გადატ. ყველაფერს გაუმჟღავნებს, გულისნადებს ეტყვის.

გულს გაუფრილებს – გადატ. გულს გაუწყალებს, თავს მოაბეზრებს, შეაწუხებს.

გულს გაუხსნის – გულისნადებს გაუმჟღავნებს, გულისთქმას გაუზიარებს.

გულს გაშლის – იგივეა, რაც გულს გადაშლის (გადაუშლის).

გულს გახსნის – გადატ. თავის გულის ნადებს გაამჟღავნებს, გაანდობს.

გულს ბიკოვის – გადატ. დაგამშვიდებს, კარგ გუნებაზე დაგაყენებს, მაღაზე მოგიყვანს, შეებას მოგანიჭებს, გილხენს.

გულს (გულ-მუცელს) აუმღვრევს – გადატ. გააბრაზებს, ცუდ ხასიათზე დააყენებს.

ბულს (ბულში) ჩააჩნდება – გულში ჩარჩება (რაქე).
დაამახსოვრდება.

ბულს (ბულში) ჩაიჩნევს – გულში ჩაირჩენს (რაქეს),
დაიხსომებს.

ბულს (ბულში) ჩასაჩნევი – გულში ჩასარჩენი,
დასახსომებელი; საგულისხმო.

ბულს (ბულში) ჩაჩნევა – გულში ჩარჩენა. დახ-
სომება.

ბულს (ბულში) ჩაჩნეული – დამახსოვრებული.

ბულს (ბულში) ხვდება – ძლიერ გრძნობას იწვევს.

ბულს დააჯერებს – თავს დაირწმუნებს.

ბულს დაიმშვიდებს – დაწყნარდება, დამშვიდდება.

ბულს დაიხურავს – თავის განცდებს, გრძნობებს
გულში შეინახავს, სხვას არ გაუმჟღავნებს, - ჩაკეტება.

ბულს დაკლება – გადატ. წყენა, უკმაყოფილება, გულ-
ნაკლულობა.

ბულს დანა მასვია – გადატ. დიდი უბედურება
დამატყდა თავს, დიდ მწუხარებას განვიცდი, ვკვდები.

ბულს დამპარავს – გადატ. აწყენს; დააღონებს. დაა-
ნაღვლიანებს, გულს გაუტეხს

ბულს დაფავს – გულს დაუთუთქავს, დაამწუხრებს;
სიბრალულს აგრძნობინებს, შეაცოდებს.

ბულს დაფავით გადატ. გულს ატკენს, ძალიან
აწყენინებს; გულნაკლულს გახდის.

ბულს მრჩის – იგივეა, რაც გული ერჩის.

ბულს მსალბუნება (რამე) – გადატ. სიამოვნებას
ანიჭებს, გულს უმშვიდებს, გულზე მალამოდ ეცხება (რაქე).

გულს ეყრება, გული ეყრება – გადატ. გული უწუხდება, გული მისდის.

გულს, თავს გაიმაბრებს -- თავს გაიმხნეებს, გამხნევდება.

გულს იბრუნებს – (აღელვებულ) გულს იმშვიდებს; სულს ითქვამს.

გულს იკმთებს – გულს იმშვიდებს.

გულს იმაბრებს – თავს იმხნეებს, მხნევდება.

გულს იოსებს – გულს იჯერებს; დარდს, მწუხარებას, სევდას იქარვებს, იმსუბუქებს.

გულს იტკბარუნებს – სიამოვნებას განიცდის.

გულს იტკბობს – სიამოვნებას განიცდის.

გულს იტკმნს – [შე]წუხდება, [და]ნაღვლიანდება, ინაღვლებს.

გულს იტკივებს – გულის ტკივილს უჩივის; გადატ.

1. იგივეა, რაც გული შესტკივა. 2. სხვისი დარდის თანამოზიარება.

გულს იფხანს – გადატ. გულს იჯერებს.

გულს იყოლიებს – გადატ. ერთობა, თავს იქცევს, თავს იყოლიებს.

გულს იყრის – გულს იცრუებს, სიყვარულს, თანაგრძნობას, ყურადღებას აკლებს.

გულს იჯერებს – სრულიად დაკმაყოფილდება (საჭმლით, სასმლით; მუშაობით, ბრძოლით და სხვ.); რამდენიც სურს, იმდენს გააკეთებს.

გულს მიაწოდებს – გულს გადაუშლის, გულისნაღებს გაუზიარებს.

გულს მოაღბობს - სიმკაცრეს, მრისხანებას, ჯიუჭობას შეწყვეტს, შეასუსტებს.

გულს მოაყვანიძებს - გააბრაზებს, გააგულისებს

გულს მოიბრუნებს - კვლავ კეთილად განეწყობა.

გულს მოიღბობს გადატ. სიბრაღული აღუძვრება, შეიბრალებს, შეიცოდებს.

გულს მოიცემს - გამბედაობა მოემატება, გამხნეველება.

გულს მოიფონებს - გულს დაიმშვიდებს, შვეებას მისცემს.

გულს მოსტაცებს - თავს შეაყვარებს, ვინძეს გულს დაიპყრობს, მოიგებს.

გულს მოუბებს - ასიამოვნებს.

გულს მოუფონებს - შვეებას მისცემს.

გულს მოუწყლავს - გადატ. იგივეა, რაც გულს მოუკლავს.

გულს მოფონება - გადატ. დამშვიდება, გულზე ძალაძოს მოცხება.

გულს მოშვება - გადატ. დამშვიდება, ჯავრის, დარდის გადაყრა, გულს მოფონება.

გულს (ნაღველას) ისივებს - გადატ. გულს დარდით, ჯავრით ივსებს, მეტისმეტად წუნს.

გულს სევდა (ეჭვი...) შემოიხვევა გულში სევდა (ეჭვი...) გაუჩნდება, სევდა (ეჭვი) შეიპყრობს, აიტანს.

გულს (სულს, ტვინს) უღრღნის მოსვენებას არ აძლევს, - აწუხებს, აშფოთებს.

გულს სწავას, გულ-ღვიძლს სწავას დიდად [და]ამწუხრებს.

გულს უკმთებს – გულს უმშვიდებს; აიძვლებს, ანუგეშებს.

გულს უკლავს – გადატ. ძალზე ადარდიანებს, ამწარებს.

გულს უკუმშავს – უსიამოვნო გრძნობას უჩენს გულში, - გულს უსევდიანებს, უდარდიანებს.

გულს უღბობს – სიბრაღულს აღძრავს გულში.

გულს უღმებს – აბეზრებს, მოთმინებას უკარგავს.

გულს უმაგრებს – ნუგეშს აძლევს, ამხნევეს.

გულს უმღვრებს – გადატ. აბრაზებს, ცუდ გუნებაზე აყენებს.

გულს უნავარდებს – გულს უმხიარულებს, უღალღებს, უხალისებს.

გულს უნათებს – სიხარულით ავსებს, გულს უხარებს.

გულს უკოვის – მოასულიერებს; მადას მოკვების, გუნებაზე ძოიყვანს (შეუძლოდ მყოფს).

გულს ურებს – გულის რევას ჰკვრის; გადატ. (ვინმეს, რამის) ნახვა ზიზღს ჰკვრის.

გულს უტმებს – იძვებს, რწმენას უკარგავს.

გულს უტოკებს – გულს უძგერებს, აურქროლებს.

გულს უფუჭებს – გულს უცრუებს, რამე საქმეზე გულს [ა]უყრის, ხალისს უკარგავს.

გულს უჩვენებს – გულლიად ალაღად ეპყრობა.

გულს უჩუყებს – გრძნობებს მოაზღვავეს, გულს უჩვილებს.

გულს უცრუებს – გულს [ა]უყრის, ინტერესს უკარგავს რამის ან ვინმეს მიმართ.

- გულს უწყალებს** – გადატ. აწუხებს, თავს აბეზრებს.
- გულს უწყლავს** – იგივეა, რაც გულს უკლავს.
- გულს უხსნის** – გულისნაღებს უმჟღავნებს, გულისთქმას უზიარებს.
- გულს შვიმაგრებს** – გულს გაიმაგრებს, გამხნევდება.
- გულს შვიჯერებს** – იგივეა, რაც გულს იჯერებს.
- გულს შემოეყრება** – გადატ. გრძნობას დაკარგავს, გული შეუწუხდება.
- გულს შემოყრა** – გადატ. გრძნობის დაკარგვა, გულის შეწუხება, გულის წასვლა.
- გულს შეურყმის** – გულს აუყრის, აუცრუებს, გულს ააყრევინებს, ააცრუებინებს.
- გულს შიძრავს** – გადატ. გულს აატოკებს, ააძგერებს.
- გულს ჩაუწყვითს** – ძალიან აწყენინებს, გულს მოუკლავს.
- გულს უხანს** – გადატ. გულის ჯავრს ჰყრის; აამებს, ასიამოვნებს.
- გულსა ჰყრის** გულს უცრუებს.
- გულსლახვარდამასობელი** – გადატ. გულის გამემირავი ნათქვამი.
- გულ-ღვიძლში ცეცხლის ღატრიანება**
გადატ. დიდი დარდის, ნაღველის, ტანჯვა-მწუხარების გაჩენა.
- გულში ამოჭრა (რამის)** – გადატ. განზრახვა, მტკიცედ გადაწყვეტა, გულში ჩადება.
- გულში აქვს (რამე)** გადატ. განზრახული აქვს რამე, ფიქრობს (რამეს).

ბულში აქვს ჩამარხული – არ ამჟღავნებს, საიდუმლოდ ინახავს.

ბულში ბავლება – გადატ. გაფიქრება, აზრად მოსვლა.

ბულში ბაიტარმბს გადატ. განიზრახავს; გაიფიქრებს.

ბულში ბარბენა – გადატ. გაფიქრება, აზრად მოსვლა, გულში გავლება.

ბულში ბატარმბა – გადატ. გაფიქრება, განზრახვა, გულში გავლება.

ბულში (ბულის ფიცარზე) იჭღვეს – გადატ. საფუძვლიანად იმახსოვრებს.

ბულში (ბულს-) მოსახვედრი – გადატ. ის, რაც გულში განსაკუთრებულად, ძტკივნეულად შეიგრძნობა. დასამახსოვრებელი, მეტად მნიშვნელოვანი რამ.

ბულში (ბუნებაში, აზრში...) ბავლებაული – გულში (გუნებაში, აზრში...) გატარებული, გაფიქრებული.

ბულში, ბუნებაში ბავლებს – გულში, გუნებაში გაიტარებს, - გაიფიქრებს.

ბულში, ბულით დააქვს – ჭუდამ ახსოვს.

ბულში დაიმარხავს – გულში შეინახავს, არავის გაუზიარებს, არავის გაუმჟღავნებს.

ბულში დამარხვა – იგივეა, რაც გულში ჩამარხვა.

ბულში დარღს, ჯავრს ჩაიდებს – იღარღებს, იჯავრებს.

ბულში დაუტრიალდება – გადატ. განიცდის.

- გულში დაჭრა** – გადატ. 1. შეწუხება, გულის ტკენა.
 2. გულის დაკოდვა.
- გულში დება, ჩადება** გადატ. ფიქრი, განზრახვა ჩაფიქრებულის გასაკეთებლად.
- გულში (გულის-) ნადები** – იგივეა, რაც გულისნადები.
- გულში (გულს-) ეკლად მსობა, მცემა** გადატ. ემწარება, აღელვებს, აწყენინებს, ცუდ გუნებაზე აყენებს, მწვავე შთაბეჭდილებას დატოვებს.
- გულში ეშვასის შეშვება** – გადატ. ბოროტის, სიავის განზრახვა, უკეთურების ნდომა.
- გულში თქვა** – გაიფიქრა.
- გულში თქმა** – გადატ. გაფიქრება, აზრად მოსვლა.
- გულში იბმჭდავს** – სამუდამოდ იხსომებს.
- გულში ისრის ბაჭრა** გულის განგმირვა ისრით; გადატ. გამწარება, გაწამება, დატანჯვა.
- გულში იტყვის** – აზრად მოუვა, გაიფიქრებს.
- გულში ღაპარაკობს** ფიქრობს.
- გულში მოხვედრა** – გადატ. განსაკუთრებული განცდა, შეგრძნება, წყენა.
- გულში მუშტის ცემა** გადატ. სინანული, ნალველი, დარდი, მწუხარება.
- გულში ნათელი ჩაუღბა** -- გული გაუბრწყინდა; გადატ. განიცადა, უზომო სიხარული, მეტიმქეტად ისიამოვნა, ძალზე გაიხარა.
- გულში ნათელის ჩადგომა** – გადატ. გახარება, დაიმედება, გულის განათება, შვებით ამოსუნთქვა.

გულში საკირე უნთია – გადატ. ძალზე შეწუხებულია, საშინელი დარდ-ვარამი აწუხებს, გულში ცეცხლი უნთია.

გულში (სულში) უკვრება – არ ეშვება, მისი გულისნადების ზვაშიადის გაგებას ცდილობს.

გულში (სულში...) ჩასჭვდება – ააღელვებს, ღრმად განაცდევინებს (რამეს).

გულში სურვილის ჩავარდნა – ნდომის აღძვრა გულში: გადატ. მოწადინება, შეყვარება, უზომოდ მოწონება.

გულში ტყვია ჩაიდულა – გადატ. გამაგრდა, გაჯიქდა, გაკერპდა.

გულში ტყვიის კვრა – გადატ. განადგურება, მოსპობა, სიცოცხლის წართმევა.

გულში ტყვიის ჩაღშლება – გადატ. სიმტკიცის, პრინციპულობის გამოჩენა; გაკერპება.

გულში უღვს – გადატ. გულში აქვს, განზრახული აქვს, ფიქრობს.

გულში უზის (ვინმე) – გადატ. უყვარს (ვინმე).

გულში უტრიალებს – მის გულშია, გულში აქვს გამჯდარი.

გულში უკვს – გადატ. გულში აქვს, - ფიქრობს.

გულში უნახვა (რამის) – გადატ. დაფარვა (რამისა); დახსომება, გულში ჩამარხვა (რამისა).

გულში ჩაარჩენს – დაამახსოვრებს, შეუსრულებელს დაუტოვებს (სურვილს).

გულში ჩაბეჭდება – გადატ. საფუძვლიანად, სამუდამოდ დახსომება, გულზე დაჭდება.

გულში ჩაბრუნება თვალმებისა გადატ. საკუთარი პიროვნებისა და მდგომარეობის გულდასმით ვანჩხრეკა, კრიტიკული თვითშეფასება.

გულში ჩაბღება – იგივეა, რაც გულში ჩადება.

გულში ჩადება – გადატ. გაფიქრება, აზრად მოსვლა, განზრახვა. აუცილებლად შესასრულებლის გულში შენახვა ხელსაყრელ დრომდე.

გულში ჩაპარღნა – გადატ. აღძვრა, გაჩენა (რამე გრძნობისა).

გულში ჩაიდებს – იგივეა, რაც გულში ამოიჭრის.

გულში ჩაითქვამს – რაღაცის ახდენას ინატრებს, საოცნებოს ჩაიფიქრებს.

გულში ჩაიკლავს (გრძნობას, დარღს...) დამალავს, არ გაამჟღავნებს (გრძნობას, დარღს...).

გულში ჩაიმაჩხავს – გულმოდგინედ დაფარავს, არ (ვერ) გაამჟღავნებს, არავის გაუზიარებს.

გულში ჩაირჩინს – დაიმახსოვრებს, გულში ექნება.

გულში ჩაიტანს – დაიხსომებს, გულში ჩაიხვევს.

გულში ჩაიბენს – იგივეა, რაც გულზე უკბენს.

გულში ჩაიქნება – გადატ. დახსომება, გულში ჩაბეჭდვა.

გულში ჩამარხვა გადატ. დაფარვა, გულში შენახვა, გულში ჩახვევა.

გულში ჩამოსედვა – იგივეა, რაც გულში ჩახედვა.

გულში ჩარჩინა გადატ. დამახსოვრება, გულში ჩადება.

გულში ჩასმა (ვინმესი) – გადატ. შეყვარება, განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევა.

გულში ჩატანება ჯავრისა – გადატ. დაფარვა ჯავრისა, გაუმჟღავნებლობა.

გულში ჩაუბღებს – ინტერესს გამოიწვევს (ვინმე-ში). აღუძრავს (რამე გრძნობას).

გულში ჩაუპარდება (ვინმე ან რამე) – აღებურება, გაუჩნდება, შეიპყრობს (ვინმე ან რამე გრძნობა).

გულში ჩაუკბინა (რალაც ნათქვამმა) – გადატ. ძალიან აწყენინა, მწუხარება განაცდევინა.

გულში ჩაყოლილი – დამახსოვრებული, ძლიერ განცდილი, ძლიერი ემოციის შედეგად აღბეჭდილი.

გულში ჩაწვდომა – იგივეა, რაც სულის სიღრმეში ჩაწკლომა.

გულში ჩაჭდება – იგივეა, რაც გულში ჩაბეჭდება.

გულში ჩახედვა – გადატ. ვინმეს გრძნობა-განცდათა შეტყობა; თანაგრძნობის გაწევა (ვინმესთვის).

გულში ჩახვევა – გადატ. დაფარვა, გულში ჩამარხვა; დამახსოვრება.

გულში ცეცხლი უნთია – გადატ. ძალიან ღიღი დარდი, მწუხარება აქვს.

გულში ცეცხლის დანთება – გადატ. გაბრაზება, გაჯავრება, გულზე ცეცხლის მოკიდება; აღელვება.

გულში ცეცხლის ტრიალი – გადატ. მწუხარება, მღელვარება, მწარე განცდათა გამო გულისტკივილი.

გულში ჭეჭკად აქვს – იგივეა, რაც გულში ხინჯად აქვს.

გულში ხელის ცემა – იგივეა, რაც გულზე ხელის კვრა.

ბულში ხელის ჩაკვრა – გადატ. გლოვა, ძწუნარება, დარდ-ნალველი, სინანული.

ბულში ჯღობა – გადატ. ცოდნა ყოველივე იძისა, რაც მაენს გულში უდევს, რასაც ფიქრობს; უზოდო სიყვარული (ვინმესი).

ბულში ჯოჯოხეთის ცეცხლის ტრიალი
გადატ. ძწუნარება, მღელვარება, მწარე განცდების გამო გულისტკივილი, გულში ცეცხლის ტრიალი.

ბულში კყავს (აქვს) ჩაპარდნილი ძალიან მოსწონს, უყვარს.

ბულშივე ჩაკვლა დარდისა გადატ. ძოთძენა, ბრაზის გარეგნულად გამოუნატველობა, სახეზე დაუძჩნეველობა გულმოსულობისა.

ბულჩაკეტილი ყოფა (ვინმესი) გადატ. ცხოვრება ისეთი ადამიანისა, რომელიც თავის საიდუმლოს, საფიქრალს არავის უმჟღავნებს, თავის დარდსა თუ სიხარულს სხვისთვის გაუზიარებელს ხდის.

ბულხელდაკრეფილი ისხდებიან – გადატ. უსაქმოდ, უმოქმედოდ იქნებიან.

ბულხელის დაკრეფა – იგივეა, რაც გულზე ხელ(ებ)ის დაკრეფა, არაფრის კეთება.

ბუმანს მიიტანს – იგივეა, რაც ეჭვის მიიტანს (შეიტანს).

ბუნდრუკი ეკმევა – გადატ. ქება-დიდებას ასხამენ.

ბუნდრუკის კმევა – გადატ. ქების შესხმა, პირში ქება, პირმოთნეობა.

ბუნება გაუნათლდება – კარგ ხასიათზე დადგება, გამხიარულდება.

ბუნება ღაეფმინღება – გუნება გამოუკეთღება, კარგ გუნებაზე ღადღება, გახალისღება.

ბუნება, ტვინი ბაღაუბრუნღება – გუნება გამოეცვღება; ტვინი, გონება აერევა.

ბუნება შმეკვრება – გუნება წაუხღება, უგუნებოდ გახღება, ხალისი ღაეკარგება.

ბუნება (ხასიათი, ქმიფი) ფაუხღება – ცუღ გუნებაზე ღადღება, ცუღ ხასიათზე მოვა.

ბუნებაზე ღამღბარი – გუნებაზე მოსული, გუნებაზე მყოფი.

ბუნებაზე მოსული – კარგ, მხიარულ გუნებაზე ღამღბარი.

ბუნებას ბაუფუჭებს – ხასიათს წაუხღენს, ცუღ გუნებაზე ღააყენებს.

ბუნებას ურმვს – ცუღ ხასიათზე აყენებს, ხასიათს, გუნებას უფუჭებს.

ბუნებას (ხასიათს, ქმიფს) ფაუხღენს – ცუღ გუნებაზე, ცუღ ხასიათზე ღააყენებს.

ბუნებაში ბავღება გაღატ. გაფიქრება, აზრად მოსვღა, გულში გავღება (რამისა).

ბუნებაში ღაჯღომა იგივეა, რაც ჭკუაში ღაჯღომა (რამისა).

ბუნებაში მოსვღა გაღატ. მოწონება (ვინმესი, რამისა); გაფიქრება, აზრად მოსვღა, გულში ჩაღება.

ბუნებაში მოუვა (ჩაიღენს, ჩაიბღებს) – გულში ჩაუკარღება, მოეწონება, შეუყვარღება; გულში ჩაიგღებს; ფიქრს ღაიწყებს (ვინმეზე ან რამეზე).

ბუნების განათლება - გადატ. გამხიარულება, კარგ ხასიათზე დადგომა, გულის განათლება.

ბუზინდელი ბავშვი (ბაღლი და მისთ.) - ძალიან ახალგაზრდა, გამოუცდელი, პირტიტველა. (ზოგჯერ გამოიყენება ირონიულად).

ბუზინდელი ღლაკი - გადატ. სულ ახალგაზრდა, გამოუცდელი, სრულიად ნორჩი.

78

და იმისი ჯანი! და მეტი არაფერია საჭირო.
დაბალი ღობე – გადატ. ისეთი ადამიანი, რომელსაც არაფრად აგდებენ, ადვილად ჩაგრავენ, ადვილად იბრიყვებენ.

დაბინდული გული გადატ. მოწყენილი, დაღვრემილი, დანადვლიანებული, მჭმუნვარე, მწუხარე, დადარდინებული, სევდიანი, სასოწარკვეთილი.

დაბლა დაშვება ნათქვამისა – გადატ. ყურადღების ღირსად არცნობა, დავიწყება, ანგარიშში ჩათვლელობა.

(დაბოშლ) ენას აიხსნის – გადატ. სიმღერას მოჰყვება ან ალაპარაკდება.

დაბოშული ბედი – შეკრული, მოჯადოებული ბედი.

დაბოშული ენა – გადატ. გაჩუმებული, დამუნჯებული ენა.

დაბეხსა თავს ლაში – გადატ. საჯაროდ შერცხვი, ყველას საგინებელი და სალანძღავი გახდი.

დაბრჩა ხვითი – გადატ. ცარიელზე დარჩი, პირჩალაგამოვლებული დაგტოვეს.

დადაღვა გულისა – გადატ. გამწარება, დატანჯვა, გულის დაწვა, დანადვლიანება.

დადგოშული მახე – გადატ. ვინმეს გასანადგურებლად, გასაწირად მოწყობილი ხრიკები, ოინები.

დავას აშლის -- დავას ატეხს, დაიწყებს, აშარდება.

დავთარი დაეკარგება - ანგარიში აერევა, თავგზა აებნევა, საღად აზროვნება დაეკარგება; დაიბნევა, მოფიქრებისა და მოქმედების უნარს დაკარგავს...

დავთარს აშრევს (დაუბნევს, დააკარგვინებს)

ანგარიშს დაუბნევს, გზა-კვალს აუბნევს, დააბნევს.

დავთარში არ უჭერია - გადატ. ჩვეულებად არა აქვს, სავალდებულოდ არ მიაჩნია.

დავთრები ამრევა - ვერაფერს გაარკვევს, ვერაფერს მიხვდება, დაიბნევა.

დავთრების არევა - გადატ. დაბნევა, თავგზის აბნევა, გზა-კვალის არევა.

დავთრების დაკარგვა - იგივეა, რაც დავთრების არევა.

დავთრების დაშანტვა - იგივეა, რაც დავთრების არევა.

დავთრ(ებ)ის შეშლა - იგივეა, რაც დავთრების არევა.

დავთრებს აუბნევს - თავგზას აურევს, დააბნევს.

დავთრებს აშრევს - თავგზას დაუკარგავს, დააბნევს.

დავთრებს დააკარგვინებს - გადატ. თავგზას აუბნევს, დააბნევს.

დავთრებს შრევს - თავგზას უკარგავს, აბნევს.

დავთრით ზიდავს (საქონელს) - ნისიად იღებს, ნისიად მიაქვს (საქონელი).

დავკრათ ვეხი - გადატ. ხელად, მაშინვე, ერობაშად, დაუყოვნებლივ.

დათვი მჭლე, შენ მსუქანი – გადატ. იტყვიან ვინმეს მიმართ, რომლის ხორცშესხმით (გასუქებით) არიან დაინტერესებულნი.

დათვის ანბალა – დათვის ბუნაგი, დათვის სორო; გადატ. ბნელეთი, დილეგი, საკანი.

დათვის სამუშავე! – გადატ. არგადასარჩენო, დათვის შესაჭმელო!

დათვის შუბლი – გადატ. იტყვიან იმის მიმართ ვინც არის შეჭმუხვნილი სახისა, მრისხანე გამომეტყველებისა, საშიში და საზარელი შესახელობა.

დათვს ჩემთან არაფერი შეუჭამია – გადატ. არ დაკზარალებულვარ.

დათვური სამსახურის გაფევა – გადატ. სარგებლობის ნაცვლად ზიანის მოტანა (ვინმესთვის).

დათმობაზე წაიყვანს – დაათმობინებს, თანახმას, ყაბუღს გახდის.

დაიდულა გულმა – გადატ. დამშვილდა, გაჩერდა, დაწყნარდა.

დაიკარგოს იქით! – იტყვიან ვინმეს შესახებ გაჯავრებულ გულზე – მოშორდეს! არ დამენახვოს!

დაკეტილი აქვს გზა – იგივეა, რაც შეკრული აქვს გზა. გზა არა აქვს.

დაკიდება (ჩამოკიდება) თავისა – გადატ. დაღონება, დაფიქრება.

დაკოდელი გული გადატ. ნატკენი, ძალიან ნაწყენი, ნაიარევი გული.

დალახვროს ღმერთმა! – გადატ. მოკვდეს, ნულარ იკოცხლებს, სიციცხლე მოესპოს, ლახვარი დაეცეს.

დაღეული დღეები – განვლილი, გატარებული დღეები.
დაღეული მთვარი – სავსე მთვარის წინაძორბედი, დამცხრალი, დაპატარავებული მთვარი.

დაღოცა (დაღოცოს) ღმერთმა! – დაღოცკის ფორმა, როცა ვინმეს უსურვებენ სიკეთეს (ბედსიერებას, ჯანმრთელობას, გამარჯვებას, კეთილ მგზავრობას...) და ნიშნავს: ღმერთმა აბედნიეროს, ბედნიერი ჰყოს, კარგად ამყოფოს; სიკეთე, ბედნიერება მისცეს (ჰქონდეს); გამარჯვდეს.

დამატადე! დამატადოს! – მუქართ, დაქადნებით მიმართვა: მიყურე! მიყუროს!

დამბლად ჩავარდნილი – დადამბლავებული.

დამდაბლება თავისა – გადატ. სიამაყის, ქედმაღლობის და მისთ. უარყოფა.

დამდგარი თვალ[ე]ბი – დაბრმავებული, უსინათლო თვალ[ე]ბი.

დამდგარი სმენა – გადატ. დახშული სმენა, დაქრუება.

დამიდგეს თვალები – გადატ. მოვკვდე, ვეღარ ვიცოცხლო.

✓ წყევლის ფორმა. იტყვიან, როცა რამე დიდი უბედურება ეწვევათ, ან გაიგონებენ საშინელ ამბავს.

დამირჩა შენი თავი – იცოცხლე, კარგად მყავდე (ღმერთმა მიცოცხლოს შენი თავი).

დამიხედეთ ნებიერს! -- გადატ. ესეც რომ თავს იღებს და ნებიერობას ჩემობს!? ვინ შენა და ვინ ნებიერობა!?

დამკალი კიტრის შასი – გადატ. უღირალი, სრულიად უფასური.

დამრჩა ნიორის ნაქურჩალი – შემრჩა ნიორის უგულო გარსი; გადატ. ყველაფერი წამერთვა, ცარიელზე დაერჩი.

დამქაში დაუკრა – გადატ. დაემოწმა, დაეთანხმა, კვერი დაუკრა.

დამქაშის დაკვრა – გადატ. დათანხმება, დადასტურება, კვერის დაკვრა.

დამქაშს დაუკრავს – გადატ. იგივეა, რაც კვერს დაუკრავს, - დაუდასტურებს, დაეთანხმება.

დამში გამოსული – გადატ. დამზადებული, დამთავრებული, შესრულებული.

დამში მოსვლა (საქმისა) – გადატ. საქმის მოგვარება, გათავება.

დამში მოსული საქმე გადატ. მოგვარებული, გაკეთებული, გათავებული საქმე.

დამში მოყვანა, დამში მოსვლა – გადატ. საქმის ბოლომდე მიყვანა, საქმის მოგვარება, გათავება.

დამცხრალი მთვარი – დაპატარავებული, დალეული მთვარი.

დამფვარზე მღულარიმ გადაქსმება – გადატ. უბედურებას უბედურება დაერთვის.

დამფვარზე მღულარიმ დაქსმის – გადატ. ერთ უბედურებას მეორე დაემატება, ერთ ჭირს მეორე დაერთვის.

დამფვარზე მღულარმს ასხამს – გადატ. ერთ უბედურებაზე მეორეს ურთავს.

დამწვარზე მღუღარის ბაღასხმა გადატ. ერთი უბედურებაზე მეორის დამატება.

დამჯღარი ბონება - გადატ. აუჩქარებელი, დინჯი, აწონილ-დაწონილი გონება.

დამჯღარი ჭკუა - გადატ. დარბაისლური, სრული, დაბრძენებული გონიერება.

დანა კბილს ვერ უხსნის - გადატ. უჭირს ხმის ამოღება, რამის თქმა (მწუხარების, შიშის ან სხვა უსიამოვნო განცდის გამო).

დანა პრიჭას არ უხსნის - იგივეა, რაც დანა პირს არ უხსნის.

დანა პირს ვერ უხსნის - გადატ. უსიცოცხლოა, მეტისმეტი დარდისა ან ბრაზისაგან მკედარს დამსგავსებია, მწუხარებისაგან სიტყვა არ (ვერ) უთქვამს.

დანა პირს (პრიჭას...) არ უხსნის - გადატ. გაჯავრებულია, გაბრაზებულია,, გულმოსულია, კრიჭაშეკრულია, გამშრალია, ხმას ვერ იღებს (მძიმე განცდისაგან, ბრაზისაგან და მისთ.).

დანა რომ დაარტყა, სისხლი არ გამოუვა გადატ. შეშინებულია, დადარდიანებულია, დანალვლიანებულია, უადრესად დამწუხრებულია, უკიდურესად შეძრულია.

დანა რომ დაჰკრა, ცვარი (წვეთი) სისხლი არ გამოუვა - გადატ. გამშრალია (დარდისა, მწუხარებისა და მისთ. განცდისაგან), დანალვლიანებულია, დაღონებულია, შეძრწუნებულია, შეძრულია.

დანა ყელთან აქვს მიბჯენილი გადატ. უკიდურეს გაჭირვებაშია, გამოუვალ მდგომარეობაშია.

დანას მხევა – გადატ. გაბრაზებულია, აღშოთებულია, აღელვებისაგან შფოთავს.

დანას [ი]ლმსავს – გადატ. ვინმეს სამტროდ, საწინააღმდეგოდ, თავდასასხმელად, მოსაკლავად ემზადება.

დანას ღორის კუდზე ბატმხს – გადატ. საქმეს დამთავრებისას გააფუჭებს.

დანახვის ხატი – გადატ. ვინც დანახვისთანავე ყველაფერს [გადა]იღებს, ყველაფერში წამბაძველი.

დანების ტრიალი – გადატ. დანებით ჩხუბი, დანებით ერთმანეთზე გაწევა.

დანით ყელს [ბამო]სჭრის – გადატ. [და]ლუპავს, [გა]აუბედურებს, მოკლავს, სიცოცხლეს გამოასალმებს.

დანის ღმსვა – გაფხავება, გამახვა დანისა, დანისათვის სიბასრის მომატება; გადატ. მზადება ვინმეს სამტროდ, თავზე დასაცემად, ვინმესთან საბრძოლველად, ვინმეს მოსაკლავად.

დანის მიბჯენა ყელთან – გადატ. სიკვდილის ტოლფასი დიდი გაჭირება, უკიდურესი მდგომარეობა.

დანის ყელში დაჭერა – გადატ. უკიდურეს მდგომარეობაში ჩაგდება, მეტიხმეტად შეწუხება, შევიწროება.

დარღები აეშლება დარღები შემოაწევა, დარღიანი გახდება.

დარღები მშლება – დარღები აღეძვრება, დარღიანი ხდება.

დარღის (სევღის, მწუხარების) ბაღაყრა – დარღის (სევღის) გაქარება, - გამხიარულება, კარგ გუნებაზე დადგომა.

დარდის გამოსვლა – გადატ. მწუხარებისაგან თავის დაღწევა – დარის დადგომა. გამოდარება.

დარდუბალას კიდობანი 1. დარდისა და უბედურების საწინააღმდეგო საშუალებათა შესანახი კიდობანი; გადატ. შავი ღლისთვის, გაჭირვებისთვის გადადებული ფულის შესანახი; შავი ღლისთვის გადანახული. 2. წყევლა: ვაი შენ და დარდუბალა.

დარჯაკში გამოივლის, დარჯაკში ბატარღუბა – გადატ. დიდ გამოცდილებას მიიღებს, - გამოიწროთობა, გამოიბრძმდება.

დაუპრეფავში გადასვლა – გადატ. აკრძალულის გაკეთება, უწესოდ მოქცევა, უხამსი სიტყვა-პასუხი. სხვისი საკუთრების მითვისება.

დაუყვებრებელი ლუკმა – ლუკმა-პური, რომელსაც არავინ ამუნათებს; გადატ. პატიოსანი შრომით შექმნილი სარჩო-საბადებელი.

დაუკინებელი მტერი – გადატ. შეურიგებელი, მუდმივი მტერი, სამტროდ მუდმივად ფხიზელი.

დაფითა და ნაღარით ყვირილი – გადატ: (რამის) ხმამაღლა შეტყობინება ყველასათვის, საიდუმლოს დაუფარაობა.

დაფნის გვირგვინი – დაფნის ფოთლებისაგან შეკრული დაწნული გვირგვინი; გადატ. სამხედრო ან პოეტური დიდება, სახელი, თავის გამოჩენა.

დაფნის გვირგვინს დაადგამს – გადატ. დიდებით შემოსავს.

დაღის დასმა – გადატ. კვალის დამჩნევა, ბეჭდის დასმა.

დაღს ასვამს – ღრმა კვალს აჩნევს (რამეზე).

დაღს დააკრავს – დადაღავს.

დაშანთვა გულისა გულზე გახურებული რკინის ანუ შანთის მიღება; გადატ. გულის ძლიერი ტკენა, დაღონება, დამწუხრება.

დაშაძრვა ხმისა (ან ენისა), დაშაძრული ენა – გადატ. სასიამოვნოდ, ტკბილად ხმიანობა.

დაჭრილი გული – გადატ. იგივეა, რაც დაკოდლილი გული.

დახელთავება წიგნისა – ხელთდება, დაპატრონება, დაუფლება წიგნისა (კითხვისა); გადატ. შესწავლა წერაკითხვისა.

დაჰკრავს საათი – გადატ. დრო მოვა, შესაფერისი ჟამი დადგება.

დედა და მამა საფლავში არ დაუყვნა – გადატ. აგინა, გაღანძლა, შეურაცხყო.

დედავ და თვალო! – გადატ. ძვირფასო, მშვენიერო.

დედაბუღიანად მოთხრა – გადატ. ძირისძირამდე მოსპობა, განადგურება, გაცამტვერება.

დედამიწა (მიწა) უსკდება – დიდ გასაჭირში, გამოუყვალ მდგომარეობაშია.

დედამიწამ პირი უყო – გადატ. დედამიწამ ჩაყლაპა, უკვალოდ დაიკარგა, გაქრა.

დედამიწამ პირი უყო (მამანს) გადატ. უკვალოდ დაიკარგა, ვერავინ გაიგო მისი ასავალ-დასავალი, ძოკვდა.

დელამიწას არ ასცილებია – გადატ. ძალიან პატარაა, ღლაპია (იტყვიან, როდესაც ბავშვი ცუდს, ასაკისთვის შეუფერებელს ჩაიდენს).

დელამიწას მოსწყდა გადატ. ერთბაშად გამოიქცა.

დელამიწასთან გასწორება – გადატ. აოხრება, განადგურება, დაღუპვა, მოსპობა, დამხობა, მოკვლა..

დელამიწიდან აღგვა გადატ. მოსპობა, განადგურება, გადაშენება, მიწის პირიდან აღგვა.

დელამიწის გული – მიწის წიაღი.

დელამიწის ზურგზე გადატ. მთელ ქვეყანაზე, დუნიაზე, მსოფლიოში.

დელამიწის ზურგიდან აღგვა – გადატ. მოსპობა, განადგურება, მიწის პირიდან აღგვა.

დელას აუტირებს გადატ. მოკლავს და აჩით დელას აუტირებს.

დელას ბიჭი – განებივრებული (ვაჟი), - დედის ნებიერი.

დელას (ყოფას...) უტირებს – ავ საჩქეს დამართებს. ცუდ დღეს დააყრის, მოკლავს.

დელაც მამასა კყოლია და კუკუც მამას უწოვებია – გადატ. მეტად კარგი ვინმეა, ვაჟკაცია, ღირსეული შვილია.

დედის ატირება – გადატ. შავი დღის დაყრა, დამარცხება.

დედის თაფლი – სკაში დატოვებული თაფლი, ზამთარგამოვლილი (წინა წლის) თაფლი.

დედის კალთაში თავის დება – ერთთავად დედასთან ყოფნა (შვილისათვის); გადატ. მუდმივი ალერსი დედისაგან, ფერება შვილისა, პატიება ცუდი საქციელისა, გაუჯავრებლობა.

დედის მუცლიდან გამოყოლა – გადატ. მემკვიდრეობით, გენეტიკურად გადმოსული თვისება ან ქონება, ზნე-ჩასიათი.

დედის მუცლიდან დაქვვა – თავიდანვე, დაბადებიდანვე ახასიათებს, მოსდევს, - შთამომავლობით აქვს.

დედის ნებიერი – ვინც დედისაგან განებივრებულია; გადატ. ვისაც ყოველგვარი უსაქციელობა (დედისაგან) ეპატიება, ვისაც დანაშაული არ მოეკითხება, ვისაც მხოლოდ და მხოლოდ ეფერებიან.

დედის რამესთან შენაწოვი – გადატ. სისხლსორციელად შეთვისებული, მტკიცედ შესწავლილი.

დედის კუპუს მომჭრელი – გადატ. ავაზაკი, ბოროტი, გარეწარი, ამოსავარდნი, შეჩვენებული, არდასაცალეული, დედისა და ოჯახის, გვარის შემარცხენელი.

დედის კუპუს შერბება გადატ. დიდი ხნის და ბედნიერი სიცოცხლე.

დედის ხსენი არ შეარჩინა – გადატ. საქმე ძალზე გაუჭირვა, დიდად შეაწუხა, შეაღონა.

დედის ხსენი არ შეარჩინა (არ შერჩა)
დიდი, ხანგრძლივი გულზიდვა.

დედის ხსენი არ შეშრობია – გადატ. პატარა (ასაკით); ტუჩებზე რძე არ შეშრობია, ღლაპია.

დედის ხსენი ზემოთ ამოსდის – გადატ. საშინელი გულზიდვა აქვს.

დედის ხსენს ვარჯყეპინეზ – გადატ. ფიზიკურად
გაუუსწორდები, გაჩენის დღეს ვაწყველინებ.

დევი ყურიტ არ დაუჭერია – გადატ. დიდი კაჟ-
კაცური საქმე, ქვეყნის გასაკვირი საქმე არ გაუკეთებია.

დების ნამუსლარი – იგივეა, რაც ირძის ნახტოლი.

დების ძილი – ხანგრძლივი, მაგარი ძილი.

დვრიტა [და]ედება, დვრიტას [და]იდებს

გადატ. წარმატებაში, სიკეთეში შვეა (შედის), [გა]ჩვეთარდება;
ბარაქას [და]იდებს, დოვლათი [შე]ემატება, [გა]მდიდრდება.

დიაკვანივით კითხვა -- გადატ. გაურკვეველად, გაბ-
მით, ჩქარი კითხვა.

დიაკვნურად გაზეპირებული -- დიაკვნურად, შინა-
არსზე ყურადღებაგაუმახვილებლად, ზეპირად დასწავლილი.

დიდ აღბილს უთმობს – დიდ მნიშვნელობას ანი-
ჭებს, დიდ ყურადღებას აქცევს; ბევრ დროს ანდომებს.

დიდ გულზე ყოფნა – გადატ. უშიშრად, ამაყად
ყოფნა.

დიდგულზე არის – გადატ. მედიდურადაა, ამპარ-
ტავენადაა, ამაყადაა, თავის თავზე დიდი წარმოდგენისაა.

დიდებით შეიმოსება – მისი (მაგანის) სიდიადე
აღიარებული იქნება, განდიდება; დაფასდება.

დიდებით შეიმოსვა – მისი (მაგანის) სიდიადის აღი-
არება, - განდიდება.

დიდების ბვირბვინი – იგივეა, რაც დიდების მარა-
ვანდელი, გამარჯვების გვირგვინი.

დიდი ამბით, დიდი ყოფითა და ამბით

ერთი ამბით, ერთი ყოფით, დიდი პატივით, დიდებულად.

დიდი ბული აქვს – გადატ. 1. ამაყია, ზვიადია, ქედმაღალია: გულმაგრადაა. მხნედაა. 2. მოწყალეა, შემწყნარებელია, კეთილია.

დიდი ბული მიეცემა – გათამამლება, გამხნელება, გაყოჩაღლება.

დიდი და კატარა, დიდი თუ კატარა, დიდი კატარამდე – გამოუკლებლივ ყველა, სულ ყველა, ყველანი.

დიდი დიკვეხსი – გადატ. ვერ იზამ, ვერ ეწევი წადილს, დაკვეხნას ვერ შეძლებ.

დიდი დღე გადატ. 1. დიდი დრო, დიდი ხანი. 2. განსაკუთრებული დღე, დღესასწაული.

დიდი დღე არა აქვს – გადატ. დიდხანს ვერ იარსებებს, ხანმოკლეა, მალე მოეღება ბოლო.

დიდი დღე მისცეს – უფალმა ხანგრძლივი სიცოცხლე მისცეს, დიდხანს აცოცხლოს.

დიდი კაცის ვახშობა – გვიან ვახშობა; დიდვახშობა.

დიდი ღარი და ხაზი არ უნდა – გადატ. ბევრი მტკიცება არ უნდა, ისედაც ცხადია, ნათელია, აშკარაა.

დიდი ნაფოტი მიცვივა სახლში – გადატ. შეძლებული ვარ, მდიდარი ვარ.

დიდი საქმეა? რა დიდი საქმეა? – რაა ვითომ? რა უშავს, რა იქნება, რა დაშავდება?..

დიდი ხნის კურს ვერა ჭამს! – მოკლე დღე აქვს; გადატ. დიდხანს ვერ გასძლებს, დიდხანს ვერ იცოცხლებს.

დიდის აბბით – დიდის ყოფით, ტრიუმფით.

დიდს იპახი – გადატ. დიდგულზედა ხარ, თავი ძოგაქვს, თავს იქებ, ქედმაღლობ, ტრაბახობ.

დილა (ხვალინდელი დღე) არ გაუთენდება – გადატ. დილამდე ვერ მიატანს, - დილამდე ველარ (ალარ) იცოცხლებს.

დილის ლუკმა – ხემსი, უზმოზე მიღებული ლუკმა, მცირე საჭმელი.

დილის მზე – (დილას) ამომავალი მზე (იხმარება სილამაზისა და მშვენიერების ეპითეტად).

დილის სიოს არ აპარებს – გადატ. განსაკუთრებულ მზრუნველობას უწევს, ძალიან უფროხილდება, სათუთად ექცევა, ცივ ნიავს არ აკარებს.

დილის ძილი – გათენების ჟამს ძილი (დილის ძილი ითვლება ყველაზე ტკბილ ძილად).

დიობენის ფარნით ძებნა – დაკარგულის უძედგოდ ძებნა; გადატ. უპოვნელის ძებნა, შეუძლებლის აღმოჩენა.

ღობა-ღობა ბიჭები – ახოვანი და თავისი სიტყვის პატრონი, მტკიცე ნების ბიჭები, ვაჟკაცები.

ღობა-ღობა დაადგება თავს (თავზე) (თავზე) დაადგება და საშველს არ მისცემს, ჩააცივდება, დაჟინებით, მყისიულად მოსთხოვს რამის გაკეთებას, შესრულებას

ღობა-ღობა მიდის (ვინმეზე) – გულდაგულ, პირდაპირ, მუშტის დასარტყმელად მიდის (ვინმეზე).

ღოვლათზე ზის – გადატ. შეძლებულია, მდიდარია, არაფერი აკლია, სავსეა ყოველგვარი სიუხვით.

ღო(ვ)რანის დაცემა – გადატ. ბედში ჩავარდნა, გამდიდრება.

დოინჯის შემოყრა - გადატ. თავის მოწონება, ამაყი გამომეტყველების ჩვენება მაყურებლისათვის და აქეთ-იქით ამაყი ცქერა.

დოინჯს შემოიყრის ამაყი გამომეტყველებით თავს იწონებს.

დოლი დაიკვრება - დადგება დრო ბატკნების შოგებისა.

დოლის დაკვრა - დოლის დაწყება.

დოლის თაპი - დოლის დროს შოგებული (პირველი) მამალი ბატკანი, რომელიც საღვთოდ შეიწირებოდა.

დოლში ჩადგება - დაიწყებს ბატკნების შოგებას.

დორანში ჩავარდება - გადატ. კარგი ბედი მოუვა, კარგ ცხოვრებასა და სიმდიდრეში ჩავარდება.

დრაკონული კანონები - უსასტიკესი კანონები.

დრო გაუვიდა - თავისი დრო მოჭამა, დაძველდა, ყავლი გაუვიდა.

დრო გაჰყავს - ცდილობს, რომ დრო გავიდეს, აჭიანურებს (რამე საქმეს).

დრო იცვლება - სხვა დრო დგება, სხვა დრო მოდის.

დრო იხელთა - გადატ. ხელსაყრელი ჟამი გამოიყენა.

დრო მოჭამა - გადატ. თავისი ცხოვრება გაასრულა, განვლო, მეტს ვეღარ იცოცხლებს.

დრო (ჟამი, რიჟრაჟი...) შემოჰკრავს - დრო (ჟამი...) დადგება, მოატანს.

დრო, ჟამი უთხრობს დრო ნებას აძლევს. დროულია მისთვის.

დრო, ხანი უწევს - დრო უდგება, მისი დროა.

დროთა ბრუნვა – გადატ. 1. გასული დრო. გასული ჟამი, ბევრი ხანი. 2. ჟამთასვლა.

დროთა ვითარება – დროთა სვლა, გასული ხანგრძლივი დრო.

დრონი მეფობენო – მეფე და მბრძანებელი – დროა; გადატ. დროსთან შედარებით, ყოველივე უძლურია, ამიტომაც ვიქცევით დროის შესაფერისად.

დროს ატარებს – ერთობა, ლხინობს.

დროს გატარება – გადატ. ქეიფი, ლხინი, გართობა.

დროს გაყვანა – ცდა დროის გასვლისა. გაჭიანურება (რამე საქმისა).

დროს (დროების) გამტარებელი – გადატ. მომღზენი, მოქეიფე, სასიამოვნო ღონისძიების თანამონაწილე.

დროს, დროების ტარება – გართობა, ლხინი.

დროს იხელთებს – შესაფერ დროს მოიგდებს, მოხერხებულ ჟამს მონახავს; დროს იშოვის.

დროს იშოვის (იპოვის, გამოკვების...) შესაფერ დროს გამონახავს, დროს იხელთებს; მოიცლის.

დროს კარბავს – დროს ფუჭად ხარჯავს. დროს ჯეროვნად ვერ იყენებს; აყოვნებს, უსაქმურადაა.

დროს კლავს – დროს (უმიზნოდ) ატარებს, დროს გაჰყავს.

დროს მოკვლა – გადატ. საქმის უქონლობისას გართობა და დროის გატარება.

დროს მოჭმა – გადატ. არსებობის დასრულება. ცხოვრების გზის ბოლომდე გავლა; დაბერება, დაძველება.

დროს უშოვის – დროს მოუნახავს, დროს უპოვის, დროს შეურჩევს.

დროს (დროის) შერჩევა – მოხერხებული, შესაფერი დროის, უამის გამოძებნა, მონახვა.

დროს შეკყურებს გადატ. დროის შესაფერისად თვალთმაქცობს, თაღლითობს.

დროს (ხანს...) ბაიყვანს – ეცდება, რომ დრო გავიდეს, გააჭიანურებს რაზე საქმეს.

დროში ჩაქმება – დათქმულ დროში სამუშაოს, მოქმედების დასრულება.

დროც პრჩის და ხანის უფშვს – დროა, ასაკიც მოითხოვს.

დუნია ხალხი – ქვეყნიერება, სამყარო, მსოფლიო; გადატ. ბევრი, უთვალავი, თვალუწვდენელი სივრცე თუ ხალხი.

დულს და ბადმოდის – გადატ. ჭარბადაა, უხვადაა; მდიდრულია; სიცოცხლით სავსეა (ცხოვრება).

დუშაშის მოსვლა – გადატ. ბედნიერი შემთხვევის გამო უცაბედად წარმატების მიღწევა.

დუხჭირი ცხოვრება – ძნელი, აუტანელი, გაჭირვებული ცხოვრება.

დღე არ ბაანია და ღამე – გადატ. დღე და ღამე გასწორებული აქვს, ღამითაც ისე ირჯება, როგორც დღისით.

დღე და ღამე ბაიყრება – მწუხრისა და ალიონის დადგომა.

დღე და ღამე (დღედაღამ) მხიარულება

გამუდმებით, განუწყვეტლივ, სულ კარგ განწყობაზე ყოფნა.

დღე [და] ღამეს ბაასწორებს – თავაუღებლივ იმუშაკებს, იმოქმედებს; შეუსვენებლივ იშრომებს, თვალს არ მოხუჭავს.

დღე და ღამის გაერთიანება იგივეა, რაც დღე და ღამის გასწორება.

დღე და ღამის გასწორება – გადატ. შეუსვენებელი, გამუდმებული შრომა (დღეცა და ღამეც).

დღე და ღამის გაყრის დრო – 1. გათენების დრო, ალიონი, აისი, განთიადი; დილა, ცისკარი. 2. საღამო, ბინდბუნდი, მწუხრი.

დღე დააყენა (მას) – გადატ. ცუდი საქმე უყო, ცუდი საქმე დამართა, დააზარალა.

დღე დათვლილია – გადატ. დიდხანს ვერ იცოცხლებს, მალე მოკვდება, დიდი ხნის არსებობა არ უწერია.

დღე ელმვა – დღე უმოკლდება, სიკვდილი უახლოვდება.

დღე ერთი იყო და მოსვლა ათასი – გადატ. ხშირად, მრავალჯერ, მრავალგზის.

დღე ერთია და... – ერთ დღეში რამდენჯერმე, ყოველდღე, დღენიადაგ.

დღეეოკლედ ნაცხოვრები – ხანმოკლედ; გადატ. ვისაც დიდი ხნის სიცოცხლე არა ჰქონია, ახალგაზრდობაშივე გარდაცვლილი.

დღე სწორედაც არ გასთენებია – გადატ. არ დავაჟაკებულა, დიდი არ გამხდარა, ცოტა უცხოვრია, თითქმის არა უნახავს რა.

დღე ღამდებოდა და ღამე თენდებოდა
გადატ. დრო და ჟამი თავისი გზით მიდიოდა.

დღე ღამე იყო და ღამე დღე (იმისათვის)

გადატ. ერთნაირად საქმიანობდა, იღვწოდა როგორც დღე, ისე ღამე, მისთვის მოსვენება არ ყოფილა.

დღე ღამეს ეყრება - საღამო ღება, საღამოვდება, შწუხრდება.

დღებრკელი ხარ - შენი დღე გრძელი იყოს! გადატ. დიდხანს იცოცხლე.

დღებრკელობა! დღებრკელობა ჰქონდეს!

დიდი ხნის სიცოცხლე! ცხოვრება შენი დღეგრძელი იყოს! დიდხანს იცოცხლე!

დღეები დათვლილია - გადატ. აღსასრული მოახლოებულია, მალე მოკვდება, დიდხანს ვერ იცოცხლებს (ვინმე).

დღეებს დააღვინებს - დღეებს დაასრულებინებს, გაატარებინებს.

დღეებს (დღეს) დაღვს - დღეებს (დღეს) დაასრულებს, გაატარებს.

დღეგანდელი დღე - გადატ. ის დრო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, ჩვენი მდგომარეობა.

დღეის იქით, დღეის აგას იქით - დღეის შემდეგ, ამ დღიდან მოყოლებული, - ამიერიდან, დღეიდან, ამ დროიდან.

დღენი დალია - გადატ. სიცოცხლე გაათავა, მოკვდა.

დღენი დალია ყმაწვილკაცობისა - ახალგაზრდობიდან ჭარმაგობაში გადავიდა, შუა ხანს მიაღწია.

დღეობის დაღვობა - გადატ. შექცევა. მხიარულება, დროსტარება, გახარება.

დღეს არა ხვალ... - გადატ. სულ მალე, მცირე დროში. დიდი ხანი არ გაივლის.

დღეს აქაა, ხვალ იქა - გადატ. 1. დაუდგრომელი, ერთ ადგილზე გაუჩერებელი. 2. მოხეტიალე, ოჯახისა და კერძის უქონელი.

დღეს თუ ხვალ – ძალიან მალე, სადაცაა.

დღეს მზის ბაიშაშებს – მოკვდება. გარდაიცვლება.

დღეს მოუსპობს – იგივეა, რაც სიკოცხლეს ძოუსპობს.

დღეს მოუსწრაფებს – სიკოცხლეს გამოასაღებს, მოკლავს.

დღეს რა მოაქვს, ღამეს რა (ვინ იცის) – გადატყველავს მოსალოდნელი ავიცა და კარგიც; არავინ იცის, რა მოხდება.

დღეს (სიკოცხლეს) უსწრაფებს სიკოცხლეს ნაადრევად უსპობს.

(დღეს) ჩემი დღე არაა – (დღეს) არ გამოძღის, ხელმოცარული ვარ.

დღესა და ღამეს ამრთიანებს – დღენიადაგ მუშაობს, შრომობს, იღწვის, მუდმივად ცლასა და საქმეშია.

დღეს სვალეობა – გადატყველავს, საქმის მუდმივად გადადება, თავისძვრენიანობა, დაპირება, პირობის აუსრულებლობა.

დღეს [სა] და ღამეს ასწორებს დღე და ღამე მუშაობს, ძალიან ბევრს მუშაობს.

დღით გაძღობა – გადატყველავს. დიდი ხნის სიკოცხლე, მრავალჯამიერობა.

დღითი დღე – გადატყველავს. განუწყვეტლივ, თანდათანობით, სულ უფრო მეტად, დღიდან დღემდე.

დღის გაბრძნობა – გადატყველავს. დიდხანს სიკოცხლე, მრავალჯამიერ არსებობა.

დღის გაქრობა – გადატყველავს. სიკვდილი, დღის დაბნელება, მზის გაქრობა.

დღის გაშავება იგივეა, რაც მზის გაშავება, გარდაცვალება.

დღის დაბნელება – გადატ. სიკვდილი, სიცოცხლის გამოსალმება; გამწარება.

დღის გაძრობა – გადატ. სიცოცხლის შეწყვეტა, სიკვდილი.

დღის დაღეპა – გადატ. სიკვდილი, გარდაცვალება.

დღის მოსწრაფება – გადატ. სიცოცხლის შემოკლება, სიკვდილის მოახლოება, სიცოცხლის გამოსალმება.

დღის კონა – გადატ. დროს შერჩევა; საქმის კარგად მოსაგვარებლად მარჯვე შემთხვევის ჩადება ხელში.

დღის სავალზე – მანძილი, რომლის გაელას კაცი ფეხით ერთ დღეს მოუნდება; გადატ. დიდ მანძილზე, შორს.

დღის სინათლეზე გამოტანა – გადატ. გამომჟღავნება, გამოაშკარავება, მხილება (რამე დაფარული ამბისა).

დღის სულით კეთება – სანამ დღე სულდგმულობს, არის; გადატ. სანამ ჯერ კიდევ დღეა, სანამ დაღამდებოდეს.

დღის კალი იყო – ჯერ ისევ დღეს ჰქონდა ძალა; გადატ. ჯერ ისევ დღე იყო, ღამე არ დამდგარიყო.

დღის წაღება – დღისა და ღამის (სიცოცხლის) გაჭირვებით გატანა; გადატ. გასაკეთებლის ჯეროვნად გაუკეთებლობა; შრომისა და გარჯისაგან თავის აცილება, მინიმუმით დაკმაყოფილება.

დღისა და ღამის გაყრა – 1. განთიადი, გათენება, გარიჟრაჟი; ალიონი. 2. საღამო, მწუხრი, ბინდ-ბუნდი, დაბინდების ჟამი.

დღისა და ღამის გასწორება – ღამის გატოვება დღესთან; გადატ. გამუდმებულად, განუწყვეტლივ მუშაობა, საქმიანობა, როგორც დღე, ისე ღამე.

დღისით-მზისით პარაკაშობს – გადატ. აშკარად, ღიად ყველას დასანახავად, ცხადად, გამოჩინებით, ადვილად, დაუბრკოლებლივ.

დღიურად გამოდის – დღიური შრომით აჩსებობს, თავს ირჩენს.

დღიურად და კაცის თავზე – რაც ძოუწევს ერთ დღეს და ერთ კაცს.

დღიურად მუშაობს (იმუშავებს) – დღიურ ქირაზეა.

დღიურად ცხოვრება – გადატ. არსებულთი კმაყოფილება, მომავლის უდარდელობა.

დღიური ღუკმა (საზრდო) – საზრდო, რომლის მოსაპოვებლადაც დღიურად შრომობდნენ; საერთოდ, დღის საზრდო.

დღიური მუშა (მოჯამაბირე) ვინც იძულებული იყო დღიურად მიქირავებოდა ვინმეს მუშად (მოჯამაგირედ...); ვინც დღიურად მუშაობს.

2

მზ არის და ბორის ციხე გადატ. მკვიდრად, ყოველმხრივ სრულად და მტკიცედ გაკეთებული, უნაკლოდ შესრულებული საქმე; სიმკვიდრის, სიმტკიცის, უძლეველობის, სიმაგრისა და სიძართვის სინონიმი.

მზ ერთი და სხვა ათასი! – მილოცვაა წარმატების შემთხვევაში (ან ირონიულად - მსუბუქი მარცხის დროს).

მზ ვინიცოგაზედ ჰკილია – მიზანდასახულობის ასრულება დამოკიდებულია იმაზე, თუ ვინ ფლობს ინფორმაციას; გადატ. გამოსაცნობია (დასადგენია) რა შეიძლება იქნეს მომავალში, რა არის მასში საეჭვო.

მზ საკმეპი (ნაკმეაზი) ზოგი შენს ზიზილმესაც დაუყარე – გადატ. ვერ მომატყუებ შენი მოსატყუებელი არა ვარ, სხვა გააცურე.

მზლა მაკლია – გადატ. 1. ამის მეტი ყველაფერი მაქვს; რაც მაქვს, რაც გამამხდა, რაც მჭირს, სრულებით მეყოფა. 2. (ირონ.) მხოლოდ ეგლა აკლია ჩემს სრულყოფილ ბედნიერებას.

მლემის ზალკოტი – 1. იგივეა, რაც ეღემი. 2. (ირონ.) მხოლოდ ეგლა აკლია ჩემს სრულყოფილ ბედნიერებას.

მზოს ატალახ(იან)მზა იგივეა, რაც კარის ატალახ(იან)ება. მუდმივი, ხშირი, მომაბეზრებელი სტუმრია-ნობა.

მკალ-ბარდში ბახლართვა – გადატ. გამოუვალ, უიმედო მდგომარეობაში ჩაკარდნა, ბადეში გაბმა.

ეკალზე ვზივარ – გადატ. მეტად აღელვებული ვარ, ვწუხვარ უსიამოვნების მოლოდინში. წასვლა, ნახკა... მეჩქარება.

ეკლად დასმა გადატ. სიმწრის, ტკივილის განცდა, მწუხარება, დარდ-ნალველი, უზომო წყენა.

ეკლად (ეკალივით) ესობა (ხვდება, მიაჩნია და სხვ.) – გადატ. არ მოსწონს, ეჯავრება. კერ იტანს, სწყინს, გულს სტკენს.

ეკლუბზე ზის (იჯდა...) – გადატ. მოთმინებას კარგავს, მოუსვენრდაა.

ეკლიანი გზა – ეკლებით დაფარული გზა – სავალი; გადატ. გაჭირვებით, სიძნელით, დაბრკოლებებით აღსავსე გზა.

ეკლით მოჟენა – გადატ. დიდი გაჭირვება. დიდი დაბრკოლება, ხელის მოცარვა.

ეკლის გვირგვინი – გადატ. წამება, ტანჯვა, მწუხარება, უსაზღვრო დარდი. გაჭირვება.

ეკლის გვირგვინი დაადგმს – გადატ. დატანჯეს, აწამეს.

ეკლის (წამების) გვირგვინს დაიდგამს გადატ. დაიტანჯება, ეწამება.

ელეთიელეთის მოსვლა – გადატ. 1. შეშინება, თავზარის დაცემა. 2. ძალზე გახარება, სიხარულისაგან, სიამოვნებისაგან დაბნედა.

ელეთიელეთს კვპრის შიშსა კვპრის, შიშის ზარს სცემს.

ენა აღვილად იტყვის სათქმელად ძნელი სრულებით არ არის; ადვილია; გადატ. მეტად ძნელი გასაკეთებელია, გასაჭირია, სატანჯველია.

ენა ამეცრა – გადატ. დადუმების შემდეგ ბევრი ლაპარაკი დავიწყე.

ენა ამოედგმება – ლაპარაკს დაიწყებს, ამეტყველდება, აღაპარაკდება.

ენა არ ემორჩილება – რაღაცის თქმა უნდა და ვერ ახერხებს (შიშის, აღელვების, გარინდების და მისთ. გამო).

ენა არ მომიტრიალდება – ენა არ მომიბრუნდება ამის სათქმელად; გადატ. ტყუილს ვერ ვიტყვი, ცუდს კარგს ვერ დავუძახებ.

ენა აჰვს წაბღმებული – თავხედურად, ზედმეტს ლაპარაკობს, - ყბელობს, ქარიანი ენა აქვს.

ენა აღარ ერჩოდა – ენა არ ემორჩილებოდა, მუნჯდებოდა; გადატ. ლაპარაკი აღარ შეეძლო.

ენა გაუხმეს – გადატ. ლაპარაკის უნარი წაერთვას, მუნჯად დარჩეს, ლაპარაკი ვერ შეძლოს (ვინმეს) – წყველის ფორმულაა.

ენა და პირი ვერ მოსთვლის – არც ენასა და არც პირს არ შეუძლია აღნუსხოს ის (იგულისხმება უამრავი. უსივალავი რამ) რაოდენობა; გადატ. მეტად ბევრია, ხშირია, აურაცხელია.

ენა მბმება – შეფერხებით მეტყველებს, ბორძიკით ლაპარაკობს.

ენა მქაჰმება – გადატ. ბევრი ლაპარაკის, ქაქანის, ტარტარის გუნებაზეა.

ენა პრეპა – არეულად ლაპარაკობს, ერთის ნაცვლად მეორეს ამბობს.

ენა ვერ იტყვის (ენით ვერ იტყვის) – ენა ვერ გამოთქვამს, ვერ გადმოსცემს; ენით ვერ გადმოსცემა. ძალიან ძნელი სათქმელია.

ენა მუცელში ჩაშვარდა – ხმა ვეღარ ამოიღო, ლაპარაკი შეწყვიტა, ენა დაება (შიშისაგან, გაოცებისგან...).

ენა მხარზე აქვს გადაკიდებული – გადატ. ბევრი ლაპარაკი იცის, ლაქლაქაა, ენატარტარაა.

ენა პირში ჩაშვარდება – ხმას ვეღარ ამოიღებს, ვეღარაფერს იტყვის ალელეების, შიშის, სიხარულის... გამო.

ენა უბოროტიკდება – ენა ებმის, თავისუფლად ვერ ლაპარაკობს.

ენა შვარდება – ლაპარაკის უნარი ერთმევა. ლაპარაკს ვეღარ ახერხებს.

ენა უსწრებს – გადატ. ზედმეტს, უადგილოდ, დაუფიქრებლად ლაპარაკობს, ენა წინ უსწრებს.

ენა უყივლებს – თითქოს წინასწარმეტყველებს იმას, რაც შეიძლება მოხდეს.

ენა უჭრის – გადატ. კარგი მარილიანი ლაპარაკი იცის, ლაპარაკი ეხერხება, ეადვილება; ორატორობს, ოქროპირობს.

ენა ჩაშვარდება (მუცელში) – ხმას ვეღარ ამოიღებს, ლაპარაკის უნარი წაერთმევა, დადუმდება (შიშის, ალელეების... გამო).

ენა ძლივს მოიბრუნა – ძლივს დაილაპარაკა, ძლივს ამოიღო ხმა.

ენა წინ უსწრებს – გადატ. დაუფიქრებელი ლაპარაკი იცის.

ენა, ხმა... წაერთმევა – მეტყველების უნარი დაეკარგება.

ენაგადმოგდებული დარბის – გადატ. ძალიან უჭირს, ცუდ დღეშია, იტანჯება.

ენად გადაქცევა – გადატ. ბევრი, გაუთავებელი ლაპარაკის, ყბელობის დაწყება, უბელობა.

ენად გადაქცეული – ენად გაკრეფილი, ლაქლაქა.

ენად გაიპრიშება – ბევრს და მეტიჩრულად ილაპარაკებს.

ენად გაპრიშა – გადატ. ბევრი და მეტიჩრულად ლაპარაკი, ლაქლაქი.

ენად გაპრიშილი ვინც ბევრი ლაპარაკი იცის, გაუთავებლად მოლაპარაკე.

ენად ქცევა – გადატ. იტყვიან, როცა ვინმე გაუთავებელ ლაპარაკს მოჰყვება.

ენაზე აღბას გადატ. ძალიან კარგად იცის და ვერ მოუგონებია (სიტყვა, სახელი), საცაა გაახსენდება.

ენაზე აკერია (ვინმე, რამე) – გადატ. წარამარა ახსენებს (ვინმეს, რამეს), მუდმივად ლაპარაკობს (ვინმეზე, რამეზე), პირზე აკერია (ვინმე, რამე), სულ ერთსა და იქასვე ლაპარაკობს, გაიძახის; იცის.

ენაზე არ დაადგება (რამე) – გადატ. უთქმელად არ დატოვებს (რამეს), წამოსცდება (რამე).

ენაზე არაფერი დაამაბრდება, ენაზე რა დაამაბრდება – გადატ. ვერაფერს დამალავს, ყველაფერს იტყვის.

- ენაზე არაფერი დაამაზრდება** უოქქელად არაფერს დატოვებს, ყველაფერს იტყვის.
- ენაზე ღარჩება (სიტყვა..)** – თქმას ვერ მოასწრებს (სიტყვისას), ლაპარაკს ვერ დაამთავრებს, სიტყვას შეაწყვეტინებენ.
- ენაზე დახვევა (რამესი)** – გადატ. მუდმივ სალაპარაკო საგნად გახდომა.
- ენაზე ღბომა** – გადატ. სულ ერთსა და იმავეზე ლაპარაკი.
- ენაზე (ენას) კლიტის დაადებს** ხმის ამოდების საშუალებას არ მისცემს, არ ალაპარაკებს, გააჩუმებს.
- ენაზე იკბინა** – გადატ. ენა მოიკვნითა, უცბად გაჩუმდა და ინანა, რომ წამოსცდა.
- ენაზე კბენა** – გადატ. წამოცდენილი ნათქვამის მონანიება და უცებ გაჩუმება, თითზე კბენა, ენის მოკვნეცა.
- ენაზე კბილის დადგმა** – გადატ. გაჩუმება, ხმის გაკბენდა, სინანული რაღაცის (არასათქმელის) თქმისათვის.
- ენაზე კბილის დაჭერა** – იგივეა, რაც ენაზე კბილის დადგმა, გაჩუმება.
- ენაზე კბილს დაიდგამს** – კრინტს არ დაძრავს, გაჩუმდება, არაფერს იტყვის.
- ენაზე კლიტის დადება** – გადატ. დადუმება, გაჩუმება, მორიდება ზედმეტი ლაპარაკისა, საიდუმლოს შენახვა.
- ენაზე მოადგმება** – სათქმელად მოუვა.
- ენაზე (პირზე) აკმრია (ეკმრა)** წარამარა ახსენებს, ხშირად იმეორებს ერთსა და იმასვეს გაიძახის.

ენაზე (პირზე) დანიკერებს – გადატ. ხშირად გაიმეორებს, წარამარა ახსენებს, მუდამ ერთსა და იმავეს იტყვის, აიჩქმებს.

ენაზე რა დაამაბრებს – ყველაფერს იტყვის, რა გააჩუმებს.

ენაზე უტრიალებს (ვინმე, რამე) – გადატ. ხშირად ახსენებს, მუდამ ახსოვს, ენაზე აკერია (ვინმე, რამე).

ენაზე შემურობა სათქმელისა – მღელვარებისაგან, ძლიერი ემოციისაგან ვერაფრის თქმა.

ენაზე წისქვილის ქვის დაკიდება – გადატ. დაძძიძება, გაჩუმება, დაბრკოლება, ხელის შეშლა.

ენაზე ჭალი მომდება – გადატ. კარგი მოლაპარაკება, რაც უნდა ჰკითხო, ყველაფერზე მოგიგებს, ლაპარაკში არაფერი აბრკოლებს, რიტორია, მჭევრმეტყველია.

ენამ მიყივლა – გადატ. შემატყობინა მომავალი, წინასწარ მაგრძნობინა, ჩემდა უნებურად მაცნობა.

ენამ უყივლა – გადატ. წინასწარ, უნებურად თქვა ის, რაც შემდეგ შესაძლოა ახდეს.

ენას აბრტყელებს – ზომა არ იცის, ზედმეტს ლაპარაკობს.

ენას აიდგამს – იგივეა, რაც ენას ამოიდგამს, ლაპარაკს დაიწყებს.

ენას აიხსნის – გადატ. ალაპარაკდება.

ენას აკვმებს – მახვილ, მოსწრებულ სიტყვებს ისვრის, მჭევრმეტყველურად ლაპარაკობს, რიტორობს.

ენას, ამბავს უზიდავს – ამბავი მიაქვს ვინმესთან (ხშირად) ასმენს.

ენას არ (ალარ) დააყენებს – ენას არ გააჩერებს, არ მოასვენებს, - სულ ილაპარაკებს, იყბედებს.

ენას არ აჩმრებს განუწყვეტლივ ლაპარაკობს.

ენას ასარსალმებს – ენას ატარტარებს. ოსტატურად, მოქნილად ყბედობს.

ენას ასინინებს – ბოროტ ხმებს ავრცელებს, ბოროტად ჭორიკანობს.

ენას ატმინებს – ლაპარაკს, მეტყველებას ასწავლის.

ენას აჭარტალმებს – გაუთავებლად ლაპარაკობს; ზედმეტს და უადგილოდ საუბრობს. ყველასთან ლაპარაკობს იმას, რისი თქმაც არ შეიძლება, რაც საიდუმლოა.

ენას ბააბრტყმლმებს – ზედმეტს, ძალიან ბევრს ილაპარაკებს.

ენას ბააბრკმლმებს – ბევრს, ზედმეტს ილაპარაკებს, ყბედობას მოჰყვება.

ენას ბაიბრილმებს – ბევრს, ზედმეტს ილაპარაკებს, - იყბედებს.

ენას გამოუყოფს -- გამოაჯავრებს.

ენას დაამოკლებინებს – გადატ. აიძულებს ენა დაიმოკლოს; ჩააჩუმებს.

ენას დაატრიალმებს – გადატ. მოქარგულ ენას ააძოქმედებს, ენას აამუშავებს.

ენას დაიტკბობს – ტკბილად დაიწყებს ლაპარაკს.

ენას (ენაზე) კბილს დაადბამს – გაჩუქდება, არაფერს იტყვის.

ენას (ენაზე) კბილს დააჭმრს – ივივია, რაც ენას კბილს დაადგამს, კრინტს არ დაძრავს.

ენას ვერ აკვრევიანებს - ვერ ალაპარაკებს, ხმას ვერ ამოაღებინებს.

ენას ვერ დაძრავს ხმას ვერ ამოიღებს, კრინტს ვერ დაძრავს.

ენას ვერ იბრუნებს - ხმას ვერ იღებს, ლაპარაკს ვერ ახერხებს.

ენას იღვამს -- გადატ. ლაპარაკს იწყებს, ხმას იღებს, ენას ძრავს.

ენას იღმსავს - გადატ. ბევრი ლაპარაკისთვის, ყბედობისთვის ემზადება.

ენას იფხანს - ტყუილუბრალოდ, უსაგნოდ ლაპარაკობს.

ენას იფჰავს - გადატ. ცხარობს, ჯავრობს, გაცხარებით ლაპარაკობს, პირს იწყავს.

ენას კბილებს დააჭმრს ([მო]უჭმრს) -- ფრთხილად ილაპარაკებს, მხოლოდ იმას იტყვის, რაც საჭიროა; გაჩუმდება.

ენას მიიტანს - სხვის ნათქვამს გაამჟღავნებს, - ენატანიობას გასწევს, დაასმენს.

ენას მოაკვნიანებს ჩააჩუმებს, ხმას გააკმენდინებს.

ენას მოუკიდებს - ენის ბორძიკით ილაპარაკებს.

ენას მოიკვნიტს - ლაპარაკს უცებ შეწყვეტს, უცბად გაჩუმდება, თავს შეიკავებს აზრის გამოთქმისაგან.

ენას მუცელში იმაღავს - გადატ. არაფერს ამბობს, სათქმელს არ ამჟღავნებს.

ენას მუცელში ჩაიბღმებს - კრინტს ვერ დაძრავს, დაღუძდება, გაჩუმდება.

**ენას (პირს, კრინტს, სიტყვას..) ვერ დააკრძა-
ვინმეს** ვერ ალაპარაკებს, ხმას ვერ ამოაღებინებს,
ვერ ათქმევინებს.

ენას (პირს) დაიშაქრავს – გადატ. ტკბილად დაი-
წყებს ლაპარაკს, ვინმეს საამებლად, გულის მოსაგებად
ისაუბრებს.

ენას (პირს, ხმას) იშაქრავს ტკბილად მუსაი-
ფობს.

ენას პირში ველარ დააკავებს – ენას ველარ
გააჩერებს, იტყვის იმასაც რაც საჭირო არაა.

ენას (სიტყვას) პირში [და]იჭერს (დააკავებს)
– მოზომვით ილაპარაკებს, ზედმეტს არ იტყვის.

ენას უზიდავს – იგივეა, რაც ენა მიაქვს (ვინმესთან)
ჭორიკანობს.

ენას უკიდებს – გადატ. შეფერხებით ლაპარაკობს,
ენამოკიდებით, ბორძიკით ლაპარაკობს.

ენას შიშიშოკლებს – იგივეა, რაც ენას დაიშოკლებს.

ენას შეუპრავს – ლაპარაკს არ დააცლის. თქმის სა-
შუალებას არ მისცემს, ძალით გააჩუმებს.

ენას ჩააბღებინებს (მუცელში) – ხმის ამოღების
საშუალებას არ მისცემს, კრინტს არ დააძვრევინებს, ხმას
გააკმენდინებს.

ენას ჩაიკვნებთს – ენას უნებლიეთ მოიკვნეტს; მოი-
წყეწკავს.

ენას ჩაუბღებს (მუცელში) – ლაპარაკის უნარს
წაართმევს, - გააჩუმებს, დაადუმებს.

ენას ძლივს-ღა იბნებს გადატ. გარკვეულად. გასაგე-
ბად ველარ ლაპარაკობს, ენას ძლივს აგნებს.

ენას წააგდებინებს - სირბილით (ან მუშაობით) დაქანცავს.

ენას წაიგდებს - თავხედურად ზედმეტ ლაპარაკს მოჰყვება.

ენას წაიბრკმლებს ზედმეტს ილაპარაკებს, - ენას წაიგდებს.

ენას წაიკვნეხს - იგივეა, რაც ენაზე იკბენს.

ენით ამპარტავანი - ტრაბახა, ბრტყელ-ბრტყელი სიტყვებით მოლაპარაკე; ბევრის მოლაპარაკე და არაფრის გამკეთებელი.

ენით არ ითქმის - ენას არ შეუძლია გამოთქვას (სათქმელი); გადატ. მეტად მძიმე რამ დანაშაულია, დიდი ბოროტებაა ვინმეს მიერ ჩადენილი; ადამიანის ენა უძლურია მისი შინაარსის გადმოსაცემად.

✓ *ზოგჯერ ენითაც ვერ გამოიხატება ადამიანისა თუ საგნის უსაზღვრო სიმშვენიერე ან რამე შემადრწუნებელი ამბავი. ამ დროს ენა ადამიანისა სრულიად უძლურია.*

ენით ბალოკვა - გადატ. მოაღერსება, მოფერება, მეტწილად არაგულწრფელად.

ენით გამოუთქმელი - რასაც ენა ვერ გამოთქვამს, სიტყვით ძნელად გადმოსაცემი, აუწერელი, უსაზღვრო.

ენით ნაკვირცხალს (ნაკვირჩხალს) იღებს

გადატ. ავია, კაპასია, ნერვიულია.

ენით ჯარას დატრიალება - გადატ. ბევრი ტყუილის თქმა, ლაქლაქი, ყბედობა.

ენის აღბმა იგივეა, რაც ენის ამოდგმა, ლაპარაკის დაწყება.

ენის ამოგნება – გადატ. ალაპარაკება, ენის ამოღება. ხმის ამოღება.

ენის ამოღება – გადატ. ლაპარაკის დაწყება, ამეტყველება; ხმის ამოღება, ენის დაძვრა.

ენის ამოღება -- გადატ. ხმის ამოღება, კრინტის დაძვრა.

ენის აყოლა – გადატ. ვინმეს ნათქვამის, ჭორის დაჯერება.

ენის ახსნა – გადატ. ლაპარაკის დაწყება, ალაპარაკება.

ენის გაბრტყელება – გადატ. ზედმეტი, გაუთავებელი ლაპარაკი, ლაქლაქი.

ენის გაბრძელება – გადატ. ბევრი, ზედმეტი ლაპარაკი, ყბელობა, ენის გაბრტყელება.

ენის გაღმსვა – ენის განმახვა, გაფხიანება; გადატ. მომზადება უფრო მეტი ლაპარაკისათვის.

ენის განძრევა – გადატ. ლაპარაკი, თქმა.

ენის გასატყვანად – გამოთქმის, წარმოთქმის გასაუმჯობესებლად.

ენის გასატყვანი – ენის სავარჯიშო, ძნელად გამოსათქმელი სიტყვების შეწყობა - სწრაფად წარმოთქმისათვის.

ენის გატყვანა – გადატ. ლაპარაკში გაწაფვა, ლაპარაკის თავისუფლად დაწყება; პირველად ამეტყველება.

ენის გაშანშალება – 1. ლაპარაკად გადაქცევა. 2. შეტყველების დახვეწა.

ენის დაბმა – გადატ. გაჩუმება, დამუნჯება. ხმის ვერ ამოღება, ენის ჩავარდნა; ენის აბორძიკება.

ენის დამოკლება – გადატ. ლაპარაკის შეზღუდვა, შედარებით ნაკლები ლაპარაკი; გაჩუმება.

ენის დატკბობა გადატ. ტკბილად ლაპარაკის დაწყება, დაშაქრული ენით მეტყველება.

ენის დაშაქვრა -- გადატ. ტკბილად, ვინმეს საამებლად საუბრის დაწყება, ენის დატკბობა, პირის დაშაქვრა.

ენის დაძვრა -- გადატ. ხმის ამოღება, კრინტიის დაძვრა, რამის თქმა.

ენის ზიდვა -- გადატ. ენის მიტანა, დასმენა.

ენის კიდება გადატ. ბორძიკით, გაუგებრად ლაპარაკი.

ენის მიმტანი -- გადატ. ენატანია, მახეზლარი, დამსმენი, ჭორიკანა.

ენის მიტანა -- გადატ. დასმენა, დაბეზლება, ენის ზიდვა.

ენის მიტან-მოტანა -- გადატ. ენატანიობა, დაბეზლება, ჭორაობა.

ენის მობრუნება -- გადატ. რამის თქმა, ხმის ამოღება, კრინტიის დაძვრა.

ენის მოთაფვლა -- გადატ. ტკბილად დაწყება ლაპარაკისა, ენის დაშაქვრა.

ენის მოკვნეცა -- გადატ. გაჩუმება, საუბრის უცებ შეწყვეტა, ხმის ჩაწყვეტა.

ენის მოსაფხანად -- საჭორაოდ, სალაყბოდ.

ენის მოფხანა -- გადატ. ლაპარაკით გულის მოჯერება.

ენის მოჭრა გადატ. ვინმეს იძულებით დადუმება.

ენის მუცელში ჩაპარღნა -- გადატ. გაჩუმება, დადუმება, ენის დაბმა, ხმის ჩაწყვეტა (შიშის, აღელვების... გამო), ენის ჩაგარღნა.

ენის პირში ჩავარდნა – გადატ. გაჩუქება, ხმის ჩაწყვეტა (შიშის, აღელვების... გამო), ენის მუცკელში ჩავარდნა.

ენის ტარება – ამბის მიტან-მოტანა, დაბეზლება, ენატანიობა.

ენის ტრიალი – ჭორაობა, ენატანიობა.

ენის ქავილი – გადატ. ლაყობის ხასიათზე მოსვლა, ლაპარაკის გუნებაზე დადგომა.

ენის ქავილი აუტყდება -- ყბედობის, ღლაყობის გუნებაზე, ხასიათზე დადგება.

ენის ქავილი სჭირს (აწუსებს, არ ასვენებს..)
– იგივეა, რაც ენა ექალება.

ენის შებრუნება – გადატ. პასუხის, სიტყვის უკუხად გაცემა.

ენის შენახვა – გადატ. უთქმელობა საიდუმლოებისა, გაუმჟღავნებლობა დასამალისა, დუმილი.

ენის ჩაბღება – იგივეა, რაც ენის ჩაკარდნა.

ენის ჩავარდნა – გადატ. გაჩუქება, ენის დაბმა, ხმის ჩაწყვეტა (შიშის, აღელვების, სიხარულის... გამო). ენის მუცელში ჩავარდნა, მეტყველების უნარის დაკარგვა.

ენის ჩავარდნა მუცელში – გადატ. დაღუძება, უცბად ლაპარაკის უნარის წართმევა, ხმის ჩაწყვეტა, გაჩუქება.

ენის ჩაწყვეტა – გადატ. გაჩუქება, დაღუძება, ხმის გაკმენდა.

ენის წაბღება – გადატ. თავზედურად, ზედმეტის ლაპარაკი, - ყბედობა.

ენის წაბრძმება – იგივეა, რაც ენის გაგრძელება.

ენის წაღება – შეუფერებელი, წრეგადასული საუბარი.

ენის ფვერზე აღბას (რამე) – გადატ. იცის, სადა-
ცაა მოაგონდება... ენაზე აღბას (რამე); თქმის სურვილი
აქვს, თქმას აპირებს, სათქმელად მზად აქვს.

ენისა და პირის დაშაქვრა – გადატ. ტკბილად,
თვალთმაქცურად ლაპარაკი.

ენუქას ანღერძი – გადატ. ცრუ დაპირება.

ერდოში ბოლის შეფყვითა – გადატ. ცეცხლის
გაქრობა, ანუ ოჯახის, კერის მოშლა.

ერთ აღბილს ტქანის ერთსა და იმავეს იმეო-
რებს, ერთ დონეზეა.

ერთ ამბავს (ამბებს) დაატრიალებს – ერთ
ამბავს, ალიაქოთს, აურზაურს ატეხს.

ერთ ამბავს ათმვს – აურზაურს, აყალმაყალს ატეხს
(უტეხს); ტუქსავს, უჯავრდება.

ერთ ამბავს დაათმვს – ერთ ამბავს დააწვეს, ალია-
ქოთს. აყალმაყალს ატეხს (აუტეხს); დატუქსავს, გაუჯავრ-
დება.

ერთ ამბავშია, ერთ ყოფაშია – გადატ. ცელქობს,
ძალიან ხმაურობს, რას არ აკეთებს.

ერთ ამბავშია, ერთი ამბავი გააქვს (აქვს)
– ერთ ყოფაშია; ძალზე ხმაურობს.

ერთ ბერაში გამოყვანა, გავლა – ერთ ჩიხში
მოძწყვდება; გადატ. თავის დაუღწევლობა; გათანას-
წორება.

*✓ ბერა ჩიხია, მწყემსების მიერ ხელოვნურად გაკეთებული,
რომელშიც ძალაუნებურად უნდა გაიარონ მოსაწველმა
ცხვრებმა, ამ დროს ადვილია მათი დაჭერა, დათვლა, აცრა
და სხვ.*

ერთ ღარიჯაბში გატარება - ერთ ყალიბში ჩამოსხმა; გადატ. ყველას ერთნაირად მიჩნევა, ყველასათვის ერთნაირი ღირსება-ნაკლოვანების მიკუთვნება.

ერთ ღროს - წინათ, ოდესღაც.

ერთ ღღეს - გადატ. ერთხელ, განსაზღვრულ დროს, როდესმე, ოდესღაც.

ერთ ვაი-ვაგლასს დააწმის - დატუქსავს, გაუვკარდება, ერთ ამბავს დააწევს.

ერთ მაშრაშაში მოქცევა - გადატ. ყველას ერთი საწყაულით გაზომვა, კარგისა და ავის ერთნაირად მიივლა, ერთნაირად ჩაგდება.

ერთ მუხლზე, ერთ მუხლად - ერთ შეტევასზე, შეუსვენებლივ.

ერთ მშვენიერ ღღეს - გადატ. ერთხელ, მოულოდნელად, უეცრად, ერთბაშად, ერთ ღღეს, გაუთვალისწინებლად.

ერთ პირზე დადგებიან, იქნებიან ერთსულოვნება ექნებათ, შეთანხმებულად იმოქმედებენ.

ერთ პირზე დამდგარი - ერთიანი გადაწყვეტილების მომხრე, შეთანხმებულად, ერთსულოვნად მოქმედი.

ერთ პირზე დგანან - გადატ. ერთი აზრისანი არიან, შეთანხმებული არიან.

ერთ პირზე იღბნენ - ერთი აზრი ჰქონდათ, შეთანხმებულნი იყვნენ.

ერთ რამედ (ქალად, კაცად...) ღირს ძალიან კარგია, ძვირფასია.

ერთ სულ და ერთ ხორც - მთლიანი, ერთიანი, განუყოფელი (ითქმის ადამიანზე).

ერთ ტავაში იწვიან – გადატ. ერთნაირ გასაჭირ-ში არიან, ერთნაირად გაჭირვებული არიან.

ერთ ტავაში მოქცევა – გადატ. ერთნაირად, ერთი საზომით მიდგომა ყველასადმი.

ერთ უღელში შებმა – გადატ. შეუღლება.

ერთ ფარდში მოაქცევს – ერთმანეთის ტოლად მიიჩნევს, ერთმანეთის მსგავსად ჩათვლის.

ერთ ქვაბში ვინარაშებით – გადატ. საერთო უბედურება გკადგას ყველას.

ერთ ყლაპად არ მიყრფა – გადატ. ცოტაა, მეტად უმნიშვნელოა, ერთი ბეწოა, ჩაყლაპად არ ღირს.

ერთ ყოფას დაუწევს – შავ ღღეს დააყენებს, ძალიან გაუჯავრდება.

ერთ ყურში შეუშვებს და მორიდან ბაუშ-ვებს – გადატ. ნათქვამს, გაგონილს ყურადღებას არ მი-აქცევს, მნიშვნელობას არ მისცემს, ანგარიშს არ გაუწევს.

ერთ წერტილზე ბაიყინება – გადატ. განვითარე-ბა, მოძრაობა, წინსვლა შეწყდება.

ერთ წერტილზე გაჩერდება – განვითარებას, წინსვლას შეწყვეტს, წინ აღარ წავა.

ერთ წერტილზე იყინება – ვინმეს ან რამის გან-ვითარება, მოძრაობა, წინსვლა წყდება, ერთ წერტილზე ჩერდება.

ერთ ჭერქვეშ დაბვისველებია – ერთი ოჯახის შვილები ვართ; გადატ. ერთად გვიცხოვრია, შეგობრები ვართ.

ერთ ჭდეზე დბას – ერთი ღონეზეა, უცვლელადაა.

მართ ხანად, მართ ხ[ა]ნობას - იგივეა. რაც ერთ დროს, ერთ ჟამს.

მართ ხანს - ერთ დროს; რამდენიმე ხანს, გარკვეულ დროს, ჯერ, პირველად.

მართ ჯამში ვჭამთ გადატ. მეგობრები ვართ, თანშეზრდილები.

(მართ) ჯერზე ერთგზის, ერთ გაკეთებაზე.

მართი აღბილის ტკიპანა - გადატ. ერთისა და იმავეს გამეორება, ერთსა და იმავე დონეზე ყოფნა. წინსვლა-განვითარების შეწყვეტა.

მართი - ალთას, მეორე - ბალთას - გადატ. არეგ-დარეულობა, ერთმანეთის საწინააღმდეგოდ, შეუთანხმებლად მოქმედებენ.

მართი ალილო მღვდელსაც შესცდებავო

შეცდომა ყველას შეიძლება მოუვიდეს.

მართი ამას დახე (დამიხედე) - ეროი ამას (მავანს) შეხედე! გადატ. საკვირველია, არა რცხვენია. ტყუის.

მართი (ამას...) შეხედე, შეხე! - იტყვიან, როდესაც რამე საინტერესოს, უჩვეულოს, მოულოდნელს დაინახავენ, გაიგონებენ.

მართი ამბავი ატეხა (შექნა) აღიაქოთი, აყალ-მაყალი ატეხა.

მართი ამბავი აქვს - იგივეა, რაც ერთ ამბავშია.

მართი ამბავი დააწია (პინმეს) - დატუქსა. გაუჯავრდა. აიკლო.

მართი ბაჭინება - დრო ან მანძილი, რასაც ცხენი ჭენებისას დაღლაძდე მონადომებს; გადატ. კიდევ ერთხელ შეძლო (რადაც).

ერთი გზობა (ერთ გზობაზე), ერთ ჯერობაზე - ერთხელ, ერთგზის, ერთხელ შეტევით.

(ერთი) გუთნის გაშლა - ადგილი, სადაც გუთნის (გუთნეულის) გამლა შეიძლება, - ფართო, ვრცელი ადგილი.

ერთი და ორი კი არა, უამრავი... - გადატ. ზღვა ხალხი, ზღვა (სამეცნიერო) მასალა.

ერთი დრო იყო - იგივეა, რაც ერთ დროს.

ერთი დღეც იქნება - შესაფერი დრო, ყაძი დადგება.

ერთი ზურგი (თივა, შიშა და სხვ.) - რაც ერთი ზურგით წაიღება; გადატ. ტვირთი, რასაც ადამიანი თავის ტანით გაიტანს ერთი ადგილიდან მეორეზე.

ერთი თვალის გადავლევით - უცბად, ზერელედ, ერთი გადახედვით.

ერთი თვალის დაკვრით - ერთი თვალის მოვლევით, თვალის მოკვრით, ერთი შეხედვით, შეხედვისთანავე.

ერთი თუ ორი დღის სამყოფი - გადატ. ცოტა, ძალიან მცირე.

ერთი კალმის მოხმით - გადატ. მოკლედ და სხარტად, ცხოვლად და მკაფიოდ გამოთქმული დიდი აზრი, დიდი სათქმელი; ერთბაშად, უყოყმანოდ, ბევრი ფიქრის გარეშე.

ერთი კვირი არ მოტრიალვულა ჩემს თავზე - პურის სალეწი კევრილა არ მოუტრიალებიათ ჩემს თავზე; გადატ. მრავალგვარი უბედურება გადამხდენია თავზე, ბევრი ავი და კარგი გამოძიცლია.

ერთი კვნიტი - ერთი ბეწვა.

ერთი ლუკმა – ძალიან სატარა, ერთი ბეწვა, ერთი ციციქნა.

ერთი ლუკმის შეჭმა – გადატ. მცირე რაიმე საჭმლის მიღება.

ერთი მე ვარ ახალგაზრდა და მეორე შენი! – გადატ. როგორც მე არა ვარ ახალგაზრდა, ისე შენი (ირონი).

ერთი მუჭა – გადატ. ძლიერ ცოტა, პატარა.

ერთი ნიკი პაჭვი მმართვეს – გადატ. სულ ცოტა მმართვეს.

ერთიორად ერთითად აქცევს – ერთიორად ერთითად გაზრდის (რამეს), გაამრავლებს.

(ერთი, ორი...) ნაბლის, ფარდაბის გაშლა (აღბილი...) – ძალიან მცირე (ადგილი, მიწა).

(ერთი, ორი) სიტყვის თქმა – რამის თქმა. ცოტას თქმა.

ერთი, პირველი შესვლით – პირველი შთაბეჭდილებით, ერთი თვალის გადავლებით.

ერთი პირი – ერთსულოვნება, ურთიერთგამტანობა, თანხმობა; ერთი ნაწილი, ერთი ჯერობა.

ერთი სიტყვაც არ ჩავარდება გადატ. ყველაფერი (ნათქვამი) მართალი, სწორი გამოდგება; ახდება, შესრულდება.

ერთი სიტყვით – გადატ. იხმარება თქმულის შეჯამებისას, დასკვნის გასაკეთებლად, - მოკლედ.

ერთი სიცოცხლის ბათავება – გადატ. შეშინება, შეძრწუნება, მწარედ განცდა, შერცხვენა ვინმეს წინაშე.

ერთი სული აქვს გადატ. სული მიუდის, ძალიან ეჩქარება (ნახვა, გაკეთება...).

მართი შმხი სამარეში უღგას - იგივეა, რაც ცალი ფეხი სამარეში უღგას.

მართი შმხით - ერთი ნაბიჯით, სულ ცოტა ხნით ადრე.

მართი შმხით ბაასწრო - ეს-ეს არის წავიდა, ცოტა ხნით ადრე წავიდა.

მართი შმხით მოასწრებს (მოუსწრებს, მიასწრებს, მიუსწრებს) - სულ ცოტათი მოასწრებს (მიასწრებს...).

მართი შმხით მოვუსწარი - ერთი ნაბიჯით მოვუსწარი; გადატ. სულ ცოტათი, ოდნავ, ძლივს მოვუსწარი.

მართი შმხით წინ - ერთი ნაბიჯით გასწრება ვინმეს წინ; გადატ. სულ ცოტათი ადრე.

მართი შმხის გადაღმა - იქვე, გვერდზე; გადატ. მეტად ახლო, მცირე მანძილი.

მართი ძორწილის ხალხი - გადატ. დიდძალი ხალხი, ბევრი, უთვალავი.

მართი ღერი ბიჭი ვარ - ერთილა ვარ; გადატ. ცარიელ-ჭარიელი, უნათესავო, უმახლობლო.

მართი ყოფა ღააწია - გადატ. ყვირილი ატეხა, გაჯავრდა, ახმაურდა, აიგდო იქაურობა, იღრიალა.

მართი შემოვლალა არის - გადატ. 1. სულ მცირე მიწის ფართობი. 2. სუსტი, ძალზე გამხდარი, ღონეგამოცლილი ადამიანი.

მართი შნც, შნც[ც] მართი - გამოხატავს საყვედურს, ჭკუის დარიგებას (იმისას, ვინც რამეს აიტეხს, დაიჟინებს).

მართი ჩადგმა (ლობიო...) - ერთ ჯერზე სამყოფი, ერთი მოხარშვა (ლობიო...).

ერთი ცილა – გადატ. ძალზე მცირე, ძეგლად პაჭარა, ერთი ბეწვა.

ერთი ცხვირი – ერთი დაცემინება; გადატ. უბედურების ნიშანი.

ერთი წისქვილის ბორბალი არ დატრიალებულა ჩემს თავზე – გადატ. გაჭირვება არ დარჩენილა რომ მე არ გამოძევლო, ყოველგვარი უბედურება გადაძვინდა.

ერთი წუთი სიცოცხლე დარჩენია გადატ. დიდი დრო არ დარჩენია, საწუთროს მალე დატოვებს

ერთი ხანია – კარგა ხანია, რამდენიმე ხანია.

ერთის კმარისანი ვართ და ერთი ცეცხლისანი – საერთო კერა და ცეცხლი გვაქვს; გადატ. მახლობელნი ვართ, ნათესავეები, წევრები ერთი ოჯახისა.

ერთიც ვნახოთ – გადატ. ვინ იცის, იქნებ; უცბად, მოულოდნელად.

ერთმანეთს თხა და მგელივით უცქერიან
ერთმანეთს მტრულად უყურებენ.

ერთსა და იმავე ღარზე დგანან ერთნაირ მდგომარეობაში არიან.

ერთხელ და ერთხელ დამთავრდეს იგივეა, რაც ბოლოს და ბოლოს დამთავრდეს.

ერთხელ და სამუდამოდ – საბოლოოდ, გადაჭრით, უკანასკნელად.

ერთხელ ჩვენკენაც მოვა წვიმა – გადატ. ერთხელ ჩვენც გაგვიღიმებს ბედი, ჩვენც კარგი დღე დაგვიდგება.

მართხელ[აც] (მართ[იც]) იქნება [და]... – მოვა, დადგება დრო, ჟამი (და...), ბოლოს და ბოლოს მოხდება, - ბოლოს და ბოლოს არ შეიძლება არ მოხდეს (რომ)...

მრი და ბერი შეიკრიბა -- ერთობლივ ყველამ მოიყრა თაჯი.

მს არის, რაც არის – გადატ. ეს არის ყველაფერი. და(კინცი): ცუდია, საზიზღარია.

მს ბურთი და მს მოედანი – ჰა ბურთი და ჰა მოედანი - თუ შეგიძლია, გაიტანე ლელო; გადატ. ვნახოთ, რასაც იზამ, რასაც გახდები; ვნახოთ, ვინ ვის აჯობებს.

მს დღე ნიშანი (იყოს) – გადატ. მოსაგონებლად, ეს დღე გვქონდეს, დავიხსოვოთ.

მს (მბ) ოსერ-ტიალი – სიტყვის მასალა; გამოხატავს უკმაყოფილებას.

მს საკმეპი (ნაკმაზი) შენს წიწილებს დაუყარე იტყვიან, როცა ვინმეს ნათქვამს არ უჯერებენ; ვერ მომატყუებ.

მს-ისაო, მს-მსაო – გადატ. ბევრი რამ გასაკეთებელია, ან მოსაპოვებელი; აღნიშნავს: მოუცლელობას, დროის უქონლობას.

მს რა ცოდვა მემკითხა – ეს რა ცოდვა დამბრალდა, ეს რა დანაშაულისათვის მომეთხოვა პასუხი! გადატ. რა უბედურება დამატყდა თავს, როგორ დავიღუპე!

მს უღვაში არა მსხმია, მს უღვაში არა მქონდეს გადატ. ფიცი: შერცხვენილი ვიყო, სულ უკანასკნელი ვიყო, კაცი არ ვიყო...

მს უღვაში მოგაარსეთ, თუ... (ჩემი ნათქვამი მართალი არ გამოდგეს) – გადატ. შერცხვენი-

ლი ვიყო, ვაუჟაცი ნულარ ვიქნები, უკანასკნელ ადამიასად ჩამთვალეთ.

მს ულვაში კაღლისა იყოს, თუ... — გადატ. კაცი არა ვყოფილვარ, სულ უკანასკნელი ადამიანი ანუ ძაღლი ვიყო, თუ...

მს კველი და სხვა ახალი გადატ. ღმერთმა ბევრი ტანისამოსი გაცვეთინოს, დიდხანს გაცოცხლოს

მსეც ერთი თანხაა — გადატ. წყალობაა, ჯათმობაა, სამსახურია, გამარჯვებაა.

მსეც შენი (თქვენი...) — იხმარება ნიშნის მოკებისას (როდესაც რამე ჩაიშლება ან არ გამოვა).

მშაპების ხელმწიფე — გადატ. დიდად ბოროტი, საშინელი მაცდური.

მშაპი ღაპაბათ — გადატ. სიავეს, ზარალს, დასაკარგს თავი დავაღწიოთ.

მშაპი მჯღარა (რამეზე) — გადატ. ის რაც ყველას დაკარგული გვეგონა, ვიპოვეთ.

მშაპი შეუჯდება არასასურველი რამ აეკეთება, შეუჩნდება; შეაცდენს.

მშაპის აყოლა — ეშმაკის გზით გავლა, მისი აღევსება; გადატ. ეშმაკის მიბაძვა, ეშმაკურად მოქცევა.

მშაპის გზა — გზა, რომლითაც ეშმაკი დადის, გადატ. უკუღმართობა, ავკაცობა, ბოროტება, ბიწიერება.

მშაპის გზაზე შეღბომა იგივეა, რაც ეშმაკის გზას გამოკიდება.

მშაპის გზას გამოკიდება — გადატ. სახიფათო მდგომარეობაში ჩავარდნა; ბოროტების, ავკაცობის ჩაღენა.

ეშმაკის ვირზე შესმა – გადატ. სირცხვილი, საჯაროდ შერცხვენა, გაბახება.

ეშმაკის კერძი – გადატ. ბოროტი, უკულმართი ვინმე.

ეშმაკის კვალზე შემღბარი -- ეშმაკის თანახმარი; გადატ. ბოროტ საქმეზე გადასული.

ეშმაკის მახალა – გადატ. ძალზე უშნო, უკეთური სახისა, ცუდი შესახედავი (ითქმის ქალზე).

ეშმაკის მოციქული მაცდური; მატყუარა.

ეშმაკის მუშა -- გადატ. უნაყოფო მუშა, ღროს დამკარგავი, გამოუსადეგარი მუშა.

ეშმაკის მუშა ხლება – ავი საქმის მკეთებელი, ბოროტი საქმის ჩამდენი გახლება.

ეშმაკის ფხვების მომჭრელი – გადატ. ქლეხა, გაიძვერა, მოხერხებული, გაქნილი ადამიანი.

ეშმაკის ფხვი – ეშმაკის მსგავსი, ეშმაკის ტოლი; გადატ. მოხერხებული, ეშმაკის ხასიათისა და ქცევისა.

ეშმაკის შეჯღომა – გადატ. რამე არასასურველის აკვიატება, გაბოროტება, ცუდ გზაზე დაღგომა.

ეშმაკის შეჯღომა გვერღებში – გადატ. ბოროტის განზრახვა, სიავის გზაზე დაღგომა, რამე ცუდის გავლება გულში.

ეშმაკის ცხენზე შეჯღება – გადატ. გაჯიუტდება, გაკერპდება, თავისი ნათქვამის გატანა, ბოროტის განზრახვა.

ეშმაკის ცხენიდან ჩამოსვლა – გადატ. ჯიუტობაზე, კერპობაზე ხელის აღება, გულიდან გადაყრა ეშმაკობისა.

ეშმაკის წილი – იგივეა, რაც ეშმაკის კერძი.

(ეშააკის) ჯორჯე შეჯღება – გაჯიუტდება, უკუღმართად მოიქცევა.

ეშააკისათვის სულის მიყიდვა გადატ. ისეთი ბოროტების ჩადენა, რაც სულს წაწყმედს, ავკაცობა. კაცისკვლა.

ეშააკა ბიტომა—ეშააკი გაგინათესავდა; გადატ. ეშააკის თვისებები შეიძინე, გაავლი, გაეშააკდი, ეშააკის ხასიათისა და ბუნების გახდი.

ეშააკა ჩამოგვიარა გადატ. ცუდად წაგვივიდა საქმე; დავინავსეთ, დავითარსეთ, ავირ-დავირიეთ, ავ. ბოროტ საქმეს დავადექით.

ეშააკა წაიღოს, ეშააკა იცის (ვინმეს თავი და ტანი) – ეშააკი დაეუფლოს, ეშააკისა იყოს.

ეშააკს ააწყვეტინებს – გადატ. უშნოა, ცუდი გარეგნობისაა, ჯოჯოხეთის მაშხალაა.

ეშააკს არ სძინავს – გადატ. სიფრთხილესა საჭირო, ვინ იცის, რა მოხდეს.

ეშააკს აუტანია – გადატ. ცუდად იქცევა, გაბოროტებულია, სწორი გზიდან არის გადაცდენილი.

ეშააკს აუტანისარ – გადატ. ეშააკს გადაუხრიხარ, საეშააკო საქმე დაგიწყია, სწორი გზიდან გადაგიხვევია, თავი დაგილუპავს.

ეშააკს თვალთ არ უჩანს – გადატ. სიფრთხილეს გემართებს, ვინ იცის, რა მოხდეს; ცუდი რამაა მოსალოდნელი.

ეშააკს თვალი არ უჩანს – გადატ. ხიფათია მოსალოდნელი, მასაძლებელია რამე მარცხი მოხდეს. ეშააკს არ სძინავს.

ემშაკს მიაჭურთხა იგივეა, რაც ეშმაკს შეაჭურთხა, დაგმო ეშმაკეული.

ემშაკს ნემსის ყუნწი აკვრენს – გადატ. ეშმაკია, გაიძვერაა, ოინბაზია.

ემშაკს სული მიჰყიდა – გადატ. ადამიანურზე, კეთილშობილურზე, ყველაფერზე ხელი აიღო, გააკაცდა, ეშმაკი შეუჯდა; არავითარ აკაცობას არ მოერიდა.

ემშაკს შეჭურთხება – გადატ. თავის არიდება ცუდი საქმისა და ბოროტებისათვის.

ემშაკსაც შეაცდენს ეშმაკსაც მოატყუებს, ცუდს საქმეს ჩაადენინებს; გადატ. დიდი გაიძვერა ვინმეა, ეშმაკზე ეშმაკია.

ემსზე (ემსში) მოდის, ემსში შედის – რამის სიყვარული, სურვილი უჩნდება, რამე გაიტაცებს, მზიარულდება.

ემსზე მოსული (ემსში შესული) – ვინც ემსზე მოვიდა, ვინც ემსში შევიდა, აღტაცებული, აღფრთოვანებული, გატაცებული.

ემსში მოჰყავს – რამის სიყვარულს, სურვილს აღუძრავს, იტაცებს.

ემსში შესული – გალამაზებული, გამშვენებული, ეშხიანი.

ემოსავით თავისკენ მოთლა – გადატ. მხოლოდ თავისთვის ზრუნვა, თავისკერძობა.

✓ *ეჩო* – ხის სათლელო იარაღია, პირბრტყელი და თოხნით ძოხრილი (ნაფოტებს ისვრის მხოლოდ მთლელისკენ).

მჭვი მიაქვს – ეჭვი უჩნდება, საეჭვოდ ძიიჩნევს (ვინმეს ან რამეს).

მჭვი შმაქვს (მჭვს შვიტანს, მიიტანს) ეჭვის თვალით შეხედავს, საეჭვოდ მიაჩნია (ძიიჩნევს), ეჭვდება.

მჭვი შესდის საეჭვოდ მიაჩნია, ეჭვი აღეძვრება, უჩნდება, - ეჭვდება.

მჭვის თვალთ უყურებს (შესედავს) ეჭვით უყურებს (შეხედავს), - ეეჭვება. შემოწმებას თვლის საჭიროდ, კრიტიკულად უყურებს.

მჭვს აართმევს – ეჭვს აიღებს (ვინმეზე).

მჭვს ბაივლებს (ბულში) – ეჭვს გაიტარებს, ეჭვს გაიჩენს (გულში).

მჭვს ბარეშეა – ეჭვი არ არის, უეჭველია, ნამდვილია.

მჭვს იღებს – ეჭვი მიაქვს (ვინმეზე ან რამეზე), ეჭვი უჩნდება.

მჭვში შედის – ეჭვი უჩნდება, ეჭვდება.

მჭვში შეჰყავს – ეჭვს უჩენს, აეჭვებს.

მსტიბარს, ისტიბარს არ იტმს გადატ. არ ტყდება, გულს არ იტყხს, იმედს არ კარგავს.

3

ვათენებ-ვაღამებ, ვათენ-ვაღამებ – გადატ. დრო მიძაქვს, არც თავისთვის და არც სხვისთვის თითქმის არაფერს ვაკეთებ.

ვანი არა აქვს ჩემს თავს – გადატ. არა გამიჭირდეს რა, უბედურება ამცდეს თავიდან.

✓ ერთგვარი ფორმულაა ფიცისა. იხმარება ნიშნის მოგებით.

ვანი დედასა მტრისასა წამოძახილი მტრის მიმართ ქუქარის გამოსახატავად (ზოგჯერ სინანულის გამოსახატავად); გადატ. მტერი დამარცხდეს, გულის წადილი ვერ აუსრულდეს, იძლიოს, დედას მოუკვდეს.

ვანი დედიჩემის ღმერთს – გადატ. ვაი დედაჩემის გაუბედურებას, ჩემი სიკვდილის მომსწრეს.

ვანი-ვაგლახს დააყრის – ვაი-ვაგლახს დაატეხს, უბედურებას შეამთხვევს, შავ ღღეს დააყენებს.

ვანი თუ – გამოხატავს არასასურველი შესაძლებლობით გამოწვეულ შიშს.

ვანი მის (შენს, ჩემს) მოსწრებას! – ვაი მის... სიცოცხლეს! ვაი მის... უბედურებას!

ვანი მისი (შენი, ჩემი) ბრალი! – მწუხარება, უბედურება, დიდი გაჭირვება.

ვანი, საყვარელო! დედა, საყვარელო! – სიტყვის მასალაა, გამოხატავს სიამოვნებას, მოწონებას.

ვანი, სირცხვილო! – სასირცხვილო საქმე გვემართება; გადატ. თავი გამოსაჩენი არა გვაქვს, სირცხვილით სად

დავიმალოთ? წამოძახილი – შესარცხენი, დასადრახი შექმთხვევის გამო.

პანი ქვასა და წყალს – გადატ. უბედურება გაძეფდება, საშინელება დატრიალდება, ქვეყანა დაიღუპება.

პანი შენ დღეს – მუქარა: უბედურება შენს სიცოცხლეს! გადატ. საქმე ცუდად წავა, ადვილად ვერ გადარჩები, უბედურება არ აგცდება.

პანი შენ თიებსა – უბედურება შენს თიებს; გადატ. სატკივრებმა თან გადაგიტანოს.

✓ *თია – ცხიძოვანი სიმსივნეა.*

პანი შენ ტყავს! – ცული დღე დაგადგება, კაი შენი ბრალი!

პანი შენს მტერსა და მოძულეს – უბედურება შენს მტერს და მოძულეს; გადატ. ღმერთმა კარგად გამყოფოს, უბედურება აგცდეს.

პანი შენს პატრონს – ვაი იმას, ვინც თავისად გაგულუქბს; გადატ. შენც იტყვი, კაცი ვარო?!

პანი ჩემი ცოდვის ბრალი – გადატ. დიდად კარ დამნაშავე, ვერაფერი მიშველის ცოდვილსა და ძქუტისმეტად შესაბრალისს.

პაიდან ვუიში ჩაბდება კაცისა გადატ. ერთი უბედურებისაგან თავდაღწეულის მეორე, უარეს უბედურებაში ჩავარდნა.

პაიგე დედა – დიდ გასაჭირში ვარ; გადატ. ვიღუპები, მიშველე, გაჭირვებისაგან მიხსენი, დამეხმარე, ვკვდება.

პაკეზიდაც ურემი გადაუბრუნდება გადატ. სწორ ადგილზედაც შეიძლება გადაბრუნდეს ურემი; უბე-

დურებას არ სჭირდება განსაკუთრებული, მწვავე, პირობები, ის შეიძლება მშვიდ, წყნარ სიტუაციაშიც წარმოიქმნას.

ვალალა დამყარა (დიდი ხანია) – (დიდი ხანია) მკვდარია, გამოტირებულია.

ვალალას აყრის – წყველის. - ქოქოლას აყრის; ცუდ სიტუაციას უქმნის, ცუდ დღეს აყენებს, მეტად აწუხებს.

ვალ[ებ]იდან ამოვა – ვალ[ებ]ს თავს დააღწევს, ვალს მოიშორებს, გადაიხდის.

ვალეში ვარდება – დიდად [და]ვალთანდება, ვალებს აიღებს.

ვალ[ებ]ში ცვივიან – დიდად ვალთანდებიან, ვალებს იღებენ.

ვალის აყრა – ვალის მოშორება, გადახდა; გადატ. მოვალეობისაგან გათავისუფლება, თავის დახსნა პასუხისმგებლობისაგან.

ვალს არ შეარჩენს – გადატ. სანაცვლოს მიუზღავს, საშაგიეროს გადაუხდის.

ვალს დასდებს – დაავალებს, პატივს სცემს.

ვალს (ვალად) დაადებს -- ვალში ჩაადებს. გადატ. - ვალდებულს გახდის, - დაავალდებულებს, დააკისრებს.

ვალში ჩააბდებს – ვალს დაადებს, დაავალიანებს.

ვალში ჩავარდნილი – დიდად დავალიანებული.

ვალში ჩაცვივდებიან – დიდად დავალიანდებიან.

ვალშია სხვათა წინაშე – მოვალეა, პასუხისმგებელია სხვათა მიმართ.

ვაჟკაცობაზე თავსა სდებს – გადატ. თავი ვაჟკაცად მიიჩნია, ჰგონია რომ ვაჟკაცია – სხვაზე უკეთესი.

ვაჟაკობაში... შეღბამს უმისს – ვაჟაკობას ძი-
აღწევს, - დავაჟაკდება.

ვარაუდს ბასწმისს – ივარაუდებს. გაითვალისწინებს.

ვარაუდს სწმისს – იგივეა, რაც ვარაუდობს.

ვარვარი ბააქვს (ბაუდის) – 1. ისე ძლიერ ხურს.
რომ შუქს გამოსცემს. 2. მაღალი სიცხე აქვს.

ვარსკვლავებს დაათვლევინებს გადატ. (ვინმე)
ძირს დასცა, პირაღმა გაშხლართა.

ვარსკვლავების კრეშა – გადატ. ოცნება, მიუწვ-
დომლის, შეუძლებლის ნდობა.

ვარსკვლავებს ეთამაშება – გადატ. ძალიან ლაისა-
ზია, მომხიბლავია, თვალწარმტაცია.

ვარსკვლავებს ეპოტინება – გადატ. მიუწვდომ-
ლისაკენ მიისწრაფვის.

**ვაჰ დედასა! ვანი დედასა! ჰანი დედასა! აი
დედასა!** – წამოძახილი მწუხარების, დანანების, ძუქა-
რის გამოსახატავად.

ვერ ვიართვეს – სურვილი არ (ვერ) შეუსრულეს.
იმედი გაუცრუეს, არ მოხდა ისე, როგორც სურდა.

ვერ მოგართვი მარბალიტი – გადატ. ჩემგან
ვერაფერი წაიღე, დამარცხდი, ცარიელზე დაგსვი.

ვერ წარმოიდგინ(თ) – იხმარება ჩართულ კამოთქ-
მად ფრაზად რამე დაუგვირებელი, არაჩვეულებრივი ამბის
გადმოცემისას.

ვერას წაიღებ – ძალით ვერაფერს (ვერას) წაძართ-
ბევ; გადატ. ვერ მძლევ, ვერ მომერევი, ვერ დამჩაგრავე, ვე-
რას დამაკლებ, ვერ დამიმორჩილებ.

ვერას იძებს – ვერაფერს იზამს, ვერას, ვერაფერს გახდება.

ვირასა ხლება – ვერაფერს აწყობს, არაფერი გამოსდის.

ვირაფერი შვილია – გადატ. არაფრად ვარგა, ცუდია.

ვირაფერი ჭაშნიკია – ვერაფერი გემოს ჩასატანებელია, არ ვარგა, ცუდია.

ვირაფერს ბამოაპარებ – გადატ. ვერ მოატყუებ, ეშმაკობა ვერ გაგივა მასთან.

ვირც-კი ღათვალო – გადატ. ბევრი, აურაცხელი.

ვინ იცის, ხვალეს რა მოაქვს – არაფერ იცის, ხვალინდელი დღე რას მოიტანს, როგორი იქნება; გადატ. სიფროთხილე გემართებს, შეიძლება რამე უბედურება დაგვატყდეს; სიფსიზლე გემართებს.

ვინ მამაკალი! – შერცხვენის ღირსი ვიყო, თუ... (იტყვიან თავის თავზე).

ვინ მე და ვინ მეზე – გადატ. ერთმანეთის შესადარებელი არა ვართ.

ვინ მოსთვლის, ვინ მოსთვალოს – გადატ. მეტად ბევრია, იმდენი, რომ მისი ჩამოთვლა არაფერს შეუძლია.

ვინ ოხერი – ჩართული სიტყვებია; ნიშნავს: ვინ იქნება ისეთი, რომ...

ვინ წინა და ვინ უკანა – გადატ. გამოიყენება: უწესრიგობის, ქაოსის გამოსახატავად. გაჭირვების დროს გაქცევა, ერთიპეორეს გასწრება, გაქცევა განსაცდელისაგან თავის დასაღწევად, თავის საშველად.

ვინ ხართ მამაცი, სად ხართ მამაცი, ვინ ხართ გულადნი! – გადატ. გამოდით, გვიშველეთ,

ვინც ყოჩაღნი, მამაცნი და გულადნი ხართ და ქტრისა არ გეშინიათ!

ვინმეზე მიბღება - სხვის საზრუნავად ქცევა; სხვისთვის შეტოვება, მინდობა, დაკისრება.

ვინმეზე მოაბღებს - ვინმეს ანაბარად, საზრუნავად გახდის, ვინმეს შეატოვებს, მიანდობს, დააკისრებს.

(ვინმეს) სახელს ჩირქს მოსცემს - სახელს გაუტეხს, დაამდაბლებს, ღირსებას შეულახავს.

(ვინმეს ან რამის) აღსასრული ღებება - (ვინმეს ან რამის) აღსასრული მოდის, ბოლო ედება.

(ვინმეს ან რამის) ცოდვაში ღებება - (ვინმეს ან რამის) ცოდვას იკიდებს, კისერზე იდებს.

(ვინმეს ან რამის) შერა გახდება (ვინმეს ან რამის) მსხვერპლი შეიქნება.

(ვინმეს) აღმა ხნულს დაღმა უარცხავს
(ვინმეს) გაკეთებული კარგი საქმის საწინააღმდეგოს სჩადის.

(ვინმეს) მხარის ჭერა - (ვინმეს) მხარეზე ყოფნა, გვერდში დგომა, მიმხრობა.

ვინმეს (რამეს) სულს ჩაჰბერავს - რადიქ გადააქცევს, რაიმე თვისებას მიანიჭებს.

(ვინმეს, რამის) წყალობით - (ვინმეს, რამის) მიზეზით, მეოხებით, გამო, გამოისობით, დახმარებით.

(ვინმეს, რამის) ხსენება გაწყდება მოისპობა, დაიხოცება.

(ვინმეს, რამის) ხსენებაც არაა - სრულებით არ არის, არ არსებობს.

- (ვინმეს) გვერდზე დაჯდომა** – გადატ. (უფლებით, მდგომარეობით) გათანაბრება, გათანასწორება.
- (ვინმეს) გზები გაიყრება (გაიყრებიან)** – სხვადასხვა გზით წავლენ. გადატ. – დაშორდებიან ურთიერთს.
- (ვინმეს) გზის ცქერაშია (ყურებაშია), ვინმეს გზას უცქერის (უყურებს, უმსცქერის)** გადატ. ვინმეს მოლოდინშია, (მოუთმენლად) ელის (ვინმეს).
- (ვინმეს) გული არ უტყდება** – რწმენა, იმედი არ ეკარგება (ვინმეს), სასოწარკვეთილებას არ ეძლევა (ვინმე).
- (ვინმეს) გული გაფყალდება** – გადატ. თავი მობეზრდება (ვინმეს).
- (ვინმეს) გულს განგმირავს** – გულში დაჭრის ვინმეს, მოკლავს. გადატ. – გულს მოუკლავს, წყენას, ძწვავე ტკივილს, ტანჯვას მიაყენებს.
- (ვინმეს) გულს დაკოდავს** – გადატ. (ვინმეს) გულს ატკენს.
- (ვინმეს) გულისათვის ფყალში გადავარდება** – გადატ. ვინმესთვის თავს არ დაზოგავს, თავს გაწირავს.
- (ვინმეს) დედა ვაცხონე** – იტყვიან მოწონებისას ან ნიშნის ძოგებისას.
- (ვინმეს თავზე) ფისქვილის ქვა (კმვრი) დატრიალდება** – გადატ. (ვინმეს) უბედურება გადახდება თავს, (ვინმე) ბევრ ჭირს გამოივლის, ბევრ გაჭირვებას ნახავს.
- (ვინმეს) თვალ[ეხ]ი (სამუდამოდ) დაისუჭება** (ვინმე) მოკვდება, გარდაიცვლება.

(ვინმეს) თვალში – ვინმესთვის, ვინმეს აზრით. ვინმეს შეხედულებით.

(ვინმეს) იქით გზა არა აქვს – გადატ. ვინმეს გარეშე ვერ გაძლებს, უმისოდ ვერაფერს გააკეთებს.

ვინმეს კალთას დაიშარმბს – გადატ. ვინმეს შველას, მფარველობას მიიღებს.

(ვინმეს) კალთას დაიჭირს – გადატ. დახმარებისათვის, მფარველობისათვის იიმართავს (ვინმეს).

(ვინმეს) კარზე ჯოხს მიაყუდებს საძველად მიენდობა, მფარველობას სთხოვს.

(ვინმეს) კბილისა (კბილა) – წლოვანებით ტოლი, ერთი ხნისა.

(ვინმეს) კვალზე წავა – გადატ. იმავე გზით წავა, ისევე მოიქცევა. (ვინმეს) მიბაძავს.

(ვინმეს) კვალში ჩამდგარი (ვინმეს) კვალს მიყოლილი, მიდევნებული.

(ვინმეს) კუდია, კუდში დასდევს ვინმეს მუდამ თან ახლავს ვინმეს, სულ უკან დასდევს ვინმეს, დამქაშია.

(ვინმეს) მზე, დღე გაშავდება – (ვინმეს) მზე დაბნელდება; (ვინმე) მოკვდება.

(ვინმეს) მზე ჩადის – ვინმეს აღსასრული დგება; ვინმე კვდება.

(ვინმეს) მზე ჩავა – ვინმეს აღსასრული დადგება.

(ვინმეს) მზის ბააქრობს – გადატ. მოსპობს, მოკლავს.

(ვინმეს) მუსლის კირას ჯდომა გადატ. განუშორებლად, მუდმივად ერთად ყოფნა, მის გარეშე არაფრის სურვილის ქონა.

(ვინმეს) მხარე უჭირავს – (ვინმეს) ეჭხრობა.

- (ვინმეს) ნებაზე მიბღებული** - ვინმეს ნებაზე დამოკიდებული, ვინმეს ანაბარა მიტოვებული.
- (ვინმეს) ნებაზე მივარდნილი** - ვინმეს სურვილზე დამოკიდებული.
- (ვინმეს) ოსტში [ა]მოვა, ოსტიდან [ა]მოვა** - ვინმეს ჯავრს ამოიყრის, სამაგიეროს გადაუხდის.
- (ვინმეს, რამის) რიგებში ჩაღებვა** - ვინმეს (რამეს) შეუერთდება, ვინმეს (რამის) გავლენის ქვეშ მოექცევა.
- (ვინმეს, რამის) რიგებში ჩაღვრვა** - ვინმესთან (რამესთან) შეკავშირება; ვინმეს მხარეზე ყოფნა.
- (ვინმეს, რამის) სისხლით მორწყავს (რამეს)**
ბევრ სისხლს დაღვრის, ბევრ ვინმეს დახოცავს.
- (ვინმეს, რამის) სისხლით შეღებავს რამეს,**
(ვინმეს, რამის) სისხლით შეიღებავს ხელმეს
ვინმეს (რამეს) სისხლს დაღვრის, მოკლავს ვინმეს, დახოცავს რამეს.
- (ვინმეს, რამის) ხელით** - ვინმეს (რამის) საშუალებით.
- (ვინმეს, რამეს, რამე) სულს ჩაჰბერავს** - რამედ გადააქცევს, რამე თვისებას მიანიჭებს.
- (ვინმეს, რამე) სახელის ტარება** - (ვინმეს, რამე) სახელის ქონა.
- (ვინმეს) სახელი გავარდება** - (ვინმეს) სახელი გაიოქმება, (ვინმე) სახელს გაითქვამს, ცნობილი გახდება.
- (ვინმეს) სახელს ჩირქი მოეცება** - სახელი გაუტყდება, ავტორიტეტი დაეცემა, დამდაბლდება.

- (ვინმეს) სახელს ჩირქს მოსცემს** სახელს გაუტეხს, დაამდაბლებს.
- (ვინმეს) სიმაღლეზე იღბა** – გონებრივად, ინტელექტით (ვინმეს) ტოლი იყო.
- ვინმეს სისხლი აღევს კისერზე** – ვინმე ჭყავს მოკლული, ადამიანის ცოდვა აღევს კისერზე.
- (ვინმეს) სისხლი გაშრება** – მოკვდება (ვინმე), მოკლავენ (ვინმეს).
- (ვინმეს) სისხლი იღო კისრად** – (ვინმეს) სისხლი დაღვარა, (ვინმე) მოკლა.
- (ვინმეს) სისხლს ჩაუქცევს** – გააუბედურებს, დაღუპავს.
- (ვინმეს) სისხლსა სვამს** – გადატ. ვინმეს აწამებს, კლავს; არ ინდობს.
- (ვინმეს) სისხლში ხელს გაურემს** – გადატ. ვინმეს მკვლელობაში მონაწილეობას მიიღებს.
- (ვინმეს) სიტყვას ყურს არ ათხროვებს** ვინმეს ნათქვამს ყურადღებას არ აქცევს, ანგარიშს არ უწევს, არ აჰყვება.
- (ვინმეს) სიტყვას ძირს არ დაუშვებს** ვინმეს სიტყვას არ გადავა, აუცილებლად შეასრულებს.
- (ვინმეს) სიტყვას ძირს (დაბლა) არ დაუშვებს, მიწაზე არ დააბდებს** ვინმეს ნათქვამს ყურადღებით მოეკიდება, ანგარიშს გაუწევს, აასრულებს.
- (ვინმეს) სიტყვას კაფი გაწყდება** გადატ. მოკვდება, გარდაიცვლება (ვინმე).
- (ვინმეს) სული ხელთ უჭირავს** (ვინმეს) ბედის მის ხელთაა, (ვინმეს) ბედს განაგებს.

- (**ვინმეს**) **სულს (ბულს) თან გაიყოლებს** – გულდაწყვეტილს დატოვებს.
- (**ვინმეს**) **სულში (ბულში) ჩააპკრენს** – საშუალებას მისცემს ვინმეს გულისნადები გაიგოს.
- (**ვინმეს სურვილს, ოცნებას...**) **ფრთები ეკვამება** გადატ. (ვინმეს) სურვილი, ოცნება... ვერ ხორციელდება, ვერ სრულდება.
- (**ვინმეს**) **უბედურებაში ღებება** – (ვინმეს) უბედურების მიზეზი ხდება.
- (**ვინმეს**) **ფესთა მტვერი** – ვინმეს მონა-მორჩილი.
- (**ვინმეს**) **ფესთა მტვრად არა ღირს** – ბევრად ჩამოუვარდება. ბევრად უფრო ნაკლებია (ვინმეზე), (ვინმესთან შედარებით) უმნიშვნელოა, არარაობაა.
- (**ვინმეს**) **ფესი არ ღაიდგმება (სადმე)** – გადატ. ფესს არ დადგამს, არ მოვა (ვინმე).
- (**ვინმეს**) **ფესი ხვდება (სადმე)** – გადატ. ვინმეს ძალადობა იგრძნობა (სადმე).
- (**ვინმეს**) **ფესის ნატერფალი** – გადატ. ვინმეს მონა-მორჩილი, ლაქია.
- (**ვინმეს**) **ფიქრი დასტრიალებს** – ფიქრობს გაჩუქებით. განუწყვეტლივ მასზე, ფიქრით მასთან არის.
- (**ვინმეს**) **ფრჩხილდაც არა ღირს** – (ვინმეზე) ბევრად ნაკლებია, (ვინმესთან შედარებით) არაფერს წარმოადგენს.
- (**ვინმეს**) **ფსიჯელი თვალის პატრონი** – იტყვიან ისეთ ადამიანზე, ვინც ყოველთვის ფხიზლად არის, ვისაც არაფერი გამოეპარება, ვინც ყველაფერს ამჩნევს.

ვინმეს ქებით არყოფნა – გადატ. ვინმეს უჩიომო ქება, ღითორამბი.

ვინმეს ყბაში (ქვეყნის ყბაში) ჩავარდნა (ჩავარდნა) – ვინმეს (ქვეყნის) სალაპარაკოდ გახლება (გახლომა).

(ვინმეს) ყბაში ჩაგდება – (ვინმეს) სალაპარაკოდ, გასაკიცხად გახლომა.

(ვინმეს) ყბაში ჩავარდნა – (ვინმეს) სალაპარაკოდ გახლომა, გაკიცხვის საგნად ქცევა.

(ვინმეს) ყბაში ჩაყრის – ვინმეს სალაპარაკოს, გასაკიცხს, გასაჭორ[ავ]ს გახდის (ბევრს).

(ვინმეს) ყურამდე მიაღწევს (რამე ამბავი...)
– გადატ. ვინმე შეიტყობს, გაიგებს (რამეს).

(ვინმეს) ყურმოჭრილი ყმა, მონა, მოსამსახურე – გადატ. (ვინმეს) ნება-სურვილის უსიტყვოდ, ბრძად შემსრულებელი.

(ვინმეს) შერჩენამ! – (ვინმეს) კარგად ყოფინამ, სიცოცხლემ!

(ვინმეს) ცოდვა დადება – ცოდვას ჩაიდენს (ვინმეს მიმართ: მოკლავს და სხვ.).

(ვინმეს) ცოდვაში ჩადგომა ცოდვის ჩადენა.

(ვინმეს) ცოდვაში ჩამდგარი – ცოდვის ჩამდენი (ვინმეს მიმართ).

(ვინმეს) ცუდი (ფინთი, უკუღმართი) ფენი, ცუდი (ფინთი, უკუღმართი) ფენისა იტყვიან მასზე ვის შემოსვლასაც უბედურების მოტანა შეუძლია.

- (ვინემეს) ცხოვრების თანამგზავრი** – მეუღლე, ცოლი, მეორე ნახევარი.
- (ვინემეს) ძვირს ამბობს, ძვირშია** – (ვინემეს) საყვედურს ამბობს; ლანძღავს (ვინემეს).
- (ვინემეს) ჭირის სანაცვლო შიქნება** – ვინემეს სანაცვლოდ მოკვდება, გარდაიცვლება.
- (ვინემეს) ჭკუაზე ივლის** – გადატ. ბრმად იმოქმედებს ვინემეს მითითებით, (ვინემეს) ნებაზე ივლის.
- (ვინემეს) ჭკუაზე მოვა** – ისე მოიქცევა, როგორც (ვინემეს) უნდა.
- (ვინემეს) ჭკუაზე წავა** – იგივეა, რაც ვინემეს ჭკუაზე ივლის.
- (ვინემეს) ჭკუაზე წავიდა** – ვინემეს მითითების მიხედვით ბრმად მოიქცა.
- (ვინემეს) ხელი ატყვია** – (ვინემეს) ხელმძღვანელობა, გაკლენა (ან აქტიური მონაწილეობა) ჩანს რამეში.
- (ვინემეს) ხელი აწარია** – გადატ. ვინემეს მფარველობით სარგებლობს.
- (ვინემეს) ხელი ჩანს (გამოჩნდება)** – ეტყობა, რომ ვიღაც მონაწილეობს, ვიღაცის გავლენაა.
- (ვინემეს) ხელსა სთხოვს** – გადატ. სთხოვს, რომ ცოლად, მეუღლედ წაჰყვეს.
- (ვინემეს) ხელში ყოვნა** – (ვინემესზე) დამოკიდებულება, (ვინემეს) დაქვემდებარებული.
- (ვინემეს) ხელში (რამის კლანჭებში...) ჩავარდნილი** – ვინემეს ხელში (რამის კლანჭებში...) მოხვედრილი: ვინემესზე დამოკიდებული; ვინემეს საკუთრებად ქცეული.

(ვინმეს) ხელში ჩააბღმებს – დამოკიდებულის გახდის (მისთვის არასასურველ ვინმეზე).

(ვინმეს) ხელში ჩაპარღნა – ვინმეს ხელში (მფლობელობაში...) მოხვედრა; ვინმეს საკუთრებად ქცევა.

(ვინმეს) ხელში ჩაცვივდებიან – ვინმეს ხელში მოხვდებიან; ვინმეს დაექვემდებარებიან.

(ვინმეს) ხელში ჩაცვენა – ვინმეს საკუთრებად გახდომა, დამოკიდებულ მდგომარეობაში მოქცევა.

(ვინმეს) ჯავრი სჭირს – ემტერება, (ვინმეს) ჯავრის ამოყრა უნდა.

(ვინმეს) ჯავრში ამოვა – სამაგიეროს გადაუხდის (ვინმეს), ჯავრს ამოიყრის.

(ვინმეს) ჯიბეში ჩადის – (ვინმე) ითვისებს, იჯიბავს.

(ვინმეს) ბრაზს დაანთხმის – გადატ. (ვინმეს) ძალიან გაუბრაზდება, დატუქსავს.

(ვინმეს) დარჩება ბურთი და მოედანი

გადატ. (ვინმე) სრული ბატონ-პატრონი გახდება მდგომარეობისა, - გაიმარჯვებს.

(ვინმეს) იყიდის და გაყიდის... – გადატ. (ვინმეზე) ბევრად კარგია, (ვინმეს) ბევრად სჯობია.

(ვინმეს) რა ვუთხრა, რომ... – გამოხატავს საყვედურს ვინმეს მიზეზით გამოწვეული დასაწინააღმდეგო ფაქტის გამო.

(ვინმეს) რაღას ეუბნები? – გადატ. (ვინმეს) რა (რაღა) პასუხს აძლევ?

(ვინმე) შირსა სჭამს – ძალიან ეფერება, თავს ევლება, ელოლიავენა (ვინმეს).

(ვინემესთან) ერთ ტაფაში დანიჭვება – გადატ. ერთნაირ დღეში იქნება, მის (ვინემეს) მწარე ბედს გაიზიარებს.

(ვინემესთვის) უკბერს ბული – ვინმე უყვარს, ვინმეთი გატაცებულია.

(ვინემესთვის) კარი ხსნილია – ზოგიერთს (ვინემეს) თავისუფლად მიესვლება, 'ზოგს ვერა.

(ვინემესკენ) სწავს სამართლის სასწორს
ვინმეს მიმართ მიკერძოებას იჩენს.

ვინც ამას არა სჭამს, ან დღე მოკვდება ან ღამე გადატ. კარგია, უნდა ჭამო, თუ არ შეჭამ წააგებ.

ვინც წლით იზრდებოდა, ის დღით იზრდებოდა – გადატ. მალე, სწრაფად. უცბად, თვალის დახამხამებაში.

ვირზე ნაჯდომო – გადატ. შერცხვენილო, სახელგატეხილო, განკიცხულო, თავლაფლასხმულო, გაწბილებულო.

ვირზე უკუღმა ზის (შესვამს...) – გადატ. საჯაროდ შერცხვება (შეარცხვენს), სირცხვილს ჭამს (აჭმევს)

ვირზე შესვამს – გადატ. სირცხვილს აჭმევს, - 'შეარცხვენს.

ვირზე შესმა – გადატ. ვინმეს საჯაროდ შერცხვენა, შეურაცხყოფა, დასჯა, გალანძღვა, სახელის გატეხა.

ვირზე შეჯდომა – გადატ. გაკერპება. გაჯიუტება. ჯორზე შეჯდომა, სიბრიყვით შეცდომის დაშვება.

ვირზე ჯდომა – გადატ. სასირცხვილო საქმის ჩადენა, თავის შერცხვენა, სახელის გატეხა, თავის გალანძღვა.

ვირი აბორმს – გადატ. გააჩანაგეს, გააოხრეს, გაატიალეს, შეუჭმელი არაფერი დატოვეს.

ვირივით მუშაობა – გადატ. უზომოდ, ძალ-ღონის დაუზოგავად მუშაობა.

ვირის აბანო – გადატ. საპყრობილე, სატუსალო.

ვირის ბაბაზე დაბაბს – გადატ. შეარცხვენს.

ვირის თავ-შეხი! – გადატ. მცირე რამ, უსარგებლო, უმნიშვნელო.

ვირის კულზე აბია (ვინმე) – გადატ. დასარცხებულია, ტყუილში დაჭერილია, გამტყუნებულია.

ვირის მუშა – მუქთად შრომელი, ვისაც შრომას არ უფასებენ.

ვირის ტვინის ჭმევა – გადატ. გამოსულელება, გამოშტერება მიზანმიმართულად.

ვირის ფასაღაა – გადატ. მუქთადაა, ძალიან იაფადაა, ყველასათვის ხელმისაწვდომია (ესა თუ ის საქონელი).

ვირის შეხეხი – გადატ. სულ უკანასკნელი. უღირსი, ოხერი, აღამიანად არ ჩასაგდები.

ვირის წიხლია – გადატ. მძიმე შეურაცხყოფაა, ძნელად მოსათმენი ლანძღვაა, დიდი შერცხვენაა.

(ვირის, ჯორის...) **ტლინკეპივით ვიაცრის (დააცრის)** აჩქარებით, სხაპასხუპით ეტყვის.

ვის დაჰკარბვისარ?! პატრონი რა უყავი? გადატ. ვერ გცნობ, ვინ ხარ, ჩემთან რა გესაქმება?!

ვის რა გველი შევუწვი?! – გადატ. ვის რა დავუშავე, ვის რა ცუდი საქმე ვუყავი?

ვის რა ვირი მოვპარე?! – გადატ. ვის რა დაუშავე, ვის რა ცუდი საქმე გაუკეთე? მართალი ვარ, არაფერი დაძინებია.

ვისაც არ უნდა – ყველა, ნებისმიერი.

ვისი რა ბაღასასადია?! – ვისი რა ბრალია?! (ვინ რა შუაშია?)

ვისი ტიკი-ტომარა ხარ (ვარ...)?! – სხვის საქმეში რას ერევი (ვერევი...), რა შენი (ჩემი...) საქმეა, ვინ გეკითხება (მეკითხება...).

ვისი კუკუ უწოვია?! – გადატ. ვისი გამოზრდილია, ვის გამოუყვანია კაცად.

(ვინმეს, ან რამის) მაგივრობას სწმეს – იგივეა, რაც ვინმეს (ან რამის) მაგივრობას ეწვეა.

(ვინმეს) ბედის ჩარხი, ბედი უკუღმა დატრიალდება – ბედი უმტყუნებს კარგის მოლოდინი გაუცრუვდება.

(ვინმეს) თვალწინ – ვინმეს დროს, ვინმეს თანდასწრებით; ვინმეს სიახლოვეს.

(ვინმე, რამე) აღვიღს დანიჭერს – გადატ. შეცვლის, შეენაცვლება, ვინმეს (რამის) მაგივრობას გასწევს.

(ვინმეს, რამის) სახსენებელს მოსპობს (გაწყვეტს, გააქრობს...) – ვინმეს (რამეს) მოსპობს (გაწყვეტს, გააქრობს...) ისე, რომ მისი ხსენებაც აღარ იქნება.

ვიწროში მოატანა – გადატ. დრო უხელთა, ყელი უმოვა, როცა უჭირდა, მაშინ დაატყდა თავს.

ვუი ჩემს თვალმებსა – გადატ. დაებრმავდე, მოვკვდე, იტყვიან: დიდი უბედურების დროს, მწუხარების გამოსახატავად.

ზამთრის ბატყღომა - გადატ. ზამთრის სუსხის დასუსტება, ზამთრის ძალის დაკარგვა, გაზაფხულისა და სითბოს მოახლოება.

ზარალი მოუვიდა - დაზარალდა, წააგო.

ზარი დაერეკება - გადატ. აღსასრულის ჟამი, სიკვდილის დრო მოუვა, ბოლო მოეღება.

ზარს იტყვის - ზარით, მოთქმით იტირებს.

ზაფრა ეცემა - გადატ. ძალზე შეშინდება, ელდა ეცემა.

ზაფრის ძარებს აუტიხს - გაამწარებს, გააბოროტებს; გადატ. დაასევდიანებს, დაზაფრავს; სევდა-ნალკველს აღუძრავს.

ზაჰრუმა! ზაჰრუმა! ზაჰრუმა! არგადარჩენა! სიკვდილი! მოსპობა! - ითქმის წყევლად, როცა იმის ვინმეს გაბმული ხველება, ზედიზედ ცხვირის დაცემინება, უადგილო წამოძახილები და მისთ. რაც ვინმეს თავს აბეზრებს; ზაჰრუმალა - წყეული, უკუღმართი, შერვენიებული, თარსი.

ზედ არ დააფურთხებს კაცი-გადატ. სულ უკანასკნელია, უშნოა, ულამაზოა, ძალზე მახინჯია, უღირსია.

ზედ გადაკვდომა - გადატ. განსაკუთრებული ყურადღება, პატივისცემა, მომსახურება, თავის არ დაზოგვა.

(ზედ) ზურგზე აკერია გადატ. თან აქვს, ნამდვილად აქვს.

ზედ ხელი ჩამოიწმინდეს (ვინმეზე ან რამეზე) – გადატ. დააბრალეს (რამე), დანაშაული თავზე მოახვიეს. დამნაშავედ სხვა გამოიყვანეს.

ზედაც არ შესედავს – ყურადღებას არ მიაქცევს, არაფრად ჩააგდებს.

ზედმეტი ტვირთი – იგივეა, რაც მეტი (ზედმეტი) ბარგი.

ზევიდან დამხერა – ძალიდან ცქერა; გადატ. ბრაზით ან 'ხიხლით' ქედმაღლური ყურება.

ზევით – ცა და ქვევით – მიწა – გადატ. მშველელი, დამხმარე, შემწე, გულშემმატკივარი გვერდზე მდგომი, ღვთისსწიერი არავენაა, გაჭირვებას თავს ვერ დავაღწევს.

ზეზეურად ჩამოსმოვა – გადატ. დარდისაგან, მწუხარებისაგან გახდომა.

ზეთი ჩამოსდის (სახმეზე) – გადატ. სულ დაღვრემილია. მოღუშულია, უსიამოვნო გამომეტყველება აქვს.

ზემო თაროზე დაბინავება – გადატ. 1. გაშინაურება, სხვისას თავის იმგვარად გრძნობა, როგორც საკუთარ სახლში. 2. საჩინო ადგილზე თავის ამოყოფა.

ზერეკვერედ ყოვნა – გადატ. ვინც ხან წევს და ხან ზეხეა, არც სულ ავადაა, არც სულ ჯანმრთელად, არც ისეა, არც ასეა.

ზეცაზე (ცაში) ზრინველი ვერ გადაიფრენს, ძირს, მიწაზე, (ღეღამიწაზე) ჭიანჭველა ვერ ბაივლის ჩემი შიშით – გადატ. ჩემი ყველას უშინია. რისხვა ვარ ყოველი სულიერისათვის.

ზეცას აღიოდა (ხმა) – გადატ. სულ ძალდა აღიოდა, ძალზე ძალდა ისმოდა ხმა.

ზეცას თავი მიაჭირა – გადატ. გააჩქარტაყნდა, თავისი თავი უბედნიერეს კაცად მიაჩნია, გამუღიღურდა, გააჩაყდა.
ზეციერი მუში; მუში ცისა და ქვეყნისა

ღმერთი, უფალი და მაცხოვარი ჩვენი.

ზეცის კარების ბაღება -- გადატ. გულის წადილის ასრულება, უსაზღვროდ გაბედნიერება, უზომო სიხარული, მეტად სასიამოვნოს გაგონება ან შემთხვევა.

ზოგი – ალთას, ზოგი – ბალთას გადატ. სხვადასხვაობა მოქმედებისა თუ აზრ-ფიქრისა; უთანხმოება.

ზოგი ჩემს გულშიაც ჩამოიხედე! – გადატ. ზოგის გაიგე, რა მადარდებს და მაწუხებს.

ზომას ბაღადის – საზღვარს სცილდება, უკიდურესობამდე მიდის, ზედმეტი მოსდის ეთიკის ნორმებს არღვევს.

ზრიალი, კივილი, კიჟინა... უღბას – ზრიალის, კივილის, კიჟინის... ხმას გამოსცემს; ზრიალი გააქვს. კივილი, კიჟინა ისმის.

ზურბზე აკიღება – ზურგზე მოკიდება ტვირთად; გადატ. მოვალეობის დაკისრება, იძულება რამის გასაკეთებლად; დაბრალება.

ზურბზე აკიღებს – გადატ. თავს ძოახვევს.

ზურბზე ბოლის აყენება, აღენა გადატ. ჯობნა, მორევა, დამარცხება.

ზურბზე ბოლს [ა]აღენს – სასტიკად [და]ამარცხებს, გაანადგურებს, მოსპობს, მოერევა.

ზურბზე ტყავის აძრობა – გადატ. საშინლად, უწყალოდ ცემა, გვემა, ტანჯვა, წამება.

ზურბზე ჰკიდია – გადატ. მისი სარჩენია (ვინმე). მისახედავი ჰყავს ვინმე ან გასაკეთებელი, შესასრულებელი აქვს რამე.

ზურბი მამარი აქვს – გადატ. 1. ვინმეს იმედით არის; ვინმე ძლიერი, გავლენიანი მფარველობს. 2. ეკონომიურად ძლიერია.

ზურბი უმამრდება ძალა ემატება, ძლიერდება, მფარველი უჩნდება.

ზურბი ხომ არა გქავა? – გადატ. ცემა ხომ არ (მო)გინდა?

ზურბი ჰქავა (მქავება...) -- ისე იქცევა, რომ შეიძლება სცემონ.

ზურბის აწვა – გამწარება.

ზურბის გამამრება – დახმარება, შევლა, მხარის დაჭერა; გაძლიერება, მფარველის პოვნა.

ზურბის მიქცევა – გადატ. რამის უარყოფა, დაგმობა; რამეზე ხელის აღება.

ზურბის მიცემა – გადატ. დახმარება, შევლა, მხარის დაჭერა.

ზურბის მოტმევა – გადატ. დაუძღურება, დასუსტება, მთავარი ძალის წართმევა, უმწეობა, მფარველის დაკარგვა.

ზურბის მოყუდება – გადატ. თავის შეფარება, მშველელის ძიება, მფარველობა, მინდობა!

ზურბის შექცევა – გადატ. უარყოფა, განდგომა, მიტოვება, ხელის აღება (ვინმეზე, რამეზე).

ზურბის ჩვენება (მტრისათვის) – გადატ. შეშინება, სიძაბუნე, გულის გატეხა, ბრძოლიდან (ლაჩრულად) გამო-

ქცევა; მტრისაგან ლტოლვა: გაქცევა; თავის აღიარება დამარცხებულად.

ზურბმა ჰავა აართვა (ცხენს) – გადატ. გაცვიდა.

ზურბს აძცევს – მიატოვებს, ხელს იღებს.

ზურბს აჩვენებს – მობრუნდება და უკან გამოიქცევა. შეუშინდება (მტერს, ტყვიას).

ზურბს იბრუნებს – ზურგს შეაქცევს, მობრუნდება.

ზურბს მიაძცევს – გადატ. უარყოფს (რამეს, კინმეს), ხელს აიღებს (რამეზე, ვინმეზე).

ზურბს უბრუნებს – გადატ. გაექცევა, გაიცლება.

ზურბს უკან – გადატ. მოქმედება ვინმესგან ფარულად, მალულად.

ზურბს უმაბრებს – გადატ. მხარს უჭერს, ეხმარება, მფარველობს.

ზურბს უძცევს – პირისპირ არ შეხვდება, გაექცევა.

ზურბს უჩვენებს – 1. ზურგს შეაქცევს, პირს იბრუნებს. 2. ბრძოლის ველს მიატოვებს, მტერს გამოექცევა.

ზურბს შიშვეს – გადატ. უარყოფს; მიატოვებს, უმტყუნებს, გადაუდგება.

ზურბს, ფელს ბაიმაბრებს – 1. გაძლიერდება, მოღონიერდება, ძალას მოიკრებს. 2. ეკონომიკურად მოსაგრდება.

ზურბს (ფელს) ბაუმაბრებს – გადატ. 1. მხარის დაჭერით, დახმარებით გააძლიერებს, გაამტკიცებს. 2. ეკონომიკურად წინ წასწევს.

ზურბზე ჰკილია – გადატ. ზრუნავს, ფიქრობს (მასზე), მისი მეურვეობის, მისი პასუხისმგებლობის ქვეშაა.

ზღართანნი ბასკვრეზა – იგივეა, რაც ზღართანს გაადუნს.

ზღვა და ხმელეთი (ხმელი) – მთელი ქვეყანა, სამყარო, მსოფლიო.

ზღვად [ბა]სკლება – მეტისმეტად ბევრი, დიდი (მოსავალი...) მოვა, დიდი გამოვა (რამე).

ზღვაში ჳვეთი – გადატ. ძალიან ცოტა (რამესთან შედარებით).

ზღვის იქით, ჳღვას ბაღვა – გადატ. შორს, ძალიან შორს, მიუვალ ადგილზე, ცხრა მთას იქით.

თაგვი კუღს ვერ მოიბრუნებს – გადატ. სივიწროვება, გასანძრევი ადგილი არ არის.

თაგვის სოროს კმბინება – გადატ. შექმნება, იძულება, თავი არსად გამოჰყოს.

თადარიგის დაჭერა – წინასწარ მომზადება, სამზადისი.

თავბედის არევა – გადატ. თავგზის აბნევა, გზა-კვალის არევა, დაბნევა.

თავბედს [და]აწყველინებს – ისე გახდის, რომ თავბედი იწყველოს, - მეტისმეტად ანანებს, [გა]ამწარებს.

თავბედს იწყველის – თავის თავს, თავის ბედს წყველის.

თავბრუ [და]ესხმის, [და]ესხვება თვალეში ყველაფერი უტრიალებს (დაუტრიალდება), წონასწორობას ვერ [და]იცავს, გული მისდის (წაუვა).

თავბრუს დასხმა – გადატ. გაბრუება, დარეტიანება; ზედმეტად გატაცება, ზომიერების გრძნობის დაკარგვა, თავბრუს დახვევა.

თავბრუს დახვება – იგივეა, რაც თავბრუს დასხმა.

თავბრუს ([თავ]რმის) დაახვებს თავბრუს დაახვამს, - გააბრუებს, დაარეტიანებს.

თავბრუს (რმის) დაახვამს – თავბრუს დაახვევს.

თავბადაკლული ემბდა – ვინმეს [რაძეს] მოძებნა განსაკუთრებული თავგანწირვით; გადატ. მეტად გულმოდგინედ და მონდომებულად ეძებდა. მის საპოვნელად

არაფერს ზოგავდა, ზედ თავის გადაკვლა არაფრად მიაჩნდა.

თავგამობმული საქმე გადატ. შესრულებული, დამთავრებული, დაგვირგვინებული, გაკეთებული საქმე.

თავგზა [ა]მბნევა ([ლა]მბნევა) – გონება [ლა]ეზნევა; გ'ზა-კვალი [ა]ერევა; [ლა]იბნევა, [ა]ირევა.

თავგზას დაკარგავს – იგივეა, რაც თავს დაკარგავს, თავგზა აეზნევა.

თავგზის (ლ)აზნევა – გადატ. დაზნევა, გზა-კვალის არევა, ჭკუა-გონების დაკარგვა, უგონოდ დარჩენა.

თავდაყირა გადაატრიალებს – შეცვლილად, მკდარად, დამაზინჯებულად გადმოსცემს, გააყალბებს.

თავებს დააყრვივებს – თავებს დასჭრის, მოჰკვეთს.

თავზარი (ზარი) დამცემა – დიდი უბედურება დაატყდება; მოულოდნელი უბედურების (სიკვდილის, დამარცხების...) გამო შეძრწუნდება, ძალიან შეშინდება.

თავზარის დაცემა – გადატ. შეშინება, შეძრწუნება.

თავზარის (შიშის ზარის) დაცემა – ძლიერ შეშინდება.

თავზე (ან თავს) გადააბღებს – ახლად ჯვარდაწერილთ მიულოცავს, აჩუქებს რამეს, ძღვენს მიათმევს.

თავზე აწევს (ვინმე, რამე) – გადატ. მისი მოსაველეელია, სარჩენია (ვინმე, რამე), ტვირთად აწევს, კისერზე აწევს (ვინმე, რამე).

თავზე აჯდება – მეტისმეტად უთამამდება; ანგარიშს სულ არ უწევს; თავხედურად ექცევა, იბრიყვებს.

თავზე ბაღის დაღება – გადატ. დაწყნარება, დაშვილება.

თავზე ბაყიას მატყის – თავზე საყვედურს მატყის; გადატ. საყვედურით მავსებს, დაუსრულებლივ მავდურის, ერთთავად ჩემს საყვედურშია.

✓ *ბაყია საბა ორბელიანის განმარტებული აქეს, როგორც დაუსრულებელი სამღურავე რამე დანაშაულის ან შეცდომის გამო.*

თავზე ბრის დაყრა – გადატ. შეურაცხყოფის მიყენება, გალანძღვა, შერცხვენა.

თავზე ბუზს(აც) არ ისვამს გადატ. ამაყად იქცევა, ამპარტაუნობს, დიდგულობს; არავის დაეჩაგვრინება, მზეაობრობს.

თავზე გადაახმვს – მიუგდებს რაიმეს, ძაღვზე მცირეს, უმნიშვნელოს.

თავზე გადახდის (რამე) – გადატ. ბევრი აქვს, თავზე საყრელად აქვს (რამე).

თავზე გადახდა (რამე) 1. იგივეა, რაც თავს გადახდა (რამე). 2. თავგადასავალი.

თავზე გადახმვა (რამის) – გადატ. მიგდება, თავზე გადახლა, უპატივცემლო ომისა და შეურაცხყოფის დემონსტრირება.

თავზე გადახლა – გადატ. უხეშად მიგდება, მიშაყება, თავზე გადახევა, აბუჩად აგდება, უპატივცემლობა.

თავზე გადახტომა – გადატ. უგულვებელყოფა და გვერდის ავლა, უყურადღებოდ დატოვება, არად ჩაგდება.

თავზე დააყრის – ძალიან ბევრს, უზომოდ მისცემს.

თავზე დაჯდება – მეტისმეტად გაუთამამდება, ან-გარიშს არ გაუწევს, არაფრად ჩათვლის; თავხედურად მოექცევა, აიგდებს.

თავზე დადგომა – გადატ. ვინმესთან ყოფნა და ყურადღების მიქცევა, მოვლა, კონტროლის გაწევა.

თავზე დასმა – გადატ. მეტისმეტად გათამამება, განვივრება, თავის ნებაზე მიშვება, ზედმეტ უფლებათა მიცემა.

თავზე დასტრიალებს – იგივეა, რაც თავს დასტრიალებს; გადატ. უვლის, ემსახურება.

თავზე დასხმა – იგივეა, რაც თავს დასხმა.

თავზე დატყდომა – გადატ. უეცარი შემთხვევა (რაცე სასურველისა ან არასასურველისა).

თავზე დაქცევა ბანისა – სახლის დაქცევა; გადატ. მორევა, დაჩაგვრა, აკლება, დახოცვა.

თავზე დაყრა – გადატ. ბევრის მიცემა, უხვად დასაჩუქრება.

✓ ძველად საქართველოში, ქორწილში, საპატარძლოს ფულად შესაწევარს მხართმევედნენ, რომელსაც თავზე აყრიდნენ. ქორწილის დროს მოტანილ შესაწევარს ჰქვია თავზე გადასაგდები (იგივე გადასაყრელი). აქედან მიღებული სიტყვა: თავსაყრელი, რაც დღეს ნიშნავს: ბევრს, მრავალს, აურაცხელს, უხვს.

თავზე დახმვა – განცხადების, წერილობითი საბუთის... უკან გადმოგდება, მიუღებლობა.

თავზე დახურვა ცისა – გადატ. უბედურება, მოსპობა. განადგურება, სიკვდილი, საშინელება, განრისხება, გაბოროტება.

თავზე დაჯღმვა – გადატ. მორეკა, დაბრიყვება, არაფრად ჩაგდება, თავზედურად მოქცევა, აგდება.

თავზე დაჰკანკალებს – გადატ. მზრუნველობას უწევს, მუდამ მასთან არის და უვლის, თავს ევლება.

თავზე ველება – იგივეა, რაც თავს ევლება.

თავზე (თავს) აღვას – არ შორდება, არ ეშვება, არ ეხსნება, სდარაჯობს; დასცქერის, ყურადღებას ან მზრუნველობას არ აკლებს, უვლის.

თავზე (თავს) ახვევს – გადატ. იძულებითი მიაღებინებს; მიაწერს.

თავზე (თავს) დაასხამს – ისე მოაწყობს, რომ თავს დაესხან, თავდასხმას მოუწყობს.

თავზე (თავს) დანსვამს – გადატ. თავის ნებაზე მიუშვებს, მეტიმეტად გაათამამებს; გაათავხედებს.

თავზე (თავს) დატმხილი უბედურება (ჭირი...) – ძალით მოხვეული ან მოულოდნელად მოსული უბედურება (ჭირი...).

თავზე (თავს) ლავი დამსხმება (დამსხმის) – საქვეყნოდ თავი მოეჭრება, შერცხვება, გაილანძლება, გამოჭენდება.

თავზე თვა არ უმურობია – გადატ. ძალიან ჰატარა (ასაკით), ბავშვია, ტურებზე დედის რძე არ შექმრობია.

თავზე ისვამს – მეტიმეტად ათამამებს, ათავხედებს (თავის მიმართ).

თავზე კაკალს ამტვრევს – გადატ. ძალიან უჯავრდება, რისხვას ატეხს თავზე.

თავზე კაკალს დაამტვრევს – გადატ. ძალიან დატუქსავს, გაუჯავრდება, წაეჩხუბება, შავ ღლეს დააყენებს.

თავზე კაკლის დამტვრევა – გადატ. დატუქსვა, შავი ღლის დაყრა.

თავზე კვირის დატრიალება – გადატ. გაწამება, დატანჯვა, მძიმე განსაცდელში ჩავარდნა.

თავზე ლაფის დასხმა – გადატ. გაღანძლევა, გაწბილება, საჯაროდ შერცხვენა, დამცირება, საქვეყნოდ შეურაცხყოფა, სააშკარაოზე გამოტანა ვინმეს სააუგო საქციელისა და უხამსობისა, თავის მოჭრა, თავლაფის დასხმა.

თავზე ლაფს დასხმეპინებს – საქვეყნოდ თავს მოაჭრევენებს, თავს შეარცხვენინებს.

თავზე ლეჩაქის დასურვა – იგივეა, რაც ლეჩაქის დახურვა. (ქალისათვის) სინამდვილისა და პატიოსნების აღნიშვნა. მამაკაცის ავტორიტეტის დაცემა.

თავზე ლეჩაქის მოხდა – იგივეა, რაც ლეჩაქის მოხდა; გადატ. ავტორიტეტის, სახელის დაცემა.

თავზე მამალ ბუფს არ ისვამს – გადატ. მეტად ამაყია, უკადრისია, არავისი ერიდება, არავისი ეშინია, მოკრძალება არავისი აქვს.

თავზე მისი დაატყდა – იგივეა, რაც მეხი დაატყდა თავზე.

თავზე მისის დატყდომა – თავზე მეხის დაცემა: გადატ. უბედურება, საშინელება, განადგურება, სიკვდილი.

თავზე მოსვევა (ვინმესთვის) – გადატ. დაკისრება ზრუნვისა, დავალების მოცემა; დაბრალება, გადაკიდება.

თავზე მოხვევა – გადატ. იძულებით დაკისრება, მიღებინება, ძალით მოგვრა; დაბრალება, მიწერა.

(თავზე) ნამუსის ქული ხურავს – ჩამუსიანია, პატიოსანია.

თავზე ნაცრის დაყრა – გადატ. გლოვა, უსაზღვრო მწუხარება.

✓ძველად ებრაელებს ასეთი სვეულება ჰქონდათ: გლოვისა და მწუხარების დროს, აგრეთვე დამცირებისა და თავის უღირსების ნიშნად. იწვნენ კერიის პირას და თავზე ნაცარს იყრიდნენ.

თავზე საყრელი – გადატ. ჭარბად, ბლოძად, უხვად, ძალიან ბევრი, თავსაყრელი, აუწონავი.

თავზე ტრიალი – გადატ. მოუშორებლობა, (ვინმესთან, რამესთან) ერთთავად ახლოს ყოფნა.

თავზე ქვა დაიბორა – გადატ. გაჯიუტდა, გაკერპდა, აიხირა რამე, ქვა ააგლო და თავი შეუშვირა.

თავზე ქონს უსვამს – გადატ. მოფერებით ატყუებს, ეპირფერება და თანაც ატყუებს.

თავზე ქული არა ხურავს – ლაჩარია, ჯაბანია, მხდალია.

(თავზე) ქული ხურავს, კაცია და ქული ხურავს – ნამდვილი ვაჟკაცია, მამაცია.

თავზე შემოვლება – თავის გარშემო (რაცის) შემოტარება; გადატ. ხვეწნა, მუდარა, აჯა, დიდი თხოვნა. მოვლა, პატრონობა, ზრუნვა.

✓ძველად. საქართველოში, როცა ავადმყოფის მოსარჩენად ყოველ ღონეს მიმართავდნენ და ცდა მაინც უნაყოფოდ

რჩებოდა. ავადმყოფის პატრონი მის გადასარჩენად უკანასკნელ საშუალებას მიმართავდა:

ავადმყოფს გარშემო შემოაგვლებდნენ ცხოველს (დეკეულს. ხბოს, ცხვარს), რომელსაც, ძველი აღთქმის “განყენების ვაცის” მსგავსად. უნდა ეტვირთა ყოველი სენი ავადმყოფისა. კარზე მოძღვარ სიკვდილს ამგვარად “ისტუმრებდნენ”.

ამგვარად თავზე შემოვლების ძალას ავადმყოფობა ისე უნდა გაექრო, რომ მისი კვალიც კი არ დარჩენილიყო.

თავზე (უშბლზე) ბუხსაც არ იფრენს – მეტიმეტად ამყია, უკადრისია, ზედმეტად თავმოყვარეა; ანუნშიც არ აგდებს.

თავზე ჩიტს არ ბადიფრენს – იგივეა, რაც თავზე ბუხს(აც) არ ისვამს.

თავზე ციცხლი (ბენია) დაენთება – თავზე უბედურება (რისხვა...) დაატყდება.

თავზე ცივი წყლის ბადასხმა – იგივეა, რაც ცივი წყლის გადასხმა (თავზე).

თავზე ცივი წყლის ბადმოსხმა – ცივი წყლით დასველება ვინმეს თავისა; გადატ. გულის გატეხა, იმედის გაცრუება.

თავზე წამოადგება – მოულოდნელად დაადგება. მოვა (ვინმესთან).

თავზე წამოისხამს – გაიბატონებს; მეტიმეტად გაითამამებს.

თავზე წისქვილის ბრუნვა – გადატ. დიდ გაჭირვებაში ჩაგდება, უკიდურეს მდგომარეობაში ამოყოფინება თავისა.

თავზე წისქვილის ქვის დატრიალება - გადატ.

უკიდურესი გაჭირვების გამოვლა.

თავზე წნელი მოუჭირმთ - გადატ. (იროსი.) ჭკუა არ გაეპაროს თავიდან.

თავზე ჭერი ენბრევა - ოჯახი ექცევა, ელუპება.

თავზე ხახვი არ დააჭრას! - იგივეა, რაც ყურებზე ხახვი არ დააჭრას!

თავზე ხელაღებული - გადატ. უკიდურესობამდე მისული, თავგანწირული, უშიშარი; შეუბრალებელი, გამძვინვარებული, ყოველგვარი ქმედების ჩამდენი.

თავზე ხელის აღება - გადატ. უკიდურესობამდე მისვლა, საკუთარი ქმედებისათვის ანგარიშის გაუწევლობა.

თავზე ხელის გადასმა - გადატ. მოფერება, მოალერსება, წაქეზება, გათამამება.

თავზე ხელის მოსმა გადატ. მოფერება, დაყვავება;

თავზე ხელს ააღებინებს - უკიდურესობამდე მიიყვანს, ყოველგვარ საქციელს ჩაადენინებს, თავს გადაადებინებს.

თავზე ჯოხის გადამტვრევა გადატ. სასტიკად ცემა, შეურაცხყოფა, სირცხვილის ჭმევა, დაბრიყვება, აგდება, დასჯა.

თავზედ ხელის აღება - 1. პასუხისმგებლობის მოხსნა რამე საქციელზე; გადატ. უკიდურესობამდე მისვლა, თავის განწირვა, მოურიდელობა ბოროტების ჩადენისა, თავის მოძულება, ყველაფრის ჩალად მიჩნევა. 2.

უპატიოსნობა, უხამსი საქციელი. 3. გარეგნულ იერზე ხელის აღება. 4. საკუთარი თავის უპატივცემლობა.

თავზევით კალ-ლონე (კალა) არა მაქვს

გადატ. მეტი არ შემიძლია, არ ძალმიძს.

✓ იტყვიან იმ შემთხვევაში, როდესაც ადამიანმა თავისი შესაძლებლობის მაქსიმუმი გააკეთა და მეტი აღარ შეუძლია.

თავი არა მაქვს – გადატ. 1. დავიდარაბას ვერ გავს-
წევ, არ შემიძლია გავისარჯო, ვერ ვიშრომებ, თავს არ შე-
ვიწუხებ, მოუცლელი ვარ. 2. ფიზიკურად ვერ შევძლებ.

თავი ა[ლა]რა აქვს – გადატ. ა[ლა]რ შეუძლია (რამე),
უნარი ა[ლა]რ შესწევს.

თავი ბოლოს არ ებმის -- მათ შორის კავშირი არ
არსებობს, მთლიანობა არ არის; გადატ. არეულობაა, წინააღმ-
დეგობაა.

თავი ბამოაქვს -- თავს ირჩენს, იოლად მიდის.

თავი გასდის, თავს გასდის – თავხელურად იქცევა,
ზედმეტის ნებას აძლევს თავს.

თავი გაუსკდება – 1. თავი ძლიერ ასტკივდება. 2.
გამუდმებით იფიქრებს. 3. ერთგვარი წყევლაა, მუქარა.

თავი გაუსმია – გადატ. მოუკლავს, დაუმარხავს, სი-
ცოცხლე წაურთმევია.

თავი გაჰქონდა – თავს ძლივს ირჩენდა, გაჭირვებით
ძლებდა.

თავი და ბოლო – დასაწყისი და დასასრული, პრო-
ლოგი და ეპილოგი.

თავი დაბვიპრა – მოგვესალმა, თავის დაწევით მოგვე-
სალმა; გადატ. გარდაიცვალა, მოკვდა.

თავი ღაბირჩეს გადატ. იცოცხლე, სიკოცხლე შეგრჩეს, სიკვდილი მოგშორდეს, ნუ მოკვდება.

თავი-თავს მოყვანილი – მოგვარებული, მოწესრიგებული, გაკეთებული.

თავი იჩინა – გადატ. გამოჩნდა, გამოძულაუნდა, გამოირკვა.

თავი კაცი – წლოვანებით, ღირსებით ან ძღვოძარებით ყველასთვის პატივისაცემი კაცი, თავკაცი.

თავი მისცა (რამეს) – გადატ. დაიწყო (რამე), შეუდგა (რამეს), დასაბამი დაუღო.

თავი მოაქვს – გადატ. თავი მოსწონს, - დიდგულობს, ტრაბახობს, იკვებხის; ცდილობს თავი მოაჩვენოს.

თავი მოიკლა – გადატ. აიხირა, გაჯიუტდა, თავისი ნათქვამის გაყვანა მოინდომა, დიდად გაისარჯა, იძრომა, იღვაწა, თავი არ დაუზოგავს.

თავი მომაჭამა ხვეწნით – გადატ. ბევრი მეხვეწა, არ მომასვენა, ხვეწნით გული შემიღონა.

თავი მოგიკვდეს! მოგიკვდეს ჩემი თავი!

თანაგრძნობის ნიშნად საკუთარი თავის დაწყევლა რამე უბედურების ან უსიამოვნების გამო (რომელიც ქიორე პირს შეემთხვა).

თავი მოსკულდება – თავი შესჯავრდება, თავი მობეზრდება.

თავი მოჰქონდა – დიდ ვინმედ მიაჩნდა თავი, (რამეთი მოწონება) იკვებხიდა, ტრაბახობდა.

თავი მხრებზე აბია – გადატ. ცოცხალა, ნორმალურად არის, აზროვნების უნარი აქვს, ჭკვიანია.

თავი სანმსვლეტი კი არ მიჰქონია – გადატ. ჩემი თავი უბრალო ვინმედ არ მიმაჩნია; თუ სხვა არ მაფასებს, მე მაინც ფასს ვლებ ჩემს თავს.

თავი უკრა (სადმე) – გადატ. გაისტუმრა, იძულებით გაგზავნა (სადმე არასასურველ ადგილზე).

თავი უსკდება – 1. თავის ძლიერი ტკივილი აქვს, ბევრს ფიქრობს. 2. (ირონ.) არაფრის მცოდნეა. 3. გადატ. ჭკვიანია.

თავი უტუცა (სადმე) – იგივეა, რაც თავი უკრა (სადმე).

თავი უჭირავს (ამაყად, რაინდულად...) – იქცევა (ამაყად, რაინდულად, მღვთმარეობის შესაფერისად...).

თავი ძვას [მი]ახალოს – გადატ. ყოველი ღონე იხმაროს, თავი გამოიღოს; რაც უნდა, ისა ქნას.

თავი ძუღში აძვს – გადატ. საიმედო მღვთმარეობა-შია, საშიშროება არ მოეღოს, არხეინადაა.

თავი ღვინო – საუკეთესო ხარისხის, რჩეული ღვინო.

თავი ღირსეულად უჭირავს – თავისი მღვთმარეობის, ღირსების შესაფერად იქცევა.

თავი ჩემი მე მახლავს – თავი ჩემი მე მეკუთვნის; გადატ. ყოჩაღად ვარ, ყოველ დაბრკოლებასა ვძლევი, ცოცხალად ვარ, მტრისათვის პასუხის გაცემა შემიძლია.

თავი ხელთ არა მაძვს – გადატ. ჩემი თავის პატრონი არა ვარ, ჩემი თავი მე არ მეკუთვნის, თავისუფალი არა ვარ, ბევრი საქმე მაქვს გასაკეთებელი, მოუცლელი ვარ. ჩემთვის ვერ ვზრუნავ.

თავიდან აიცილენს, აიცილებს იგივეა, რაც საკრ-
თოდ აიცილენს, აიცილებს; გადატ. შეეცდება პასუხისმგე-
ბლობის თავიდან აცილებას.

თავიდან (თავით) ბოლომდე (ბოლომდის)
– დასაწყისიდან დასასრულამდე; მთლიანად.

**თავიდან (თავით) ფხვ[ებ]მადე (ფხვ[ებ]ამ-
დის)** – მთლად, მთლიანად, სულ ერთიანად (აღაძიანის
შესახებ).

თავიდან იცილებს – იგივეა, რაც თავიდან იშორებს.

თავიდან ქარი გაშვა – დაღინჯდება, ჭკუას ისწავ-
ლის.

თავით მარილის დანაყვა – გადატ. ვინძესთვის
თავის დაუზოგველობა, უზომო პატივისცემა. იხმარება ვინძეს
უმაღურობის, პატივისცემის დაუფასებლობის გამოსახატა-
ვად.

თავით ფხვამდის – გადატ. მთელ სიგრძეზე, სავე-
ბით, სრულად, ფართოდ.

თავის აბღება – გადატ. უღირსებოდ, თავხედურად,
უწესოდ მოქცევა.

თავის ამოყოფა (სადმე) -- გადატ. უცებ (სადმე)
მოხვედრა, უცებ (სადმე) მისვლა.

თავის არიდება – თავიდან აცილენა (რამესი), თავის
ღაძვრენა (რამისაგან).

თავის ატკივება – სატკივარის გაჩენა; გადატ. ძალით
გაჭირვება საქმისა; გარჯა, თავის შეწუხება.

თავის აღება – გადატ. რამე მოქმედების, საქმიანობის
(უმთავრესად სათაკილოს) დაწყება; უხამსი საქციელი,
თვითნებობა.

თავის აშვება – გადატ. გათავხედება, გათამაშება, თავის აწყვეტა, თავს გასვლა.

თავის აწყვება – იგივეა, რაც თავის აშვება.

თავის გაბღვინება თავის მოკვეთა.

თავის გადაბება – გადატ. გადაყოლა, თავის შეწირვა.

თავის გადაღება – თავის გაწირვა, თავის დაღება, ყოველგვარი ღონის გამოყენება.

თავის გადაკვლა – გადატ. გადაკვლობა, თავის შეწირვა, თავის გადაყოლება.

თავის გადაკვრა – ტომრისთვის, ქისისთვის, ფუთისთვის, ხურჯინისთვის (კალათისთვის. ქილისთვის) თავის მოკვრა.

თავის გადატანება გადატ. თავის გადაყოლება, თავის შეწირვა.

თავის გადაყოლება – გადატ. გადაყოლა, თავის შეწირვა.

თავის (ვა)მოხება – გადატ. რიგიანად გაძართვა, დამთავრება, დაბოლოება (რამის); დაწყება (რამის).

თავის გამოღება – გადატ. უაღრესი ერთგულების, მონღოების გამოჩენა, თავდაღება; თავგანწირვა, თავის გადაღება, ყოველი ღონის გამოყენება (რამის მისაღწევად).

თავის გამოლაყება იგივეა, რაც ტვინის გამოლაყება.

თავის გამოსაჩინად – თავის გამოჩენის მიზნით; თავის სასახელოდ.

თავის გამოტანა – გადატ. თავის დარჩენა.

თავის გამოყოფა – გამოჩენა, სადმე გამოსვლა.

თავის გამორჩენა – გადატ. სახელის გათქმა, სახელის მოხვეჭა.

თავის განზე დაჭერა – გადატ. თავის არიდება, განზე დგომა.

თავის ბართმევა – გადატ. რამე საქმის დაძლევა, გაკეთება.

თავის ბატანა – გადატ. საარსებო საშუალების მოპოვება, თავის რჩენა; გაძლება (გაჭირვებისა, განსაცდელისა...).

თავის ბატანა ბოლომდე – გადატ. პატიოსნად, უყვედრელად დარჩენა ბოლომდე, თავის შენახვა, გაძლება, თავის დაცვა, გულის ნადების ასრულება.

თავის ბაქნევა – გადატ. უარის თქმა, შეუთანხმებლობა მოლაპარაკესთან.

თავის ბაცხელევა (გახურება) – გადატ. 'ხრუნვა. თავდაუზოგველი ცდა გაჭირვებისაგან თავის დასაღწევად, განსაკუთრებული მეცადინეობა, თავის გამოღება, დარდი, წუხილი, აღელვება.

თავის ბაყადრება – გადატ. თავის გატოლება, თავის თავის ღირსად, ტოლად მიჩნევა.

თავის ბახმთქა – გადატ. 1. გარჯა, თავის შეწუხება, თავის ატკივება. 2. ერთგვარი წყევლა.

თავის ბღმება თავხედური, უწესო, მოურიდებელი ქცევა.

თავის ბზაზე წავიდა 1. თავის საქმეს ეწია. 2. გარდაიცვალა.

თავის ბზას ეწევა – თავისი გზით წავა, თავის გზას გაულგება.

თავის გულში თქმა გადატ. ფიქრი, აზრი, გულის-
თქმა.

თავის გუნება კაცი თავისებური ხასიათის კაცი;
თავისნება.

თავის გუნებაში – თავისი ფიქრით, თავისი აზრით.

თავის დაღება – გადატ. თავდაღება, თავის განწირვა,
თავის შეწირვა.

თავის დაკვრა – გადატ. პატივისცემის გამოხატვა,
მისალმება, მორჩილება, სიმდაბლე, თავაზიანობა, სიკვდილი.
*✓თავის დაკვრა გულისხმობს მორჩილებას იმ ადამიანის
წინაშე, ვისაც თავს უკრავენ. ამჟვე დროს, თავის დაკვრა
გამოხატავს პატივისცემას, თავაზიანობას.*

თავის დაკვრა მძიმედ – გადატ. მისალმება, დიდი
პატივისცემის, მოწიწების გამოცხადება; მორჩილება, თავის
სიმდაბლის ხაზგასმით გამოაშკარავება.

თავის დამსუბუქება სიღარბაისლეზე ხელის აღება,
არასერიოზულობა, უჭკუოა.

თავის დანებება – გადატ. დატოვება, მოშორება, გაც-
ლა, მიტოვება; შეწყვეტა (რაიმე საქმიანობისა), თავის მინებე-
ბა.

თავის დასხლქვა გადატ. გათავისუფლება, თავის
დაძვრენა, თავის დაღწევა.

თავის დაქნევა – გადატ. თანხმობა, დასტურის მიცე-
მა, ნების დართვა, დაჯერება.

თავის დაღწევა – გადატ. თავის დახსნა, გათავისუ-
ფლება, კადარჩენა (რამე არასასურველისაგან), თავიდან
აცდენა (რამისა)

თავის დაკვირვება - გადატ. გათავისუფლება. თავის გადარჩენა (რამე არასასურველისაგან). თავის დაღწევა.

თავის დაჭერა - გადატ. თავის შეკავება, აუჩქარებლობა, მდგომარეობის შესაფერისად მოქცევა.

თავის დღეში - 1. არასდროს, ვერასდროს; 2. მუდამ, ყოველთვის, რაც არსებობს ამ ქვეყანაზე.

თავის დროს, ჟამს (დროსა და ჟამს) მოიჭამს დრო გაუვა, დაძველდება.

თავის დღეში არ (ვერ)... - თავის სიციცოცხლეში არ (ვერ).... არასოდეს არ...

თავის დღით მკვდარი - გადატ. ბუნებრივი სიკვდილით გარდაცვლილი.

(თავის) თავზე იღებს - თავის თავს აბრალებს, თავზე ღებულობს, კისრულობს, თავის კისერზე იღებს, პასუხისმგებლობას იღებს.

თავის თავზე მუშაობს - 1. თვითგანვითარებას ეწევა, დამოუკიდებლად მეცადინეობს (თავისი ცოდნის ასამაღლებლად). 2. მეცადინეობს ცოდნის გასაღრმავებლად, დონის, ინტელექტის ასამაღლებლად.

თავის თავს არ ეკუთვნის - ძალიან დატვირთულია, რაჩე საქმიანობით, თავისთვის არ სცალთა.

თავის კალაპოტში ჩაყენება - გადატ. ვინმეს იძულება ზომიერების დასაცავად, დამშვიდება, დაწყნარება, საზღვარს გაუცდენლობა, ჭკუის სწავლება.

თავის კალთაში ჩადება - გადატ. მინდობა, ნდობით გამსჭვალვა.

თავის კვრა, თავი უკრა - გადატ. გააგზავნა, შეგნებულად მოიშორა, დასაჯა.

თავის მაღლა აუღებლობა – გადატ. ღღენიადაგ შრომა, განუწყვეტელი ზრუნვა.

თავის მაღლა აღება – გადატ. გაამაყება, გაამპარტავნება, გამედიდურება.

თავის მაღლა დაჭერა – გადატ. ამაყად, ამპარტავნულად მოქცევა.

თავის მიბღება საქმეზე – გადატ. საქმის კეთების დაწყება, საქმისათვის შედგომა.

თავის მინებება – იგივეა, რაც თავის დანებება.

თავის მოზმა – გადატ. 1. ჭურჭლის პირამდე, ბოლომდე; კავსება. 2. დასრულება, დაბოლოება, მოგვარება, გაკეთება, 3. პატრონობა, ზრუნვა.

თავის მოკაბუნება – გადატ. 1. თავის უცოდველად, მიაჩიტიად, მამა აბრამის ბატკნად მოჩვენება; 2. თავის დაძვირება, თავის მოსაწყლება.

თავის მოსაფხანი დრო არა მაქვს – გადატ. მეტად მოუცლელი ვარ, თავისუფალი დრო არა მაქვს.

თავის მოფარება – დამალვა, თვალს მოცილება.

თავის მოფხანა – გადატ. 1. საგონებელში ჩავარდნა, სადარდებლის გაჩენა, სინანული, მიხვედრა, მოგონება. 2. ხელის გამოღება.

თავის მოქაჩლება – გადატ. შესაძლებლობის დაუზოგავობა, თავის გამოღება.

თავის მოქონვა – გადატ. პირფერობით დაყოლიება, ტკბილი სიტყვით მოღობა, თავისკენ გადაბირება, - მოთაფვლა.

თავის მოყრა – გადატ. ერთად შეგროვება ბევრისა, თავმოყრა, შეკრება, მოგროვება.

თავის მოჭრა - გადატ. 1. მოკვლა. 2. შერცხვენა, გაწბილება, სახელის გატეხა, გმობა, გაკიცხვა.

თავის მოხრა - გადატ. დამორჩილება, ქედის მოხრა.

თავის მტვრევა - გადატ. ძალიან ბევრი ფიქრი (რაიმე ძნელად გადასაწყვეტ საკითხზე).

თავის ნაფურთხს (გადაფურთხებულს) არ ალოკავს - თავის გაკეთებულს არ უარყოფს, თავის სიტყვას უკან არ წაიღებს.

თავის სასწორზე დადება - გადატ. თავის საფრთხეში ჩაგდება, თავისი საქმის სააღალბედოდ გაწირვა.

თავის სატენი - რასაც ბევრი ფიქრი, თავის მტვრევა სჭირდება, ძნელად ამოსახსნელი, გადასაწყვეტი რაი, თავსამტვრევი.

თავის საცემბიროდ განდობა გადატ. დიდი დანაშაულის ჩადენა.

თავის სიტყვაზე დაბას - თავისას არ იძლის, უარს არ ამბობს თავის ნათქვამზე, გადაწყვეტილებაზე; ჯიუტობს.

თავის ტეხა - გადატ. მეტისმეტი ზრუნვა, ფიქრი. დარდი, რამე საქმისაგან მოქანცვა.

თავის ტყავს უფრთხილდება - თავის თავს, საცოცხლეს უფრთხილდება, ზოგავს.

თავის ტყავში არ ეტევა - არ ჩერდება; არსებულთ არ კმაყოფილდება, მეტი უნდა.

თავის უბედური - ვინც თავის ბედნიერებისა და კეთილდღეობისათვის არ (ნაკლებად) ზრუნავს; გადატ. 1. მიუხვედრელი, დაუდევარი, უმნო, უზრუნველი, უღარდელი,

2. კინც მხოლოდ სხვის ბედნიერებაზე ფიქრობს და ზრუნავს, თავისთვის არა უნდა რა.

თავის ქმრქში [აღ]არა ღებება – გადატ. არ ჩერდება. არ ისვენებს, არ ეტევა, მეტი უნდა.

თავის ქმრქში დაღებება – თავის კანში დაეტევა, სხვის საქმეში არ ჩაერევა, თავისთვის გაჩერდება.

თავის ქმრქში დაღვრება – გადატ. ზომიერება, მოუნდობლობა ზედმეტისა, უკვე მოპოვებულით დაკმაყოფილება.

თავის ქმრქში (ვერ) ჩავარდება – (ვერ) დამშვიდდება, (ვერ) დაწყნარდება, ზომიერების გრძნობას აღიფხვინს.

თავის ქმრქში, კანში არ მტევა – გადატ. 1. საზღვარს სცილდება, ზომიერება არ იცის, ამპარტავნობს; 2. უზომოდ მსუქანია.

თავის ქმრქში (ტყავში) არ მტევა – არ (ვერ) ჩერდება, არ ისვენებს; არსებულთ არ კმაყოფილდება, მეტი უნდა.

თავის ძნევა – თავის იქით-აქეთ კატუნნი; გადატ. გამოზაღვა გაოცებისა, უკმაყოფილებისა, ან ეჭვისა.

თავის ყრა – თავმოყრა, შეკრება, კრება.

თავის შეკავება – გადატ. რამე გრძნობის შეზღუდვა, მოთოკვა, მოთქენა, თავშეკავება, თავის შემაგრება.

თავის შემაგრება – გადატ. საკუთარი განცდების, სურვილების, გრძნობების შეზღუდვა, - თავშეკავება, თავდაჭერა.

თავის შენახვა – გაძლება, დროის წაღება, შებრძოლება, გაჭირვების ძლევა; გადატ. თავის რჩენა; თავის მოვლა.

თავის (შენს, ჩემს...) ნებაზე როგორც თვითონ (თავად) უნდა (როგორც შენ გინდა და სხვ).

თავის შერბვა – გადატ. სადმე შესვლა, თავის შეყოფა, თავის შეფარება; სასურველ სიტუაციაში მოხვედრა.

თავის შემცვლა – გადატ. გართობა, გულის გადაყოლება.

თავის შეყოფა (სადმე) – გადატ. შესვლა, თავის შერგვა (სადმე); სასურველ წრეში, საზოგადოებაში მოხვედრა.

თავის შეყრა – იგივეა, რაც თავის მოყრა.

თავის შორს დაკავება – იგივეა, რაც თავის შორს დაჭერა, თავის არიდება. (რამე) საქმეში მონაწილეობის მიუღებლობა.

თავის შორს დაჭერა – გადატ. შორიდება, თავის არიდება, ახლოს არ მიკარება, გარიდება.

თავის ჩაკიდება გადატ. დაღონება, დაძმარება, დაფიქრება.

თავის ჩაღუნვა – გადატ. დარცხვენა, შორიდება.

თავის (ჩემ) გაჩენაში – არასოდეს, თავის სიცოცხლეში, თავის დღეში.

თავის ჩვენება – თავის წარდგენა; გადატ. თავისი ღირსებისა თუ ნაკლოვანებების წარმოჩენა.

თავის ჩრდილისა ეშინია – გადატ. 1. თავის თავისადაც კი ეკრძალება, ერთი ბეწო გულადობა არ გააჩნია, უზომოდ მხდალია; 2. მეტად ფრთხილია.

თავის წაბება – გადატ. დაღუპვა, წახდომა (თავის მიზეზით); არასწორი ნაბიჯის გადადგმა, მოუფიქრებელი ქმედება.

თავის წაღება – წაძინება, თვალის მოტყუება, ჩათყულება.

თავის წამოტკენა – გადატ. მსუბუქი ავადმყოფობა.
✓ თავი არ წამოგტკივდეს: სულ კარგად იყავი, შენს ღღეში, ოდნავადაც, ავად არ გახდე!

თავის წაღება – გადატ. თავის მობეზრება ერთისა და იმავეს განმეორებით, განუწყვეტლივ თხოვნით, გულის გაწყალება.

თავის წაჭმა – გადატ. შეწუხება, თავის მობეზრება, გულის გაწყალება, თავის წაღება.

თავის წვენი იხარშება – გადატ. ჩაკეტილია თავის თავში, თავის ნაჭუჭში, თავის ვიწრო, პირად ინტერესებს ვერ სცილდება.

თავის ჭიას ახარებს – გადატ. ერთობა, თავს იტყვევს, გულის წაღილს ისრულებს, თავისთვისაა.

თავის ჯამს ჩასცემრ[ი]ს – მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობს; საქვეყნო საქმე არ აწუხებს.

თავის ჭიას ახარებს – შეძლებისდაგვარად თავის (პატარა) სურვილებს იკმაყოფილებს.

(თავის) ჭკუაზე აღარ არის – (მწუხარებისგან, სიხარულისგან) გაგიჟებულია, შეშლილია.

(თავის) ჭკუაზე გაატარებს, წაიყვანს – საკუთარი შეხედულებით წარმართავს, გაატარებს, წაიყვანს, თავის სურვილს დაუქვემდებარებს.

თავის ჭკუაზე მიჰყავს – ამოქმედებს თავისი მოსაზრების მიხედვით, თავის სურვილისამებრ.

თავის ჭკუაზე (ნებაზე) წაიყვანს – თავის სურვილისამებრ ამოქმედებს.

თავის ხელით საფლავის ბათხრა - გადატ. გაუბედურება თავისი თავისა, მტრობა თავისი თავისა, თავის მოკვლა.

✓როცა კაცი იძულებულია თავისი ხელით საფლავი გაითხროს და შიგ ჩაწვეს, რაც ხატოვნად ნიშნავს: აღამიანს. რომელმაც ჩაიდინა ისეთი მძიმე რამ საქმე, რომ სასიცოცხლო პირი არა აქვს, თავისი ხელით თავი აქვს მოსაკლავი და მკვდრებშია ჩასათვლელი.

თავის ხლა ქვისათვის - გადატ. დარდის გაჩენა, ჭმუნვის მოჯარვა, გაუბედურება, მწუხარების შემოკრება, სიკვდილი. ქვას, როგორც იარაღს, ხმარობდნენ ქოწინააღმდეგის, მტრის დასასახიჩრებლად, მისთვის სიცოცხლის მოსასპობად.

ქვასავე ირტყამდნენ თავში საკუთარი დარდ-წაღველის გასაქარვებლად, როცა უკიდურესად გამწარებული თავი სასიცოცხლოდ არ ემეტებოდათ.

თავის ხლა კედელზე გადატ. მეტად გაჭირვებული საქმე, სადარდებელი, სამწუხარო მდგომარეობა, სასოწარკვეთილი ყოფნა.

თავისა და ბედის წყევლა - გადატ. სიმწარე, უკიდურესი გაჭირვება, დარდი, უმწეობა.

თავისა და ფეხების [ვერ] მოჭმა გადატ. ვერას დამიშავებ, შემაწუხებ, დამაკლებ, დამაზარალებ.

თავისაზე იღბა - ნათქვამს არ ცვლიდა, არ გადათქვამდა; თავის აზრს იცავდა, ისევ იმასვე ამბობდა. რასაც წინათ; ჯიუტად იცავდა საკუთარ შეხედულებას.

თავისას არ [და]იზლის - ერთხელ ნათქვამს ან ნამოქმედარს [და]იჩემებს. [და]იყინებს, [ა]იხირებს.

თავისას გაიტანს, თავისას იზამს – მიზანს
 მიაღწევს (შრომით, მეცადინეობით, ჯიუტობით და სხვ.).
თავისას (თავის სიტყვას, აზრს...) გაიყვანს
 – თავისას გაიტანს, სურვილს შეისრულებს, მიზანს მიაღ-
 წევს.

თავისას გაიძახის რაც ერთხელ უკვე თქვა, მასკე
 იმეორებს, იმასვე ამბობს.

თავისას იზამს! – გადაწყვეტილს აუცილებლად შეა-
 სრულებს, თავისას გაიტანს.

თავისას იტყვის – დაიჩემებს.

თავისდა საბედნიეროდ – თავის ბედზე.

თავისდა საუბედუროდ – თავისი თავის საუბე-
 დუროდ, თავის უბედობაზე.

თავისდაუნებურად (უნებლით) – თავისი ნე-
 ბის გარეშე, თავისი სურვილის საწინააღმდეგოდ.

თავისი ამინდია – არაფერზე ზრუნავს, არაფერი
 აწუხებს.

(თავისი) არშინით ზომავს – იგივეა, რაც (თავი-
 სი) სამართლით (აღლით) ზომავს.

თავისი ბაჰყავს – თავის სურვილს ისრულებს, მი-
 ზანს აღწევს, თავის ნათქვამს ახორციელებს.

თავისი ბზით მიდის ბუნებრივად ვითარდება.

თავისი ღრო მოჭამა – გადატ. ღრო გაუვიდა, დაძ-
 ველდა, ცხოვრების გზა გაიარა.

თავისი ემართება (ჩემი ემართება) – თავი-
 სი მოსდის, თავისი გადახდება.

თავისი თავის კატრონი არის თავის თავს განკარგავს. არავის ემორჩილება, არავინ ჰყავს უფროსი, დამოუკიდებლად მოქმედებს.

თავისი კალო გაულეწია – გადატ. რაც ცხოვრებაში გასაკეთებელი ჰქონდა, გაუკეთებია, თავისი მოქალაქეობრივი მოვალეობა საზოგადოების წინაშე მოუხდია, თავისი ძალ-ღონე ადამიანთა კეთილდღეობისათვის შეუწირავს.

თავისი კური მოჭამა – გადატ. თავისი “სამყოფი დრო” უცხოვრია, თავისი დრო წაუღია.

(თავისი) სიტყვის კატრონი – ვინც თავის სიტყვას პირნათლად ასრულებს. ვინც თავის ნათქვამს არ გადათქვამს.

თავისი ფხით – თავისით, თვითონ (მოვა, წავა, მოიტანს, წაიღებს).

თავისი ძონი სწავს (ვინმეს, რამეს) – თავისი სიკეთე თავადვე უბრუნდება ბოროტებად, ღუპავს მას.

თავისი (ხუთი) თითით იცის ძალიან კარგად, ზედმიწევნით, დაწვრილებით იცის.

თავისი ხელით ყელის გამოჭრა – გადატ. თავისი ხელით საკუთარი თავისათვის კუთვნილი სასჯელის მიყენება.

თავისკენ, თავის ჯიბისკენ იწევა – ყველაფერს თავისკენ, თავის ჯიბისკენ იწევა, ცდილობს ყველაფერი თვითონ ჩაიგდოს ხელში.

თავისკენ თლა – გადატ. თავკერძობა, მხოლოდ თავის-თავზე ზრუნვა.

თავისკენ ითვის - გადატ. მხოლოდ თავის სარგებლობისათვის ზრუნავს. ყველაფერი თავისთვის უნდა, სხვისი კუთვნილების მითვისებას ცდილობს.

თავისუფლად ამოსუნთქვა - გადატ. საფრთხის გავლის შემდეგ დამშვიდება, გულზე მოშვება.

თავიც იმა მქონია და შემსებიც - გადატ. მთელი არსებით იქ ვიყავი, ყველას და ყველაფერს ვხედავდი, არაფერი გამომპარვია უნახავი და გაუგონებელი.

თავი(ც) უტმხია - გადატ. რაც უნდა, ისა ქნას! თავში ქვა უხლია! ჯანდაბამდის გზა ჰქონია!

თავლაში დაესხმება (დაესხმის) - ძალიან შერცხვება, თავი მოეჭრება.

თავლაშის დასხმა - იგივეა, რაც თავზე ლაშის დასხმა; გადატ. დიდი შერცხვენა, თავის მოჭრა.

თავლაშს დაასხამს - საქვეყნოდ შეარცხვენს, თავს მოსჭრის, ქვეყნის მასხარად გახდის.

თავპატიშის გაღება - გადატ. ტყუილად, განგებ უარზე დაღება, - განაზება, გაპრანჭვა.

თავპატიშს [გა]იღებს - ვითომ უარზე [და]ღება, - [გა]ინაზება, [გა]იპრანჭება.

თავ-პირი აღარ შეარჩინა - მაგრად სცემა, ცხვირ-პირი დაამტვრია.

თავ-პირი ჩამოსტირის - გადატ. 1. ძალიან დაღვრე-მილია, დაღონებულია, დამწუხრებულია, დამძარებულია. 2. ბუნება საწვიმრად ემზადება, ჭინჭყლიანი დარია.

თავ-პირის გლუჯა - გადატ. მწუხარება, ნალველი, ვიშვიში, გამწარება.

თავ-პირის გლჷჯით – ძალიან სწრაფად, გამძლეებით, აჩქარებით, თავ-პირის მტვრევით.

თავ-პირის მტვრევა – გადატ. ცემა-ტყეპა, ჩხუბი, აურზაური, ლანძღვა-გინება.

თავ-პირის მტვრევით – გადატ. ძალიან სწრაფად, გამძლეებით, ჩქარა, თავ-პირის გლჷჯით.

თავ-პირს (ცხვირ-პირს) იმტვრევს – თავ-პირს (ცხვირ-პირს) იზიანებს, ისახიჩრებს (დაცემით, რამის მოხვედრით...).

თავ-პირს (ცხვირ-პირს, კბილმებს, ყბებს) დაამტვრევენ – ისეთ მდგომარეობაში ჩააგდებს, რომ თავ-პირი დაემტვრეს.

თავ-პირს [მომ]აჭამს – გადატ. საქმეს [გა]უჭირვებს, სულს შეუწუხებს.

თავ-პირს (ცხვირ-პირს, კბილმებს, ყბებს) დაამტვრევს – დაუზოგავად სცემს.

თავ-პირში იცემს – სახეზე და თავში ხელებს იშენს, ირტყამს.

თავს აიბღმებს – უწესოდ მოიქცევა, არასაკადრისს, უკადრებელს გაბედავს, ითავხედებს.

თავს აიმაღლებს – თავის თავს სხვაზე მაღლა დააყენებს.

თავს აიშვებს – თავს გაითავისუფლებს (დაბძული); გადატ. გათამამლება, გათავხედლება, თავს გაეა.

თავს აიწყვით – გათამამლება, გათავხედლება, თავს გაეა.

თავს აიხსნის – თავს გაითავისუფლებს, აიშვებს.

თავს ამოყოფს (სადმე) – აღმოჩნდება, მოექცევა, მოხვდება სადმე.

თავს (არ) ბაიციხელებს – თავს (არ) შეიწუხებს.

თავს არ (ვერ) უტყდება – თავის თავს არ უმხელს, არ უმუღღავნებს (რამეს).

თავს (არ) იტკივებს – (არ) ირჯება, (არ) წუხდება, თავს (არ) იწუხებს.

თავს არ უღებს – გადატ. თავს არ აჩაგვრინებს, არ ექორჩილება, უძალიანდება, არ ეპუება.

თავს არიდებს – თავიდან იშორებს, თავიდან იცდენს.

თავს ასდის, აუდის – საკმარისია (ვინმესთვის), ჰყოფნის; საკმარისზე მეტია (ვინმესთვის).

თავს ასვლა – თავამდე მიღწევა; გადატ. მორევა, შესრულება, შეძლება, გაკეთება.

თავს ატყის გადატ. ეწვალება, მთელ ძალ-ღონეს ახმარს. თავს აკლავს (რამეს).

თავს აღწევს – [გადა]ურჩება (რამეს), თავიდან [ა]იცდენს (რამეს).

თავს აჩვენებს – იმგვარად იქცევა, რომ შეცდომაში შეიყვანოს (ვინმე) თვალთმაქცობს.

თავს აწყენს – თავს აბეზრებს, აწუხებს.

თავს ბოლოს ვერ გამოაბამს – დაწყებულს ვეღარ დაამთავრებს, თავს ვერ გაართმევს, უნიათობას იჩენს.

(თავს) ბრუ მსხმის, (თავს) ბრუ მსხვევა
თვალეში ყველაფერი უტრიალებს, წონასწორობას ვერ იკავებს, გული მისდის.

თავს გადადებს – თავს დადებს, თავს გაწირავს, თავს არ დაიზოგავს.

თავს გადახდა (რამე) – გადატ. შექმთხვა, დაქმართა (რამე).

თავს ბავა – ზედმეტის ნებას მისცემს თავის თავს. ძლიერ გათამამდება, გათავხედდება.

თავს ბაიმათხროვრებს – თავს მათხოვრად გახედის.

თავს ბაიმართლებს – დაამტკიცებს, რომ მართალია; შეეცდება თავი უდანაშაულოდ, მართლად გაიხადოს.

თავს ბაიტანს – გაძლებს, აიტანს (გაჭირვებას, განსაცდელს და სხვ.); თავს ირჩენს.

თავს ბაიჭბილებს – თავს შეირცხვენს, უხერხულ მდგომარეობაში ჩაიყენებს, გაწბილდება.

თავს ბამოიჩენს – თავს ისახელებს, სახელს მოიხვეჭს.

თავს ბარეთ არ გამოაყოფინებს არსად არ გაუშვებს, მუდმივად შინ ამყოფებს.

თავს ბასვლა – გადატ. ზედმეტად გათამამება, გათავხედება, გაკადნიერება, უგულებელყოფა ყოველგვარი ძორაღლისა, მოურიდებლობა, უპატივცემულობა, უსირცხვილობა. აგდება, სიამაყე, ქედმაღლობა, უზნეობა, უნაშუსობა.

თავს ბავვა – ძალიან გათამამდება, თავხედურად მოიქცევა, ზედმეტის ნებას მისცემს თავს.

თავს ბავვლის – თავს გაუყადრებს, თავს გაუტოლებს.

თავს ბავოფს (მახეში, ხათაბალაში და მისთ.) – გაებმება, გაიხლართება, ჩავარდება (მახეში და მისთ.).

თავს გაწირავს – თავს დადებს ვინმეს ან რამეს სანაცვლოდ.

თავს (ბულს) იყოლიებს – თავს ირთობს, თავს იქცევს, ერთობა.

თავს დააბღებინებს, თავებს დააყრეპინებს თავის მოკვეთით დასჯის, მოკლავს.

თავს დააკლავს – თავგამოდებით, განსაკუთრებული გულისყურით, გულმოდგინებით გააკეთებს (რამეს).

თავს დაანებებინებს – აიძულებს თავი დაანებოს, - მიატოვებინებს.

თავს დაანებებს – დატოვებს, მოშორდება: შეწყვეტს (რაიმე საქმიანობას), მიატოვებს, თავს მინებებს.

თავს დაატმის (უბედურებას.. მისს, რისხვას და მისთ.) – დამართებს, შეამთხვევს (უბედურებას...); თავზარს დასცემს.

თავს დადებს – თავს გაწირავს, მოკვდება.

თავს დავლა – გადატ. ხელში ჩაგდება, დამარცხება, რამის დაკლება, ზიანის მიყენება; გზის მოჭრა და წინ დახვედრა.

თავს დაირჩენს – თავს გამოიკვებავს, თავს შეინახავს.

თავს დაკარბავს – გადატ. აირევა, ვითარებაში ველარ გაერკვევა, ქცევის კონტროლს დაკარგავს; მოკვდება.

თავს დარბენა – იგივეა, რაც თავს დავლა.

თავს დასტრიალებს – გადატ. მულამ მასთან არის და მზრუნველობას უწევს, ემსახურება, უკლის, თავს ეკლება.

თავს დასხმა – გადატ. თავდასხმის მოწყობა, გალაშქრება (ვინმეს წინააღმდეგ), თავზე დაცემა.

თავს დატეხა (რამის) – გადატ. უეცრად რაიმე არასასურველის შემთხვევა.

თავს დატყლომა (რამის) – იგივეა, რაც თავზე დატყლომა (რამის).

თავს დაუპოღის – გზას მოუჭრის, წინ დაუხედავს.

თავს დაუჭმრს – შეიმაგრებს, შეაჩერებს, შეაყენებს.

თავს დებს – თავს სწირავს (ვინმესთვის, რამესთვის).

თავს ევლება (ვინმეს) – გადატ. განსაკუთრებულ მზრუნველობას უწევს, ყურადღებას აქცევს, უკლის, ემსახურება, თავს დასტრიალებს (ვინმეს).

თავს ზარის დაცემა – იგივეა, რაც თავზარის დაცემა.

თავს (თავ-პირს) მოაჭამს – თავს მოაბეზრებს, გულს გაუწყალებს.

თავს (თავზე) დაადგება – თავზე წამოადგება; მოულოდნელად მივა ვინმესთან.

თავს (თავზე), კისრად (კისერზე) იღებს – იკისრებს, დაივალებს.

თავს (თავზე) ლაფს დაასხამს – საჩქევნოდ თავს მოსჭრის, შეარცხვენს.

თავს (თავზე) მოახვევს – აიძულებს რამეს.

თავს (თავზე) შემოავლებს – ხატს (ან რომელიმე წმინდანს) ავაღმყოფის განკურნების ხვეწნა-ვედრებით ავაღმყოფის თავზე შესაწირავს შემოაღარებს.

თავს (თავზე) შემოვლება – განსაკუთრებით მოუკლის, მეტისმეტ მზრუნველობას გამოიჩენს, თან გადაჰყვება, შეეწირება, თავს ანაცვალებს.

თავს (თავზე) შემოვლება ხატის (წმინდანის) წინაშე ხვეწნა-ვედრებით „ავადყოფის თავზე შესაწირავის შემოტარება.

თავს (თავზე) შემოივლებს – თავის სანაცვლოდ შესწირავს; გაიმეტებს, გაწირავს.

თავს (თავზე) წააყენებს – დაავალებს ან საშუალებას მისცემს თავს წაადგეს.

თავს (თავზე) წამოაყენებს – დაავალებს ან საშუალებას მისცემს თავზე წამოადგეს (წაადგეს).

თავს იბღმებს – 1. უზრდელად, თავხედურად იქცევა. 2. თავისი თავი (რალაცად, დიდ ვინმედ) მიაჩნია.

თავს იბღმებს (ბანსაცდელში...) – ვარდება თავისივე მიზეზით (დაუფიქრებლობით და სხვ.).

თავს იბიჟიანებს 1. თავაშვებით, თავაწყვეტით მზიარულობს; წრეს გადადის. 2. ქცევაში გიჟისთვის დამახასიათებელს ავლენს.

თავს იღმებს (რამეს) – გადატ. იკისრებს, დაივალებს (რამეს).

თავს იკლავს – გადატ. მეტისმეტად წუხს, ღელავს; თავგაჩოდებით ცდილობს რამეს; ზედმეტი ჯაფით იტანჯება.

თავს იმტვრევს – ძალიან ბევრს ფიქრობს (რამე ძნელად გადასაწყვეტ საკითხზე), - თავს იტეხს.

თავს ინახავს – თავის თავს არჩენს; თავს იზოგავს, თავს უფრო ხილდება; ზედმეტს არ სვამს.

თავს ინუბეშებს – ანუგეშებს, ნუგეშს აძლევს თავის თავს, - თავს იმხნეებს, თავს შემოუძახებს.

თავს იტახს – გადატ. თავგამოდებით ცდილობს, წვალობს; ძალიან ბევრს ფიქრობს (რამე ძნელად გადასაწყვეტ საკითხზე), თავს იმტვრევს.

თავს იზასმებს თავი დიდად მოაქვს. დიდად ძიარნია, თავს მაღლა აყენებს.

თავს იძით ძალა [აღ]არა აქვს – რაც შეუძლია, აკეთებს, მეტი ძალა, მეტი ღოსე აღარა აქვს. - თავს ზევით ძალა არა აქვს.

თავს იღორებს – თავს იტყუებს.

თავს იყოლიებს – იგივეა. რაც გულს იყოლიებს.

თავს იყრის – თავთავს გამოიტანს, ამოიყრის, ამოიტანს.

თავს იწრთობს – თავის თავს იკაჟებს, იძაგრებს თავის სხეულს, იმტკიცებს ნებისყოფას.

თავს ისრჩობს თავს იკლავს, სიცოცხლეს ისპობს.

თავს კედელს ახლის სიმწრისაგან თავს კედელს ურტყამს; გადატ. უკიდურესად შეძრულია, შეძრწუნებულია, მწუხარებისაგან გონს კარგავს.

თავს ლაფი მსხმება – საქვეყნოდ თავი ეჭრება. ილანძღება.

თავს ლაფის დასხმა იგივეა. რაც თავზე ლაფის დასხმა.

თავს ლაფს, თავზე ლაფს დაისხამს თავს შეირცხვენს, ქვეყანაზე გამოსაჩენი პირი არ ექნება.

თავს მაღლა არ იღებს – გადატ. ძალიან ბეჯითად, გულმოდგინედ, თავაულებლად მუშაობს.

თავს მალლა იწმის – გადატ. იბლინძება, თავი მეტად მოაქვს, ამპარტაენობს, ქედმალლობს.

თავს მისცემს (შიქრებს, ძილს, დასვენებას...)

დაიწყებს (ფიქრს, დასვენებას...), მიეცემა (ძილს, ოცნებას...)

თავს მისცემს ძილს (შიქრს, ოცნებას...) –

დაიწყებს, მოჰყვება ძილს (ფიქრს, ოცნებას...).

თავს [მო]აბამს – [და]ასრულებს, [და]აბოლოებს,

[და]აგვირგვინებს.

თავს მოაბეზრებს – გულს გაუწყალებს, გულს

გაუწვრილებს, თავს შეაწყენს, შეაწუხებს.

თავს მოაღბამს – ძალიან გაავესებს, – თავს მოუბამს.

თავს მოარიღებს – განზრახ არ დაენახვება, დაე-

მალება, გვერდს აუვლის (ვინმეს ან რამეს).

თავს მოაფარებს – დაიმალება, თავს შეაფარებს.

თავს მობეზა – გადატ. გონს მოსვლა, გამორკვევა,

ავისა და კარგის გარჩევის უნარის შექნა.

თავს მოიკლავს – ძალიან შეწუხდება; მეტისმეტად

აღელდება.

თავს მოიფხანს, კისერს მოიფხანს – ჩაფიქრდება,

დაღონდება, საგონებელში ჩავარდება.

თავს მოიძაჩლებს – ძალიან ეცდება, თავს გამოიღებს.

თავს შეიწუხებს.

თავს მოიყვანს – დაასრულებს, დააბოლოებს, დააგვირ-

გვინებს. თავს მოაბამს.

თავს მოიჭრის – საქვეყნოდ თავს შეირცხვენს.

თავს მოსჭრის – შეარცხვენს, სახელს გაუტეხს.

თავს მოუბამს ძალიან გაავსებს, თავს დაადგამს, თავს მოადგამს.

თავს მოყვანა – გადატ. დამთავრება, დასრულება, გარიგება.

თავს მოხვევა – იგივეა, რაც თავზე მოხვევა.

თავს (მუხლს, ქედს) მოუღრმეს დაემორჩილება, დაემონება.

თავს, პირს უზამს – თავს უკრავს, ძოქვევს, მიმართავს სასურველი მიმართულებით.

თავს რეტიის დასხმა – იგივეა, რაც თავბრუს დასხმა.

თავს (სიცოცხლეს) სწირავს – თავს (სიცოცხლეს) ანაცვალებს, ეწირება (ვინმეს ან რამეს).

თავს (სიცოცხლეს) სწირავს თავს ღებს ვინმეს ან რამეს სანაცვლოდ.

თავს სჭრის – არცხვენს, სახელს უტეხს.

თავს (ტვინს) უბრუებს – თავბრუს ახვევს, თავს ურეტეიანებს.

თავს უკრავს – ესალმება; გადატ. გაისტუმრებს, იძულებით გაგზავნის; ჩაადებს (სადმე არასასურველ ადგილას).

თავს უძნებს – თანხმობას ანიშნებს, დასტურს აძლევს.

თავს უძონავს – ტკბილი სიტყვით მისი გულის მოგებას ცდილობს.

თავს უყადრებს – თავისი თავის ღირსად, ტოლად თვლის, მიიჩნევს.

თავს, ქედს მოახრეპინებს – დაიმორჩილებს, თავის ნებაზე ატარებს.

თავს, ქელს უხრის – ვინმეს მიმართ თავდახრით პატივისცემას, მორჩილებას გამოხატავს.

თავს შვილებს – იგივეა, რაც თავს გამოიღებს.

თავს შინაჯავს – თავს ირჩენს, - ისაზრდობებს; გაძლებს; უმწიკვლოდ იქნება, თავს არ შეირცხვენს.

თავს შვიძემს – ღროს გაატარებს, თავს გაერთობს; მოიღვხენს.

თავს შემოვლება – გადატ. განსაკუთრებული მზრუნველობის გაწევა, ყურადღების მიქცევა, მოვლა, სამსახურის გაწევა, თავის შეწირვა.

თავს შემოგაფრინდა – გადატ. თავი ამტკივდა.

თავს შემოუვლის – გადატ. მოუხერხებს რამეს, გააწყობს, შეძლებს რამის გაკეთებას.

თავს შეყოფს – შესვლას მოახერხებს, - შევა.

თავს შველის – განსაცდელისაგან თავს იხსნის, უსაფროხოებას ინარჩუნებს.

თავს ჩაიბღებს (განსაცდელში...) – განსაცდელში... ჩაკარდება თავისივე მიზეზით.

თავს ჩაკიდებს – თავს დახრის (მწუხარების, სირცხვილის... გამო).

თავს (ცხვირს, ფეხს...) წააკვრეპინებს (საღმემ...) გასაჭირში, უბედურებაში ჩააგდებს.

თავს წააბეპინებს – დალუპავს.

თავს წააბებს – დაილუპება (თავისი მიზეზით).

თავს წაადგება – მოულოდნელად მივა ვინმესთან, თავს დაადგება.

თავს წაართმევს – (ძილი...) დაიმორჩილებს, შეიპყრობს.

თავს წაართმევს (ცხენი...) – გაიტაცებს ისე, რომ მხედარი სადავეს ვეღარ დაუჭერს.

თავს წადებს – წაიძინებს.

თავს წავა – იგივეა, რაც თავს გავა.

თავს წავიდა – გათავხელდა.

თავს წაიღებს – გულს გააწყალებს, გააბრუებს (ლაპარაკით).

თავს წაირთმევს – თავაწყვეტილი გაჭენდება (ცხენი).

თავს წაიჭამს – თავს გაუვა, - გადიდგულდება.

თავს წასჭამს – თავს მოაბეზრებს, საშველს არ მისცემს, შეაწუხებს.

თავს წაშრბამს – ჩაითრევს, გაახვევს (რამე საქმეში).

თავს წაუქცევს (ჭიქას...) – პურზე ცოტა ღვინოს გადმოღვრის (ჭიქიდან...) გარდაცვლილის მოსახსენებლად და სულის საცხონებლად.

თავს(ა) სღის – უხვად აქვს, საჭიროზე მეტი აქვს, თავს გადასღის.

თავსაყრელად ეყოფა – თავსაყრელად ექნება, სავსებით საკმაო იქნება მისთვის, მორჩება კიდევ, მეტიც იქნება.

თავსლაფის დასხმა – იგივეა, რაც თავზე ლაფის დასხმა.

თავ-ტანი აერევა, დამბნევა იგივეა, რაც თავგზა აებნევა.

თავქაჯი შემიყარა – გადატ. თავ-ტანი ამირდამირია, ჭკუაზე შემშალა, მე თვითონ არ ვიცი, რას ვაკეთებ.

თავსვე დაკიდებული – გადატ. მეტად გაჭირვებული, დატანჯული.

თავში აპარდნა – გადატ. გაყოფილება, გაამჰარტავენება, გააძაყება, თავბრუდახვევა წარმატებისაგან.

თავში აზრი (შიძრი...) უტრიალებს – რამე აზრი, ფიქრი არ შორდება.

თავში ასვლა ღვინის(ა) – გადატ. დათრობის დასაწყისი.

თავში აშვარდება – გადატ. 1. (ღვინით, არყით) დათვრება, შეზარხოშდება. 2. გაყოფილება, გადიდგულება (ქებისაგან, წარმატებისაგან და სხვ.).

თავში ახლის – მიუგდება, მიაშავებს.

თავში ბზემ უყრია – გადატ. უჭკუოა, არაფერი იცის, არა ესმის რა.

თავში ბარბენა (რამის) – გადატ. გაფიქრება, უცებ აზრად მოსვლა (რამის).

თავში ბაჭევა – გადატ. დაუმორჩილებლობა, თავისნებობა, ჯიუტობა, თავქეიფობა, მეღეგობა, სიჯიქე, სიკერბე, შეუბოკრობა.

თავში დაკრული – გადატ. არანორმალური, სულელი, ბეჩავი, ჩაჩანაკი, ჩანჩურა.

თავში დარტყმული იგივეა, რაც თავში დაკრული.

თავში დასცმცხლა გადატ. შეშინდა, შეკრთა.

თავში დაუღბება – გადატ. მეთაური გაუხდება, სათავეში ჩაუდგება, ლიდერის ფუნქციებს აიღებს.

თავში მრევა – თავში უტრიალებს, ირევა.

თავში იცემს – გადატ. ძალიან ნანობს (რამეს).

- თავში იწევს** – ყოყონობს, ქედმაღლობს, თავი ძოაქვს.
- თავში ისალოს!** – ჰქონდეს, დაიტოვოს, მასთან დარჩეს!
- თავში ისლის!** – რად გაძოადგება, რაში სჭირდება.
- თავში მოსდის** – ფიქრობს, აზრად მოსდის.
- თავში მოუვიდა (რამე)** – გადატ. იფიქრა, აზრად მოუვიდა (რამე).
- თავში საცემი** სადარდებელი, საფიქრებელი; სანანებელი; მოსავლელი.
- თავში უქრის** – გადატ. სულელია, ჭკუა აკლია, თავში დაკრულია.
- თავში ქარი უქრის** – დაუდინჯებელია; ჭკუათხელია, ქერქეტაა.
- თავში ძვა ისალე და მუცელში სამართებელი** – იტყვიან ვინმეზე, როდესაც ძალიან გაჯავრებულები არიან და ყოველგვარ ცუდს უსურვებენ.
- თავში ძვა იცენს! თავში ძვა ისალოს! თავში[მც] ძვა უხლია!** – გადატ. რაც უნდა, ის ქნას.
- თავში ძვა ისალოს!** – გადატ. რაც უნდა, ის(ა) ქნას! როგორც უნდა, ისე მოიტყეს! – თავში ქვა იცენს!
- თავში ძვის ხლა** – გადატ. მეტისმეტი გაჭირვება, სასიკვდილოდ თავის გამეტება, დაუფასებლობა სიცოცხლისა, სიკვდილისათვის განმზადება.
- თავში შეჯდომა ღვინისა** – გადატ. შეღვინიანება, ნასვამობის დამჩნევა. დათრობა.
- თავში ჩაკვრა** აბუჩად აგდება, დაბრიყვება.
- თავში ჩამკვრელი** – აბუჩად ამგდები.
- თავში ჩასაკვრავი** – დასაბრიყვებელი.

თავში ჩაცხება – გადატ. დაბრიყვება, დაჩაგვრა, საქმის გაჭირვება, ცემა, დაჯახნა, გაგიჟება.

თავში ცემა – თავზე ხელების რტყმა ანუ წაშენა; გადატ. მწუნარება, ნალვლობა, დარდიანობა, გლოვა, დაჩაგრულობა, სასოწარკვეთა.

✓ დარდისა და მწუნარების გარეგნულად გამოსახატავად, განსაკუთრებით მიცვალებულის დატირების დროს. ქართველებს ჩვეულებად ჰქონდათ ხმამაღლა ეჭირათ და თავზე, ორივე ხელით წაეშინათ.

თავში წამოჭიმვა – სუფრის თავში მეტიჩრულად, წელში გასწორებით ჯდომა; გადატ. კადნიერება, თავს გასვლა. ცუდმედიდობა.

თავფორილად მოსვლა – ცალ-ცალკე, თითო-თითოდ მოსვლა.

თავწყალს გასვლა კრიტიკული მდგომარეობიდან გამოსვლა.

თავწყლის გაღენა – გადატ. მოხერხება, დასრულება, თავის გართმევა, თავის მობმა.

თალხეზში ჩამჯდარი – თალხემოსილი, მწუნარებისა გამო მძიმე შავებში გამოწყობილი.

თანდილა ბიჭი – აუთანდილის მსგავსი; გადატ. ყოჩაღი, მარჯვე ბიჭი.

თაფლად აქცევა თაფლივით ტკბილს, ძალიან ტკბილს გახდის, - დააშაქრებს, ტკბილად დააშწიფებს.

თაფლად ექცა – გაუტკბა, დაუტკბა, სიამოვნებად იქცა.

თაფლი აცხია – ძალიან კარგია, მიშხიდველია (იტყვიან ადამიანზე).

თაფლი გადმოსლის პირიდან გადატ. ტკბილად, სასიამოვნოდ, ალერსიანად ლაპარაკობს, ტკბილი სიტყვა-პასუხი აქვს.

თაფლს(ა) თოვს – ლაპარაკის დროს პირიდან თოვლის მსგავსად თაფლი გამოსდის; გადატ. მეტად ტკბილი მოლაპარაკეა, ალერსიანია.

თაყვანს სცემს -- გადატ. დიდ პატივს სცემს, უყვარს, ეთაყვანება; დიდი პატივისცემით, მოწიწებით ესალმება.

თბილი აღბილი – იერარქიული საფეხური. თანამდებობა, რომელიც უზრუნველი და კომფორტული ცხოვრების საშუალებას იძლევა.

თეთრ კბილს აჩვენებს, უჩვენებს (თეთრი კბილის ჩვენება) პირმოთხეობს, ეფარისევლება (პირმოთხეობა, ფარისევლობა); თავს კეთილის მსურველად [მო]აჩვენებს.

თეთრ კენჭს ჩააბღებს (ჩაუბღებს) – (ფარული) კენჭისყრისას ვინმეს სასარგებლოდ, ხმას მისცემს.

თეთრად ათენებს – მთელი ღამე უძილოდ რჩება.

თეთრი და შავი ვერ გაურჩევია გადატ. მიუხვედრელი, უჭკუო, უვიცი. გონებით ბეცი.

თეთრი თვალით ბათენება ღამისა – გადატ. თვალის მოუხუჭველობა მთელი ღამის განმავლობაში, უძილობა.

თეთრი კბილი – შავი ბული – იტყვიან მასზე, ვინც მლიქვნელურად, ფარისევლურად ექცევა ვინმეს, თავს მეგობრად, კეთილისმსურველად აჩვენებს, სინამდვილეში კი შავი ზრახვები აქვს.

თეთრი კბილის ჩვენება – გადატ. ფარისევლობა, პირძოთნეობა, უღიღობა, სიცილი, მზიარულისა და მეგობრული სახის ჩვენება, მოტყუება, გაიძვერობა, ღალატი, ორგულობა.

თეთრი კმისარი – გადატ. რუსეთის ხელმწიფე.

თეთრი – შავია, შავი – თეთრია – გადატ. 1. ცდა იძისა, რომ ვინმემ სიმართლე – სიცრუედ გაასაღოს, ხოლო სიცრუე – სიმართლედ. 2. ყველაფერი არეულად, უსწორმასწოროდ ეჩვენება. 3. მოტყუება, ღალატი.

თელეთის ბლახა – თელეთში დღეობაზე ამოსული მათხოვარი; გადატ. სრულებით არაფრის მქონე, უკანასკნელი მათხოვარი, ხელის გამშვერი, სხვის ხელში შემყურე, მეტად გაჭირვებული.

თვალ-ბულის მისვლა – გადატ. მოწონება, საამუროდ მიჩნევა.

თვალეზად იქცევა – მხედველობას მეტისმეტად დაძაბავს.

თვალეზად ქცეული – გაფართოებული თვალებით მზირალი.

**თვალეზზე (ვინმეს თვალეზს) ლიბრი გადა-
მკვრება** – რამის დანახვის, შემჩნევის უნარი დაეკარგება.

თვალეზზე ლიბრი აქვს გადაკრული – გადატ. უჭკუო, მიუხვედრელი, საღ გონებას მოკლებული, უძეკარი.

თვალეზზე ლიბრს გადააკრავს – (რამის) ნახვის, გაგების მართებულად შეფასების უნარს დაუკარგავს.

თვალეზზე მისაკრავი ცალი ფულიც არ მბადია – გადატ. მეტად ღარიბი, უქონელი, უფულო ვარ.

(თვალეზზე...) ცრემლი, ტირილი მრევა

(თვალეზზე...) ცრემლი ადგება, ტირილი მოსდის, ეტირება.

თვალეზზე წყალმოდენილი – სურვილით, კნებია-ნად.

თვალეზზე ხელის მიწარება – გადატ. განზრახ დაუნახველობა, შეუმჩნეველობა, წაყრუება; უგულუბეღყოფა.

თვალეზი ამრევა ყველაფერი არეულად მოქმედება, თვალეზში ყველაფერი დაუტრიალდება.

თვალ[მე]ი მრევა – არეულად ეწვეება, თვალეზში ყველაფერი უტრიალებს.

თვალ[მე]ი (ვინმეზე, რამეზე) რჩება თვალს ვერ აშორებს, ძალიან მოსწონს.

თვალეზი (თვალე) აუჭრელდება თვალეზი აერევა, - თავბრუ დაესხმის.

თვალეზი აწყდება – ლოდინითა და გზისაკენ ყურებით თვალეზი ეღლება.

თვალეზი გაუწყალდება – ყურებით, ცქერით თვალეზი დაედლება.

თვალ[მე]ი დამვსება – დაბრმავდება, თვალის ჩინს, მხედველობას დაკარგავს.

თვალეზი დაურბის (ვინმეს) -- (კინმეს) თვალეზს სწრაფად ამოძრავებს, აქეთ-იქით აცეცებს.

თვალეზი ებმება – თვალეზზე [ა]ეფარება, ვერაფერს დაინახავს.

თვალეზი სცვივა (რამისთვის) – ძლიერ უნდა რამე; მსუნავობს.

თვალეზი უბრმავლება – სინამდვილის სწორად დანახვის, განსჯის უნარი ეკარგება; გადატ. შურს.

თვალეზი უშუშუნებს – თვალეზი უციმციმებს, უბრწყინავს; გადატ. შემთვრალია.

თვალეზი ჩამომიწყალდა გადატ. დიდი ხანი მაცდევინა, მალოდინა.

თვალეზი ჩვენკენ სწყდებათ – გადატ. სულ ჩვენ გვიცქერიან.

თვალეზიდან ცმცხლის ყრა – გადატ. განრისხება, გააფთრება, გააკება, ცოფების ყრა.

თვალეზიდან ცმცხლს აზრქმევს – თვალეზიდან ნაპერწყმები სცვივა.

თვალეზით ზომავს – მზერით არკვევს, ამოწმებს რამეს, თვალით აფასებს, სინჯავს.

თვალეზით ჩაყლაპვას [და]უპირებს – იტყვიან, როდესაც ვინმე ვინმეს დაჟინებით უცქერის.

თვალეზით ჭამს (ვინმე) – გადატ. ხარბად, დაჟინებით, თვალმოუშორებლად, მოურიდებლად უყურებს, უმზერს, შესცქერის (ვინმე).

თვალეზის აბმა – იგივეა, რაც თვალის ახვევა.

თვალეზის ამოღამება (ლოდინისაბან)–გადატ. ძალიან დიდხანს ლოდინი, მოქანცვა ლოდინით.

თვალეზის ბაცმცება – თვალეზის ცეცებით ცქერა, გაოცებით ან დაფეთებით, დაბნეულად ყურება, აქეთ-იქით შეხედვა.

თვალეზის გულში ჩაბრუნება – გადატ. თავისი საქციელის დაკვირვება-შეფასება, საკუთარ გულში ჩახედვა.

თვალუბის ღაბრმავება – გადატ. გონების შერყევა, მოუსაზრებლობა, ალაღბედზე მოქმედება, სინამდვილის განგებ შეუმჩნეველობა, თვალის ახვევა.

თვალუბის ღადგომა – გადატ. სიკვდილი, სიკვდილს შიწყვეტა.

თვალუბის ღათსრა – გადატ. თვალის სინათლის მოსპობა, ძალით აღკვეტა მხედველობისა, სიკვდილი.

თვალუბის ღაკვესება – თვალუბის ღაბრიაღება, თვალუბისათვის მრისხანე გამომეტყველები მიცქმა.

თვალუბის ღასხმა – მომაკვდავის თვალუბის ღახუჭვა (ვინმეს მიერ).

თვალუბის ღახუჭვა – გადატ. 1. ღაძინება. 2. სიკვდილი; გაპატიონება მიცვალებულისა. 3. განგებ ღაუნახველობა ყველასათვის აშკარა ღა საჩინოსი.

თვალუბის (თვალთ) ღაბნელება (ვინმეს ან რამის) ღაუნახაობა, შეუმჩნეველობა, შეუნიშნაობა.

თვალუბის (თვალთ) ღაბნელება – ღაბრმავება; გადატ. რამის შეუმჩნეველობა, შეუნიშნაობა, ღაუნახაობა.

თვალუბის (თვალის) ახვევა, აბმა გადატ. მოყრუება, კარგისაგან ავის გარჩევის უუნარობა.

თვალუბის (თვალის) ახელა – გადატ. გამორკვევა ადამიანის სწორ გზაზე ღაყენება, სინამდვილის ჩვენება, შევლა, გამოღვიძება.

თვალუბის (თვალის) გასწორება პირღაპირ თვალუბში ჩახედვა (შეხედვა); გადატ. უშიშრობა, სითამაბე, გულადობა.

თვალუბის მიკერება (რამეზე) – გადატ. მიშტერება, ჯიქური შეხედვა.

თვალმების კრუტვა – ნახევრად მოხუცვა, მიღუღვა.
თვალმების კბვლმა თვალების აქეთ-იქით ტრიალით, ქვეშ-ქვეშ, გაპარებით ყურება.

თვალმებს ალმეს – გაძუდმებით შეკყურებს.

თვალმებს აპარებს (ვინმესკენ) – მალვით, შეუმჩნევლად შეხედავს ხოლმე.

თვალმებს არ ვუჯერებ – გადატ. სინამდვილე სარწმუნოდ არ მიმაჩნია, მოულოდნელია, რასაც ვუყურებ, ვერ ვიჯერებ.

თვალმებს ატრიალებს – იგივეა, რაც თვალმებს აბრიალებს.

თვალმებს აუბამს – იგივეა, რაც თვალმებს აუხვევს.

თვალმებს აუბნავს – იგივეა, რაც თვალმებს აუხვევს.

თვალმებს აურმის – აუჭრელებს თვალმებს.

თვალმებს აუფისავს თვალს აუხვევს, მოატყუებს.

თვალმებს აფაცინცმებს – დაძაბული ყურადღებით, მალიმალ, აქეთ-იქით იხედება, - თვალმებს აცეცებს.

თვალმებს აფეთმებს შეშინებული, ალგზნებული თვალმებით აქეთ-იქით იხედება.

თვალ[მ]ს აშტმრებს – ფართოდ გახელილი თვალმებით უაზროდ იყურება.

თვალ[მ]ს ბააპარებს – მალულად, ჩუმად გაიხედავს.

თვალ[მ]ს ბააღმებს თვალ[მ]ს გაახელს.

თვალ[მ]ს ბააშტმრებს – თვალს ერთ წერტილს უძრავად მიაპყრობს, უაზროდ შეხედავს ფართოდ გახელილი თვალმებით.

თვალ[ებ]ს გაახმლინებს – ჭკუაში ჩააგდებს. მიახვედრებს, გააგებინებს.

თვალებს გამოკუსავს – თვალებს გაღმოსწვევს, გადმოკარკლავს, - გადმოკუსავს.

თვალებს ბანაბავს – თვალებს მილულავს, თვალებს დანაბავს, მინაბავს.

თვალებს დაათხრავინებს – შავ ღღეს დააყენებს, ერთ ამბავს დაათევს, დატუქსავს.

თვალებს დაატრიალებს – იგივეა, რაც თვალებს დააბრიალებს.

თვალებს დააჭყბინებს – გააკვირვებს, გააოცებს.

თვალებს (თვალს) მიაცმცმებს – თვალების ცეცებით ცქერას დაუწყებს (დაინტერესებული, გაოცებული, შეშინებული...).

თვალებს იყენებს – ძალიან დარდობს, ძალიან სწუხს (“დამიდგეს თვალები”-ო იძახის).

თვალებს მიაშტირებს – მიაჩერდება, დაჟინებით, თვალის მოუცილებლად დაუწყებს ცქერას.

თვალებს მიბნელს – თვალებს მილულავს.

თვალ[ებ]ს მოსთხრის თვალს დაუყენებს, გულს მოუკლავს.

თვალებს სამუდამოდ (საუკუნოდ) დაუსუჭავს – მოკლავს, სასიკვდილოდ გაიმეტებს.

თვალებს უბრიალებს – წყრომით, ძრისხანედ უყურებს, - თვალებს უტრიალებს.

თვალებს უბრმავეებს – სინამდვილის დანახვის, განსჯის უნარს უკარგავს, თვალებს უბამს; გადატ. შერს ალუძრავს.

- თვალმებს უხსმებს** – მხედველობას უკარგავს, აბრმავეებს.
- თვალმებს უხვმვს** – გადატ. სინამდვილის სწორად დანახვის საშუალებას არ აძლევს.
- თვალმებს ქაჩავს** – თვალმებს აბრიალებს, ჭიმავს, ბრეცს.
- თვალმებს შმანათმებს** – ფართოდ გახელილი, ანთებული თვალმებით შეხედავს.
- თვალ[მ]ს შმმონათმებს** – ფართოდ გახელილი თვალ[მ]ით შემოხედავს.
- თვალმებს ჩააშტერმებს** – დაუინებით დაუწყებს ყურებას, - ჩააშტერდება.
- თვალმებს ჩაიწყალმებს** – იგივეა, რაც თვალმებს გაიწყალმებს.
- თვალმებს (ძირს) დაუშვმებს** – თვალმებს დახრის.
- თვალმებს წყალი ვასვთ** – გადატ. სასიამოვნო რამ დავინახოთ, გავერთოთ, კარგ რამეს შევხედოთ, გულიდან დარდი გადავიყაროთ.
- თვალმებში აქვს ჭკუა** – გადატ. უჭკუოა, მოვლენებს ზერელედ, გარეგნული ეფექტით, შინაარსის გაუთვალისწინებლად აფასებს. მხოლოდ გარეგნული ღირსებით შეფასება.
- თვალმებში გაეჩხირება** – სულ თვალწინ ექნება (ეყოლება). თვალწინ წარმოუდგება.
- თვალმებში დაულამდება** – თვალმებში დაუბნელდება.
- თვალ[მ]ში მტვერს (ნაცარს...) შმაყრის** – თვალს აუხვევს, მოატყუებს, გააცურებს.
- თვალმებში მტვერის შმაყრა** – იგივეა, რაც თვალმებში ნაცრის მიყრა.

თვალეზში ნაცრის მიყრა – გადატ. ძოტყუება, თვალის ახვევა, ყინულზე გა(კ)ურება.

თვალეზში, კირში შესჩერება – პირდაპირ, დაყინებით უყურებს, უცქერის, შესცქერის, შეჭყურებს; გადატ. ერთგულებას გამოხატავს.

თვალეზში უცქერის განსაკუთრებული ყურადღებით ეპყრობა, ყველა სურვილს უსრულებს, ანებიერებს; გადატ. ერთგულების, სიყვარულის დამტკიცებას ცდილობს.

თვალეზში შემჩერა, თვალეზში შემყურა
გადატ. 1. სხვისი მოიმედე, სხვისი სიკეთის ძომლოდინე.
2. სხვათა სიამოვნების მოსურნე.

თვალ[ეზ]ში ჩაშვარდება – თვალში ძოუვა, მოეწონება.

თვალ[ეზ]ში წამჩხირება – მხედველობის არეში უსიამოვნო რამ მოხვდება.

თვალზე ბისტის გადაეკვრება – დაბრძავდება; გადატ. რამის დანახვის უნარს კარგავს.

თვალზე ტრემლის (ტრემლების) შემრობა
გადატ. გაჭირვებისაგან ხსნა, დახმარება, ნუგეში, კარგ მდგომარეობაში ჩაყენება.

თვალთა და ყურთა დახშობა – (განზრახ) დაუნახაობა, გაუგონლობა, წაყრუება.

თვალთა ჩინა თვალის ჩინი, მხედველობა.
თვალთან თითს ვერ მიიტანს – გადატ. ძალიან ბნელა, არაფერი ჩანს სიბნელის გამო, უკუნი ღამეა.

თვალთახედვის ისარი იგივეა. რაც თვალთახედვა.

თვალის გადაქცევა – დაიქანცება, დასუსტდება.

თვალი ბატონილი აქვს – თვალი შეჩვეული, გაჩვეული, მიჩვეული აქვს; გადატ. გარკვეულია, მრავალგზის ნაცადი აქვს.

თვალი ბრძალად მჭრელი აქვს – შორსმჭვრეტელია

თვალი და ხელია – (ვინმეს) თვალისა და ხელის მაგივრობას სწევს; გადატ. მეთვალყურე, პატრონი, ყურის-მგდებელი, მზრუნველი და საქმის გამკეთებელი.

თვალი დაადგა (ვინმეს, რამეს) – გადატ. ყურადღება მიაქცია, ამოიჩემა; მოეწონა, თვალში მოუვიდა.

თვალი დაუდგება – გადატ. შურით გულზე გასკდება, ძალიან ნაწყენი დარჩება.

თვალი დაუყვანა (ვინმეს) – გადატ. შურით გულზე გახეთქა, გაამწარა (ვინმე).

თვალი ერთმანეთზე უორსა გვქონდა

გადატ. ერთმანეთს დაშორებული ვიყავით, ერთმანეთის არა ვიცოდით რა.

თვალი (ზედ) შერჩება – თვალს ვერ მოაშორებს, ძალიან მოეწონება, - თვალი დარჩება.

თვალი ზედ (ჩვენზე...) რჩებოდა – თვალი უჩერდებოდა. თვალი მიჯაჭვოდა ვინმეზე ან რამეზე; გადატ. მეტად მოსწონდა (ვინმე ან რაიმე) მეტად ლამაზი, მეტად მშვენიერი იყო.

თვალი თვალის წილ, კბილი კბილის წილ - გადატ. სიავე და ბოროტება არავის უნდა შერჩეს, ბოროტებას ბოროტებებითვე უნდა უპასუხო.

თვალი, თვალები გაუშტირდება გაშტირებით დაიწყებს ცქერას, თვალებს უძრავად მიაპყრობს ერთ წერტილს.

თვალი (თვალები ზედ) დარჩება – თვალს ვერ მიაშორებს, ძალიან მოეწონება.

თვალი იცის – გადატ. გათვალვის მსხვერპლი ხდება, გათვალვას ვერ უძლებს, ავად ხდება.

თვალი მატყუებს -- თვალი კარგად არ (ვერ) მარჯვენებს ვინმეს ან რამეს; გადატ. ვინმე ან რამე ისე არ მჭკვენება, როგორც სინამდვილეშია.

თვალი მოატყუებს – მცდარად, არასწორად დაინახავს; მოეჩვენება.

თვალი (მუხლი...) უმტყუნებს – თვალი (იქუხლი...) დაუსუსტდება.

თვალი – ოთხი, ყური – მქვსი – გადატ. მეტისმეტად უნდა აკვირდებოდე გარემოს და უფრო მეტად, გაფაციცებით უგლებდე ყურს, ძალიან უნდა ფრთხილობდე.

თვალი საწყენს მშუბნება – გადატ. თვალი მითამაშებს, რაღაც ცუდი უნდა დამემართოს; წინასწარ კგრძნობ ბოროტ, ცუდ, აუგ შემთხვევას.

თვალი ტყვამწილი – თვალი შეპყრობილი. ძოჯადობებული; გადატ. მოხიბლული, მონუსხული (სილაამაჯის, სიმშვენეირის... გამო).

თვალი უღბება – 1. თვალის ჩინს, მხედველობას კარგავს, ბრმავედება. 2. (ვინმეს) ბოროტებას, სიავეს ბოლო ეღება.

თვალი უყო – თვალით ანიშნა, თვალი ჩაუკრა.

თვალი უჭირავს (ვინმეზე, რამეზე, ვინმესკენ, რამისკენ) - გადატ. მზრუნველობას უწევს, ყურადღებას აქცევს. თვალყურს ადევნებს (ვინმეს, რამეს).

თვალი უჭრის - გადატ. კარგი მხედველია, კარგად ხედავს, საგნებს ერთიმეორისაგან მკაფიოდ არჩევს.

თვალი შავი ბაქვს - გადატ. ცუდი კაცი (აღამიანი) ხარ.

თვალი შეშვა - მწიფობას დაიწყებს, მწიფობაში შევა, შეითვალება (ყურძენი და მისთ.).

თვალი ჩავარდება - ნაქსოვს ყულფი მოეშლება, მოერღვევა.

თვალი... ჩასწვდება - სიღრმეში დანახვას შეძლებს; გადატ. სიღრმისეულად განიხილავს.

თვალი წაუსდება - იგივეა, რაც თვალი აუჭრელდება.

თვალიდან არ იცოილებს - მუდამ ახლოს, თვალწინ ჰყავს, არ იშორებს.

თვალიდან არ კარბავს - თვალს არ აშორებს, ერთთავად უყურებს; უთვალთვალებს.

თვალიდან არ [მო]იშორებს - სულ თვალწინ აქვს (ექნება), ჰყავს (ეყოლება), - თვალს არ [მო]აშორებს.

თვალიდან ბეწვის გამოცლა - იგივეა, რაც თვალსა და ივალს შუა ბეწვის გამოცლა.

თვალიდან გაძრება - თვალს მიეფარება, მიიმალეობა (სადღაც), გაუჩინარდება.

თვალიდან (მხედველობიდან) არ კარბავს - თვალს არ აშორებს, სულ უყურებს.

თვალთ ბაგშირავს - მრისხანე თვალებით შეხედავს; შეაშინებს.

თვალით გასვრმტს – დაჟინებით (შკაცრად) მიაჩერდება თვლებში, - თვალს გაუყრის.

თვალით ვერ დაანახმებ – ძალიან ეჯაკრება.

თვალით ნახვა – გადატ. პირდაპირ, აშკარად უშუალოდ, ნახვა.

თვალით შეჟმა – გადატ. ხარბად, მითვისების ძლიერი სურვილით ყურება.

თვალის აბმა – იგივეა, რაც თვალის ახვევა.

თვალის არიდება თვალის მოშორება ვინძესთვის ან რამესთვის, შეწყვეტა ცქერისა; გადატ. ყურადღების მიუქცევლობა, შეძულება, არაფრად მიჩნევა, შევლა-დახმარებაზე უარის თქმა.

თვალის ასახმვად – ვინძეს მოსატყუებლად, შეცდომაში შესაყვანად, სიმართლის დასამალად.

თვალის აჭრელება – გადატ. მოტყუება, შეცდესა, ყალბად ჩვენება რამისა.

თვალის ახელა – გადატ. მიხვედრა, გათვითცნობიერება, შეგნება, გონს მოსვლა, გამორკვევა.

თვალის ახმვა – გადატ. რამის სხვაგვარად (ჩვეულებრივ უკეთესად) წარმოჩინება (ვინძესთვის), ვიდრე ეს სინამდვილეში არის, - მოტყუება, შეცდენა.

თვალის გაბნევა – თვალის აქეთ-იქით გაქცევა; გადატ. ღრმად ჩაუხედლობა, დაწვრილებით გაუსინჯველობა.

თვალის გადაბრუნება – 1. ქსოვისას თვალის უკუღმა ამოღება. 2. ერთგვარი მუქარა.

თვალის გადავლება - გადატ. 1. მსუბუქი, ზერელე დაკვირვება. 2. ჩაფიქრება, მეხსიერებაში აღდგენა (რამესი); გადახედვა, გადათვალიერება.

თვალის გამართვა - თვალის გასწორება, პირდაპირ ყურება; გადატ. მოურიდებლად, შემართებით შეხედვა მოპირდაპირისათვის.

თვალის გამოთხრა გადატ. შურით გულზე გახეთქვა, მტრობა, დაღონება, დაზარალება, დაზიანება, სამაგიეროს გადახდა.

თვალის გასწორება -- პირდაპირ, სწორად ყურება ვინმესთვის ან რამესთვის; გადატ. უშიშრად, მოურიდებლად, თაძამად, უკრძალველად, გაბედულად, შემართებით შეხედვა მოსარიდებელი ან საშიში მოპირდაპირისათვის.

თვალის გაყოლება თვალის გაღვენება; ცქერა, ყურება (ძიძავლისთვის).

თვალის გაჭრა - თვალის შორს გაქცევა; გადატ. შორსმხედველობა.

თვალის გახელა - გადატ. რამის მიხედვით, გაგება, გათვითცნობიერება; ჭკუაში ჩავარდნა, გამოფხიზლება, თვალის ახელა.

თვალის დაბრკალება გადატ. იგივეა, რაც თვალის დასება, ძიზანძიმართულად რალაცის ვერ (არ) შემჩნევა.

თვალის დაღვმა - გადატ. განსაკუთრებული ყურადღება, მოწონება, ვინმეს თავისად მიჩნევა, თავისად ნატვრა.

თვალის დაკვრა - გადატ. ზეზეურად, ნაჩქარევად გასინჯვა, გაკვრით შეხედვა.

თვალის დაყენებელი თვალის ჩინის წამროთმევი. თვალის დაბრძანებელი; გადატ. 1. მეტად მშვენიერი, კალმით დახატული, მზის სადარი; 2. ჯავრის ამომყრელი.

თვალის დარჩენა (ვინმეზე, რამეზე) – გადატ. ძალიან მოწონება (ვინმესი, რამესი).

(თვალის) დასანახავად ეჯავრება (სძულს, ეზარება...) – ძალიან ეჯავრება (სძულს...).

თვალის დატანება – თვალის მოკვრა, ნახვა, შეთვალეირება; გადატ. მოწონება.

თვალის დაყენება (ვინმესთვის) – გადატ. 1. სიკვდილი. 2. შესაშური რამის ქმნა ან გაკეთება.

თვალის დაჭირა – გადატ. თვალის დევნება; მოწონება, ჩაცვიებით და ნდომით ცქერა.

თვალის დასამხამებაზე – გადატ. ერთ წაჩბი, უცბად. ხელად, მეტად სწრაფად.

თვალის დასამხამებადღე – იგივეა, რაც თვალის დასამხამებაში.

თვალის დასამხამებაში – გადატ. უცბად. სწრაფად, მყის, ელვის სისწრაფით.

თვალის დასუჭვა – გადატ. სინამდვილის განგებ დაუნახობა, უგულბებლყოფა (არსებულისა).

თვალის დევნება – თვალის მიყოლება; გადატ. დაზვერვა, თვალეირება. მუდმივად ყურადღების არეალში მოქცევა.

თვალის ეკალი – რაც თვალს ეკალივით ხვდება; გადატ. შემწუხებელი, მტანჯველი, მოუთმენელი, პირში სიმართლის მთქმელი.

თვალის ვერ მოწყვეტა – თვალის მოუშორებლობა; მეტად ლამაზი რამ, რასაც სულ გინდა უცქირო.

თვალის თამაში – გადატ. რამე კარგის ან ავის წინასწარმეტყველი.

თვალის (თვალუბის) ახელა – 1. შეგნება, გათვითცნობიერება. 2. სიმართლის დანახვა.

თვალის თვალში ბაყრა – გადატ. თვალის გასწორება კინემსთვის, პირდაპირ შეხედვა თვალუბში.

თვალის ისარი სტყორცნა – თვალი მიაპყრო, შეხედა.

თვალის კვრა – თვალის მიცეცება, თვალის მოღება; გადატ. დაზარალება, მოხიბვლა, ვნება, ხელის შეშლა, დაღუპვა.

თვალის მოთხრა – გადატ. შურით გულზე გახეთქვა, დაღოჩება. დაზარალება, დაზიანება, სამაგიეროს მიღება, მტრობა.

თვალის მოკვრა – გადატ. ნაწილობრივ, ოდნავ დანახვა.

თვალის მოკიდება გადატ. შეხედვის მოსწრება, დათვალიერება.

თვალის მოსატყუებლად – 1. წასათვლემად. 2. მცირე ხნით წასაძინებლად.

თვალის მოტანება – დანახვა, შემჩნევა, თვალის მოკვრა.

თვალის მოტაცება გადატ. მეტად ლამაზის, მშვენიერის, ძომხიბლავის დანახვა.

თვალის მოტყუება ვითომ დაძინება; გადატ. წათვლემა, მცირე ხნით წაძინება.

თვალის მოუსხლეტილობა მოუწორებლობა თვალისა; გადატ. სურვილი ვინმესთვის განუწყვეტილვ ცქერისა, მეტად მოწონება.

თვალის მოუშორებლობა – იგივეა, რაც თვალის მოტაცება, თვალის მოუსხლეტილობა.

თვალის მოუსუჭველობა – გადატ. უძილობა (ძლიერი ემოციის ან ავადმყოფობის გამო).

თვალის მოშორება – თვალის მოცილება, თვალის მოწყვეტა.

თვალის მოჭრა – გადატ. თვალის არევა, თავბრუს დახვევა; მოხიბვლა.

თვალის მოსუჭვა – გადატ. 1. სიფხიზლის მოდუნება, უყურადღებობა; 2. წაძინება; 3. სიკვდილი.

თვალის სინათლემ – გადატ. ძვირფასი, სათაყვანებელი არსება, თვალის ჩინი, უსაყვარლესი ადამიანი.

თვალის ყოფა – გადატ. თვალით მინიშნება, ყურადღების მიქცევა ვინმეზე ან რამეზე, რამე აზრის გადაცემა.

თვალის შევარდნა – გადატ. ძალზე მოწონება ვინმესი, მეტად შეყვარება.

თვალის შევლება – თვალის გადავლება, თვალის მოკვრა, შეთვალიერება.

თვალის შესვლა – მწიფობის დაწყება, შეთვალვა.

თვალის ჩაბრუნება – გადატ. გულში ჩახედვა.

თვალის ჩაპარდნა – თვალის ჩაგდება ნაქსოვში, თვალთა რიგის მოშლა- მორღვევა.

თვალის ჩავლება – ზერელედ, სწრაფად ჩათვალიერება.

თვალის ჩაპვრა – თვალის მოძრაობით რამეზე მინიშნება.

თვალის ჩინი – გადატ. 1. მხედველობა, ხედვის უნარი.
2. ძვირფასი, ძალიან საყვარელი არსება, თვალის სინათლე.

თვალის ცმცხლა – იგივეა, რაც თვალის ჩინი.

თვალის წარმტაცად – იგივეა, რაც თვალწარმტაცად.

თვალისა და გულის თან ბაჟოლა – გადატ. დიდი სიყვარული ვინმეს მიმართ, უიმისოდ გაუძლებლობა. მარად ერთად ყოფნის სურვილი.

თვალისა და ყბის დაღვმა – გადატ. მოწონება, შეთვალეობა.

თვალის შენკენ და ორი ხელიც – გადატ. სიყვარულის, მზრუნველობის, ერთგულების გამოხატვა.

თვალმასარა ბოგო-ბიჭები – თვალის გამხარებელი; გადატ. ლამაზი პირ-სახის, განსაკუთრებით მოელვარე თვალების მქონე ახალგაზრდები.

თვალნათლივ დანახვა – გადატ. აშკარად, მკაფიოდ დანახვა.

თვალს აიხვევს – საქმის ვითარებაში შეგნებულად, წინასწარი განზრახვით, სწორად ვერ [არ] გაერკვევა.

თვალს ამოიღებს ამოიყვანს, ჩხირით (ჭაინნალით...) – თვალს გამოქსოვს.

თვალს არ ახამხამებს – გადატ. საფრთხე არ აშინებს, შეუპოვრად არის, თავი მედგრად უჭირავს.

თვალს აუხელს – სინამდვილეს დაანახვებს, შეაგნებინებს იმას, რაც მანამდე არ გაეგებოდა, ან არ სჯეროდა.

თვალს აუხვევს – სინამდვილის დანახვის საშუალებას არ მისცემს, სინამდვილეს გააყალბებს.

თვალს აკლმებს (აკლობს) ტკებება სანახაობით.
თვალს გაააყოლებს – მიმავალს თვალს გაადევნებს, ხანგრძლივად მიაპყრობს.

თვალს გაააქლებს სანახაობით დატკებება.

თვალს გაახსარებს – რამე სანახაობით დატკებება, ისიამოვნებს.

თვალს გადააყოლებს – მზერას მიადევნებს.

თვალს გამოახელს – 1. თვალს გააღებს. ქუთუთოებს გახსნის, თვალს აახელს. 2. რეალობას შეიგრძნობს. 3. საზოგადოებაში გამოერევა; გადატ. რეალობას, სინამდვილეს შეიგრძნობს.

თვალს გამოსთხრის – 1. დააბრმავეებს. 2. შურით აავსებს.

თვალს გაუფვდენს – თვალით მისწვდება.

თვალს დაადგამს – შეხედავს, დაჟინებით ცქერას დაუწყებს, თვალს მიაპყრობს; თვალში მოუვა, მოეწონება.

თვალს დაატანს – თვალს მოჰკრავს; თვალს მიაყოლებს, მიადევნებს.

თვალს ეფარება – მხედველობის არიდან ქრება, იკარგება, - უჩინარდება.

თვალს ვერ მოსწყვებთს – 1. თვალს ვერ მოააცილებს, თვალს ვერ მოაშორებს. 2. სილამაზით მოჯადოებულია.

თვალს (თვალებს) დაუყენებს – განსაკუთრებული წარმატებით მტრისთვის, არაკეთილმოსურნისათვის თვალების დავსება, გულზე გახეთქა.

თვალს (თვალთ) აკლია – ცუდად ხედავს, მხედველობა არ უვარგა; გადატ. ვინმეს მოსაკლისება.

- თვალს (თვალყურს) ატანს** – თვალი უჭირავს რაბეზე, თვალყურს ადევნებს.
- თვალს (თვალმბს) ახმელს** – გონს მოდის, გათვითცნობიერდება, შეგნებული ხდება.
- თვალს (თვალ-ყურს...) იჭმრს** – ყურს უგდება, თვალ-ყურს ადევნებს, უყურებს.
- თვალს თვალში უყრის** – პირდაპირ, უტეხად უყურებს, უცქერის თვალებში.
- თვალს მიატანს** – თვალს მიაყოლებს, მიადევნებს, თვალს მოჰკრავს.
- თვალს მიაწვდენს** – დანახვას შეძლებს; მიიხედავს, თვალს მიაპყრობს.
- თვალს მოარიღმბს** – თვალს მოაშორებს, შეეცდება არ შეხედოს (ვინმეს ან რამეს).
- თვალს მოატყუმბს** – მცირედ დაიძინებს, - წაიძინებს.
- თვალს მოატანს** – თვალს მოჰკრავს, თვალს მოავლებს, შეამჩნევს.
- თვალს მოსტაცმბს** – უნებურად მის მზერას მიიპყრობს, ჩიიქცევს, მიიზიდავს (ძალიან ლამაზი, მშვენიერი).
- თვალს სცემს, თვალს ჰკრავს** – ცუდი თვალით შეხედავს და ავნებს, შეხედვით ცუდ რამეს დამართებს, დანავსავს, გათვალავს.
- თვალს სჭრის** – თვალს უბამს, თავბრუს ასხამს, ხიბლავს.
- თვალს უზამს** – თვალით ანიშნებს რამეს, თვალს ჩაუკრავს.
- თვალს უსწორმბს** – პირდაპირ უცქერის. თვალს თვალში უყრის.

თვალს უქნევს – თვალის მოხუჭვით, თვალის ჩაკვრით რამეს ანიშნებს.

თვალს შმაბღმებს – თვალს მოჰკრავს, თვალს შეასწორებს, თვალს ჰკიდებს.

თვალს შმაღბამს – იგივეა, რაც თვალს დაადგამს.

თვალს შმაველებს – თვალს გადაავლებს, შეათვალიერებს, ნახავს.

თვალს შმაპარმებს – მალულად თვალს შეავლებს, შეხედავს.

თვალს შმასწრმებს – თვალს მოჰკრავს, თვალს მოატანს.

თვალს შმატანს – თვალს შეასწრებს, თვალს მოჰკრავს.

თვალს შმმოავლებს – მიმოიხედავს, ჩამოათვალიერებს, შეათვალიერებს.

თვალს შმმოატანს – თვალს მოჰკრავს, - დაინახავს.

თვალს შმმოატარმებს – თვალს მოავლებს, - ჩამოათვალიერებს.

თვალს ჩაავლებს – თვალს ჩააყოლებს; ზერეულად ჩაათვალიერებს.

თვალს ჩააწვდენს – შორს, სიღრმეში მყოფს დაინახავს, შეძლებს დაინახოს.

თვალს ჩამოავლებს – თვალს ჩამოაყოლებს; სწრაფად, ზერეულად ჩამოათვალიერებს.

თვალს წაპარმებს – მალულად, შეუმჩნეველად შეხედავს; გახედავს.

თვალს წაატყუებს – იგივეა, რაც თვალს მოატყუებს.

თვალს წაუხდენს – იგივეა, რაც თვალს აუჭრელებს.

- თვალს წაჰკრავს** – იგივეა, რაც თვალს მოჰკრავს.
- თვალს წყალი დააღვინა** – გადატ. გაერთო, ისიამონა (რაიმე სანახაობით), გული გადააყოლა.
- თვალს წყალი დავალვინოთ** – გადატ. მივიხედ-მოვიხედოთ, გაემზიარულდეთ, გავერთოთ, თვალს კარგი, საამო ვაჩვენოთ, ვასიამოვნოთ.
- თვალს წყალი ეღვება** – თვალეები ეღვება.
- თვალს წყალს დააღვინებს** – გაერთობა, გულს გადააყოლებს, ისიამოვნებს (რამე სანახაობის ყურებით).
- თვალს წყალს აღვინებს** – ერთობა, სიამოვნებას დებულობს.
- თვალს ჩაუშუტავს** – კეკლუცად თვალს მოჭუტავს ვინმეს დასანახად.
- თვალს ხუჭავს** – განზრახ არ ამჩნევს, არ ხედავს, ყურადღებას არ ამახვილებს.
- თვალს ჰკიდებს** – თვალს მოჰკრავს.
- თვალსა და თვალს შუა (თვალიდან) ბეწვის გამოცლა** – გადატ. მეტიმეტად ოსტატურად მოტყუება.
- (თვალსა და) წარბებში შესცქერის, უყურებს**
 იგივეა, რაც თვალ-წარბში შესცქერის. 1. ცდილობს უმაღლ გამოიცნოს რა ესიამოვნება, რა გაუხარდება, 2. შიშისა და რიდის გამოხატვა.
- თვალსა და ხელს შორის** – იგივეა, რაც თვალსა და ხელს შუა, უცბად.
- თვალსა და ხელს შუა (ბაქრება, დაიკარგება...)** გადატ. თვალწინ, უცბად, შეუმჩნეველად, მოულოდნელად (გაქრება, დაიკარგება...).

თვალყურის დევნება – თვალისა და ყურის მიჰყრობა; გადატ. ყურადღების მიქცევა, პატრონობის გაწევა, თვალის დევნება.

თვალყურის ჭირა – თვალყურის დევნება, ზრუნვა. პატრონობის გამოჩენა.

თვალში აკლია (ვინმე ან რამე) – (ვინმეს ან რამის) არყოფნას გრძნობს, (ვინმეს ან რამეს) ძოისაკლისებს.

თვალში ამოღება – გადატ. გადამტერება, განზრახვა ბოროტი შემთხვევისა, დაზიანებისა ან მოკვლასა; გადაკიდება, ათვალწუნება, შეტულება, ამოჩემება.

თვალში გამოიხმდავს – მომჯობინდება, ძოიხედავს, გამოცოცხლდება, გამოკეთდება.

თვალში გაჩხპრვა – (ეკალივით) თვალში გარჭობა, თვალწინ ტრიალი; გადატ. არასასიამოვნოს მუდმივად თვალწინ ყოლა, ან ქონება.

თვალში დაჯდომა – გადატ. მოწონება, თვალში მოსვლა.

თვალში ეკლად მსობა – არ ეჭაშნიკება, არ მოსწონს; შურს.

თვალში ეკლად სჩრია (ვინმე, რამე) – გადატ. არ მოსწონს, ეჯავრება, სტულს (ვინმე, რამე); შურს (რამე).

თვალში ეკლად უზის (ვინმე, რამე) – იგივეა, რაც თვალში ეკლად სჩრია (ვინმე, რამე).

თვალში მჩრება – იგივეა, რაც თვალში ეჩხირება.

თვალში მჩხირება – გადატ. მუდამ თვალწინ არის, ძალაუნებურად ყურადღებას იქცევს; არ მოსწონს, თვალში არ მოსდის.

თვალში ეცა (რამე) – გადატ. პირველ რიგში შეამჩნია (რამე), თვალსაჩინო იყო (რამე).

თვალში თვალის ბაჟრა – გადატ. პირდაპირ ცქერა, თვალის მოუშორებლივ ჭვრეტა რამე საგნისა, ჩაცვივებით. მოურიდებლად ყურება ვინმესთვის, შიგ თვალეებში ჩახედვა.

თვალში მაკლია – ვერ ვხედავ; გადატ. მწყინს, რომ ვერა ვხედავ ვინმეს, კარგი იქნებოდა, თვალწინ მედგეს.

თვალში მოსდის – გადატ. მოსწონს.

თვალში მოსვლა – გადატ. მოწონება, სიამოვნება. შეყვარება.

თვალში მოსული – მოწონებული.

თვალში მოუვა – მოეწონება.

თვალში მოხვდება, თვალს მოხვდება – შენიშნავს, თვალს მოჰკრავს.

თვალში ნაცარს ჩააჟრის – გადატ. თვალს დაუყენებს, დაღუპავს.

თვალში რომ ჩაუვარდეს, ხელს არ ამოიშვამს – იტყვიან ისეთ ადამიანზე, რომელიც მეტიხმეტად უყვართ.

თვალში საცემი – რაც თვალში ეცემათ, რაც აშკარაა.

თვალში უზის – გადატ. მედამ მასზე ფიქრობს, მედამ ის ელანდება, თვალისჩინია.

თვალში უმეჩირება – თვალში ეცემა, თვალში მოხვდება.

თვალში ჩაუვარდა – გადატ. თავისი სურვილით განგებ დაქნახვა, თავისი იაფი ძალით გააცნო.

თვალში ჩაფურთხება – გადატ. შერცხვენა, გალანძვია, შეურაცხყოფა, ზიზლის გამოცხადება, ყველრება, დამცირება.

✓ ძველად დამნაშავეს ვირზე უკულმა შესვამდნენ, სოფელს შემოატარებდნენ, ყველანი მოდიოდნენ და ლანძღვის ნიშნად თვლებში აფურთხებდნენ.

თვალში ხვდება – შენიშნავს, თვალს მოჰკრავს.

თვალში ჯდომა – გადატ. უზომო სიყვარული, მოწონება, უსაზღვრო პატივისცემა.

თვალ-წარბში ყურება – გადატ. შიში, მორიდება, კრძალვა, ცდა სხვისი რისხვის დაუმსახურებლობისა, სურვილი სხვისი გულის მოგებისა.

თვალწინ დაუღბა – გადატ. ნათლად მოაგონდა, წარმოიდგინა, თვალწინ წარმოუდგა.

თვალწინ მხატვება – გადატ. ნათლად, ცხადად ახსოვს, წარმოიდგენს.

თვალწინ უღბას – თვალწინ წარმოუდგება, ცხადად ახსენდება.

თვალწინ უღბება – ეჩვენება, ცხადად აგონდება.

თვალწინ წარმოუღბება – გადატ. ნათლად აგონდება, ცხადლივ გაახსენდება.

თვეში იღბა – (ორსულობის) უკანასკნელ თვეში იყო.

თვეში მღბომი – მეცხრე თვეში მყოფი ფეხმძიმე ქალი.

თვიდან თვემდე – ყოველ თვე, სულ უფრო და უფრო (თვეებისდა მიხედვით).

თვლა არა აქვს, თვლა არ არის – ძალიან ბევრია, უთვალავია, უამრავია.

თითებზე დაითვლება იმდენად ცოტაა, რომ თითები საკმარისია დასათვლელად, - ძალიან ცოტაა.

თით[ებ]ზე ჩამოუთვლის - იტყვიან მცირერიცხოვანი საგნების შესახებ.

თითებს ჩაატანს - იტყვიან ძალიან გემრიელ საჭმელზე.

თითებს ჩაიკვნითს - იტყვიან გემრიელი საჭმლის შესახებ.

თითებს ჩაიფუფნის - იგივეა, რაც თითებს ჩაიკვნითს.

თითებს (ხელებს) იმტვრევს - (გამწარებით) თითებს (ხელებს) აწვალებს, თითებს ატკაცუნებს, ხელებს ისრესს (მღელვარებისაგან, სასოწარკვეთილებისაგან...).

თითებში ბაძვრენა - გადატ. გაპარება, ხელიდან გამოცლა.

თითზე არ მიკბინოს! - გადატ. (ირონ.) პატარაა, უსუსურია, პასუხისმგებლობა არ მოეთხოვება?!

თითზე გადასახვევი - სულ მცირედი რამ.

თითზე დაჭდება - თითზე ჭდეს გაკეთება; გადატ. დახსოვება, სამარადისოდ მოგონება, არდავიწყება.

თითზე დახვევა (ვინმესი, რამესი) - გადატ. დამორჩილება, თავისი ნების შემსრულებლად გახადა (ვინმე, რამე).

თითზე იკბენს - უცბად მიხვდება და, ჩვეულებრივ, ინანებს რამეს.

თითზე კბენა (თითზე კბენანი) - გადატ. დანახვა, სინანული, მონანიება, ნაღვლიანობა, დარდი, წუხილი.

თითზე კბენანი – გადატ. დანანება, სინანული, იონანიება.

თითზე ჩამოსათვლელია, თითზე ჩამოითვლება – ძალიან ცოტაა.

თითით საჩვენებელი – გადატ. ისეთი რამე, რის გამოც ყველა მასზე მიუთითებს, ყველას ყურადღებას იქცევს: 1. ძალიან კარგი, - მოსაწონი, სამაგალითო. 2. ძალიან ცუდი, გასაკიცხი.

თითით ხვეწნა – თითის მოშველებით ყელის გამოწვევა, თხოვნა, აჯა; გადატ. დიდი ძორიდებით თხოვნა, თაკის უზომოდ დამდაბლება, მორჩილება.

თითის გაუნძრევლობა – გადატ. სრულებით არაფრის კეთება, უსაქმურობა, სიზარმაცე, თავის შეუწეხებლობა, უდარდელობა, უზრუნველობა.

თითის დაქნება – გადატ. შეშინება, დამუქრება, გაჯავრება.

თითის მოკაკვა – თითის მოხრა; გადატ. თაკის დამარცხებულად ცნობა, ქედის მოხრა.

✓ როდესაც ტყვეს აიყვანდნენ, ან ვინმეს ბრძოლაში დაჯაბნიდნენ, ან ტყუილში დაიჭერდნენ – ნაჯობნს, დაძარცხებულს, გამტყუნებულს მჯობნის, დამძარცხებლის, გამტყუნებლის წინაშე სალოკი თითი უნდა მოეკაკვა. ამით იგი ადასტურებდა თავისი სხეულისათვის სწორი, გამართული მდგომარეობის მოშლას, დაკნინებას. და ხატოვნად კი – სისუსტეს, დამარცხებას. ამითვე ეუბნებოდა მოძრევს: შენთან ბრძოლაზე ხელი ამიღია, შენზე სუსტი ვარ, ამ მოკაკულ, საბრძოლველად გამოუსადეგარ, თითს დამსგავსებულიო.

თითის სიბრძე – ძალიან პატარა, ერთი წიწკნა, ერთი ცაცქნა. პაწაწინა (ითქმის ბავშვზე).

თითის ფრჩხილად არა ღირხარ (ვინმესთან შედარებით) – (მისი) თითის ფრჩხილიც კი შენზე მეტს ფასობს; გადატ. არაფერი ხარ მასთან შედარებით.

თითო-ორიოლა – ერთი თუ ორი; გადატ. ზოგიერთი, იშვიათი.

თითს დაუქნევს – საჩვენებელი თითის ქნევით დაემუქრება ან გაუჯავრდება.

თითს მოაკაკვინებს – თავს დამარცხებულად აღიარებინებს.

თითს უქნევს – თითის ქნევით იწვევს, უძახის, თითის ქნევით ემუქრება.

თითქოს ახლად დავიბადეო – თითქოს ხელახლად გავეჩნდი ქვეყანაზეო; გადატ. თითქოს ახლა გავიგე ყველაფერი, თითქოს ახლა შევიტყვე ქვეყნის ავი და კარგი, ახლა ამეხილა თვალებიო.

თითქოს ბუზიც კი არ აფრენიაო – გადატ. თითქოს არაფერი საშიში დამართიაო, თითქოს არაფერს შეუწუხებიაო, თითქოს არაფერი გაჭირვებოდესო.

თითქოს ბუზინ იყოო – ისე ჩანს, თითქოს გუშინ მომხდარიყოს; გადატ. ეს-ეს არის მომხდარაო, სულ ახალი საქმეა. მას აქეთ სულ ცოტა დრო გავიდა.

თითქოს ქათამს უვლია ზედაო – გადატ. უშნოდ. გაურკვევლადაა დაწერილი, აჩხაბაჩხაა.

თითქოს შეულოცაო – გადატ. საკვირველი რამ გააკეთაო. შეუძლებელი შეიძლოო, მოურჩენელი მოარჩინაო, განსაცდელს, ხიფათს გადარჩაო.

თიკნის ყურიც არ [და]აკლდება არაფერი დააკლდება, არაფერი დაეკარგება, არაფერი დაუზიანდება.

თიკნის ყურიც არ [და]იკარგება – არაფერი, სულ მცირე რამეც-კი არ [და]იკარგება.

თმა ყალყზე დაუდგება – თმა აეშლება, აებურძგნება (შიშისა და ელღისაგან).

თმათა გლეჯა – გადატ. მეტად გამწარებული, სასოწარკვეთილი ყოფნა, გლოვა, უსაზღვრო მწუხარება.

თმას (თმებს, წვერს) დაიბლეჯს – ძალიან გამწარდება, მეტისმეტად შეწუხდება; სანანებელი, თავში საცები გაუხდება.

თმას (თმებს, წვერს, ქოჩორს...) იბლეჯს – სიმწრისაგან თმას (წვერს, ქოჩორს...) გლეჯით იცლის, იბღღენის.

თმაში ჭაღარა გამობვირია – გადატ. ხანში ვართ შესული, დარბაისლური აზროვნება და მსჯელობა გვმართებს.

თმების ყალყზე დადგომა – თმის აბურძგვნა, თმის აშლა თავზე; გადატ. შეშინება, შეძრწუნება; აღელვება, აღშფოთება.

თმით თრევა – გადატ. დასჯა, შეურაცხყოფა, წვალება.

თმის მაღლა წასვლა – იგივეა, რაც თმების ყალყზე დადგომა.

თმის ყალყზე დადგომა – იგივეა, რაც თმების ყალყზე დადგომა.

თმის ყალყზე შედგომა – იგივეა, რაც თმების ყალყზე დადგომა.

თოკიდან გამოშვებული – გადატ. გიჟი, თავზე ხელაღებული, დასაბმელი, საშიში.

თოკის წაჭმრა ყელში – გადატ. უკიდურეს მდგომარეობაში ჩაგდება, შევიწროება, შეწუხება.

თოკს დაჰკარბვია – გადატ. გიჟი, ოხერი, თავზე ხელაღებული, აკაზაკი, ბოროტი, დასაბმელი.

თოკსა ბრეხს – გადატ. მიკიბმოკიბვით ლაპარაკობს, პირდაპირ პასუხს გაურბის, სიტყვას ბანზე აგდებს.

თორნე გაუქრობელი – გადატ. მუღმივი საშიშროება, ნიადაგმოსალოდნელი უბედურება.

თორნეში ჩაყენება (ვინემსი) – გადატ. საშინელი ტანჯვა, უზომო გამწარება.

თოფ-იარაღში ზის, თოფ-იარაღში ჩამჯდარი თავით ფეხამდე შეიარაღებული.

თოფის მანძილზე – სადამდეც თოფის ტყვია მიწვდება, - თოფის სასროლ მანძილზე; გადატ. შორს.

თოფის შეკპრა – თოფის გაცუდება, თოფის მიზეზით მიზანში ვერ მორტყმა.

თოფის წაგალივით იფეთქებს – ადვილად აღზნებადია; გადატ. ფიცხია, ცხარია, უცბად იცის გულის მოსვლა.

თოფნაკრავივით წამოხტა - ტყვიამოხვედრილივით წამოვარდა; გადატ. გამწარებული, გაცეცხლებული, გაჯავრებული, წამოხტა.

თოფს ფეხზე შეაყენებს – თოფის ჩახმანს ასწევს, მოამზადებს (დასაცემად, გასასროლად).

თუ გიყვარღე – ჩართული სიტყვებია – გამოხატავს თხოვნას.

თუ ბნებავთ – სიტყვის მასალაა, გამოიყენება მაშინ, როდესაც სურთ შეარბილონ ამა თუ იმ სიტყვის მნიშვნელობა, როდესაც სურთ სიფრთხილე დაიცვან რაიმე გამოთქმაში.

თუ გული გულობს – ცდის, მონდომების შემთხვევაში შესაძლებელია.

თუ საქმე საქმეზე მიდგება – თუ საჭირო გახდება, თუ აუცილებელი გახდება.

თუ უკაცრავად არ ვიყო, თუ უკაცრავად არ ვიქნები, თუ უკაცრავად არ გახლდეთ!
– თუ შეიძლება, თუ დანაშაულად არ ჩამითვლით.

თუ ღმერთი ბჭამს – თხოვნის (ხშირად საყვედურიანი თხოვნის) გამომხატველი მიმართვა; კიონჟა გოაცების ელფერით, - არა, მართლა?! ნუთუ?!

თუ ხათრი გაქვს – ძალიან გთხოვ.

თურმე ნუ იტყვი[თ]! (თურმე ნუ ბრძანებ[თ])
– გამოხატავს გაკვირვებას, გაოცებას (გაგონილის შესახებ), ერთი ცენაზოთ, წარმოიდგინეთ.

თქვენი რისხვა არა მაქვს – თქვენ არ გაიძირისხდეთ, არ გამოიჯავრდეთ; გადატ. ცუდი საქმე არ ჩაჰიდინო, თქვენი გასარისხებელი არაფერი ვქნა. მართაღს მოგახსენებთ.

თქვენი სული ჩემს ხელშია – გადატ. თქვენი სიკვდილ-სიცოცხლე ჩემზეა დამოკიდებული.

თქვენი უმორჩილესი მონა – გამოთქმა, რომელიც იხმარებოდა თავმდაბლობისა და მორიდება-მოკრძალების გამოსახატავად (ზოგჯერ ირონიული ელფერი აქვს).

თქვენი (შენი) თავი ნუ მომეშალოს – იგივეა, რაც ღმერთმა თქვენი თავი ნუ მოგვიშალოს.

თქვენი (შენი) მოწონებული – რაც თქვენ მოგეწონებათ, რაც თქვენ გესიამოვნებათ; გადატ. ძალიან კარგი, თქვენი საფერი.

თქვენი (შენი...) ჭირი წაუღია – თქვენს სანაცვლოდ წასულა ამ ქვეყნიდან; იტყვიან, როდესაც ადვილად შეეღვივებინ რამეს ან ვინმეს.

თქვენი წყალობით – იტყვიან, როდესაც რამე სიკეთის შესახებ აღნიშნავენ.

თქვენი ჭირი წაიღო – გადატ. მოკვდა, გარდაიცვალა, აღარ არსებობს, ამ ქვეყნიდან წავიდა.

თქვენკენ მოიპიტხმით – გადატ. სწორედ თქვენ ხართ ისეთი, როგორადაც მე მიგაჩნევართ, ეს თვისება სწორედ თქვენთვისაა დამახასიათებელი.

თქვენმა კეთილმან! თქვენმა სიკეთემ, თქვენმა ბედნიერებამ; გადატ. ბედნიერი გამყოფოთ, თქვენს კარგადმყოფობას ვფიცავ.

თქვენმა (შენმა) მტერმა ნახოს! – თქვენს მტერს-ღა თუ ენახვება; გადატ. საშინელებაა, დიდი უბედურებაა, სიკვდილია.

თქვენს ჭირს წააღებინებს – მოკლავს, ამ ქვეყნიდან გაისტუმრებს, სიცოცხლეს გამოასაღმებს.

თქვენც არ მოგიკვდეთ! – გადატ. ფიცი: არა, თქვენს სიცოცხლეს ვფიცავ.

თქმა არ უნდა – რა თქმა უნდა, რასაკვირველია.

თქმა და ქმნა ერთი იყო! – გადატ. მაშინვე, მყისვე, ხელად, დაუყოვნებლივ, იმწამსვე.

თქმულა, გაბონილა?! არც არავის უთქვამს (ასეთი შეუსაბამო რამ) და არც არავის სმენია; გადატ. შეუძლებელია, ასეთი რამ მომხდარიყო.

თხა და გბელი ერთად კოვლა – გადატ. მშვიდობა, სიყვარული, ურთიერთის გატანა სუფევდა; შუღლი, მტრობა მოსპობილიყო, მოსისხლე მტერიც კი არავის ერჩოდა.

თხა და გბელივით არიან, თხა და გბელივით უყურებენ (უცქერიან) ერთმანეთს – ერთმანეთის მიმართ მტრულად არიან განწყობილნი; უნდობლად უყურებენ ერთმანეთს.

თხა და ცხვარია მართიმეორისათვის – ერთიმეორისათვის ისეა, როგორც თხა ცხვრისათვის; გადატ. ერთიმეორეს არ ენათესავენ.

თხა (ცხვარი) და გბელი ერთად (ერთგან) კოვენ – ძლიერნი და სუსტნი მშვიდად, თანხმობით ცხოვრობენ, ერთმანეთს აღარ მტრობენ.

თხასა და გბელს ერთად აკოვენ – გადატ. შეურიგებელს [შე]არიგებს, შეუთავსებელს [შე]ათავსებს.

თხები აუშვა გადატ. თავს მეტისმეტი თავისუფლება მიანიჭა, ზრდილობის წესები დაარღვია, თავს გავიდა.

თხელი (ანუ ცარიელი) ძისის ქონა გადატ. სიღარიბე, უფულობა, გაჭირვება.

თხლაშანს გაადენს გაულაწუნებს; მოარტყამს. სდრუზავს.

თხლაშანს (ტყლაშანს) მოადენს – თხლაშანით (ტყლაშანით) დაეცემა, დაენარცხება.

თხონას ძირს არ დაუშვებენ – თხონას ძირს არ დააგლებენ; გადატ. არ გაუცულებენ, უთუოდ შეასრულებენ.

ია-პარდი გიჟენია – გადატ. 1. ხელი მოგეცართოს. გამარჯვებული იყავი, კეთილი დაგებდოს, სიაძე ნახო, სიაძტ-კბილობით იყავ. 2. მიბრძანდით, არავინ გაკავებთ! (იროს.)

ია-პარდს დაუშენს – გადატ. ტკბილად, ალერსით მოეპყრობა, თავს შემოეველება.

იალქანს (იალქნებს) აუშვებს გადატ. მოქმედების თავისუფლებას მოიპოვებს. თავს აიშვებს, აიწყვეტს, აღარაფერს დაერიდება.

იალქნ(ებ)ის აშვება – გადატ. ცუდ, უარყოფით ჩვეულებათა დემონსტრირება, უხამსად მოქცევა, უწმასური სიტყვა-პასუხი, ლანძღვა, კიცხვა; თავის აშვება, აწყვეტა, დაურიდებლობა, აფრის აშვება; მოქმედების თავისუფლების მოპოვება.

იარაღის ასხმა – გადატ. საბრძოლველად მოძინადება. ომში წასვლა.

იარაღის დაყრა – დამორჩილება, დანებება, ბრძოლაზე უარის თქმა.

იარაღს აიღებს, იარაღს მოჰკიდებს ხელს გადატ. შეიარაღდება; ბრძოლისათვის მოემზადება; იარაღით ხელში ბრძოლას დაიწყებს, იარაღს აისხამს.

იარაღს მიაბრუნებს (ვინმეს ან რამის წინააღმდეგ) – გადატ. ბრძოლის გეზს იცვლის; ბრძოლას დაიწყებს იმის წინააღმდეგ, ვის მხარეზედაც თავიდაც იბრძოდა.

იარაღსა ჰყრის – იარაღს ართმევს, განაიარაღებს.

იარაღში ზის (იჯღება), იარაღში სხედან (ისხდებიან) თავით ფეხებამდე შეიარაღებულია (შეიარაღებული იქნება), შეიარაღებულნი არიან (იქნებიან).

იარაღში, თოფ-იარაღში ზის – სხვადასხვა იარაღი (თოფი, ხმალი, ხანჯალი.) აქვს ასხმული, ძალზე შეიარაღებულია.

იარაღში, თოფ-იარაღში ჯღება – სხვადასხვა იარაღს (თოფს, ხმალს, ხანჯალს...) ისხამს.

იარაღში ჩამსხდარი – თავით ფეხებამდე შეიარაღებული (ბევრი).

იარაღში ჩამჯდარი (ჩამსხდარი) – გადატ. თავით ფეხებამდე შეიარაღებული, იარაღასხმული.

იარაღში ჩასმული – იარაღასხმული, შეიარაღებული.

იარაღში ჩასხდებიან – თავით ფეხამდე შეიარაღდებიან.

იარაღში ჩაჯდომა – სხვადასხვა სახის საომარი იარაღის გარშემორიგება სხეულზე, ასხმა მრავალი იარაღისა; გადატ. საომრად მზადყოფნა, მტრის პირისპირ დადგომა.

იატაკქვეშ მივრეკება – გადატ. აიძულებს, რომ იატაკქვეშ, არალეგალურად იმუშაოს.

იაფად არ დაუსვამს – ადვილად არ აპატიებს, ადვილად არ შეარჩენს (ავკაცობას, დანაშაულს და მისთ.).

იბავად დაღება ქვეყანაზე – საიგავოდ გახდება; გადატ. ქვეყნის ალაპარაკება, ქვეყნის ლანძღვა-გინების დამსახურება, ყველასაგან ყბადაღება.

იერიქონის საყვირი – გადატ. გადაშეტებული ხმა, ყვირილი; ყურთასმენის წამლები ღრიალი.

იერიუს მიიტანს, იერიში მიაქვს, მოაქვს, მოიტანს (იერიუსი მიიტანა...) -- იერიშით შეუტევს, იერიშით შეებრძოლება.

ივანე და კეტრე – გადატ. ესა თუ ის კაცი, კერძო ვინმე, კერძო პიროვნება, მავანი.

ილაჯის გაფხვეტა – გადატ. დაქანცვა, დასუსტება, ძალის გამოცლა, ქანცის გაწყვეტა; თავის მობეზრება, შეწუხება.

ილაჯის წაღება – მოთმინების გამოცლა; გადატ. აღელვება, მოთმინებიდან გამოსვლა, თავის მობეზრება, გულის მოყვანინება, გაბრაზება.

ილაჯს, ქანცს უფხვეტს – ძალას აცლის, აოსებს, ასუსტებს, თავს აბეზრებს.

იმათ ეზო-ყურეში დაღვრილი მრბო აიკრიფება – გადატ. ძალიან დასუფთავებულია, წმინდადაა შენასული იქაურობა.

იმ ზომამდე – იქამდე, იმდენად, იმ საზღვრამდე, ღონემდე.

იმ თავით ამ თავამდე – იმ დღიდან დაწყებული დღემდე; იქიდან აქამდე.

იმ საათში – მაშინვე, იმავე წუთს.

იმ წამში, იმ წამს – მაშინვე.

იმ ხანებში – რამე შემთხვევასთან დაკავშირებულ დროში, იმ დროის განმავლობაში, იმ დროს.

იმაზე (იმ აზრზე და სხვ.) იღბა – იმ აზრისა იყო. იმ აზრს ადგა, მისდევდა.

იმდენს იზამს (რომ)... – ყოველ ღონეს იხმარს, ყოველ საშუალებას მიმართავს (რომ)...

იმედი აყრილი აქვს – იმედი დაკარგული აქვს (ვინმესი ან რამესი).

იმედი დაწმენდილი აქვს – იმედი აღარა აქვს, იმედი დაკარგული აქვს.

იმედი მიეცემა – იმედიანი გახდება, გამხნევდება.

იმედი მოეცემა – დაიძულდება.

იმედი წაუხდება – იგივეა, რაც იმედი გადაუწყდება.

იმედით... შემოკვურებს -- იმედი... აქვს; ამაზე ამყარებს თავის იმედებს.

იმედს ბოლოს მოუღებს -- იმედს გაუცრუებს, მოუშპობს.

იმედს, ნუგეზს მოიცემს – თავს ინუგეზებს, თავს დაიძულებს.

იმედს გადაიწმენდს – იმედი გადაუწყდება, იმედი დაეკარგება.

იმედს გადაიწყვეტს – იმედს დაკარგავს, სასოწარკვეთილებას მიეცემა.

იმედს (სასოწარს) კარბავს სასოწარკვეთილებაში ვარდება.

იმითი... უღვას სული – იმის... დახმარებით, წყალობით ცოცხლობს, ცხოვრობს.

იმის (შენს, ჩემს) ბედს კაღლიც არ დაჰყვას – აღარაფერი დაუშავდება, მის სიკეთეს ვერაფერი ეშუქრება.

იმის (ჩემს, შენს...) ბედს კაღლიც არ დაჰყვას ბედნიერი იქნება.

იმისი (ჩემი, შენი...) ხელი ურეპია – გადატ. იმისი (ჩემი, შენი...) მონაწილეობით არის ჩადენილი, ნამოქმედარი.

იოლას მიჰყავს – ასე თუ ისე, ავად თუ კარგად თავის გატანის საშუალებას აძლევს, მცირედით აკმაყოფილებს.

იოტისოდენა ლუკმა – გადატ. ძალიან პატარა, სულ მცირე, ერთი ბეწვა.

იოტისოდენად ჩანდა – გადატ. სულ მცირედ, პატარად, ბუზისტოლად აღიქმებოდა.

ირაო საქონელივით სიარული – უპატრონო საქონელივით სიარული; გადატ. თავაშვებული საქციელი, უწესრიგობა.

ირიპავე ახლა! – გადატ. საქმე გაფუჭებულია და ვერ გამოვაკეთებ, არაფერი გეშველება, ვერ იძხიარულებ.

ირმის ნახტომი – სწრაფი გადასვლა ერთი მდგომარეობიდან მეორეში; არათანდათანობითი, ერთბაშად მომხდარი ცვლილება.

ის დღე იყო და ის... – გადატ. მორჩა, გათაკდა, მას შემდეგ მის შესახებ ლაპარაკიც არ ყოფილა.

ის დღეა და ეს დღე! გადატ. მას აქეთ, დღემდე, დროის ზედმიწევნით აღნიშვნა.

ის ქვეყანა – იგივეა, რაც საიქიო.

ისარნაპრაპი გული დაკოდილი გული; გადატ. დანალვლიანებული, გამწარებული, დაჭრილი, განგმირული, დარდიანი, დაჩაგრული.

ისეთ დღეს დააყრის, რომ... – ისეთ რაიეს უზამს, დამართებს, ისეთ მდგომარეობაში ჩააყენებს, რომ...

ისტორია გვეუბნება - გადატ. 1. ისტორიიდან, წარსულის გამოცდილებიდან ჩანს, გამომდინარეობს. 2. ცხოვრება, სინამდვილე ადასტურებს, უკვე მომხდარი ფაქტებით დასტურდება.

ისტორია ღუმს (ამის (ამ ფაქტის) შესახებ) გადატ. ისტორიამ არ იცის, ისტორიიდან არ არის ცნობილი, ისტორიულ დოკუმენტებში არაფერია ნათქვამი. ისტორიამ არ (ვერ) შეშინახა.

ისტორიას არ ახსოვს—გადატ. წარსულში არ მომხდარა, არასოდეს არ მომხდარა.

ისტორიაში შვვა (ჩაიჭერება) - ისტორიაში, ადამიანთა ძეხსიერებაში (წარუშლელად) ღარჩება, დავიწყებას არ მიეცემა.

ისტორიის ჩარხი - გადატ. ისტორიის მსვლელობა, განვითარების პროცესი.

იყიღის და გაყიღის - (ის) ბევრად სჯობია, აჯობებს, უფრო მოხერხებულია.

იყო და არა იყო რა კიდევ იყო რაზე და კიდევ არ იყო; გადატ. საზღაპრო, მოგონილი რაზე.

იშვირა ფხნი (ფხეხი) და გადახტა (გადაეშვა, გადაეშლო და სხვ.) - სწრაფად, მოსხლეტივ გადახტა (გადაეშვა და სხვ.).

იცის ბიჭმა! - გადატ. 1. ყოჩაღია, ყველაფერი იცის და შეუძლია, მოხერხებულია, ხელიდან ყველაფერი გამოუვა. 2. მოწონების შექაზილი.

იხარე ჭერო, ბახმი მტერო! - გადატ. გაიხაროს ოჯახმა, მოგვესპოს მტერი; დაუსრულებელი ქეიფი გავწიოთ; დიდად გავიხაროთ.

ისტობარი გაუტყდება საქციელი წაუხდება, შერ-
ცხვება.

ისტობარს არ ბაიტმხს—გადატ. არ გატყდება, უხერ-
ხულ მდგომარეობას არ შეიმჩნევს.

კ

კაბდოს გადავლება – კაბდოს გატარება ხნულზე ან კალოზე; გადატ. დაფშენა, გასწორება, განაცამტკერება, გაოსრება, არაფრის შერჩენა, დალუპვა, მიწასთან გასწორება.

✓, *კაბდო* - 1. მიწის მცირე ფართობი. 2. იგივეა რაც კე-რი.

კაი თვალით ნახვა – კეთილი თვალით შეხედვა; გადატ. განზრახულ საქმეში გამარჯვება, ხელის მომართვა; წყალობა, მოწონება თავისა.

კაი კაცი – **სუფრაჯმო** – გადატ. კარგი კაცი პატივისცემის, ყურადღების ღირსია.

კაი ლუკმაა – გადატ. 1. მიმზიდველი, სახარბიელო რამაა. 2 მეტად სასურველია ხელში ჩასაგდებად, მისატაცებლად, მისაფარებლად, დასაუფლებად.

კაი მელას დაჭერა – გადატ. ოსტატურად მოგვარება რამისა, გამარჯვება, მოგება.

კაი მხნი დაბცემია – გადატ. კაი ბელი გქონია, შენი საქმე კარგად წასულა! რა გიჭირს! გშველებია, ნეტავი შენა!..

კაი ფხნის კაცი – გადატ. ვისაც ბელი, იღბალი, წარმატება, გამარჯვება ფეხად მოჰყვება.

კაი ძარი აქვს – გადატ. არ გაჩერდება ერთ ალაგას, გაქრება.

კაი ხელს უჭირავს – გადატ. მე არ მინდა, შენ გქონდეს; ისეთ ვინმეს უჭირავს, ვისაც შნო აქვს ყველაფრის გაკეთებისა.

კაი სვაპი! სვაპი აქა ღა ბარაქა! ბარაქა თქვენს სვაპსა! დალოცვა ჭირნახულის აღება-დაბინაუების დროს.

კაკალ გულში მოხვდა – შიგ შუა გულში. გადატ. 1. ლახვარივით დაეცა. 2. ზუსტად მიარტყა.

კაკალი კაცი ღაჰრჩი ერთი, მარტოხელა კაცი ვარ.

კაკას ხიდის ბავლა – გადატ. უკვალოდ დაკარგვა, დაღუპვა, ჩაიღურის წყლის დაღევა.

კალამი უჭრის – გადატ. კალამი ემორჩილება, წერა ემარჯვება, კარგი მწერალია.

კალამი ხელიდან არ გაუბღია გადატ. გასუ-წყვეტივ ეწევა ლიტერატურულ მოღვაწეობას, შეძოქმე-დებისათვის, ლიტერატურული მოღვაწეობისთვის თავი არ დაუნებებია.

კალამს მოჰკიდებს ხელს – წერას შეუღება; ძწერ-ლობას დაიწყებს.

კალაპოტიდან ამოვარდება – გადატ. ჩვეულ გ'ხას ასცდება, ნორმალურ საქმიანობას ვერ გასწევს.

კალაპოტში ჩადგომა – გადატ. ჩვეულებრივ, ნორ-მალურ მდგომარეობაში ჩადგომა, დალაგება, ნორმალური გზით წასვლა.

კალაპოტში ჩავარდება – იგივეა, რაც კალაპოტ-ში ჩადგება.

კალთა გავაბათი კალთასა – გადატ. ერთმანეთი შევიყვაროთ, დავმოყვრდეთ, ერთიმეორესთან სიამბტკბილო-ბით ვიცხოვროთ.

კალთა მიაბერთყა (ვინმეს, რამეს) – გადატ. მიატოვია, დაივიწყა (ვინმე, რამე), კავშირ-ურთიერთობა გაწყვიტა (ვინმესთან, რამესთან).

კალთაზე არაპინ მჭიდება – გადატ. არავინ ეპატიუება, არავინ სთხოვს დარჩენას.

კალთას აზარებს (ვინმეს) – გადატ. შველის, სწყალობს, ძფარველობს.

კალთას დააზარებს – გადატ. მფარველობას გაუნეებს, დაიცავს.

კალთას (კალთებს) დააბლმჯს – გადატ. ძალიან შეეხვეწება, ჩაცვივებით სთხოვს.

კალთას შიმოსიზნება – ვინმეს კალთის ქვეშ თავის შეფარება; გადატ. ვინმეს იმედით ყოფნა, გაჭირვების დროს ვინმესაგან მფარველობის მოლოდინი.

კალთაში გამოზრდა – გადატ. თავისი ხელით გაზრდა, მოვლა-პატრონობა.

კალთაში ჩაპინება – გადატ. უდარდელობა, უზრუნველობა, საქმის თავიდან მოსხლეტა, სხვისი იმედით დარჩენა.

კალთების აკრეჟა – ტანისამოსის (კაბის, ჩოხის კალთების) აწევა; გადატ. გასაქცევად მომზადება.

კალთების დაბლმჯა – იგივეა, რაც კალთის დაგლეჯა; გადატ. თხოვნა, ხვეწნა-მუდარა.

კალთიდან გადაყრა (პატივისცემისა) – გადატ. უძადურობა, დაუფასებლობა პატივისცემისა.

კალთით მიცემა – გადატ. ბევრის მიცემა, უხვად გაცემა.

კალთის ბაღაშარება, ღაშარება გადატ. მზრუნველობა, მფარველობის გაწევა, შველა, დახმარება, მხარის დაჭერა.

კალთის დაბერტყვა – გადატ. ყოველგვარი სიკეთის, ღოვლათის უხვად მიცემა, მინიჭება, ბლომად გაცემა განძისა და ყოველივე საჭიროსი.

კალთის დაბლმჯა -- გადატ. ხვეწნა, ძუღარა, ჩაცვიბით თხოვნა.

კალთის ღაშარება – იგივეა, რაც კალთის გადაფარება.

კალთის დაჭმრა, კალთის დაბლმჯა – გადატ. ვინმესთვის მოშველების თხოვნა.

კალთის მიბერტყვა – გადატ. კავშირის გაწყვეტა, თავიდან მოშორება, ზრუნვა-პატრონობაზე ხელის აღება.

კალმით დახატული – გადატ. ძალიან ლამაზი, მშვენიერი თითქოს კალმით დახატესო.

კალმით დახატი – გადატ. ძალიან ლამაზი, მშვენიერი.

კალო შევაბათ – გადატ. დავიწყოთ პურობა, ჭამასმა. საზოგადოდ – რამე საქმიანობა.

კალოს ბამოყვანა – გადატ. საქმის დამთავრება.

კალოს ჩაბღება – იგივეა, რაც კალოს ჩაშლა.

კამათლების მღმრა – კამათლების თამაში, ნარდის თამაში.

კამათლის მოსვლა – გადატ. ხელის ძომართვა, წარმატება, მოგება, ხიერი, სარგებლობა, ბული; ბედნიერი შექმნის გამო წარმატების მიღწევა, ღუშაშის მოსვლა.

კამარას [ბა]აკეთებს ([შე]კპრავს) – ფრენით ნახევარწრეს [გა]აკეთებს, შემოხაზავს.

კამარის (შე)კპრა – გადატ. ფრენით ნახევარწრის გაკეთება, მოხაზვა.

კამეჩის რძაში ჯღომა – იგივეა, რაც ჭურში ჯღომა.

კამკამი ბააქვს (წყალს), კამკამით ჩამოდის, მორბის (წყარო) – ძალზე წმინდაა, გამჭვირვალეა; გამჭვირვალე, ანკარა წყარო ჩამოდის, ჩამორბის...

კანკალის მოკიდება გადატ. აკანკალება, კანკალის დაწყებინება.

კანკალმა აიტანა – გადატ. ძალიან შეეშინდა ან შესცივდა.

კანში აღარ მტემა – გადატ. 1. მეტად მსუქანია. 2. თავს გავიდა, ტოლებს არ კადრულობს; თავი მოსწონს, გაამაყდა.

კანჭის მორტყმა – გადატ. გარდაცვალება.

კაპის ამოდება (პირში) – გადატ. გაჩუმება, დადუმება, ლაპარაკის, რამეს თქმის აკრძალვა.

კაპიკს ვერ ბააბღებინებ – ვერაფერს გაამეტებინებ, ძუნწია, წუწურაქია.

კარავს ბაშლის – კარავს დადგამს; გადატ. დამკვიდრდება, ფესვებს გაიდგამს.

კარბ ვარსკვლავზე დაბადებული გადატ. ბუნდური, ცხოვრებაში ხელმომართული, გამარჯვებული, წარმატებული.

(კარბ) ქეიფზეა, ქეიფზე [და]ღება – (კარგ) გუნებაზეა, გუნებაზე [და]ღება.

კარგ ყელში ყოფნა – გადატ. მუდამ მაძლრად ყოფნა, ჭამა-სმის მოუკლებლობა, პატივცემულად ყოფნა.

კარბა კალწი – იგივეა, რაც კარგა ბლოძად, კარგა შორს...

კარბა ხანია – საკმაოდ დიდი დროა (გასული. მას შემდეგ რაც...).

კარბად, კარბად არის – ისე, როგორც საჭიროა. სასურველად, მოსაწონად.

კარბად უხელია თვალები – გადატ. 1. კარგად არის, ჯანზეა, არაფერი აწუხებს. 2. რაზე მთეწონა და უნდა დაეპატრონოს, მოიტაცოს, შეიპყროს.

კარბად ხსენება – ქება, ღირსებით, პატივით მოხსენება.

კარბებისა ვაკადრე – გადატ. ცუდი რამეები ვუთხარი, კარგად გამოვიღანძლე, შევარცხვინე, ვაგინე, ვაკთათხე.

კარბი და პატიოსანი! – სიტყვის მასალაა; იგივეა, რაც კარგი. ჩვეულებრივ ითქმის: კეთილი და პატიოსანი!

კარბი და პატიოსანი, კეთილი და პატიოსანი – სიტყვის მასალაა, ჩვეულებრივ, დასტურის გამომხატველი: გადატ. ძალიან კარგი, მართალია, ასე იყოს, სიმართლესა ბრძანებთ, თანახმა გახლავართ თქვენი ნათქვამისა..

კარბი დარი დაუღბა გადატ. საქმე კარგად წაუვიდა, საქმიანობაში გაუმარჯვდა, წარმატება ხვდა წილად. ხელი მოემართა.

კარბი ერთი (და) – იგივეა, რაც კარგი.

კარბი თვალი თვალი, რომლის შეხედვას სიკვდილი მოაქვს.

კარბი თვალით უყურებს – გადატ. კარგად ეყურება, ენდობა, აფასებს, სწყალობს, მფარველობს.

კარბი (კანი) საქმეა – კარგია, მნიშვნელოვანია, საჭიროა.

კარბი (კანი) საქონელია – გადატ. კარგია, საჭიროა.

კარბი (კეთილი...) თქვით, თორემ... – იტყვიან, წუხილის გამოსახატავად რაბე არასასურველი ვითარების გამო

კარბი (კეთილი, ბედნიერი) ჟმისა, კარბი (კეთილი, ბედნიერი) ჟმისი – იტყვიან ვინმეს სასურველის შემოსვლაზე სახლში, ვის მოსვლასაც ბედნიერების მოტანა შეუძლია.

კარბი პირი (არ) უჩანს (მოსაგვალს...) – კარგი (არ) არის მოსალოდნელი. სიკეთე (არ) ეტყობა (მოსავალს...).

კარბი (უკეთესი) დღე არ დაადგება – კარგი არ მოუკვა, კარგი საქმე არ დაემართება, ცუდი რამ შეეძთხვევა.

კარბი ქართულია – კარგი სიტყვაა, კარგი ნათქვამია.

კარბი ქარი უქროდა – გადატ. გარემოება ხელს უწყობდა, კარგად ცხოვრობდა. გაჭირვება არ იცოდა, არაფერი აღარდებდა.

კარბი (ცუდი...) პირი უჩანს – ისე ჩანს, რომ კარგი (ცუდი...) იქნება; ეტყობა, კარგი (ცუდი...) იქნება.

კარბი ქოტი დანიჭირა – გადატ. ცუდი რამ შეეძთხვა, მტერი გაახარა, უბედურება დაატყდა თავზე..

კარეპამლე ვერ ენდობი – გადატ. სანდო სრულებით არ არის, ცრუა, ტყუილები იცის, დაუნდობელია.

კარეპზე მზისა და ზვიმის მემტი არა მოგე-ტანება-რა – გადატ. წვიმისა და მზის მემტი ვერავინ გაგიბედავს მყუდროების დარღვევას; ღონიერი ხარ, ვერავინ გაკადრებს ცუდ რამეს, ყველას შენი ერიდება, ყველას შენი ეშინია.

კარეპის (კარის) ატალახიანება, მიტალახი-ანება, კარეპზე ტალახის აყენება – გადატ. ხშირად სიარული, ხშირად მისვლა ვინმესთან, ხშირი სტუმრობით, წვევით თუ თხოვნით თავის მობეზრება ვინმესთვის.

კარზე ღბას – გადატ. ახლოსაა, მომდგარია.

კარზე იღბა – გადატ. ახლოს იყო, მომდგარი იყო (რამე მოვლენა, დრო).

კარზე მიყენებს – გადატ. მოულოდნელად მიიყვანს (მიიტანს) ვინმესთან (სახლში, შინ).

კარზე მიყენება – კართან მიყვანა ან მიტანა (ვინმესი ან რამესი); გადატ. უშრომლად მოპოვება (რამესი), გაუფრთ-ხილებლად მისვლა, პირდაპირ მიყვანა.

კარზე მომადბა ჭირი – გადატ. გამიჭირდა, გავუბედურდი, გაჭირვებას თავს ვერ დავაღწევ.

კარზე მომდგარი – ვინც სახლის კართანაა მოსული; გადატ. 1. ვინც სულ ახლოსაა. 2. ადვილი დასაპატრონებელი. 3. რაიმე დრო, მოვლენა საცაა დადგება.

კარზე მოყენებული მოულოდნელად მოსული, მოტანილი.

პარი ღა ბანი არ ღამიზღო – გადატ. არც ღლე მასვენებდა და აღარც ღამე, ერთთავად მაწუხებდა, ცხვირ-პირს ჩაჭამდა, კალთებს მაგლევდა თხოვნით.

პარი ღაკმტიღია, პარი ღასუღღია – გადატ. შესვლა არ შეიძლება; უარია, ძნელია, ხელმიუწვდომელია.

პარი ღიაა – გადატ. შესვლა თავისუფლად შეიძლება, ღამწლელი არავინაა, შენს ნებაზე შეგიძღია შეხვიღე.

პარი ღია აქვს – მიესვლება, მიღებღღია საღმე, გასავალი აქვს.

პარის ატალახება – გადატ. თავის მობეზრება ხშირი სტუმრობით, რამის თხოვნით.

პარის გამოსურვა (ვინმესთვის) – გადატ. კავშირის უქონღობა, მეზობღობის შეწყვეტა, ვინმესთან ურთიერთობის გაწყვეტა, უმზრახობა; აკრძალვა შემოსეღღისა.

პარის ბაღება (ვინმესთვის) – გადატ. შინ შემკება (ვინმესი) სტუმრად მიღება, გაშინაურება, დაახლოვება. თავისაღ მიჩნევა, გამასპინძღება, პატივისცემა, სიამტკიბღობით ღახვეღღრა.

პარის შემყრა – გადატ. უშიშარყოფა, გამაგრება, მტრისათვის შეუვაღღობა.

პარისპარად, პარღაკარ სიარუღღი – გადატ. ყვეღღგას სიარუღღი, ყვეღღას ნახვა.

პარს აუტალახებს – ხშირად ესტუმრება, ხშირი მისვღღით თავს შეაწყენს.

პარს აუტალახიანებს – ხშირად ესტუმრება, ხშირად მიკა ვინმესთან.

კარს ბანსაცდელი (ბაჭირვება...) მოადგება

– განსაცდელის წინაშე აღმოჩნდება, გაჭირვებაში ჩაყარდება.

კარს უღებს – გადატ. [შემო]უშვებს; გასაქანს აძლევს.

კარსა და ბანს არ დაუბღებს – გადატ. არ მოეშვება, ხშირად ივლის მასთან.

კარში გამოსავლის დაღვება – გადატ. შეეცდობა, თავისუფლების წართმევა, შებორკვა, შერცხვენა.

კარში გამოსავალს დაუღვებს ისე გაუხდის საქმეს, რომ ხალხში ვერ გამოჩნდეს, შეარცხვენს, თავს მოსჭრის.

კარში (ბარეთ) ცხვირს ვერ ბაყოვს გარეთ ვერ გავა, კარში გასვლას ვერ შესძლებს (ჩვეულებრივ სიცივისაგან).

კატა მოუკვდება ხელში – გადატ. მეტისმეტად ღარიბია, იმდენი საჭმელი არა აქვს, კატას ეყოს.

კატაც ვერ ბაძება მის ოჯახში გადატ. ძალზე ღარიბია, გაჭირვებული, უქონელი, ულუკმაპუროდ დარჩენილი.

კატისნათრევი, კატების ნათრევი გადატ. გამხდარი, გასაცოდავებული, დამხრჩვალის სახისა; უძნო. ულამაზო, ულაზათო.

კაცი ვერ იტყვიან... – ვერ იტყვიან, ძნელი სათქმელია; ძნელი გასაგებია.

კაცი ის არის და ქუდიც იმას ხურავს – გადატ. ისეთი ადამიანია, რომ ღირსია ქედის ტარებისა. ნამდვილი ვაჟკაცია, ყველამხრივ ღირსეული და შეძკულია.

კაცია და ბუნება[ო] – გადატ. ყველას თავისი ხასიათი და ნება-სურვილი აქვს; ზოგს რა (ვინ) მოსწონს და 'ზოგს რა (ვინ).

კაცის თავზე – თითო კაცზე, სულზე.

კაცის თვალი იმის უკეთესს ვერ ნახავს

გადატ. მეტად კარგია, ძალიან ლამაზია, მშვენიერია.

კაცის თვალის გაუძლომლობა (ჭურჭბით)

გადატ. 1. აღუწერელი სიმშვენიერის გამო მუდმივად მისთვის ყურების სურვილი, მისი სილამაზის ყურებით გაუძლომლობა. 2. ასევე ითქმის: ადამიანის სიხარბეზე, მომხვეჭელ ბუნებაზე.

კაცის მოღნობა – გადატ. მოკვლა, მსხვერპლად შეწირვა, სიცოცხლის წართმევა.

კაცის ცოდვაში ჩაღბობა – გადატ. ბოროტის ქნა, დაშავება (ვინმესთვის), ადამიანის მოკვლა.

კაცის ჩინი არა აქვს – ადამიანის ფერი არ აქვს (დაღლილობის, მწუხარების... გამო).

კაციც არის და კაციც – გადატ. კაცთა შორის განსხვავებაა, ყველა კაცი ერთნაირი არ არის, ისეთიც არსებობს და ასეთიც.

კაცმა რომ თქვას... – (სიძართლე) რომ აღიაროთ, მართალი რომ ვთქვათ, გულახდილად რომ ითქვას, აღინიშნოს...

კაცნი ვართ – გადატ. 1. შეიძლება ყველაფერი დაგვემართოს. კარგიც და ავიც, ბევრ რამეში შევცდეთ, საძრახნი რამ ჩავიდინოთ. 2. სიკვდილი არ აგვცდება, დღეს რომ ცოცხლები ვართ, ხვალ შეიძლება დავიხოცოთ.

კაცს პური არ ეჭმევა (მასთან) – მასთან ერთად საძრახია პურის ჭამა; გადატ. საზიზღარია, გულის ამრევია.

კაცური კაცი – ღირსებით აღსაესე კაცი, ადამიანი, პატიოსანი მოქალაქე, ჯენტლმენი.

კაჭკაჭს დაახსავლებს – გადატ. ღვინო ძეგლად მუავეა, თითქმის ძმარია.

კბილები, [კრიჭა] აქვს უმკრული – პირს ვერ აღებს; გადატ. ხმას ვერ იღებს, - დადუმებულია.

კბილები უკაჭკაჭებს – გადატ. შია, სწყურია, ძალიან უნდა რამე (საჭმელი, სასმელი).

კბილებიდან ცმცხლი გაშალა – გადატ. ძალიან გაბრაზდა, გაცხარდა, წყრომის სიტყვების კორინტელი დააყენა.

კბილების გასინჯვა – გადატ. 1. შეფასება, ღირსება-ნაკლოვანების აწონ-დაწონვა. 2. მდგომარეობის, საერთო სიტუაციის წინასწარ მოსინჯვა.

კბილების დაკრეჭა – გადატ. თხოვნა, ხვეწნა, თავის შებრალება.

კბილების კრეჭა გადატ. ულაზათო სიცილი, ღრეჭა.

კბილების ლესვა (ვინმეზე) – გადატ. გაბრაზება, საჩხუბრად მომზადება, მზადყოფნა ვინმესთვის ზიანის ძისაყენებლად.

კბილების ღრეჭა – გადატ. მუქარა, წყრომა, დაქადნება შურისძიებისა, გაბრაზება, ზიზღი, შიში, სიმწარე.

კბილების ჩამტვრევა – გადატ. დამარცხება, ჯობნა, მორევა.

კბილმებს ამოგაპრობ – გადატ. გაენებ, გაზარალებ, დაგამარცხებ, ცუდ ღღეს დაგიყენებ, ვერ გადაძირჩები.

კბილმებს აღრჭმენს – ბრაზობს.

კბილ[მბ]ს გაუსინჯავს – გადატ. 1. შეამოწმებს; გამოცდის. 2. სიტუაციას შეაფასებს, პირველწარმოდგენას იქონიებს.

კბილმებს (ემშვებს) დაილმესავს – გადატ. ვინმეს სამტროდ განეწყობა, მოემზადება.

კბილმებს ილმესავს (ვინმეზე, რამეზე) – გადატ. სამტროდ, საჩხუბრად ემზადება; (ვინმეს ან რამეს) ხელში ჩასაგდებად ილწვის.

კბილმებს იმტვრავს გადატ. ბრაზობს, ჯავრობს.

კბილმებს იყრეპინება – გადატ. ძალიან ჯავრობს, ბრაზობს.

კბილმებს უკრეჭს – გადატ. მუქარას უთვლის, ემუქრება.

კბილმებს უღრჭმენს – კბილების ღრჭენით ემუქრება.

კბილმებსა მრის – ლაპარაკის ან სიცილის დროს კბილებს ზედმეტად აჩენს, იკრიჭება.

კბილმებში გაუჯდა გადატ. გაუტკბა, მოეწონა, ეამა.

კბილმებში ოვლი აღინა – გადატ. 1. გააწვალა, გააწამა, ცუდ ღღეში ჩააგდო. 2. დიდი გარჯის, დიდი შრომის სინონიმი.

კბილმებში ძავს აღმენს – რამეს ავნებს, ვინმეს გააბრაზებს.

კბილთა ღრეჭა – გადატ. ყბედობა, ლაქლაქი, როშვა.

კბილთა ღრჭენა – გადატ. სიბრაზე, მუქარა, დაქადნება.

კბილი (კბილა) ყველი – ნაჭერი წველა ყველისა.

კბილი მომჭრება – გადატ. ძალა დაეკარგება, უვნებელი გახდება; აღიკვეთება.

კბილი უჭრით – გადატ. ქონების გამოყენება შეუძლიათ.

კბილით ხორცს დაიბლმჯს გადატ. გამწარდება, მწარედ ინანებს.

კბილით ჯღანს ეწევა ჯღანებს აკერებს, ძეჯღანება.

კბილის ბაკპრა – გადატ. ზარალის, შეურაცხყოფის მიყენება.

კბილის გასინჯვა – გადატ. შეფასება, ავ-კარგის გაგება, ღირსება-ნაკლოვანების შეტყობა, შემოწმება; გამოცდა.

კბილის დაღვმა – იგივეა, რაც კბილის ჩასობა.

კბილის დაპარება (რამეზე) – გადატ. მცირედის ჭამა.

კბილის დასადგმელი გადატ. ცოტა რამ შესაჭმელი.

კბილის დასობა – იგივეა, რაც კბილის ჩასობა.

კბილის მატლი (ჭია) გადატ. ნიადაგ შემაწუნებელი, ისეთი ვინმე, ვინც მოსვენებას არ აძლევს.

კბილის მოკვეთა – იგივეა, რაც კბილის მოჭრა.

კბილის მოტმხა – გადატ. დასუსტება, ღონის გამოცლა, მტრისათვის წინააღმდეგობის გაწევის უნარის შესუსტება.

კბილის მოჭრა - გადატ. ძალის დაკარგვა. ინტერესის განულება; აღკვეთა.

კბილის მოჭრა (სხვისთვის) - გადატ. მტკიცე საბუთის წაყენება, გაჩუმება, ღონის წართმევა; მობეზრება, გაანჩხლება, აღელვება, დაუძლერება.

კბილის ჩაკიდება - გადატ. მიზეზის გამოძებნა, ჩაცეობა. შარი, გადაკიდება.

კბილის ჩასობა - გადატ. ამოჩეშება, ჩაცევა, გადაკიდება; შეტყუება, ათვალწუნება, გადამტყრება, კბილის დადგმა.

კბილნაკრეშად ყოფნა გადატ. უჩუმრად. დადუმებულად, ხმაამოუღებლად, მუნჯად ყოფნა.

კბილს [გა]უსინჯავს კარგად [გა]სინჯავს, დაკვირვებით [გა]ეცნობა, [შე]ამოწმებს, ავსა და კარგს აწონ-დაწონის.

კბილს დაასობს - ამოჩეშებს, გადაემტყრება.

კბილს (კბილებს) გაჰკრავს - პირს სტაცებს, პირს დააკლებს, შეჭამს.

კბილს (კბილებს) მოსჭრის - კბილს (კბილებს) მოჰკვეთს.

კბილს კბილზე აცემინებს - გადატ. 1. დიდი სიცივეა. 2. შეტად სცივა.

კბილს (კლანჭს...) დაატანს - კბილს (კლანჭს...) წაატანს, ჩაასობს.

კბილს სჭრის - კბილ[ებ]ს ჰკვეთს.

კბილს წაჰკრავს - იგივეა, რაც კბილს გაჰკრავს.

კბილქვეშ თქმა - გადატ. ქედმაღლურად, მსმენელის აგდებით, უგულოდ, გაურკვევლად ლაპარაკი.

კბილქვეშ მოტანა (ვინმესი) გადატ. სასაცი-
ლოდ აგდება, გამასხარავება, გაქირდვა, გაკილვა, გაბასრვა,
გაკიცხვა, ძვირის თქმა ვინმეზე.

კედელს თავს ახლის გადატ. გამწარებული, სა-
სოწარკვეთილი რამის გაკეთებას ცდილობს.

კედელს ნახშირი! გადატ. 1. ეს (რამე) ამბავი,
კარგად დაიხსომეთ, მოიგონეთ ხოლმე! 2. იტყვიან - როლე-
საც დიდი ხნის უნახავი და სასურველი სტუმარი მოუ-
ვათ.

კედელს ცერცვი შეაყარე! - იგივეა, რაც ძიყარე
ცერცვი კედელს! ვერას შეაგნებინებ.

კედელ-ყორეს მოღება - იგივეა, რაც ლობე-ყორეს
მოღება.

კეთილზე იღბა - კეთილ საქმეს, კარგ საქმეს ძისდე-
და.

კეთილი გზა - კეთილი მგზავრობა, ბედნიერი. მშვი-
დობით მგზავრობა.

კეთილი და კარგი ღზინი! - გადატ. მოქეიფეთა
დალოცვა.

კეთილი და კატიოსანი! - ძალიან კარგი!

კეთილი იყოს შენი (თქვენი) ჟესი კეთილი
იყოს შენი (თქვენი) მოსვლა.

კეთილი ნების (აღამიანი) - ვისაც კეთილი სურს,
ვისაც კეთილი განზრახვა აქვს.

კეთილი(ს) ყურით გაიბონე! - გადატ. ამისრულე
თხოვნა, შემისრულე ვედრება

კეისრისა კეისარს და ღმრთისა ღმერთს

რაც კეისრისაა, კეისარს მიეცით და რაც ღვთისაა -

ღიეროს; გადატ. თავისი კუთვნილი პატრონს უნდა მიეცეს.

კენჭის ჩაყლაკვა, კენჭებჩაყლაკული – გადატ. საფრთხის, საშიშროების თავდალწევა, გადარჩენა.

კენჭს ჩამოატარებენ – იგივეა, რაც კენჭს უყრიან.

კერა ბაცივლება – გადატ. კერა (ოჯახი) დაინგრევა, მოიშლება.

კერა უცივლება – გადატ. ოჯახი ელუპება, ექცევა.

კერაზე მიბმა – გადატ. შინიდან გაუსვლულობა, ნიადაგ სახლში ყოფნა, სხვაგან წაუსვლულობა.

კერაზე შემოტარება – კერის გარშემო სამჯერ შემოტარება ახლად ჯვარდაწერილი ქალისა; გადატ. ქალის გათხოვება.

კერაზე ცეცხლის შენახვა – კერაზე ცეცხლის ჩაუქრობლობა, გამუდმებული დანთება ცეცხლისა; გადატ. საქმის ერთგულება, ცდა მიზნის მისაღწევად.

კერაზე, (კერასთან) ჯდომა – უმთავრესად შინ ყოფნა, შინ ჯდომა, ნაცარქექობა.

კერაზე ფყლის დასხმა – გადატ. ოჯახის დაქცევა, განადგურება, კერის გაცივება.

კერას ბააცივებს – კერას (ოჯახს) გააქრობს, დაანგრევს, მოშლის.

კერას გაუცივებს (კერა გაუცივდება) – გადატ. კერას (ოჯახს) დაუნგრევს, მოუშლის, მოუსპობს.

კერას ჩაუქრობს – გადატ. ოჯახს მოუშლის, გაუნადგურებს.

კერაში ცეცხლი გაუქრება – იგივეა, რაც კერა გაუცივდება.

კერიას წყალს დაასხამს - გადატ. იგოვეა, რაც კერას გააცივებს.

კერიის დანგრევა - გადატ. ოჯახის მოშლა, ოჯახის დანგრევა.

კერიის ბაცივება - გადატ. კერის (ოჯახის) მოშლა, დანგრევა, განადგურება, კერაზე წყლის დასხმა.

კერიის დანთიება - კერაზე ცეცხლის გაჩაღება; გადატ. ოჯახობრივი ცხოვრება, ოჯახის არსებობა.

კერიის მკეთილებლი - კერის მომწყობი; გადატ. მეოჯახე, ოჯახის ფეხზედამყენებელი, სახლში დოკლათის შემომტანი.

კერიის რჩევა - კერის ნგრევა, სიმყარის მოშლა, ბარბაცია; გადატ. შერცხვენა, ოჯახური სიწმინდის მოშლა, სახელის გატეხა, ზნეობის შელახვა.

კერკად ბახლომა - კერპისადმი თაყვანისცემა; გადატ. ვინმეს (რამეს) მიჩნევა თაყვანისცემისა და პატივისცემის საგნად.

კერკეტი კვერცხი - ჩაკირული კვერცხი (მაგარი).

კერკეტი ნიბოზი - მაგარი კაკალი, რომლის ნაჭუჭიდანაც გული ძნელად გამოსარჩევია.

კეტიის (კეტიების) ტრიალი - კეტებით ჩხუბი, ცეცხლტყეპა.

კეხის შებრუნება - გადატ. ერთხანს სიჩუმის შემდეგ მოწინააღმდეგის მიერ იერიშის მოტანა, სამაგიეროს გადახდა.

კვალზე შედგება - კვალს მიჰყვება, კვალს დაადგება.

კვალის არევა – გადატ. შეშლა მიმართულებისა, გზის არევა, ცუდი გზით წასვლა.

კვალის ბავლება – გადატ. საყურადღებო შედეგის მიღწევა, თვალსაჩინო წვლილის შეტანა (რამეში), კვალის დატოვება.

კვალის ბაჟოლა ([მის] კვალს ბაჟყვა)

გადატ. მიბაძვა, მიყოლა, ვინმეს მსგავსად კეთება საქმისა.

კვალის დარჩენა – ნიშნის დატოვება; გადატ. ნამოქმედარის კვალის დატოვება, არსებობის ნიშანი.

კვალის დატოვება – იგივეა, რაც კვალის გავლება.

კვალის კვლება – ნაფეხურის მიღევნება; გადატ. ძებნა დაკარგულისა, გაუგებრისა, გამოწვლილვა მიუხვედრელისა.

კვალის მიტანა – გადატ. დანაშაულის დაბრალება, დამნაშავის აღმოჩენა.

კვალს ბაავლებს – კვალს გაატარებს. გადატ. კვალს დატოვებს; თვალსაჩინო შედეგს მიაღწევს, მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს რამეში.

კვალს დატოვებს – იგივეა, რაც კვალს დააჩნევს.

კვალს ტოვებს – კვალს აჩნევს.

კვალს უმაჭრის – გზას მოჭრის, გზას შეამოკლებს.

კვალს წააწყდება – იგივეა, რაც ვინმეს (რამეს) კვალს მიაგნებს.

კვალში ჩაბდება – გადატ. 1. ძველი მდგომარეობისათვის, ჩვეულებისათვის დაბრუნება. 2. გაჭირვებაში ჩაგდება, დაბრკოლება, ხელის შეშლა.

კვალში ჩადდება – გარკვეული გზით წავა.

კვალში ჩადგომა გადატ. 1. მიღვენება, მხილვა დანაშაულისა. 2. მწევრის მიერ ნადირის კვალის პოვნა და დაღვენება. 3. ვინმეს მოქმედების, საქმიანობის ან რამე მოვლენის გულდასმით შემოწმება, გამოკვლევა, გაძოჩხრეკა.

კვალში ჩაუღებება – კვალს გაჰყვება; გადატ. გულდასმით შეამოწმებს, გამოიკვლევს ვინმეს მოქმედებას, საქმიანობას ან რამე მოვლენას.

კვალში ჩაფვლა – გადატ. უგულუბეღყოფა, კაცად არჩაგდება.

კვანძის ბახსნა – გადატ. რთული, დახლართული მდგომარეობის გარკვევა; გარემოებათა ხლართიდან გამოსვლა (მხატვრულ ნაწარმოებში).

კვერის ღაპკრა – გადატ. დადასტურება, დამოწმება, დათანხმება.

კვერნა ღანიჭირა! – გადატ. (და ნიშნის მიგებით) დაზარალდა, დამარცხდა, საქმე ცუდად წაუვიდა.

კვერს ღაუპრავს, კვერს ღაპკრავს გადატ. დასტურს მისცემს, დაუდასტურებს.

კვერს უპრავს – ეთანხმება, უდასტურებს.

კვერცხში ბამოჭივის – გადატ. პატარაობიდასივე შრომობს, დიდ უნარს იჩენს, დიდ იმედებს იძლევა.

კვირაში (ღღუში) შვილი პარასკევი აძვს აზრს, გადაწყვეტილებას ხშირად იცვლის, ხან ერთს ამბობს, ხან მეორეს.

კვირაქლის სიზმარი – შაბათის სიზმარი; გადატ. უეჭველად ასასრულებელი რამ, რაც უეჭველად ახდება.

✓ *კვირადღლი ამჟამად ნიშნავს დროს შაბათის იმ მონაკვეთიდან (საღამოდან), როცა ეკლესიაში საღამოს ლოცვის ზარს ჩამოჰკრავენ. ამ წუთიდან შაბათის დარჩენილი დრო კვირის (უქმის) ნაწილად ითვლება და მასზე ვრცელდება კვირის ძალა ანუ ამ დროიდან კვირადღია.*

კიბეების ატალახ(იან)ება – იგივეა, რაც კარის ატალახ(იან)ება.

კიდეც ჭრის და კიდეც კერავს – გადატ. ერთიმეორის საწინააღმდეგოს ამბობს ან მოქმედებს, ხან ერთს ამბობს, ხან – მეორეს; ყველაფერს თავის ნებაზე აკეთებს, სხვას არაფერს ჰკითხავს.

კიღოს გამობამს (კიღოს გამობმა) – გადატ. შარს ძოსდებს, განზრახ გადაასხვაფერებს (შარის მოღება).

კიღოს გამობმა – გადატ. შარის მოღება; კულის გამობმა.

კიღში (ჩა)ღგობა – გადატ. ნაკლის გამონახვის ცდა, კრიჭაში ჩადგობა.

კინჩხი და კისერი უტეხია! – იგივეა, რაც კისერი(მც) (მო)უტეხია!

კინწი წასწყდება – იგივეა, რაც კისერი მოსწყდება.

კინწის მოწყვეტა – გადატ. არაქათის გამოლევა, წელის მოწყვეტა.

კინწისკვრით გაგდება – გადატ. ცემით, კისრისტეხით გაგდება.

კიჟინას დასცემს – ყვირილს ატეხს, კიჟინს მოჰყვება.

პირკიმალში ჩადგომა იგივეა, რაც კრიჭაში ჩადგო-
მა.

კისერზე აზის ([**შე**]აჯღება) – ჩაგრავს, [და]იბრიყ-
ვებს.

**კისერზე [და]აწვება, აწვეს (აღვეს), მის კისერ-
ზეა** – მისი სარჩენი, მოსაუღელი, გასაკეთებელი, საზრუნავი...
არის.

კისერზე დამაჭლიმ – კისერზე ჭდე გაიძიკეთე;
გადატ. მაიძულე, რათა დავიხსნო.

კისერზე დაწოლა (ვინმესი, რამესი) – გადატ.
ვინმეს რჩენა, ვინმეს მოვლა, ვინმეზე ზრუნვა.

კისერზე დაჯღომა – გადატ. ჩაგვრა, შივიწროება,
დაბრიყვება; ტვირთად დაწოლა.

კისერზე, თავზე წამოისვამს – იგივეა. რაც თავზე
დაისვამს.

კისერზე, კისრად აწვეს – გადატ. ტვირთად აძევს.
აკისრია.

კისერზე (კისრად) დაადებს – გადატ. დააკისრებს,
დაავალებს; აპკიდებს.

კისერზე მოახვევს – დააკისრებს, დაავალებს; დააბ-
რალებს; გადატ. იგივეა, რაც თავზე მოახვევს.

კისერზე მოხვევა (რამესი) – იგივეა, რაც თავზე
მოხვევა.

კისერზე შეჯღომა – იგივეა, რაც კისერზე დაჯღო-
მა.

კისერზე ჩამოკიდება გადატ. 1. (ვინმეს) სარჩენ-
ნად გახდომა. 2. გამოცხადება სიყვარულის გრძნობისა. 3.
თხოვნა განუყრელი მეგობრობისა.

კისერი გაუსქელდა გადატ. უკანონო გზით ქონება შეიძინა, ძხლოდ თავისთვის ფიქრობს, სხვისთვის არას დარღობს, გლეჯიაა.

კისერი მიუშვირა (რამეს) – გადატ. 1. რამეს (საფროთეს...) არ მოერიდა. 2. მორჩილება გამოუცხადა (შენი ხმალი და ჩემი კისერიო).

კისერი [მო]სწყდება – გადატ. არაქათი [გამო]ელევა, ღონე [გამო]ელევა, ღონე [გამო]ეცლება.

კისერი მოუტახია – კისერიმც მომტკრევია; გადატ. წყევლა: მოკვდეს, ნულარ იცოცხლებს.

კისერი შეუშვირა – გადატ. მორჩილება გამოუცხადა, თავი მოსაკეთად მისცა.

კისერი(მც) (მო)უტახია! – გადატ. რაც უნდა, ისა ქნას! ჯანდაბამდისაც გზა კქონია! თავში ქვა უხლია!

კისერი[ც] (და კინჩხი[ც]) უტახია – გადატ. რაც უნდა, ისა ქნას, თავში ქვა უხლია.

კისერიც [მო]უტახია! – რაც უნდა, ისა ქნას, რაც გინდა, ის მოუვიდეს, თუნდ კიდევ დაიღუპოს.

კისერს იტახს – გადატ. მარცხს განიცდის, მარცხდება.

კისერს მოატახინებს – დაღუპავს, მოსპობს; დაამარცხებს

კისერს მოიბრახს – გადატ. დამარცხდება, კისერს მოიტყენს.

კისერს მოიტახს, კისერი მოსტყდება

გადატ. დამარცხდება; დაიღუპება.

კისერს მოსტახს (მოუბრახს) – დაღუპავს, მოსპობს, დაამარცხებს.

კისრად აღეშს – აკისრია, ავალია.

კისრად აღება – გადატ. დაკისრება, დავალება, თავის თავზე აღება, კისრად აღება.

კისრად დასაღებს – დააკისრებს, დაავალებს.

კისრად (და)ღება – გადატ. დაკისრება, დავალება, თავის თავზე აღება, კისრად აღება.

კისრად დაწოლა (ვინმეზე, რამეზე) – იგივეა, რაც კისერზე დაწოლა.

კისრად, კისერზე აიღებს – იკისრებს, დაივალებს, იტვირთებს.

კისრად (კისერზე) იღებს, იღებს – გადატ. კისრულობს, თავის თავზე იღებს.

კისრად, კისერზე იღებს – კისრულობს. [და]ივალებს; იტვირთებს.

კისრამდე სავსეა – იგივეა, რაც ყელამდე სავსეა.

კისრის მოგრება ვინმესთვის – გადატ. დამარცხება, განადგურება, კისრის მოტეხა; მორევა.

კისრის მოღრეპა – გადატ. დამორჩილება, ქედის მოხრა.

კისრის მოტეხა – გადატ. დამარცხება, მოსპობა, დატუპვა; მორევა, დამორჩილება.

კისრის მოხანა – გადატ. სინანული. დაღონება, დაფიქრება, დადარდიანება.

კისრის მოჭრა – გადატ. შერცხვენა. თავს ლაფის დასხმა, თავის მოჭრა.

კისრის მოხრა – გადატ. დამორჩილება, კისრის მოღრეპა, ქედის მოხრა.

კისრისმტვირთვით, კისრისტეხვით (სირბილი) – გადატ. დაბრკოლებით, გაჭირვებით, წვალებით; სიჩ-

ქართო, გაუფროხილებლობით, თავდაუზოგველი (სირბილი), მეტიხმეტი სიჩქარე.

კიტრად (ღირს), კიტრის ფასად (იყიდება)

ძალიან იაფია, არაფრად ღირს.

კიტრის ფასი – გადატ. მეტად მცირე ფასი, უფასურობის სადარი.

კლანჭ[ებ]ს ჩასჭიდებს, კლანჭებში ჩაიბღებს – დაეპატრონება, დაეუფლება, დაიპყრობს, დაიმონებს; ხელში ჩაიგდებს.

კლანჭის გამოკვრა. მოღება – გადატ. ვნებისა და 'ზიანის მიყენება, დაპატრონება, ხელში ჩაგდება, მოტაცება, წართმევა, შოვნა.

კლანჭს გაჰკრავს (გამოჰკრავს) – გადატ. ხელთ იგდებს. გაიტაცებს; წასტაცებს, წაჰგლეჯს (რამეს).

კლდემ, მიწამ... უყო პირი – დაიკარგა, უკვალოდ გაქრა.

კოდალას უსტვენს – გადატ. უსაქმურობს, ზარმაცობს.

კლდემ ქვეშ მომიტანა – გადატ. დავილუპე, მოვისპე, ძოვკვლი.

კლდიდან რამ აღინა – გადატ. მეტიხმეტად გამრჯეა. მეკადინეა.

კლდის მონათხნი – გადატ. მეტად ღონიერი, ძლიერი, გაუტეხელი, გაუბზარავი, ვინც კლდესავით დგას ბრძოლაში, ანდა გაჭირვებაში.

კოლის კური – მრევლის (ყოველწლიურად) გადასახდელი ხორბალი მემამულისთვის, მღვდლისა და დიაკვნისათვის.

კოდის წყარო – წყარო, რომელსაც კოდი უღვას და წყალი შიგ გამოდის.

კოვზი ნაცარში ჩაშვარდება – გადატ. კარაუდი არ გაუმართლდება, წამოწყებული საქმე ჩაეშლება.

კოვზის ნაცარში ჩაშვარდება – გადატ. ცუდი საქმის დამართება, ხელის მოცარვა, მარცხის განცდა, წამოწყებული საქმის ჩაშლა, იმედის გაცრუება, 'ხარალი, გაუბედურება.

კომლზე კაცი – თითოეულ კომლზე ერთი მამაკაცი.

კოკების შიკვრა – გადატ. გაჭირვება, განრისხება, გაწყრომა, მოწყენა, დადარდიანება, დანალვლიანება.

კორიანტილის აყენება – გადატ. აურზაურის, განგაშის ატეხა.

კორძი შენს ენას! გადატ. ლაპარაკი აღარ შეგეძლოს, დაგამუნჯოს, ენა ჩაგივარდეს!

კოჭებამდე ცემა თმისა – ფეხის კოჭებამდე მოწკლენა თმისა; გადატ. მეტად გრძელი თმის ქონა.

კოჭებში (კოჭებზე) მტყობა – გადატ. ზედვი ეტყობა, მაშინვე ეტყობა, უტყუარი ნიშნები აქვს.

კოხებს შიკვრავს, კოხები შიკვრება იგივეა, რაც კოპებს შეიკრავს, კოპები შეეკვრება.

კრინტის ღამკრა – გადატ. სულ მცირე ხმის ამოღება, მისუსტებული ლაპარაკი.

კრიჭა აღარ მსხნება – კრიჭა შეკრული აქვს, პირს ვეღარ აღებს; გადატ. ხმას ვერ იღებს.

კრიჭა [შე]შეკრება (კრიჭა აღარ მსხნება, კრიჭას ღანა არ უსხნის) – პირს ვერ აღებს.

პრიჭას ბახსნის, პრიჭა ბაქსსნება – გადატ. ხმას ამოიღებს, იტყვის, ალაპარაკდება.

პრიჭას, კბილს... შეშკრავს, ენას შეშკრავს – გადატ. ხმას არ ამოაღებინებს, სიტყვას არ ათქმევინებს, გააჩუბებს.

პრიჭას შეიკრავს – გადატ. გაჩუბდება, აღარაფერს იტყვის: პირს დამუწავს, დაღუბდება, ხმას აღარ ამოიღებს.

პრიჭას შეშკრავს – გადატ. ხმას არ ამოაღებინებს, დააღუბებს, დაამუნჯებს.

პრიჭაში უღვას (ჩაუღვება) – ჯიბრში უღვას (ჩაუღვება); წინააღმდეგობას [გა]უწევს.

პრიჭაში ჩადგომა – გადატ. ჯიბრის გაწევა; წინააღმდეგობა, ქიშპობა.

პრიჭის ბახსნა – გადატ. ხმის ამოღება, ლაპარაკის დაწყება.

პრიჭის შეკვრა – გადატ. დაღუბება, ხმის ჩაწყვეტა, გაჩუბება: უჭმელობა.

პრუხივით შინ ჯღომა – გარეთ გამოუსვლელად. მუდმივად სახლში ყოფნა; გადატ. როცა ადამიანს ურჩევნია თავისუფალი დრო შინ გაატაროს, შინ ჯღომის სიყვარული.

პრუხის თავი უჭამია – გადატ. ბევრი, დაუსრულებული ლაპარაკი იცის.

პრუხის პალო – მიწაში ჩარჭობილი მოკლე ჯოხი; გადატ. (და დაცინვით) დაბალი, ფეხებიდან მოცვეთილი (ითქმის მეტად დაბალ კაცზე).

კუბოს კარამდე – გადატ. სიკვდილის პირამდე, მთელი სიციცხლის მანძილზე, სამარის კარამდე.

კულამდე გატყავებული – გადატ. აკლებული. გაღარიბებული, გაჭირვებული, მეტად დაზარალებული, ცარიელ-ტარიელად დარჩენილი.

კულამდე ტყავის ბაძრობა – გადატ. შავი ღლის დაყრა, ძალიან გაღარიბება, გაყვლეფა, ტყავის გაძრობა.

კულამდის, კულის რიკამდე ტყავს [ბა]აძრობს, [ა]აძრობს – გადატ. მეტისმეტად გაყვლეფს; შავ ღლეს დააყენებს.

კულმების ბასკვნა გადატ. კავშირის შეკვრა, შეთანხმება, კულის კულზე გადაბმა.

კულზე დანის მიტმხა – გადატ. დაბოლოებისას საქმის მიტოვება ან წახდენა.

კულზე მიბმული ვარ – გადატ. განუშორებელი ვარ, ვდარაჯობ.

კულზე ფხი არ დამადბა – გადატ. ვერას მაენებ, ვერას დამაკლებ, ტყუილად მემუქრები.

კული ავუწიოთ – გადატ. გაფუჭებულ საქმეს მივეშველოთ, დაცემული წამოვაყენოთ.

კული დამწვება – გადატ. ენიშნება და გაბრაზდება, ეწყინება ისეთი რამე, რაც თითქოს მას არ ეხება.

კული მწვის – გადატ. მოუსვენრადაა, ეშინია, საფროთხეს მოელის, დანაშაულზე დაიჭირეს, ძტყუნია.

კული ვერ ამიწვია – გადატ. მეტად ბებური ვარ, დავსუსტდი, ძალ-ღონე სრულებით გამომელია.

კული კულზე აქვთ გადაბმული – გადატ. კავშირში არიან, ცუდ საქმეებს ერთად სჩადიან, ერთმანეთის მხარს უჭერენ.

კული კულზე გადაბმული - ძალიან დამეგობრებული, ერთმანეთის განუყრელი (მეგობრები), ერთიმეორის ქომავნი.

კული კულს გადააბმს - გადატ. ერთმანეთს დაუმეგობრდნენ; ერთმანეთის ქოსავნი გახდნენ.

კული კულსა აქვთ გადაბმული - გადატ. ერთმანეთს მხარს უჭერენ ტყუილსა და მართალში, ერთმანეთს ქომავობენ. ერთმანეთთან არიან შეკრულნი.

კული უღევს (ვინმესთან) - კავშირი აქვს (ვინმესთან).

კული ყავარზე აქვს გადაბმული - გადატ. ყოყონია, მედიდურია, კულაბზიკაა. მეტიჩარაა.

კულიანი ტყუილი - გადატ. ტყუილი, სულ ადვილად დასამტკიცებელი, ცხადი, ყველასათვის ნათელი.

კულით ღაბგა ვირისა - გადატ. უკულმა კეთება საქმისა, უსაქმური, თავქეიფა ადამიანისა ჩხირკელელობა.

კულით ღაბგა (ვინმესი) - გადატ. მაგრად ჩაჭერა ვინმესი; მეტად შეზღუდვა, ადგომის და მოძრაობის საშუალების წართმევა; აბუჩად აგდება.

კულით ღაჭმრა (ვინმესი ან რამმესი) - გადატ. მაგრად შეპყრობა, არგამოშვება.

კულით ქვა ასროლინა - გადატ. სასტიკად დაამარცხა, შავი დღე აყარა, სამარცხვინოდ გააქცია, საჩქაროდ თავიდან მოიშორა, გამოეკიდა, აჯობა.

კულით ქვას ისვრის - გადატ. სამარცხვინოდ გაიქცევა, კულით ქვას ასროლინებენ.

კულის ამოკუმბა - გადატ. გაწბილების, შერცხვენის შემდეგ გაპარვა. გაწბილებულად წასვლა.

კულის აწევა – გადატ. შეძლება, ღონე.

კულის გამობმა – გადატ. ვინმეს ნათქვამის ან ნამოქმედარის უკულმა გაგება, განმარტება, რამის განზრახ გაზვიადება; შეთხზვა, მოგონება ისეთისა, რაც არ არის. სალაპარაკოდ გახდომა, საქმედ ქცევა უმნიშვნელო რამისა, რამე ნათქვამიდან არასწორი დასკვნის გამოტანა.

კულის გარეთ დარჩენა – გადატ. თავის მოტყუება, ხიფათისათვის თავის დაუღწევლობა.

კულის კულზე გადაბმა – გადატ. ერთმანეთთან შეკავშირება, ერთმანეთის მხარის დაჭერა (უმთავრესად ცუდ საქმეებში), კულების გასკვნა.

კულის მოქმევა – გადატ. ერთხელ კიდევ წინანდებურად მოქცევა, ცუდი, არასასიამოვნო რამის ჩადენა.

კულის რიკამდე ტყავს [ბა]აძრობს – გადატ. ძალიან [გა]უჯავრდება, შავ დღეს [და]აყრის.

კულის ქიციანი გადატ. ლაქუცი, მლიქვნელობა, პირფერობა.

კულის ქნევა – გადატ. 1. ალერსი, მოფერება. 2. თავის დაძვრენა, თვალთმაქცობა, ეშმაკობა, მოტყუება, ცბიერობა, გაიდვერობა.

კულის ძირამდე ტყავის ბაძრობა გადატ. უზომოდ ტანჯვა, გადარიბება, გაუბედურება, უკანასკნელ დღეში ჩაგდება, ყველაფრის წართმევა, არაფრის შერჩენა, ცარიელ-ტარიელზე დატოვება.

კულის ხელში დაჭერინება – შერცხვენა, დამცირება, დამდაბლება, თავის მოჭრა.

კულს აუწვავს – გადატ. გაამწარებს, შეაწუხებს.

კუდს იტოვებს – გადატ. მთლიანად არ ისპობა, სადმე ნაშთს ტოვებს, რამე სახით რჩება.

კუდს იძნევეს – გადატ. თავს იკატუნებს, ეშმაკობს; ცბიერობს: გაიძვერობს.

კუდს, კილოს გამოაბამს – ვინმეს ნათქვამს ან ამბავს განზრახ დაუმატებს რამეს; საჩხუბარ მი'ხეზს გამოუნახავს.

კუდს მოიძნევეს (ბაიძნევეს) – გადატ. ერთხელ კიდევ წინანდებურად ამოქმედდება (ბოლოს, დასასრულს, სიბერეს... მიახლოვებული).

კუდს ხელში დააჭერინებს – გადატ. შეარცხვენს, დაამდაბლებს, დაამცირებს.

კუდში მისდევს – გადატ. (კუდში) მიჩანჩალებს.

კუდში მისდევს, მიჩანჩალებს – გადატ. ბრმად მისდევს, ძორჩილად უკან მიჰყვება.

კუდში ხელის წავლება – გადატ. დაჭერა, დაუფლება, თავისად მიჩნევა, დამორჩილება, თავის ნებაზე წაყვანა.

კუდში ხელს წავლებს – დაიჭერს, დაუუფლება.

კუთხეში მიგდებულნი – გადატ. ის ვისაც [რასაც] მნიშვნელობას არ ანიჭებენ, უყურადღებოდ დატოვებული.

კურდღლის ძილი – გადატ. მეტად ფხიზელი ძილი.

კუს ნაბიჯით სიარული – გადატ. ძლიერ ნელა, ზღაზვნით სიარული.

კუჭი გადმოუბრუნდება – ბევრს მიირთმევს, ძალზე გაძღება.

კუჭი უცხვება შიმშილით, კუჭი ეწვის შიმშილით – გადატ. შია, ღარიბია. არაფერი ახადია, გაჭირვებულია.

კუჭის ამოვსება – გადატ. არსებობა, გაძლება, სიცოცხლე.

კუჭს ბაიმაბრებს – გადატ. დანაყრდება.

კუჭს ივსებს – ძლება (ჩვეულებრივ, რაც მოხვდება, რასაც იშოვის, იმით).

კუჭს მოიმაბრებს – ცოტა რამეს შეჭამს.

კუჭს, მუცელს ... ბაიძლებს – შიმშილს მოიკლავს, გაძლება.

13

ლაბამის ამოდება – გადატ. შეზღუდვა, დამორჩილება, ალაგმვა, იძულებით გაჩერება; გაჩუმება, ხმის ჩაწყვეტა.

ლაბამის აშვება – იგივეა, რაც თავის აშვება.

ლაბამის მიშვება – გადატ. თავისუფლად მოქმედების უფლების მიცემა, აღვირის მიშვება.

ლაბამის წაყრა – გადატ. 1. კანონის უგულებელყოფა. 2. 'ხედმეტად თავისუფალი, მოურიდებელი, დაუფიქრებელი, თავშეუკავებელი ლაპარაკი. 3. თავწასულობა.

ლაბამს აიყრის (წაიყრის, წაიპრობს, აიშვებს, აიწყვეტს...) – გადატ. თავს გაითავისუფლებს.

ლაბამს ამოიდებს – გადატ. გაჩუმდება, ხმას გაკმენდს, ხმას ჩაიწყვეტს.

ლაბამს ამოსდებს – გადატ. გასაქანს არ მისცემს, ალაგმავს, შეზღუდავს, დაიმორჩილებს, შეაწყვეტინებს (რამეს).

ლაბამს (კაპს, ალიკაპს) ამოჰკრავს – გადატ. გასაქანს არ მისცემს, ალაგმავს, დაიმორჩილებს, შეაკავებს.

ლაბამწამოყრილი ლაპარაკი – გადატ. ზედმეტად თავისუფალი, დაუფიქრებელი, მოურიდებელი, უწესო. უთაკილო, ლალი, კაღნიერი, უკრძალველი ლაპარაკი.

ლაპაშივით გაგაბრტყელებ – ძალიან გცემ.

ლაპაშის ჭმევა – გადატ. გარტყმა ლოყაში, ცემა.

ლაპაზი სიტყვები (სიტყვა) – გარეგნულად კარგი, კარგად თქმული, მაგრამ, რიგ შემთხვევაში, უშინაარსო სიტყვები.

ლაპაღვის გულის პირის მოხსნა – გადატ. დაწყება დაუსრულებელი ლანძღვისა.

ლაპარაკად გადაქცევა – გადატ. უსასრულო ლაპარაკი, ენის დაუყენებლობა, ენად გაკრეფა.

ლაპარაკი არ უნდა – ცხადია, უეჭველია, იშკარაა, თქმა არ უნდა.

ლაპარაკი მოუვათ (ლაპარაკი მოსდის)

კამათს, დავას, ჩხუბს გამართავენ, - წალაპარაკებიან (დაკა, ჩხუბი... აქვს გამართული).

ლაპარაკი (საუბარი...) ჩამოუვარდებათ – რამე საგანზე ამ თემაზე თავისდაუნებურად ლაპარაკს დაიწყებენ.

ლაპარაკი (ჩხუბი...) მოსდის – დავას, ჩხუბს უმართავს.

ლაპარაკის ბაზმა – გადატ. ლაპარაკის გაგრძელება, დიდხანს ლაპარაკი, დაუსრულებლობა ლაპარაკისა.

ლაპარაკმა მოითანა – გადატ. ლაპარაკისას გაახსენდა, ლაპარაკის დროს მოაგონდა სულ სხვა რამე, რის შესახებაც არც კი ფიქრობდა, ლაპარაკის დროს.

ლაპარაკს ჩამოაგდებს – რამე საგანზე ლაპარაკს წამოიწყებს.

ლაპარაკში იყვანე (გართული) – ლაპარაკობდნენ, საუბრობდნენ, ბაასობდნენ.

ლარი და ხაზი არ უნდა – გადატ. მტკიცეობა, დასაბუთება არ სჭირდება, ისედაც ცხადია, ნათელია.

ლარი და ხაზი ბაიბმება გეზი დაისახება, მიმართულება მიეცემა (რამეს).

ლარის ბაზმა, ლარის ბატანა გადატ. სისწორის გაგება, საზღვრის ჩვენება, წადილის ასრულება.

ლარის ბატანა – გადატ. მიზნის მიღწევა, გამარჯვება, ღელოს გატანა.

ლარს ბააბამს (ბაუბამს) – გადატ. გეზს დასახავს (დაუსახავს), მიმართულებას მისცემს.

ლარს ბაიტანს – საქმეს ბოლომდე მიიყვანს.

ლაფით (ლაფში) მოსვრილი – გადატ. შერცხვინილი, სახელგატეხილი.

ლაფის დასხმა – იგივეა, რაც თავზე ლაფის დასხმა.

ლაფში ამოვლება (ვინმესი, რამესი) – იგივეა. რაც ლაფში ამოსვრა.

ლაფში ამოსვრა (ვინმესი, რამესი) – გადატ. შერცხვიანა, სახელის გატეხა, შერცხვენა (ვინმეს, რამესი). თავზე ლაფის დასხმა.

ლაფში გასვრა – იგივეა, რაც ლაფში ამოსვრა.

ლაფში სვრის – გადატ. ლანძღავს, სახელს უტეხს, არცხვენს.

ლაფში, ტალახში სვრის – გადატ. სახელს უტეხს, ჩირქს სცხებს, არცხვენს.

ლაფში ჩაფლობა – ტალახში მოქცევა; გადატ. გაჭირვებულ მდგომარეობაში ჩაყარდნა, ხელის მოცარვა, ცუდად წასვლა საქმისა, ზარალი, წაგება, დამარცხება.

ლაფე თაჰი – გადატ. უტვინო, უჭკუო თავი (აღამიანი-სა).

ლახვარს [ჩა]სცემს – გადატ. ლახვრით გამანადგურებელ, სასიკვდილო დარტყმას აგემებს.

ლახვრის ჩასობა გულში – ლახვრით განგმირვა გულისა; გადატ. სიმწარე, დარდი, ნაღველი, სულიერი ტანჯვა.

ლახვრის ჩაცემა – გადატ. ლახვრით გაძანადგურებული დარტყმის მიყენება.

ლელო ბააძეს (ლელოს ბაიტანს) – გადატ. თავისი გააქვს, გაჰყავს (თავისას გაიტანს, გაიყვანს), მიზანს [მიქლწევს, [გა]იმარჯვებს.

ლელო, ლელოს ბატანა – გადატ. გამარჯვება, მიზნის მიღწევა, განზრახული საქმის გაკეთება, სასურველის მოპოვება, მიზნის მიღწევა, წადილის აღსრულება.

ლენცოვა ხომ არ ბიტამია? – გადატ. ხომ არ გაგიჟდი, ხომ არ გადაირიე?

ლექსთა კონა – ლექსების კრებული.

ლექაძი არ ბადაახიოს თავზე! იგივეა, რაც ყურებზე ხახვი არ დააჭრას!

ლექაძი მომხდება – გადატ. შერცხვება, სახელი გაუტყდება, ნამუსი აეხდება (ქალს).

ლექაძის ახდა – იგივეა, რაც ლექაქის მოხდა.

ლექაძის დასურვა (მამაკაცის მიერ) – გადატ. შერცხვენა, თავის მოჭრა (იტყვიან მხლალ მამაკაცზე), აუგვიანობა, საძრახი საქმე.

ლექაძის მოხდა – გადატ. შერცხვენა, სახელის გატეხა, თავის მოჭრა; ნამუსის ახდა.

ლექაძის ყურზე ბამობა – ქალის მიერ მამაკაცის დაჩაგვრა; გადატ. ქალის მიერ თავის ქმარზე (საერთოდ მამაკაცზე) უპირატესობის მოპოვება, თავის ნებასურვილზე ტარება.

ლექაძის ყურით ბამოზრდა ვინმესი გადატ. 'მინაურულად, კეთილზნეობით გამოზრდა, ცუდი მაგალითებისათვის არიდება.

ღმრთაჲს ღაიხ ურავს - გადატ. იტყოდნენ მამაკაცზე, ვინც ღაჩრულად მოიქცეოდა.

ღმრთაჲს (მანდილს) მოიხდის - გადატ. უზნეოდ მოიქცევა.

ღმრთაჲს ღახ ურავს (მოახვევს) - გადატ. შეარცხვენს, თავს მოსჭრის, თავზე ღაფს დაახხამს (მამაკაცს, რომელმაც ვაჟკაცის შეუფერებელი რამ ჩაიდინა, სიმხდალე გამიიჩინა).

ღმრთაჲს ვერ ბაღაახევს - გადატ. ვერაფერს დააკლებს.

ღმრთაჲს მოხდის (ახდის) - გადატ. შეარცხვენს, თავს მოსჭრის; ნაძუსს ახდის (ქალს).

ღმრთაჲსვეთ ბატარება - გადატ. შერცხვენა, მამაკაცის შესაფერი ღირსების წართმევა.

ღიბრს (ბისტს, ბინდს) ბაღააკრავს თვალმბზმ გადატ. რამის დანახვის, გაგების უნარს დაუკარგავს.

ღილა ბაუს უნღება (ვაუსღება, ბაუსცვღება)
განზრახვა არ შეუსრულდება, მიზანს ვერ მიაღწევს, გაწბილდება.

ღილახანა ბაუსცვღება - ფასი, მნიშვნელობა დაეკარგება.

ღილახანა ვაუსღება (ბაუსცვღება)- ფასი, მნიშვნელობა, დაეკარგება.

ღილახანის ბაცვეთა - იგივეა, რაც ღილახანის წახდენა.

ღილახანის ვახდენა - გადატ. მნიშვნელობის დაკარგვა, გაუფასურება.

- ლიტონი ბედი** უბრალო, არასახარბიელო ბედი.
- ლიტონი ობოლი** – დედ-მამით ობოლი.
- ლობინად ჩაგარდნა** – გადატ. აკად გახდომა, ლოგინში ხანგრძლივად (ზოგჯერ მთელი სიცოცხლე) ჩაწოვა.
- ლობინად ჩაგარდნილი** – ვინც ლოგინად ჩაგარდა და დიდხანს იავადმყოფა.
- ლობინის ბაახლევა** – გადატ. მეორე ცოლის შერთვა (პირველის სიკვდილის შემდეგ).
- ლობინის აღება** – ბავშვის დაბადების მეორმოცი დღეს მელოგინე ქალის ადგომა.
- ლობინის კლვენი** – ძღვენი ახლად მოლოგინებული-სათვის.
- ლობინს ღმსავს** – გადატ. ლოგინადაა ჩაკარდნილი.
- ლოდის დაწოლა გულზე** – გადატ. დიდი დარდი, დიდი კაემანი, ნალველი.
- ლოცვად (ლოცვაზე) [და]ღება** ლოცვას [და]იწყებს, ლოცვას [შე]უღება.
- ლოცვად (ლოცვაზე) ღვას (იღვა)** ლოცვას ამბობს (ამბობდა), ლოცულობს (ლოცულობდა).
- ლოყაზე ხელის ჩამოკვრა** – გადატ. დარდი, მწუხნარება, ნალველი, გლოვა.
- ლუკვა კურს გაუწყვეტს** – საზრდოს წაართმევს, ამომშლილებს.
- ლუკვას ჭამს** თავი გააქვს, საზრდობს. რის ვაივაგლახით არსებობს.
- ლუკვის მოთლა** – გადატ. ცხოვრების სარჩოს შოვნა, შექენა.

მ

მაბათი წყალი არ დაიწმინდება – რამდენიც უნდა შერთდნენ, მაინც ისევე იჩხუბებენ. მშვიდი ცხოვრება არ ეღირსებათ.

მაბაღითის ჩვენება – სანიმუშოდ, მისაბაძად მოქცევა.

მაბარ (მკვიდრ...) საფუძველზე (ნიადაგზე...) დააყენებს – გადატ. მაგარ (მკვიდრ...) საფუძველს (ნიადაგს...) შეუქმნის, განამტკიცებს.

მაბარზე ღვას – გადატ. ჯიუტობს, თავისას არ იშლის.

მაბარი გული აქვს გადატ. გულადია, შეუდრეკელია.

მაბარი ზურბი აქვს – გადატ. ძლიერი, გავლენიანი მფარველი ჰყავს; ძლიერი მოკავშირე ჰყავს.

მაბარი ძილი – გადატ. ღრმა ძილი. ძილის ყველაზე ღრმა ფაზა.

მაბას კუჭი რად ეწვის? – მაგას რად აწუხებს ეს ამბავი, რად ერევა ამ საქმეში? დაინტერესებული რატომა?

მადა გამხსნება – ჭამის სურვილი მოუვა, აღეძვრება.

მადა მოუვა – მადა აღეძვრება.

მადა მოუვიდა – მადა გაელვიდა, მადა აღეძრა.

მადას აღუძრავს – ჭამის მოანდომებს.

მადას გაუხსნის – მადას აღუძრავს, ჭამის სურვილს მოჰგვრის.

მადას უხსნის – მადას აღუძრავს, ჭამის სურვილს ჰგვრის.

მადლი მატლად მძცა იტყვიან, როდესაც სიკეთე, ამაგი არ დაუფასდებათ.

მადლი ჰქენი და მარილიც მოაყარე კეთილად დაწყებული საქმე კეთილადვე დაამთავრე, გაასრულე. **მადლის, მადლობის უმწირვა** – მადლობის თქმა, მადლობის გადახდა.

მადლობა ღმერთს, მადლობა უფალს – გამოხატავს კმაყოფილებას. უფლის მიმართ, ზოგადად მადლობელია.

მადლობად (სახსენებლად, სათქმელად) არ ღირს – მცირე, უმნიშვნელო ღირებულებისაა, ფრიად უმნიშვნელოა.

მადლობას, მადლს სწირავს – მადლობას უხდის, მადლობას ეუბნება, მადლიერია.

მადლს, მადლობას უსწირავს – მადლობას ეტყვის, მოახსენებს, გადაუხდის.

მადლს მოიხსამს – მადლს, სიკეთეს იზამს.

მათრახს გადაჰკრავს – გადატ. ნართაულად, გადაკვრით საყვედურს ეტყვის, გაკილავს.

მათრახს უშიშვლებს მათრახს გადაჰკრავს, გადაუტყლაშუნებს.

მაღამოდ (წამლად) დაადებს გადატ. უშველის, შეუმსუბუქებს; განკურნავს.

მაღამოდ, მაღამოსავით ეღება -- გადატ. წამლად ერგება, კურნავს, შველის.

მაღამოდ, წამლად (წამალი) დაედება გადატ. წამლად შეერგება (მაღამოდ...) დაედება მოველ-

ნება, განკურნავს; უშველის, შეუშუბუქებს (ღარღს, მწუხარებას, ტკივილს...).

მამა აბრამის ბატკანი – გადატ. უმწიკვლო, უცოდველი, მართალი, ალალი, უბოროტო, სიკეთით აღსავსე, ღვთის ერთგული, ღვთისმოსავი ადამიანი.

მამალ ბუზს თავზე არ ისვამს! – გადატ. ამაყია, ქედმაღალია, არავისი ერიდება, ყოყონია.

მამალი ინდოურივით იბერება – გადატ. თავი მოსწონს, ცუდძედილობს, თავის გამორჩენა სურს, გამოსაჩენი კი არაფერი აქვს.

მამამისს აქვს ცხონება – მამა უცხონდება, მისმა შვიმ.

მამაშენის ცხონებამ (ცხონებას) – მამას გაფიცებ, მამა ნუ წაგიწყდება.

მამაშვილობის მაღლა, მამაშვილობამ

ფიცისა და ხეყწნის ფორმულა, როცა შვილი მამას ან მამა შვილს (ან კიდევ მამად ან შვილად მისაჩნეე ადამიანს) მიმართავს, მამაშვილობას გაფიცებ, მამაშვილობას გეფიცები; მამაშვილობის გულისათვის, გთხოვ, გეყვედრები.

მამისეული ღანაბ – გადატ. შვილი მამასა ჰგავს, პირწავარდნილი მამაა.

მამლის ბოლო (კაცი) – გადატ. ორპირი, დაუდეგარი, გაიძვერა, მოღალატე.

მამლის ყივილი – გადატ. გათენების ჟამი, გარიჟრაჟი.

მანამ ნურას ჭამს! – (ამას) ვერ მოესწრება, ვერ ეღირსება, ვერ მიართმევენ.

მანამ პურს ნუ ჭამ! – მანამდის (სანამ რაიმე საჭმე არ იქნება) პური ნუ გექნება საჭმელად; გადატ. მუქარა: საწადელს ვერ ეწევი, სურვილი არ აგისრულდება; სასეტაროს, სასურველს ვერ დაუფლები, ვერ მიღწევ.

მანდილი მოხდება – გადატ. იგივეა, რაც ლეჩაქი მოეზდება.

მანდილი ხურავს – გადატ. 1. მხდლია, ღაჩარია (მამაკაცი). 2. პატიოსანია, ნამუსიანია, ყოჩალია (ქალი).

მანდილის მოხდა – გადატ. უნამუსობა ქალისა, შერცხვენა, ხელის აღება პატიოსნებაზე.

მანდილს ახურავს – გადატ. არცხვენს, თავს სჭრის, თავზე ლაფს ასხამს (მამაკაცს, რომელმაც ვაჟკაცის შეუფერებელი რამ ჩაიდინა, სიმხდალე გამოიჩინა).

მანდილს, ლეჩაქს ხდის – გადატ. თავს სჭრის, თავლაფს ასხამს (ქალს).

მანდილს მოიხდის – გადატ. იგივეა, რაც ლეჩაქს მოიხდის.

მარაქაში გაერევა – გადატ. 1. ხალხში გამოვია. 2. ლაპარაკში ჩაერევა, ჩაეჩრება. თავი ამა თუ იმ საზოგადოების სრულყოფილებიან წევრად მიაჩნია.

მარაქაში ბარევა – გადატ. 1. საზოგადოებაში, ხალხში გამოსვლა. 2. ლაპარაკში, საქმეში ჩაჩრა (იტყვიან იროსიულად).

მართალი გულით – გულწრფელად, ალალი გულით.

მართალია, ისე მცვითოს ფართალი

გადატ. ისე ვიცოცხლო, ისე კი დღეგრძელო, როგორც მართალს ვამბობდე.

მარილზე წავიდა – გადატ. მოკვდა, გარდაიცვალა, გაღმა გავიდა.

მარილი ქვეყნისა – ხალხის, საზოგადოების ის ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს ძირითად შემოქმედ ძალას: საქვეყნო საქმის კეთილად წარმმართველი.

მარილზე წასვლა, მარილზე გაგზავნა აღზევანს გადატ. გარდაცვალება.

მარტოხელა (მარტოხელი) კაცი – უოჯახო მამაკაცი; ერთი მუშახელი ოჯახში.

მარცხენა ვეხზე ამღვარა (ვინმე) – გადატ. უგუნებოდაა, ცუდ ხასიათზეა (ვინმე).

მარხვას ბატმხს – მარხვას დაარღვევს, მარხვის... წესს არ შეასრულებს.

მარხვას ინახავს – ხორცს, რძის პროდუქტებს და სხვ. არა ჭამს (გარკვეულ დღეებში, ქრისტიანული რელიგიის თანახმად).

მარხვას შეინახავს – მარხვის დღეებში სახსნილო საჭმელებს არ შეჭამს.

მარჯვენა ხელი – გადატ. ერთგული და ყოჩაღი თანამემწე, დამხმარე.

მარჯვენა ხელის მოჭრა – გადატ. მეგობრის, უერთგულის ადამიანის დაღუპვა.

მარჯვენის მოჭრა – გადატ. ერთგული, საიმედო პირის ან საჭირო ნივთის დაკარგვა.

მარჯვენის ქნევა – გადატ. მუშაობა, შრომა, დაუღალავი მეცადინეობა, რუდუნება.

მას აქეთ ბევრ კოკა წყალს ჩაუვლია!

გადატ. მას აქეთ დიდი ხანია გასული, ბევრი დრო გავიდა.

(მასთან) ვერ მოვა – გადატ. ვერ შეედრება, ვერ გაუთანაბრდება, მეტოქეობას ვერ გაუწევს.

მასხარად, სასაცილოდ იბღმებს – ამასხარავენს, დასცინის.

მაქვს პატივი – (მოგახსენოთ, გთხროვოთ, გაცნობოთ, შემოგთავაზოთ და ა.შ.) – ზრდილობიანი მიმართვა.

მაღალი დონე – განვითარების, წარმატების საუკეთესო მდგომარეობა.

მაღალი სიტყვა – გადატ. უკმეხი, უკადრისი, უზრდილი, გაჯავრებული სიტყვა, ქედმაღლურად ლაპარაკი.

მაღალი ფარღისა, მაღალ ფარღებზე, მაღალ-ფარღოვნად – ბრტყელ-ბრტყელი (ლაპარაკი). უშინაარსო, მყვირალა (ფრაზები).

მაღალი ხმა (სიტყვა) – გადატ. გაჯავრებით, შიშვეთი კილო, გაწყრომა.

მაღლა აყენებს – გადატ. დიდად აფასებს, აძვობინებს, უპირატესობას აძლევს.

მაღლა დგას – გადატ. უკეთესია, სხვაზე მეტის შექმლელა, სჯობნის (ჭკუით, განათლებით, მდგომარეობით).

მაღლა ვერ აუხედავს – თავი მაღლა ვერ აუწევია, დღენიადაგ მუშაობს, მძიმე შრომაშია.

მაღლა ფრინველს არ გადაიფრინს და დაბლა – ჭიანჭველას არ გაატარებს – მის უნებურად ცაზე ფრინველს არ შეუძლია გადაფრენა და ფეხქვეშ ჭიანჭველას გავლა; გადატ. ამაყია, ქედმაღალია, უკადრისია. ამპარტავანია.

**გაღლა ცასა სწვდებოდა და ძირს – დედაპი-
წას აყრუებდა** – ცამდე აღიოდა ხმა და დედაპიწაზე
ყურთასმენა აღარ იყო; გადატ. მეტად ძლიერი ხმა იყო.
მაქლარი შემოდგომა – გადატ. მოზღვავება და
სიჭარბე მოსავალისა, ჭირნახულის სიუხვე, მოწეულით
კმაყოფილება.

მასე უბია – გადატ. საფრთხე, განსაცდელი მოელის.
მასეს (ხაფანგს, ფაცერს...) უბებს – 1. მასეს
(ხაფანგს, ფაცერს...) უღგამს დასაჭერად. 2. ცდილობს
ვინმესთვის ზიანის მიყენებას.

მასეში ბააბამს – გადატ. მოტყუებით მოამწყვდევს,
საქმეს განგებ, შენიღბულად გაუხლართავს, ხრიკს დაუდ-
გამს, ზიანს მიაყენებს.

მასეში ბაბმა – გადატ. გამოუვალ, უხერხულ მღგო-
მარეობაში ჩაგდება.

მასეში ბაბმული – გადატ. ხიფათში ჩავარდნილი –
საფრთხეში მოქცეული.

მასვილის ჩაბება ქარქაშში – გადატ. მტერთან
ბრძოლის დასრულება, ომის შეწყვეტა, ლაშქრობაზე ხე-
ლის აღება.

მასის დაბება – გადატ. საფრთხის, განსაცდელის შექმ-
ნა, ხრიკების მოწყობა.

მაჯის გასხნა – მაჯიდან სისხლის გამოშვება.

მაჯლაჯუნა დააწვა სულის შემხუთველი სიზ-
მარი ნახა.

მგელთან ნაჭიდავები – გადატ. მტაცებელი, წამგლე-
ჯი, გაუმაძღარი, ამავე დროს ძლიერი და უდრეკი.

- მგელივით იყურება, მგლის თვალთ იყურება** (უყურებს, უცქერის ვინმე) – მტაკებლურად იბღვირება (უბღვირს ვინმეს), მტრულად უცქერის ვინმეს.
- მგელმა შეჭამოს** – დაიღუპოს, მოისპოს.
- მგლის არჩივი** – გადატ. მგლის კერძი, მგლის ლუკმა.
- მგლის თავზე სახარების [წა]კითხვა** ამაო, უშედეგო დარიგება, ასეთივე რჩევა.
- მგლის მუხლის (ბა)მოზმა** – გადატ. მარდად, დაუღალავად, დიდხანს და ძნელ გზაზე სიარული.
- მგლის მუხლს მოიბამს** – მარდად, დაუღალავად, დიდხანს ივლის.
- მგლის შერი** – გადატ. მრისხანე, შეუვალი და შეუბრალებელი გამომეტყველება.
- მგლისა და ყორნის ლუკმა** – მგლისა და ყორნის შესაჭმელი; გადატ. უპატრონოდ დასაკარგი, უგზო-უკვლოდ დასაღუპავი.
- მდაბალი საღამი** – მოკრძალებული, მორიდებული, თავმდაბალი მისაღმება.
- მდაბლად თავის დაკვრა** – მოწიწების, დიდი პატივისცემის გამოხატვა.
- მდუმარების ანგელოზმა ჩამოიარა** – გადატ. ყველანი დაჩუმდნენ, საერთო მდუმარება ჩამოვიარდა.
- მდულარი გადამესხა** გადატ. უბედურება დამემართა.
- მდულარებად იცლება** – მდულარებას, მდულარე ცრემლს ღვრის.
- მდულარებას დაანთხმეს** – გადატ. ცხარე ცრემლს დაღვრის.

მე და ჩემმა ღმერთმა – გადატ. ნამდვილად, ჩემმა მზემ. ღვთის წინაშე ვფიცავ.

მე ვარ და ჩემი ნაბადი – გადატ. ნაბადის მეტი არაფერი მბადია, მთელი ჩემი ქონება – ნაბადია, ბევრი არაფერი მჩქვს.

მე ვის რა გველი შევუფვი!? – გადატ. ვის რა დავუშავე, ვის რა სამტრო საქმე ვუყავი?

მე ვიცვი შენი! – მე შენ გიჩვენებ!

მე კი მიყვილია (და გათენდება თუ არა, მე ღმერთმა იცისო) – გადატ. გამიფრთხილებიხართ, ჩემი ვალი მომიხდია, განსაცდელის მოახლოება შემიტყობინებია.

მე საყვლო ამრუ ამოგიბერტყავს? გადატ. უვალო ვარ, არაფერი დამბრალდეს, არაფერი დამიშაუებია.

მე შენ გეტყვი..., მე შენ გეტყვი-და... გადატ. (დაახლოებით) განა! შენ გგონია! (იტყვიან, როდესაც სრულიად დარწმუნებული არიან რამეში).

მე შენ გითხრა..., მე შენ გითხრა-და... – იტყვიან, როდესაც დარწმუნებული არიან რამეში (ფრაზას აძლევს საპირისპირო მნიშვნელობას).

მე ჩემთვის, შენ შენთვის – ერთმანეთისაგან გათიშულად, ერთმანეთთან საქმის უქონლობა.

მე ჩემი კალო გამიღეფავს, ხარები გადამიყენებია – გადატ. ჩემი გასაკეთებელი საქმე გამიკეთებია, ჩემი მხოვალეობა ამისრულებია. უვალო ვარ.

მე ჩემი მემართება სოლმე – გადატ. ტანჯვა, წვალება, ცუდ მდგომარეობაში ყოფნა არ ამცდება.

მელანი არ შეშრობია – ახალი დაწერილია.

მეორე ხელიდან – არაუშუალოდ პირველწყაროდან.
მეორედ (ახლად) დაბადებული – 1. რამე კარგი, ბედნიერი შემთხვევისაგან ძლიერ გახარებული, ცხოვრების ხელახლა დამწყები. 2. სიკვდილს, უბედურებას გადაარჩენილი. 3. უმძიმესი ავადმყოფობისაგან გამოჯანმრთელებული.

მეორედ (ახლად) დაბადება – გადატ. რამე კარგი, ბედნიერი შემთხვევის გამო ძალიან გაიხარებს, ხელახლა იწყებს ცხოვრებას, გამოჯანმრთელდება.

მეორედ დაბადება – გადატ. 1. რაიმე კარგის, მეტისმეტად სასიამოვნოს, გამაბედნიერებლის შემთხვევა, ძალიან გახარება, აღტაცება. 2. ღვთის წყალობით სიკვდილს გადარჩენილი. მძიმე ავადმყოფობისაგან გამოჯანმრთელება.

მეორედ იშვა – 1. რაღაც ძალიან გაუხარდა, აღტაცებულია, აღტყინებულია. 2. ღვთისაგან ხელმეორედ დასაჩუქრდა სიცოცხლით. უმძიმეს ავადმყოფობას სძლია.

მეორედ მოსვლა – გადატ. 1. საშინელება, უბედურება. 2. კატასტროფა, აპოკალიფსი.

მეორედ შობა – იგივეა, რაც მეორედ დაბადება.

მეტი არ აზიდვა გვერდები! – გადატ. არ გაიხარო! არ გაგიხარია! არ მოხდება, არ გეღირსება (რამე).

მეტი არ არის ჩემი (შენი) მტერი ჩაერთვის უარყოფით წინადადებაში და აძლიერებს უარყოფას.

მეტი არაშერი დარჩენია, მეტი რა დარჩენია; მეტი გზა არ დარჩენია, ერთიღა (ერთი რამ) დარჩენია – სხვა გზა, სხვა გამოსავალი არა აქვს; ერთადერთი გზა, ერთადერთი საშუალება აქვს.

მეტი გზა არ არის – გადატ. საშუალება არ არის, გამოსავალი არ არის რამის გასაკეთებლად, რამის მისაღწევად.

მეტი გზა არ (აღარ) არის, მეტი ღონე არ (აღარ) არის, მეტი ჯანი არ (აღარ) არის – იგივეა, რაც მეტი რა (რაღა) გზაა.

მეტი გზა არა აქვს – იგივეა, რაც მეტი რა გზა აქვს.

მეტი ლუკმა გულზე(ღ) დაადგება?! – გადატ.

და დაცინვით: მოჭარბებულ ქონებაზე უარს აბა ვინ იტყვის!?

მეტი რა გზა აქვს – გადატ. მეტი საშუალება, მეტი გამოსავალი არა აქვს, სხვა რა გზა აქვს. მეტი რა აქვს.

მეტი რა გზა დამრჩენია – გადატ. სხვა საშუალება არა მაქვს სურვილს ვეწიო.

მეტი რა დღე აქვს – მეტი რა ჩარა (საშველი) აქვს, სხვა რა გზა აქვს.

მეტი რა (რაღა) გზაა! მეტი რა (რაღა) ღონეა! მეტი რა (რაღა) ჯანია! – სხვა გამოსავალი არ არის, ვერაფერს გააწყობ.

მეტი რა (რაღა) ღონეა! – იგივეა, რაც: მეტი რა (რაღა) გზაა!

მეტი რა ჩარაა – იგივეა, რაც: მეტი გზა არ არის.

მეტი ჩარა არ არის – გადატ. სხვა გამოსავალი. სხვა საშუალება არ არის, მეტი გზა არ არის.

მეტისმეტს ჩადის – აჭარბებს; ცუდად იქცევა, სცილდება მიღებულ წესებს.

მეზვიდლე ცამლე მიწეული – გადატ. მეტიისმეტად ბენიერი, უზომოდ გახარებული, მეტიისმეტად კმაყოფილი, უნეტარესი.

მეზვიდლე ცას ეწევა – იგივეა, რაც ცას ეწევა (სიხარულით).

მეზვიდლე ცაში აყვანა – იგივეა, რაც ცამდე აყვანა.

მეც მანლა ვარ – გადატ. მეც იმას ვამბობ, რასაც შენ... ჩვენი შეხედულება ერთხვევა.

მეცამეტი ბოჭი – გადატ. მეტიჩარა, არამკითხე მოამბე.

მეცეცხლე მეზობელი – გადატ. კარის ტკბილი, მოკეთე მეზობელი; მახლობელი.

მეწველი ფური – გადატ. ადამიანი ან საგანი, რომლისაგან განუწყვეტელი გამორჩენა აქვთ.

მესალ დაატყდა (რალატა) – გადატ. მეტიისმეტად ეწყინა (რამე), შეაძრწუნა (რამემ).

მესი დაატყდა თავზე გადატ. დიდი უბედურება შეემთხვა, შეძრწუნდა.

მესი დაეცემა – გადატ. დიდი უბედურება დაატყდება (ვინმეს ან რამეს).

მესი კი დავაყარე (მესი კი დავაყარი)!

წყველა ვინმეს გალანძღვისას.

მესის დაცემა – გადატ. დიდი უბედურების დატყდომა.

მესის ტეხა – მეხის დაცემა, მეხის ჩამოვარდნა.

მზა სუფრა – გადატ. უშრომლად, გარჯის გარეშე, ხელგაუნძრევლად ნაშოვნი, შეძენილი სიკეთე.

(მზად იყვნენ) მისთვის სანთლად ანთებულ იყვნენ – გადატ. თავი შეეწირათ მისთვის, თავი ენაცვალეზინათ, ცეცხლი მოჰკიდებოდათ.

მზე ამოვიდა (მისთვის) – გადატ. გაბედნიერდა, კარგი რამ შეეძთხვა, ტანჯვას თავი დააღწია.

მზე ამომაჰალი – გადატ. მეტად ლამაზი, ტურფა, მშენიერი.

მზე ამოსდის (ვინმეზე) – უზომოდ შეყვარებულია (ვინმეზე, რამეზე). მისი ზრუნვის საგანია, მისით ცოცხლობს.

მზე ამოუვიდა (ვინმეს) – იგივეა, რაც მზე ამოვიდა.

მზე გაუშავდება – გადატ. მზე (ღლე) დაუბნელდება, მოკვდება.

მზე ამოსდის, მზე და მთვარი ამოსდის (ვინმეზე) – ყველაზე მეტად, გამორჩეულად უყვარს.

მზე გადაიწვირება – მზე შუადღეს გადასცილდება, გადაიხრება.

მზე გადაიწვერება – იგივეა, რაც მზე გადაიწვირება.

მზე და მთვარი ამოსდის (ვინმეზე) – გადატ. ყველაზე მეტად, უზომოდ უყვარს (ვინმე), შეხარის (ვინმეს), (ვინმეს) იმედით ცოცხლობს.

მზე, ღლე გაუქრება – გადატ. მზე, ღლე დაუბნელდება. მოკვდება.

მზე ეკიდება – მზისაგან კანი უმუქდება.

მზე იკბინება – გადატ. მზე ისე აცხუნებს, თითქოს ჩხვლეტსო.

მზე იხრება – მზე დასაველეთისაკენ იწევა.

მზე კისერში აჭერს – მცხუნვარე მზეი თაგზეი ადგას. მზე ძალზე აწუხებს, ძალზე ცხელია.

მზე (მზის სხივი, მზის შუქი...) დახედავს – მზე (მზის სხივი, მზის შუქი...) დაანათებს.

მზე პირს იბანს – გადატ. მზიან ამინდში წვიძის.

მზე (სიცხე) დააჭერს – გადატ. მზე ძალზე დააცხუნებს, ძალიან დაცხება.

მზე შეიმაღლებს – მზე კარგა მაღლა ამოვა.

მზე შუბის, თოხის... ტარზეა – დილა ან საღამოა, როდესაც მზე პორიზონტიდან თითქოს შუბის, თოხის... ტარის სიგრძეზე დგას.

მზე ჩაისვენა (ვინმესი, რამესი) – გადატ. (ვინმეს) საქმე ცუდად წავიდა, დამარცხდა (ვინმე), განწი-რულია (ვინმე).

მზე ჩაუქრება – იგივეა, რაც მზე გაუქრება, მოკვდება.

მზე ჩაწურვაზეა – გადატ. მზე დასავალსაა, უნდა ჩავიდეს.

მზე ცულის ტარზე დგას – მზე ისეა გადახრილი, თითქოს პორიზონტს ცულის ტარის სიგრძით იყოს დაშორებული.

მზე დაბნელმზულთა ძვეყანა საიქიო, სულთა სამეუფეო.

მზეზე გამოტანა (რამის) – გადატ. გამოაშკარავება, გამომჟღავნება, მხილება (რამისა), ღლის სინათლეზე გამოტანა.

მზეზე გამოშენა – გადატ. დაფარულის გამოჩენა, სააშკარაოზე გამოტანა, საჯაროდ გახშიანება, ყველასათვის შეტყობინება, ყველასათვის დანახება.

მზეთამზე ქალი – გადატ. მშენიერზე უმშენიერესი.

მზეს დაუბნელებს ან გაუქრობს – გადატ. დღეს დაუბნელებს, მოკლავს, სიცოცხლეს გამოასალმებს.

მზეზე, დღის სინათლეზე გამოიჭინება – გადატ. გაძოძულავნდება, გაისოშკარავდება.

მზეს მთამაშება – გადატ. მზეს ეჯიბრება სილამაზით, ძალიან ლამაზია (ქალზე ითქმის).

მზეს ეუბნება: შენ ჩადი, მე უნდა ამოვიდეთ!

გადატ. შეტად ლამაზია, შერცხვეს მზის სილამაზე მის სილამაზესთან!..

მზეს პირდაპირ უმჯერს – გადატ. ამაყობს, კადნიერდება, მოურიდებელია.

მზეს რაღა თვალით უხეოდოს! – გადატ. ასეთი საქმის ჩაძენს თვალის გახელისა უნდა რცხვენოდეს.

მზეს შეუხრდება მისი სილამაზე – მზეს დახარბდება მისი სილამაზე; გადატ. ძალიან ლამაზია, მზეს არ დაუვარდება სიმშენიერით.

მზეს ჩაუქრობს – გადატ. ოჯახს მოუშლის, გაუნადგურებს, მოკლავს, სიცოცხლეს წაართმევს.

მზესავით ნათელი, დღესავით ნათელი – გადატ. შეტად აშკარა, ყველასათვის გასაგები.

მზიანი დღეა (შენთვის) – მზე გინათებს; გადატ. კარგ დღეში ხარ, შენი საქმე კარგად მიდის, სასიხარულო ყოფაში ხარ, მხიარულება გმართებს.

მზით გაუმაჟღარი – გადატ. ვისაც მოხუცებულობამდე არ უცხოვრია, ვინც ჯერ ისევ ახალგაზრდა გარდაცვლილა.

მზითვის სია, მზითვის წიგნი -- ნუსხა ანუ წიგნი, სადაც ჩამოწერილი იყო ქალისათვის მზითვად გასატანებული ქონება -- ნივთები და სხვა ავლადიდება.

მზის ამოსვლა -- ცისკიდურზე გამოჩენა მზისა: გადატ. გაბედნიერება, სასიხარულო ამბავი, გამარჯვება.

მზის გაქრობა -- იგივეა, რაც ღლის გაქრობა.

მზის გაშავება -- გადატ. სიკვდილი, მზის გაქრობა, ღლის დაბნელება.

მზის დაბნელება -- მზის დამალვა, მზეზე გადაფარება სიბნელისა; გადატ. სიკვდილი. სიცოცხლეს გამოსალმება, ღლის დაბნელება, მზის გაშავება.

მზის მონათალი -- გადატ. ტურფა, მეტად ლამაზი, თვით მშვენიერება, მზისდარი (მზისადარი).

მზის ნათესი -- გადატ. მეტად ლამაზი, უზომოდ მშვენიერი, უებრო, სწორუბოვარი.

მზის სინათლემ გამოიტანს -- იგივეა, რაც ღლის სინათლემ გამოიტანს, გამოააშკარავებს.

მზის სინათლეს ვმ[ლა]რ იხილავს -- გადატ. მოკვდება, მოისპობა, გაქრება, სიცოცხლეს გამოეხალმება.

მზის სინათლეს იხილავს -- გადატ. დაიბადება, გაჩნდება, ქვეყანას მოევლინება.

მზის სინათლის დანატრულება -- მზის სინათლის ნახვას მონატრებული; გადატ. ბნელში დამწყვდევა, დაჭერა, თავისუფლების წართმევა, საკანში ჩაგდება. ტუსად ჯიშნა.

მზის ფიცი -- მზე, როგორც ღვთაება, აქვს საფიცრად; გადატ. ფიცი, საბუთი სიმართლისა.

მზის ქვეშ მყოფი – გადატ. დედამიწაზე, ამქვეყნად მცხოვრებნი.

მზის ყური – მოფარებული, მყუდრო და მზიანი (მზით განათებული) ადგილი სახლის გვერდზე.

მზის შვილი – გადატ. ლამაზი, მეტად მშვენიერი, მზის-დარი, მზისადარი.

მზის ჩასვლა – საღამო ჟამს ცისკიდურს ამოფარება მზისა; გადატ. საშინელი უბედურება, არსებობის შეწყვეტა, სიკვდილი.

მზისათვის ყურება – მზისაკენ ცქერა; გადატ. სიცოცხლე, ცხოვრება, არსებობა.

მზისგულზე ყოვნა – გადატ. ყოფნა იმ ადგილზე, რომელიც დღის განმავლობაში უფრო შექცეულია მზისაკენ.

მზისთვის შედგომა თვალისა -- მზისათვის და-ჟინებული ცქერა; გადატ. ცდა მიუწვდომლის დაპატრონებისა, შეუფერებლისათვის წაპოტინება.

მთა და ბარის გასწორება – გადატ. ყველას და ყველაფრის გათანაბრება, გათანასწორება (უფლებრივად).

მთელი ზღვა – გადატ. უამრავზე უამრავი.

მთელი (თავისი) არსებით – ერთობლივ, უკლებ-ლივ (ყველა).

მთელი რიგი – საკმაოდ ბევრი.

მთელი ქვეყანა – ყველანი, ძალიან ბევრნი.

მთელი ხმელეთი – დედამიწა, ქვეყნიერება, დუნია.

მთელს ქვეყანას შემრავს – ყველა საშუალებას იხმარს, ყოველ ღონეს იღონებს.

მთვარე გაივსება – მთვარის სრული დისკო. მთვარის ისეთ ფაზაში შესვლა, როდესაც მთელი მისი დისკო ჩანს.

მთვარე დაიბადება – მთვარე განახლდება, ახალი მთვარე გამოჩნდება, მთვარე გამოიცვლება.

მთვარე ღაცხრება – მთვარე დაილევა, - ისეთ ფაზაში შევა, როდესაც მისი დისკო თანდათან იკლებს.

მთვარის გავსება – მთვარის ისეთ ფაზაში შესვლა, როდესაც მთელი მისი დისკო ჩანს.

მთვარის დაბადება – მთვარის განახლება, მთვარის გადაბრუნება, ახალი მთვარის გამოჩენა.

მთვარის მოქცევა – მთვარის მობრუნება.

მიაბარა სული ალაჰს იგივეა, რაც მიაბარა სული უფალს, გარდაიცვალა.

მიაბარა სული უფალს – გადატ. მოკვდა, სული განუტევა, მოშორდა წუთისოფელს.

მიაბარა სული ღმერთს – იგივეა, რაც მიაბარა სული უფალს, გახდა საიქიოს ბინადარი.

მიაყარე ცერცვი კედელს! – გადატ. არაფერი გამოვა, ამოდ ჩაივლის, ბევრიც რომ ეცადო, უშედეგოდ დარჩება, ვერ შეასმენ.

მივიწყებას მისცა – დაივიწყა, მეხსიერებიდან ამოშალა.

მიზანში ამოიღებს – გადატ. გადაეკიდება, ამოიჩემებს: მტრული მოქმედების საგნად დასახავს.

მიზანში ამოღება – იგივეა, რაც ნიშანში ამოღება, ამოჩემება, ათვალისწუნება, მტრად მიჩნევა, განსაკუთრებული დაინტერესების საგნად გახდომა.

მიზანში იღებს – უმიზნებს. თვალთა ხედვის ისარი მისკენ აქვს მიმართული.

მიზეზიანი ხატია – გადატ. ჭირვეული, ახირებული. მიზეზიანი, უინიანი, ჯიუტი.

მიზეზს მისცემს – საბაბს მისცემს, გაუჩენს თავის საწინააღმდეგოდ მოქმედებისათვის.

მინდორს აბნელებს – გადატ. (საქონელი) ბევრია, მრავალია, მოზღავებელია, მოჯარულია, უამრავია, აღურიცხავია.

მირონის ცხება – მონათვლა, ჭეშმარიტ ქრისტიანად გახდომა, ქრისტეს მცნებისათვის შედგომა.

მირონს არ დაუკავებს (დაუჭერს) – ბავშვის მონათვლაზე უარს არ ეტყვის.

მირონს სცხმებს – მონათლავს, ჭეშმარიტებას აზიარებს. ქრისტეს მიმდევარს გახდის.

მის ბედს კაღლიც არ დაჰყვება – გადატ. ბედნიერია, კარგად არის მისი საქმე, ბედის ნებიერი გახდა.

მის ნათქვამს წყალი ვერ გაატანს – გადატ. მტკიცე სიტყვის პატრონია. პირიანია, პატიოსანია; ფიცის. პირობის აღმსრულებელია.

მის სიტყვას მიწაზე არ დააბღებს – გადატ. მის სიტყვას უყურადღებოდ არ დატოვებს, უთუოდ შეასრულებს, თხოვნას, სურვილს შეუსრულებს.

მის (სხვის) დუღუკზე ცეკვავს (ხტუნავს) – სხვისი გაველენით მოქმედებს, სხვისი ნება-სურვილის თანახმად იქცევა. სუსტი ნებისყოფისაა. აღვილად ექცევა გველენის ქვეშ, საკუთარი პოზიციის დაცვა უჭირს.

მის (ჩემს, შენს) კისერზე გადაივლის მას გადახდება (შენ გადაგხდება, მე გადამხდება), მას დააწვება (შენ დაგაწვება, მე დამაწვება) მთელი სიმძიმე, მისი შესასრულებელი, გასაკეთებელი გახდება.

(მის) ფეხის ჩლიქადაც არ ღირს (ფეხის ჩლიქადაც არ ეკადრება მას) იგივეა, რაც (მის) ფეხის ფრჩხილაც არ ღირს, ფასი არა აქვს, ფასს ვერ დაადებ.

(მის) ჭირს მიწაზე არ აბღმებს თავს ევლება. უფრთხილდება, უვლის, ზრუნავს.

მისამართი მუღება – გადატ. მიმართვის ობიექტი სწორად ვერ შეარჩია, სხვის სათქმელს სხვას ეუბნება.

მისასვლელი (დასაღბომი, სამყოფი) პირი [აღ]არ აქვს – არ მიესვლება (არ დაედგომება, არ ემყოფება).

მისი გვერდები დაითვლება – გადატ. ძალთან გამხდარია, მჭლეა, უკიდურესობამდე დაღეულია.

მისი ღღე და მოსწრება – მთელი მისი სიცოცხლე, მისი ღღე და წუთისოფელი, მთელი ცხოვრება.

მისი ღღენი დათვლილია – მისი სიცოცხლის ღღეები ილევა; გადატ. დიდი ხნის სიცოცხლე არა აქვს, ძალე მოკვდება, დიდხანს ვერ იარსებებს.

მისი კისრიდან ამოიღებს – მას გადაახდევისიებს; პასუხს მას აგებინებს.

მისი მუცლის გვრემა – გადატ. მისი გაჭირვება, მისი სადარდებელი, მისი თავში საცემი.

მისი სანთელი არ გაქრეს – გადატ. მისმა შთამომავლობამ მარად იარსებოს, ღმერთმა გვარის განმგრძობი არ მოუშალოს, არ გამოუღიოს.

მისი სიტყვა პირს არ დაიშვება – გადატ. ჭკვიანია, მისი ნათქვამის მოუსმენლობა არ ეგების, მისი ნათქვამი უსათუოდ უნდა ასრულდეს, ყურადღების გარეშე არ უხდა დარჩეს.

მისი სული ჩემს ხელშია – გადატ. სავსებით ჩემზეა დამოკიდებული. ჩემს განკარგვაშია, იძულებულია ჩემს ბრძანებას დაემორჩილოს.

მისი... შვილი (მუსლი) არ ჩაიდრიკება – არ დაჯდება, არ დაისვენებს, შრომით, გარჯით არ იღლება, მუდმივად შემართულია.

მისი წირაა – მისი მსხვერპლია; მისი წილი, კერძია.

მისი რჯული დაიქცეს (ამოვარდეს) – წყველა (იხმარება სიტყვის მასალად).

მისი სიტყვა ბეჭედი! – გადატ. მის სიტყვას დიდი ძალა აქვს (ვინმესთვის), უტყუარია, სანდობითა და პირმტკიცობით გამორჩევა.

მისი, შენი თვალი ძვას – იტყვიან ავი თვალის პატრონის მიმართ, რათა თვალი არა ჰკრას ვინმეს.

(მისი, ჩემი...) საქმე წავიდა – (მისი, ჩემი...) საქმე ცუდად წარიმართა, დატრიალდა, ხელი მოეცარა.

(მისი) კვლევებიც აღარაა – 1. ძალიან დიდი ხნის მკვლარაა. 2. არც არავის ახსოვს.

მისცემს ნიავს, ქარს, წყალს... – 1. გაატანს ნიავს, ქარს, წყალს... მოსასპობად, გასანადგურებლად, დასაღუპავად. 2. მონაგარს ადვილად გაიმეტებს.

მისხის მისხამლე (მისხით მისხამლე) თაო-
ბიდან თაობამდე.

მისხის მისხი – გადატ. ძალიან შორეული ნათესაჲი,
შორეული წინაპარი.

მიწა გაირღვა და თან ჩაიტანა მიწამ ჰირი
უყო და შიგ მოიქცია (ვინმე ან რამე); გადატ. მოკვდა,
დაიღუპა, დაიკარგა.

მიწა გაუსკდება – დაიღუპება, მოისპობა, მოკვდება,
ჩაიმარხება.

მიწა გაუსკდეს და თან ჩაიტანოს მოკვდეს,
მოისპოს, გაქრეს.

მიწა (სამარი) მიიბარებს – დაიმარხება, დასა-
ფლავდება.

(მიწა, ცა, წყალი) პირს უზამს (უყოფს)
გაეპობა, გაუსკდება, შთანთქავს, მოსპობს (მიწა, ცა, წყალი).

მიწა შემჭამს – მოკვდება, დასამარდება, დაიმარხება.

მიწად დამხარა გაჭირვებამ – მიწის პირამდე
მოვიკაკვე გაჭირვებისაგან; გადატ. ძალიან მიჭირს, უკი-
ღურეს დღეში ვარ.

მიწაზე ფეხს არ აღბამს – იგივეა, რაც მიწას
ფეხს არ აკარებს, აღმაფრენით მოდის.

მიწამ ბიყოს პირი! – გადატ. წყევლა: მოკვდა, დასა-
მარხი გახდი.

**მიწამ პირი ძნა და ჩაყლაპა, თუ მზემ მაღ-
ლა აიტაცა** – გადატ. უკვალოდ დაიკარგა ვინმე ან
რამე, მნახველი მისი არავინაა. უეცრად; მოულოდნელად;
ანაზღეულად გაქრა.

მიწამ უყო პირი; მიწამ ჩაყლაკა - ანაზღუელად უკვალოდ დაიკარგა, გაუჩინარდა.

მიწამ ჩაიპრა ბულში - გადატ. დაიმარხა, მოკვდა.

მიწამ ჩაყლაკა - გადატ. ანაზღუელად გაუჩინარდა, უკვალოდ დაიკარგა, მიწამ უყო პირი.

მიწას ამძიმებს - დედამიწას ტვირთად აწევს; გადატ. ღირსი არაა ცოცხალი დადიოდეს, მისი ადგილი მიწის ზემოთ კი არა, მიწაშია.

მიწას ბაპრავს (ბამპვრება) - ღიდი სისწრაფით გააჭენებს (გაჭენდება).

მიწას ბაითხრის (ბაუთხრის) - სამარეს გაითხრის (გაუთხრის), სამარეს გაიმზადებს (გაუმზადებს); მოკვდება (მოკლავს).

მიწას ემძიმებოდა - გადატ. ზედ ღიდძალი ხალხი ან საქონელი იყო.

მიწას მიბარება - გადატ. მიცვალებულის დასაფლავება, სიკვდილი.

მიწას (მიწაზე) ვმხს არ აპარებს - ღიდი სისწრაფით გარბის.

მიწას ვმხს არ აპარებს - გადატ. აღტაცებულია, ძალიან გახარებულია, აღფრთოვანებულია; სწრაფად გარბის.

მიწასთან ასწორებს გადატ. 1. ლანძლავს, ანადგურებს, სპობს. 2. ნაგებობას საძირკვლამდე ანგრევს.

მიწასთან ბაასწორებს - საძირკვლამდე დაანგრევს; გადატ. მოსპობს, მტერად აქცევს, დაანგრევს; განადგურებს; სულით დასცემს; უკიდურესად დაამცირებს.

მიწასთან გამასწორებელი – მომსპობი, გამანადგურებელი; გადატ. შემარცხვენელი, მეტისმეტად დამამცირებელი.

მიწასთან გასწორდება – გადატ. მოისპობა, მტვრად იქცევა, ღანგრევა, განადგურდება.

მიწასთან გასწორება – გადატ. მოსპობა, მტვრად ქცევა. ღანგრევა, განადგურება; დამცირება. გაქეღვა. პატივის ახდა.

მიწასთან გასწორებული – გადატ. 1. მტვრად ქცეული, ღანგრეული, განადგურებული. 2. გალანძღულ-გათათხული.

მიწაში, ქვესკნელში ჩასაძრომი ეროგვარი წყევლაა.

მიწაში, ქვესკნელში ჩააძვრენს – გათათხავს, მიწასთან გაასწორებს.

მიწაში ჩაუშვებელი – იტყვიან ამპარტავან. კაპას და მისთ. აღამიანზე.

მიწის აკვანება – აკვნად გადაქცევა მიწისა; გადატ. სიკვდილი, მიწაში დამარხვა, მიწად ქცევა.

მიწის გასკდომა – მიწისაგან პირის დაყოფა რამის ან ვინძეს შიგ ჩასვარდნად; გადატ. გაუბედურება, სიკვდილი, სიცოცხლის მოსპობა.

მიწის ლუკმა – სასიკვდილე.

მიწის მიერ პირის დაყოფა (ვინმესთვის)

მიწის მიერ აქეთ-იქით გაწევა ვინმეს ჩასანთქმელად; გადატ. სიკვდილი, დამარხვა.

მიწის მიყრა (მიცვალგზულისათვის) – მიწის მიბნევა, მიწის ქვეშ მოყოლება, დასაფლავება; გადატ. პატივისცემა, სიკეთის ქმნა, მფარველობა.

მიწის პირიდან აღგვა – გადატ. მოსპობა, განადგურება, გადაშენება, დედამიწიდან აღგვა.

მიწის ფერი აღევეს შიშისა და მწუხარებისაგან ფერწასულია, გაფითრებულია, ბუნებრივი ფერი დაკარგული აქვს.

მიწის შვილი – გადატ. ადამიანი; ამქვეყნიური არსება.

მისგვეულ-მოსგვეული ლაპარაკი – არაპირდაპირი, შეფარვითი ლაპარაკი; გადატ. ნამდვილი აზრის დაბნელება, ლაპარაკი სულ სხვა თემაზე და არა არსებითზე; არეული, უძიზნო ლაპარაკი.

მკვასემ სიტყვა – გადატ. უხეში, უზრდელი, ტლანქი ლაპარაკი.

მკვდარი ხომ არ გაბიბანია?! – გადატ. ფული სად გიშოვნია, ასე მოულოდნელად, სად გამდიდრდი?!

მკვდარსაც კი ფეხებს გააქნევიწმებს – მკვდარსაც კი გააცოცხლებს; გადატ. მეტისმეტი ხუმარაა, მხიარული გუნებისაა.

მკვდრით ამღბარი – გაცოცხლებული, ამ ქვეყანაზე მქორედმოსული.

მკვდრით აღღგება – გადატ. უიმელო ავადმყოფის გამობრუნება. დაღუპვის პირზე მყოფის გადარჩენა.

მკვდრით აღღგომა – გადატ. დაღუპვის პირზე მყოფის ან მძიმე ავადმყოფის გადარჩენა.

მკვდრის ძილი – საღათას ძილი: გადატ. გულის ძილი, დიდხანს და უშფოთველი ძილი.

მკლავებიდან მოვწყდი – გადატ. მეტიხმეტად დამელალა მკლავები, მკლავების განძრევა აღარ შეძიძლია.

მკლავზე დაყოფა – რამე ქონების, მამულის განაწილება მუშახელის მიხედვით.

მკლავზე იბორებს – გადატ. ეხვევა, ეალერსება, (კაციქალს) საწოლს იყოფს.

მკლავზე (მუხლზე, კალთაში) დაიბორებს – მკლავზე (მუხლზე, კალთაში) დაიწვენს (ბავშვს).

მკლავი მიჭრის – გადატ. მკლავში ღონე ძაქვს. ფიზიკური ძალა მომდევს.

მკლავი (მუხლი...) უჭრის – მკლავში, მუხლში ძალა აქვს.

მკლავი უჭრის – ძალა შესწევს, მკლავში ღონე აქვს.

მკლავს გაუსინჯავს – გადატ. ღონეს, ძალას შეუმოწმებს.

მნათობთა მეზე – მზე.

მოამბეც აღარ გაუშვებს – ამბის წამლებიც კი არ დატოვეს; გადატ. მტრისათვის გაწყვეტა ისე ჯარის, რომ ამბის წამლებიც კი არ დატოვეს.

მოგდებული ბავშვი – ბედის ანაბარად დარჩენილი. მშობლების მიერ მიტოვებული და სხვის კარზე მიგდებული ბავშვი.

მოგმცა ღხენა – იგივეა, რაც გაგიხარია.

მოგმცა ღვთის წყალობა – აღნიშნავს კმაყოფილებას.

მოგმცათ ღხენა! – იტყვიან, როდესაც ნასიამოვნები, კმაყოფილი არიან რამე ჩადენილით, რამე მოძხდართ.

მოგ(ვ)ჭამა პირი – იგივეა, რაც ჭირი მოგ(ვ)ჭამა.

მოდო და ასეთ კაცს ეხსზე ელაპარაკე! -
გადატ. არაფერი იცის, არაფერი გაეგება ხელოვნებისა,
პოეზიისა...

მოდო (წადი, დაჯექი...) და ირიკავე! – იტყვიან,
როდესაც საქმე ცუდად წაუვათ (ან მოსალოდნელია, რომ
ცუდად წაუვათ) და აღარაფერი ეშველებათ, წადი და
უყარე კაკალი!

მოვწყდი ყველას – ჩამოვცილდი ყველას; გადატ.
განძარტოებით, ჩემი თავის ამარა დავრჩი, სხვებში არ
ვურევიყარ.

მოთაფლული მნა აქვს – თაფლმოსხმული ენის
პატრონია; გადატ. 1. ტკბილი ლაპარაკი იცის. 2. მლიქვნელი,
პირფერი, მიმფერებელი.

მოთმინის (მოთმინების) ბეჭვი უწყდება
მოთმინების ფიალა ევსება, მოთმინება ეკარგება.

მოთმინება (მოთმინების კაფი) გაუწყდება
მოთმინებას დაკარგავს.

მოთმინება დაეკარგება -- მოთმინების ფიალა აევ-
სება, მოთმინებიდან გამოვა, ვეღარ მოითმენს.

მოთმინება შემოელევა – გადატ. მეტს ვეღარ
მოითმენს, ვეღარ აიტანს.

მოთმინებას დაკარგავს – მოთმინებიდან გამოვა,
მოთმინების ფიალა აევსება.

მოთმინებიდან გამოიყვანს – მოთმინებას (წონას-
წორობას) დააკარგვინებს, - ააღელვებს, გააბრაზებს.

მოთმინებიდან გამოსვლა – მოთმინების დაკარგ-
ვა. აღელვება.

მოთმინების თასი დამცლება – იგივეა, რაც მოთმინების ფიალა აევესება.

მოთმინების კაფის გაფყდომა – მოთმინების ძაფის დარღვევა; გადატ. მოთმინების დასასრული, სულმოკლეობა.

მოილხინა ბუხარმა – გადატ. ცეცხლი გაჩაღდა, შიგ შეკეთებულ შემას კარგად მოეკიდა და სიმხურვალე გამოუვიდა.

მოკალული სიტყვა – გადატ. გარეგნულად ლაისაჩი. მომხიბვლელი სიტყვა, საფერებელი.

მოკლე ფხეხი აქვს (რამეს) – გადატ. დიდხანს ვერ გაძლებს, მალე მოისპობა.

მოკლედ მოჭრის – შეამცირებს, შეამოკლებს (გზას, სავალს); გადატ. მოკლედ იტყვის, არ გააჭიანურებს, შეამოკლებს (სათქმელს, სიტყვას).

მოკლული ბული – გადატ. დაჩაგრული, დაღონებული, გამწარებული.

მოღობა ბულისა – რბილად, ჩვილად გახდიმა გულისა; გადატ. დამშვიდება, შებრალება, თანაგრძნობა, შეტოდება.

მოლიკულ გზაზე დამინება – გადატ. საჩიფათო. არასაიმედო მდგომარეობაში ჩაყენება, უპატრონობა, გასაცოდავება, მოტყუება, საშიშროება.

მოლოკვით ლაპარაკი – გადატ. თავის მოკატუნებით, ორჭოფი ლაპარაკი, რამის დამალვა, გაუმჟღავნებლობა, დაუმთავრებლობა სათქმელისა.

მომღვრება ბულისა – დაწყნარება, ნელად ტარება (წყლისა); გადატ. მოღობა (გულისა). დაშოშმინება.

მომეცი თვალი და მაყურებინე! – გადატ. მეტად ლამაზია. მშვენიერია, მისი ყურებით თვალი ვერა ძლება, მის ყურებას არაფერი სჯობს.

მომფვანელება ბულისა – გადატ. 1. მობეზრება. გულის აცრუება, შეჯავრება, გულის აყრა, თავიდან მოშორება. 2. ღარდის გადავლა, დავიწყება მწუხარებისა, მოწყენა.

მონასტერი აირია – იგივეა, რაც აირია მონასტერი, დიდი არეულობა.

მონობის უღელი – გადატ. სხვის ნება-სურვილზე ყოფნა, ძორჩილება, დამონება.

მორიგე კერძი – წინასწარ მომზადებული ცხელი საჭმელი, რომელიც შეიძლება მოთხოვნისთანავე იქნეს მორომეული.

მორჩა და ბათავდა! – დასრულდა; გადატ. იტყვიან საბოლოო გადაწყვეტილებაზე; როდესაც დამთავრდება რამე, როდესაც ბოლო მოელება რამეს.

მორჩა და მოისვენა – იგივეა, რაც მორჩა და გათავდა; მოკვდა, გარდაიცვალა.

მორჩილი იარაღი – გადატ. სხვისი ნება-სურვილის (მეტწილად არასასიკეთოს) უხმოდ, მორჩილად აღმსრულებელი.

მოსაზრებას (ჭკუას) კარბავს – იგივეა, რაც გონებას კარგავს.

მოსატყუებელი კბილი დიდი ხანია მოვიცვალე გადატ. გამოუცდელი არა ვარ, რომ მოვტყუვდე, საკმაო გამოცდილება მაქვს.

მოსისხლე მტერი – გადატ. მკვლელი, საშინელი მტერი, უღმობელი, დაუძინებელი, შეურიგებელი მტერი.

მოსწრებული სიტყვა – სიტუაციისათვის ზედმიწევნით შესაფერი თქმა, მახვილი სიტყვა. მოკლე, სხარტი ფრაზით სიტუაციის, მდგომარეობის მთელი სისრულით გადმოცემა

მოსწრებული შვილი – შვილი, რომლის დაკაჟა(კე)ბას ან დაქალებასაც მშობლები მოესწრნენ, მოზრდილი (ვაჟი ან ქალი).

მოუკვლელი არ გადარჩება – უეჭველად. აუცილებლად მოკლავენ.

მოუკრეფავში ნუ გადადიხარ – გადატ. ნუ აკეიებ იმას, ან ნუ ლაპარაკობ იმაზე, რაც შენი საქმე არ არის, რაც შენ არ გეხება, საზღვარს ნუ გადადიხარ; შენს ტყავში დაეტიე.

მოუსავლეთში გაგზავნა – გადატ. მოკვლა, წუთისოფელს გამოსალმება.

მოუსვი ბაყაყური! – გადატ. წალი! დაიკარგე! მოუსვი! აქ არ გაჩერდე!

მოქარბული ენა – გადატ. ლამაზი, მკარამ ცოცხათი ფარისევლური ენა.

მოქნილი ენა – გადატ. მოხერხებული ლაპარაკი, სიტყვა-პასუხი.

მოძრავი ქონება – ვინმეს საკუთრებაში არსებული სარჩო-საბადებელი, ნივთიულობა, ფული (რომლის ადგილიდან დაძვრა თვისებისა და ფასეულობის დაუკარგავად შეიძლება).

მოწამლული ენა – გადატ. ღვარძლიანი, შხამიანი, მწარე ენა.

მოწყალეებს მოიღებს – კეთილად მოეკიდება რაშეს.

შეიწყალებს; კეთილს ინებებს.

მოწყალეების თვალით – იგივეა, რაც მოწყალე თვალთ.

მოწყალეების კალთას გადააფარებს – დაეხმარება, მფარველობას გაუწევს.

მოწყვებილი ვარსკვლავი – გადატ. არაჩვეულებრივად ლამაზი ვინმე (ჩვეულებრივ ქალი).

მოჭამა თავისი დრო – იგივეა, რაც თავისი დრო მოჭამა. სიცოცხლე გაასრულა, მისთვის ღვთისაგან ბოძებული დრო დაასრულა.

მოსვლა ღოქო ბაღეს – გადატ. გაგვიმარჯვდა, ხელი მოგვემართა.

მოსვდი ჩემს ჭკუაზე? – ხომ მოიქცევი ჩემი ჭკუის თანახმად?! გადატ. ჩემი რჩევა მოგეწონა?!

მრავლისაგან მრავალი, მრავლისაგან უმრავლესი – ბევრზე (უფრო) ბევრი.

მრუდე თვალთ ცქერა (ყურება, შესვლა) – გადატ. უნდობლად, გუნებააპლით, აღრენით მოპყრობა.

მსხვერპლად მიიტანს – მსხვერპლად შესწირავს, მსხვერპლს გაიღებს.

მსხვერპლს ბაიღებს – მსხვერპლად შესწირავს (თავის თავს ან რაშეს).

მტკერი (ნაცარი...) წაეყრება – დავიწყებას მიეცემა.

მტკერს ააღენს – გადატ. მიანგრ-მოანგრევეს, ააფორიაქებს.

მტკრად აქცევს – გადატ. გაანადგურებს, გააცამტკერებს, მოსპობს.

მტვრის აღენა – გადატ. გაცამტვერება, აწიოკება, ბღღვირის აღენა.

მტკვარი ვერ ბარეცხავს (ისე ბალანძლეს) – გადატ. დიდად სასირცხვილო საქმე ჩაიდინა.

მტკიცედ, მებრად იღბა – მტკიცედ, მებრად იყო. შეურყევლად იცავდა, ასრულებდა (თავის პირობას. მოვალეობას და მისთ.).

მტლად დაბედი – გადატ. გეწამლო, გამოგადგე, გიშველო გაჭირებულს, გიხსნა, შეგეწიო, დაგეხმარო, თავი გაეწირო შენთვის.

მტლად დაღება – მალამოდ დაღება.

მტლად დაუღებს თავს – გადატ. თავს ვაწირავს. ანაცვა-ლებს.

მტლად (მტლედ) დაქდება – მალამოდ დაქდება.

მტლად (მტლედ) ეღება – გადატ. ძონდომებით უვლის, თავს ევლება; თავს დაღებს მისთვის, ენაცვლება.

მტლედ დაღება – გადატ. თავზე შემოვლება. თავის დაღება, თავდაუზოგავად მოვლა, თავის შეწირვა.

მტლედ, მტლად დაქდება – გადატ. წამლად დაქდება, ემსხვერპლება, შეეწირება.

მტრედს ააფრენს – გადატ. სისულელეს ჩაიდენს, სულელურ ლაპარაკს დაიწყებს.

მტრის ბახარება – გადატ. დამარცხება, ცუდად წასვლა საქმისა, უბედურება.

მტრის გულისად ბახლომა – გადატ. ცუდად წასვლა, გაფუჭება საქმისა, ზარალი, მარცხი, უბედურება.

მტრის დამხობა – გადატ. დამარცხება, მორყვა, ჯობნა, მოსპობა.

მტრის ენა – გადატ. უსაბუთოდ მოგონილი, ცუდი, ტყუილი, ჭორი, ბოროტი.

მტრის თვალს არ ენახვება – გადატ. მეტად კარგია (კარგ საქონელზე, კარგ ჭირნახულზე ითქმის).

მტრის კარს – გადატ. მტერს დაატყდეს, ჩვენ გადავრჩეთ, მტრის კარზე იყოს.

მტრის ჯავრს შეჰამს – მტერს სამაგიეროს ვერ მიუზღავს. ჯავრს ვერ ამოიყრის.

მტრისათვის ზურგის შექცევა – მტრისათვის ზურგის ჩქელება; გადატ. შეშინება, თავის სისუსტის ჩვენება, სიმზდალე. სიჯაბნე, სილაჩრე.

მტრისათვის თვალის დაყენება – გადატ. ჯავრის ამოყრა, შურისძიება, მოკვლა, სიცოცხლის მოსპობა.

მტრისათვის პასუხის გაცემა – სამაგიეროს გადახდა; გადატ. სამაგიეროს მიზღვევა; ხელის გამოღება თავის დასაცავად.

მუღამ დღე – ყოველდღე, დღენიადაგ; ყოველთვის, მუღამ.

მუმლიც ნუ დააჯდება (ვინმეს) – გადატ. ერთი ბეწოც არა დაუშავდეს რა.

მურაზს ეწევა – სურვილს შეისრულებს, ნატვრას აიხდენს.

მურასა (კური) – თონის თეთრი, წმინდა კური.

მურასა ტანისამოსი – საგანგებო, საუცხოო ქსოვილის ტანისამოსი, მოოჭვილი ტანისამოსი.

მუსრის ბავლება – გადატ. ამოწყვეტა, განადგურება, მოსპობა, გაყლუტა.

მუტრუკები კამეჩებად ეჩვენებათ და კამეჩები – ბუზებად (სიმთვრალისაგან) – გადატ.

სიმთვრალისაგან გონების არევა, მხედველობის დარღვევა.
მუქარაზე ღმობა – გადატ. მუქარის შეთვლა, დაუსრულებელი დამუქრება.

მუქთა კუბოში ჩაწოლა – გადატ. 1. უსაქმურობის მოყვარულობა, მცონარეობა. 2. სიძუნწე. 3. სიხარბე.

მუქთად ჩაუვლის – უშედეგოდ ჩაუვლის.

მუქთი კუბო – უსასყიდლოდ, იოლად, გაურჯელად ნაშოვნია რამე.

მუქთი კურის ჭამა უშრომელი პურის ჭამა; გადატ. უშრომლად ცხოვრება, მუქთახორობა.

მუშტის მოღერება – გადატ. მუქარა, შეშინება, ქაღილი.

მუშტრის თვალით მზერა თუ სინჯვა – მუშტარივით ცქერა, დაკვირვებით, გულმოდგინედ დათვალიერება.

მუცელზე ხოსვა – გადატ. მლიქვნელობა, პირფერობა, ქლესაობა, ფარისეველობა.

მუცელი არ შეგვრჩა გადატ. უზომოდ ვიცინეთ.

მუცელი ენძრევა – იტყვიან, როცა ორსულ ქალს ნაყოფი პირველად აუმოდრავდება.

მუცელი მოეშლება – ორსულობა ნაადრევად შეუწყდება.

მუცელს ამოივსებს – გაძლება იმით, რაც ხელთ მოხვდება, - მუცელს ამოიყორავს.

მუცელს მოსწყვებთ – მუცელს მოუშლის.

მუცელს წაიხდენს – მუცელს მოიშლის.

მუცლის ამოყორვა – მუცლის ამოვსება; გადატ. ძალზე გაძლომა, ბევრის ჭამა.

მუცლის ბაღმერთება – გადატ. ერთთავად ჭამა-სმაზე ფიქრი და ზრუნვა. უგულუბელყოფა გონებრივი თუ ზნეობრივი ცხოვრებისა.

მუცლის ბვრება – გადატ. დარდი, ნდობა, ნატვრა, იღუქალი სურვილი.

მუცლის მოშლა, მოწყვება, წასდენა – ორსულობის ნაადრევად შეწყვეტა.

მუცლის ტკივილი – გადატ. იგივეა, რაც მუცლის გვრება, დარდი, ნატვრა, ნდობა.

მუშტრის თვალით – დაბეჯითებით, დაშტერებით, გულმოდგინედ.

მუშტრის თვალთ ათვალთმობა – დაწვრილებით სინჯავს, უკვირდება.

მუშტრის თვალთ თვალთმობა – გულდასმით თვალთმობა, გასინჯვა.

მუჭაში სულის ჩაბერვა – გადატ. დიდი თხოვნა, სასიკვდილოდ მზადყოფნის ჩვენება.

მუჭაში ცვარი არ გაშვა – მუჭაში ცვარიც-კი არ გაუკა - ტუნწია, წუწურაქია.

მუჭში სული ჩაშებრა – გადატ. საიდუმლოს განდობა.

მუხლ[ე]ბი მსუთება – სენისაგან მოძრაობის უნარი ებოჭება.

მუხლები მშებება – მუხლები მელუნება, ვერ ვდგები, სიარული აღარ შემიძლია; გადატ. ვსუსტდები, ვიჩაგრები, გაჭირვება მადგას.

მუხლ(ებ)ის მოკვება – იგივეა, რაც მუხლ(ებ)ის მოჭრა.

მუსლ(მბ)ის მოჭრა – გადატ. დასუსტება, გულის გადაღევა (რამე ძლიერი განცდის ან დაღლილობისაგან).

მუსლმბის მოჭმრა – გადატ. შევიწროება, შეზღუდვა; შეწუხება, მკაცრად მოპყრობა.

მუსლ[მბ]ს მოჰკვეთის – მუსლ[ებ]ში სისუსტეს იგრძნობს, მუსლ[ებ]ი მოეკვეცება, - მუსლ[ებ]ი მოეკვეთება.

მუსლმბში დაწყდება – ძალზე დაიღლება, მუსლ[ებ]ი მოეკვეთება (ბევრი სიარულისაგან, მწუხარებისაგან დიდხანს ფეხზე დგომისაგან).

მუსლმბში (უმსმბში, უმსკმეშ) ჩავარდნილი -- მუსლებზე მოხვეული (დიდი თხოვნის, ზვეწნის გამოსახატავად).

მუსლმბში ქარის ამოღება– გადატ. ცოტათი შესვენება.

მუსლმბში ჩავარდნა – გადატ. თავის დამცირება, თხოვნა, ზვეწნა, თავის შებრალება, თავის შეცოდება.

მუსლმბში ჩაწყდომა – გადატ. ძლიერი დაღლა.

მუსლმბში ქაბუნის ჩაღვრა – გადატ. ჯობნა, დასუსტება, დამარცხება, დაჩაგვრა, დაჯაბნა.

მუსლმბში წყალი ჩაუღმება – გადატ. მეტი-მეტად დაიღლება, დაიქნცება (ზედმეტი სიარულით, დიდხანს ფეხზე დგომით).

მუსლზე კოცნა – მუსლზე ამბორისყოფა; გადატ. ძორჩილება, თავის დამდაბლება, თხოვნა, გამოჩენა თავისი უღირსებისა.

მუსლზე მოსკვება – მუსლზე შემოვლება-შემორკალება ხელებისა. გადატ. თხოვნა, ზვეწნა, თავის დამცირება.

მუსლზე ხელის დაკვრა – ბრტყლად ხელის დარტყმა მუხლის ზედაპირზე; გადატ. სინანული, შეწუხება, დადარდიანება.

მუსლი არ მოსდევს – სიარული არ შეუძლია, უჭირს; ძალა აღარა აქვს.

მუსლი არ ჩაუპრემზია – არ დამჯდარა მოსასვენებლად.

მუსლი და მკლავი აღარ მომდევს – მუსლი და მკლავი არ მემორჩილება; გადატ. დავსუსტდი, ღონე გამოძელია (სიბერისაგან).

მუსლი მრჩის, მუსლი უჭრის – სიარული შეუძლია; კარგად დადის; ჯანზეა, ღონეზეა.

მუსლი (მკლავი...) არ მისდევს – ძალა, ღონე (მუსლში, მკლავში) არა აქვს.

მუსლი მომჭრება, მომკვეთება – მუსლში ძალა წაერთმევა, ფეხზე დგომა გაუჭირდება, ჩაიკეცება.

მუსლი მომდევს – გადატ. სირბილი და მოძრაობა შემოძლია.

მუსლი (მუსლები, მუსლი) ეკვეება – მუსლი ეჭრება, ეკვეთება, - სიარული უჭირს.

მუსლი (მუსლები, მუსლი) ეკვეთება – მუსლში სისუსტეს გრძნობს, - მუსლები ეკეცება.

მუსლი წაერთმევა – მოძრაობის საშუალება მოესპობა.

მუსლის მრეკა – გადატ. მონურად დამორჩილება.

მუსლის მოკვეთა – მოჭრა მუსლისა. გადატ. დასუსტება, შეუძლებლობა ფეხის გადადგმისა, უმოძრაობა.

მუხლის მოყრა – მუხლის მოდრეკა, - დაჩოქება; გადატ. მორჩილება, მსახურება, თავის დამდაბლება.

მუხლის ყრა – მუხლის მოყრა, - დაჩოქება.

მუხლს იღრმეს (ვინმეს წინ, წინაშე) – იხუხლებზე დგება, - იჩოქებს; გადატ. ემორჩილება, ქედს იხრის.

მუხლს მოიდრმეს (ვინმეს წინ, წინაშე) - გადატ. დაემორჩილება, ქედს მოიხრის.

მუხლს უღრმეს – მუხლის მოყრით, დაჩოქილი სთხოვს, ევედრება.

მუხლს უყრის – მორჩილების ან მოწიწების ნიშნად მუხლებზე იჩოქებს.

მუხლს (უმეს...) არ ჩა(ი)ღრმეს არ დაჯდება, არ დაისვენებს.

მუხლში ქარი ჩაუღებება – გადატ. სწრაფად და დაუღლეოდ ივლის.

მუხლში ქარს ჩაუშვებს – გადატ. გაიქცევა, გაჭენდება.

მუხრუჭის მოჭერა – გადატ. შევიწროება, შეზღუდვა; შეწუხება, მკაცრად მოპყრობა.

მზარკელი ანგელოზი – ანგელოზი, რომელიც ყოველ ადამიანს ჰყავს მზრუნველად, შემწედ და მცველად.

მღვრიე (ამღვრეულ) წყალში თევზის დაჭერა (თევზს იჭერს) – გადატ. არეულობით სარგებლობა (სარგებლობს).

მღვრიე წყალში თევზის ჭერა იგივეა, რაც ამღვრეულ წყალში თევზის ჭერა.

მყრალი ამოსდის პირიდან – გადატ. ცუდი, ბინძური ლაპარაკი იცის, სულ ილანძლება.

მყრალი მნა – ცუდის მთქმელი, ბოროტის მთქმელი ენა.

მყუდროებას არღვევს – სიჩუმეს არღვევს. გადატ. არევ-დარევა შეაქვს.

მყვინიერი ნახმვარი ქალი.

მყვილობა უნს მოსვლას, დაბრუნებას – დამხვდურთაგან დალოცვა მოსულისა მისალმების დროს.

მყვილობაში [მოგახმაროს!] – მილოცვა ახალი შენაძენის გამო.

მყვილობით, ცოლო და შვილო! – გადატ. დავიღუპე; წასულა, მორჩენილა ჩემი საქმე.

მყვილდის ძირს დაღება – გადატ. ბრძოლის შეწყვეტა, სავაჟკაცო საქმეზე ხელის აღება; დამორჩილება, დამარცხებულად აღიარება თავისა.

მყვილდში გაბატარებ! – გადატ. ცუდს დღეს დაგაყენებ, გაწვალებ, დაგსჯი.

მყრალზე დარჩენა – გადატ. მოტყუებულად, პირში ჩალაგამოვლებულად დარჩენა, ცარიელზე დარჩენა.

მყრალზე დარჩენილი – გადატ. ვისაც არაფერი დაუტოვეს, არაფერი არგუნეს, ცარიელზე დატოვებული, მოტყუებული.

მყრალზე დასვამს – იგივეა, რაც ცარიელზე დატოვებს.

მყრალზე დასმა – იგივეა, რაც ცარიელზე დასმა.

მყრალზე რჩება – ვერაფერს ხდება, მიზანს ვერ აღწევს.

მყრალი პური – ცარიელი პური, პური მისატანებლის გარეშე.

მჩატმ კაცი – აჩქარებული, არასერიოზული კაცი, სი-
დინჯეს მოკლებული, ქერქეტა.

მჩატმ ჭკუისა (მონებისა) – ჭკუნაკლები, მო-
სულელი, უმიზეზოდ ატაცებული.

მძიმე ტვირთი – გადატ. ძელი საქმე, ღიდად საზრუნავი,
ფრიად საპასუხისმგებლო სამუშაო.

მძიმე უღელი – გადატ. იგივეა, რაც მძიმე ტვირთი.

მძიმე უღლის დაწოლა (კისერზე) – გადატ.
ღიდი გაჭირვება, ხელმოკლეობა, სიღარიბე, სიძნელე, სი-
საწყლე.

მწარმ ნაღველის ბადასხმა – გადატ. გამწარება,
გაუბედურება.

მწარმ ხელი აქვს, მწარმ ხელის კატრონია
– მწარედ იცის დარტყმა.

მწარედ ეცინება – სიმწრისაგან ღიმი მოსდის, იცი-
ნის.

მფხვარგამონაკიდი კურღლის სიმალით
გადატ. მეტისმეტი სისწრაფით, ელვისებურად.

მფანე კიტრივით თავი მოაქვს – ახალშემო-
სულ კიტრივით თავს იწონებს; გადატ. უსაფუძვლო ტრა-
ბახი, ბაქიბუქი, თავის განდიდება, ცუდმედიდობა.

*√ლითერატურაში ცნობილია მეფე თეიმურაზ II-ის ლექ-
სი “ხილთა ქება”, სადაც ჩამოთვლილია ყველაწინაირი ხი-
ლის ღირსება და ნაკლი. მათ შორის კიტრიცაა. ავტორი
თვით კიტრს ალაპარაკებს. კიტრს ძალიან უნდა თავი
იქოს, მაგრამ მისი ნაკლი, ღირსებას გაცვილებით სჭარბობს
და, რაც უნდა თავი იქოს, ხილად არ ჩაითვლება. აი თავად
ლექსიც: “კიტრმა სთქვა”რალა ვაკადრო საქმე ქებისა ჩემი-*

სა: მუავე და ტკბილი არა ვარ, კაცი რად მემოყვრებისა!.. გრილი ვარ, კაცსა გავებერავ, მერე თავი ვარ სენისა; ვინც რომ ჩემითა გაძლების, ციებაც შეეყრებისა”...

ამრიგად, თქმა: “მწვანე კიტრით თავი მოაქვს” ზატონად ამბობენ ისეთ ადამიანზე, ვისაც საქებარი არაფერი აქვს და მაინც თავს იწონებს, ბაქიბუქობს, ტრებაზობს.

მწვანე შტო – ნოეს მტრედის მიერ მოტანილი მწვანე შტო, ნიშანი წარღვნის დასრულებისა; გადატ. ნიშანი იმედისა, სასიებისა, ნუგეშინისა, მშვიდობისა.

მწუხარებით შეჯერდება – მწუხარებით აივსება, დიდად შეწუხდება.

მწყერს შეუწვავს – გადატ. ანგარიშის, თანაგრძობის გაუწევლობა. ყურადღებასაც არ მიაქცევს, არავითარ სიკეთეს არ შესძენს.

მწყობრიდან გამოსვლა, გამოყვანა – გადატ. გამოუსადეგრად გახდომა.

მწყობრში ჩაღებება – ამუშავდება, ამოქმედდება.

მწყობრში ჩაღმობა – ამუშავება, ამოქმედება.

მწყობრში ჩაყენება – გადატ. ამოქმედება.

მწყრალად ბრკანდება (რამეზე, ვინმეზე) – შემომწყრალია, არ ელაპარაკება, ხმას არ სცემს, ურთიერთობა არა აქვს; გადატ. არ იცის რამე, წარმოდგენა არა აქვს.

მწყრები კი ნუ ააზრინე! – გადატ. ნუ გაგიჟდი, ნუ სულელობ. წინდაუხედავად ნუ იქცევი!

მწყრების გამორეკვა (ვინმეს) თავიდან – გადატ. ცქით ჭკუის სწავლება, სისულელეზე ხელის აღებინება.

მჭადი გატეხილია – გადატ. საქმე გაფუჭებულია, მისი გამოსწორება შეუძლებელია.

მჭადივით ცხვება – გადატ. 1. უხვად და ადვილად კეთდება რამე. 2. იოლი საშოვარი, ყველასათვის ხელმისაწვდომი.

მჭადის კუტი მნატრება – გადატ. ძალზე ღარიბია, საჭმელი არ აბადია.

მჭლე მადლობა – გადატ. ცარიელი, საქმიო დაუდასტურებელი.

მჭრელი თვალი – ქორისებრ მზირალი; გადატ. კარგად მხედველი, უნარი ყოველის დამნახავი.

მხარე უჭირავს (ვინმესი, რამესი) – გადატ. ბრძოლაში ეხმარება, ხელს უწყობს; (ვინმეს ან რამეს) მის მხარეზე იბრძვის.

მხარზე ხელის გადაღება (ვინმესთვის)

გადატ. მეგობრობის, თხოვნის გამოხატვა, ნიშანი კეთილგანწყობისა.

მხარ-თემოზედ ძილი – გადატ. უღარდელად ყოფნა, უზრუნველობა, უფიქრებლობა. უსაქმურობა, სიზარმაცე.

მხარი მომქცევა – მიმართულებას, ორიენტაციას დაკარგავს (სიარულში), გზის გაგნების უნარი დაეკარგება.

მხარი მხარს მივცემთ – ერთმანეთს დავეხმაროთ. ერთმანეთს მხარში ამოვუდგეო, ერთმანეთს მხარი დავუჭიროთ.

მხარი მხარს მისცეს გადატ. ერთმანეთს დაეხმარნენ, მხარი დაუჭირეს, მხარში ამოუდგნენ.

მხარი უძცია – გადატ. სხვა მხარეს წავიდა, მიმართულება იცვალა; მოშორდა, გაეცალა.

მხარის აძცევა – გადატ. ორიენტაციის, მიმართულების გარკვევის, გზის გაგნების უნარის დაკარგვა, დაბნევა.

მხარის გადაბმა – გადატ. ერთმანეთის შევლა, მიხმარება, ერთად კეთება საქმისა.

მხარის გასწორება – გადატ. გატოლება, თანასწორობის გამოჩენა, გათანაბრება.

მხარის დაჭერა – გადატ. დახმარება, მიმხრობა, გვერდში ამოდგომა, გამოქომაგება.

მხარის მიცემა – გადატ. დახმარება, შევლა, მხარის დაჭერა. თანაგრძნობის გაწევა.

მხარის მობმა – გადატ. შევლა, დახმარება, ვინმესთვის გვერდით ამოდგომა.

მხარის მოტეხა – გადატ. დახმარებაზე უარის თქმა, დალატა.

მხარის მოძცევა – მიმართულების, ორიენტაციის დაკარგვა.

მხარის მოწყვეტა – გადატ. უძწეოდ, თავისი თავის ანაბარა დარჩენა. მხარდამჭერის, მშველელის დაკარგვა.

მხარის ძცევა – მიმართულების, გზის გაგნების, ორიენტაციის უნარის დაკარგვა.

მხარის შეძვლა – ორიენტაციის, გაგნების უნარის დაკარგვა. - დაბნევა.

მხარს აუძცევს – იგივეა, რაც გვერდს აუქცევს.

მხარს დაუჭერს – გადატ. მის მხარეზე იქნება, მიემხრობა; მხარში ამოუდგება, დაეხმარება.

მხარს იცვლის – იგივეა, რაც გვერდს იცვლის.

მხარს მისცემს – გადატ. მხარში აძოუდგება, გვერდში აძოუდგება, თანამგრძნობი გაუხდება.

მხარს მოაბამს – რამე საქმიანობაში გვერდში აძოუდგება, რამეში აჰყვება, - მხარს მისცემს, დაეხმარება.

მხარს მოუძცემს – შეაცდენს, შეცდომაში შეიყვანს.

მხარს უმშვენებს – გადატ. მასთან არის, გვერდში უდგას (უზის), ახლავს, გვერდს უმშვენებს, ავტორიტეტს მატებს.

მხარს უსწორებს – გადატ. უტოლდება, უთანაბრდება, კვალში მიჰყვება.

მხარს უძცემს – მიმართულებას იცვლის, სხვა მხარეს გაემართება.

მხარს, უღელს უსწორებს – კვალში მიჰყვება, უტოლდება, უთანაბრდება, უსწორდება.

მხარს უჭმრს – გადატ. მის მხარეზეა, - ემხრობა.

მხარში ამოდგომა – მხარდაჭერა, გვერდით დადგომა; გადატ. დახმარების გაწევა, შველა, მხარის მიცემა.

მხარში ამოყენება (ვინმესი) – გვერდით ვინმეს დაყენება; გადატ. მიმხრობა, დამხმარედ, მშველელად, თანამოაზრედ გახდომა.

მხარში (გვერდში) მოუღებება – გადატ. მიემხრობა: მხარს მისცემს; დაეხმარება; მიხედავს, მოუვლის, უპატრონებს; მომწყემსავს, უთვალთვალებს.

მხარში (მხარეში) ამოუღებება – მხარქვემ შეუდგება; გადატ. დაეხმარება..

მხარში უღბას – გადატ. ეხმარება (მუშაობაში...)

მხარში უედგომა – ივივია, რაც მხარში ამოდგომა; გადატ. დახმარება.

მხარში შეუღება – გადატ. დახმარებას გაუწევს, მიეშველება, მიეხმარება; გაამხნეებს.

მხედველობაში, სახეში იქონიებს – გადატ. არ დაივიწყებს, ყოველთვის ეხსომება, - მხედველობაში ექნება.

მხნობას, გამბედაობას შთაბერავს – გადატ. გააჩამაკებს.

მხრების ჩამოყრა – გადატ. დაღონება, უსასობა, გულის გატეხა.

მხრებზე აწევს – გადატ. ვალდებულია, პასუხისმგებელია (ვინმეს ან რამის) წინაშე.

მხრებში ბაიბართება – იგივეა, რაც წელში გაიმართება; გადატ. მძიმე მდგომარეობას თავს დააღწევს, მომაგრდება.

ქართული ანბანი

ა	[ან]	მ	[მან]	ლ	[ლან]
ბ	[ბან]	ნ	[ნარ]	ყ	[ყარ]
გ	[გან]	ო	[ონ]	უ	[უნ]
დ	[ღონ]	პ	[პარ]	ჩ	[ჩინ]
ე	[ენ]	შ	[ჟან]	ც	[ცან]
ვ	[ვინ]	რ	[რაე]	ძ	[ძილ]
ზ	[ზენ]	ს	[სან]	წ	[წილ]
თ	[თან]	ტ	[ტარ]	ჭ	[ჭარ]
ი	[ინ]	უ	[უნ]	ხ	[ხან]
კ	[კან]	ფ	[ფარ]	ჯ	[ჯან]
ღ	[ლას]	ქ	[ქან]	ჰ	[ჰაე]

სარჩევნო

წიგნისათვის.	3
ა.	9
ბ.	37
გ.	55
დ.	123
ე.	145
ვ.	173
ზ.	190
თ.	196
ი.	270
კ.	277
ლ.	309
მ.	315

კორექტორი (ა. კობახიძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა ი. ღარიბიანი

გადაეცა წარმოებას 25.03.2011. ხელმოწერილია დასაბეჭდად
22.12.2011. ქალაქის ზოის 60X84 1/16. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 21.
ტირაჟი 100 ეგზ.

საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“. თბილისი,
კოსტავას 77

Verba volant,
scripta manent